

**BİR İLKOKULDAKİ
BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI
(BEP) EKİBİ ÇALIŞMALARININ İYİLEŞTİRİLMESİ:
BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

Doktora Tezi

Ömer Faruk TOPRAK

Eskişehir 2025

**BİR İLKOKULDAKİ BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP)
EKİBİ ÇALIŞMALARININ İYİLEŞTİRİLMESİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**

Ömer Faruk TOPRAK

DOKTORA TEZİ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Zihin Engelliler Eğitimi Programı

Danışman: Doç. Dr. Aysun ÇOLAK

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ekim 2025

Eskişehir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ömer Faruk TOPRAK'ın “Bir İlkokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Ekibi Çalışmalarının İyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması” başlıklı tezi 14 Ağustos 2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 37. maddesi uyarınca, Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Eğitimi Programında, Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Ünvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Danışman):	Doç. Dr. Aysun ÇOLAK	
Üye	Prof. Dr. Yasemin Ergenekon	
Üye	Prof. Dr. Emine Sema Batu	
Üye	Dr. Öğr. Üy. Çimen Acar	
Üye	Dr. Öğr. Üy. Kadriye Uçar	

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Nafiz Öncü CAN

ÖZET

BİR İLKOKULDAKİ BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) EKİBİ ÇALIŞMALARININ İYİLEŞTİRİLMESİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

Ömer Faruk TOPRAK

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Zihin Engelliler Eğitimi Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağustos 2025

Danışman: Doç. Dr. Aysun ÇOLAK

Bu araştırmanın amacı, Eskişehir ilinde (a) bir ilkokulda BEP ekibinde yer alan ekip üyelerinin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerindeki gereksinimlerini belirlemek, (b) bu gereksinimler doğrultusunda BEP ekibine ilişkin eylem planları geliştirmek, (c) bu eylem planlarının BEP ekibinin çalışmalarını (BEP’i hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçleri) nasıl geliştirdiğini ya da iyileştirdiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın katılımcıları; bir ilkokulda bulunan BEP ekibinde yer alan üç sınıf öğretmeni, iki okul yöneticisi, üç özel gereksinimli öğrenci ve öğrencilerin anneleridir. Nitel araştırma yaklaşımlarından eylem araştırmasıyla yürütülen araştırma durum belirleme, uygulama, uygulama sonrası ve izleme aşamalarından oluşmuştur. Araştırmada veri toplamak amacıyla gözlem, görüşme, doküman incelemesi, araştırmacı günlüğü ve saha notlarından yararlanılmıştır. Araştırmacı süreçte sistematik analitik analiz, süreçlerin sonunda ise tümevarım analizi yoluyla verilerini analiz etmiştir. Araştırma bulguları süreç içerisinde yürütülen eylem planlarının ekip işleyişi üzerinde olumlu bir değişime yol açtığını ve bunun sürdürüldüğünü ortaya koymuştur. Ayrıca BEP ve geçiş süreçlerine ilişkin ekip üyelerinin iş birliği ve iletişim süreçlerinin iyileştirilmesiyle beraber okul ve ailenin bir arada çalışmasına katkı sağladığı ve geçiş ekibinin de sürece dahil edilmesiyle beraber geçiş süreçlerinin kolaylaştığı araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP), BEP ekibi, İlkokuldan ortaokula geçiş, Eylem araştırması.

ABSTRACT

IMPROVING THE PROCESS OF THE INDIVIDUALIZED EDUCATION PROGRAM (IEP) TEAM IN AN ELEMENTARY SCHOOL: AN ACTION RESEARCH

Ömer Faruk TOPRAK

Department of Special Education

Programme in Education of Intellectual Disabilities

Graduate School of Anadolu University, August 2025

Supervisor: Assoc. Prof. Aysun ÇOLAK

The purpose of this study is to (a) determine the needs of the team members in the IEP preparation, implementation and evaluation processes of the IEP team in a primary school in Eskişehir, (b) develop action plans for the IEP team in line with these needs, and (c) reveal how these action plans develop or improve the work of the IEP team (IEP preparation, implementation, evaluation and transition processes). For this purpose, three classroom teachers, two school administrators, three students with special needs and their mothers were included in the study. The research was conducted as an action research from qualitative research approaches. The research consisted of case determination, implementation, post-implementation and monitoring stages. Observation, interviews, document analysis, researcher's diary and field notes were used to obtain data from the participants. The researcher conducted a systematic analytic analysis process while the process was ongoing, and at the end of the processes, analysis processes were carried out through inductive analysis. The research findings were reported in the form of situation determination, implementation, post-implementation findings and findings at the monitoring stage. As a result, the findings obtained after the implementation phase of the research and in the follow-up phase revealed that the action plans carried out during the process led to a positive change in team functioning and that this change was sustained.

Keywords: Individualized education plan (IEP), IEP team, Transition to middle school, Action research.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Ömer Faruk TOPRAK

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim dönemimin tüm aşamalarında birçok kişiyle karşılaştım ve hepsinden hem olumlu hem de olumsuz anlamda birçok şey öğrendim. Ancak olumlu deneyimlerimin olumsuz deneyimlerimin önüne geçtiği bir süreç oldu demekten mutluluk duyuyorum.

Bu yorucu ama güzel süreçlerde birçok hocamdan hem aldığım lisansüstü derslerle hem de informal yollarla bugün olduğum akademisyene dönüştüm. Bu süreçlerin tamamında yanımda olan Doç. Dr. Aysun ÇOLAK hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Aynı zamanda danışmanlığımı yürüten, hayatımda çok önemli bir yeri olan Doç. Dr. Aysun ÇOLAK hocam hem akademik hem de duygusal anlamda her zaman yanımda oldu ve beni destekledi. Bu nedenle kendisine her zaman minnettar olacağımı söylemem doğru olur

Bu süreçlerde aynı zamanda birçok hocam daha bana desteklerini esirgemedi. Bu hocalarımdan biri de hem tez sürecimde TİK üyesi olarak hem de inandırıcılık komitesi üyesi olarak tezimin başarılı bir şekilde yürütülmesinde katkısı çok büyük olan Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON hocamdır. Kendisine eğitim süreçlerim boyunca vermiş olduğu katkılardan dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca yine TİK üyesi olan ancak sonradan emekliye ayrılıp TİK üyeliğinden ayrılmak zorunda kalan Prof. Dr. Emine Sema BATU hocam da ayrıldıktan sonra da tıpkı ayrılmamış gibi her zaman süreçlerimde bana destek oldu. Bu nedenle kendisine ne kadar teşekkür etsem az. TİK üyeliğine tezin son aşamalarında dahil olsa da Dr. Öğretim Üyesi Çimen ACAR hocam eğitim süreçlerim boyunca bana hep destek oldu ve her zaman yapıcı bir yaklaşım sergiledi. Dolayısıyla kendisine de teşekkürlerimi sunmaktan mutluluk duyuyorum. İnandırıcılık komitesinde yer alan Doç. Dr. Funda AKSOY hocam da hem tez uygulama süreçlerinde hem de diğer süreçlerde doğrudan desteğini hiçbir zaman esirgemedi. Kendisine ne kadar teşekkür etsem var. Tez sürecimde bana her zaman destek olan tüm hocalarıma minnettarım.

Ayrıca tüm süreçlerimde bana destek olan kıymetli aileme her zaman yanımda oldukları ve beni koşulsuz sevdikleri için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Tüm süreçlerimde burada adını saymadığım tüm arkadaşlarıma ve sevdiklerime yanımda oldukları için teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu süreçte tıpkı ailem gibi hem iyi hem de zor zamanlarımda hep yanımda olan Sunagül Sani BOZKURT'a, Aras BOZKURT'a ve Asya BOZKURT'a hayatıma kattıkları tüm

destek ve güzellikler için teşekkür ediyorum. Ayrıca tüm süreçlerimde bana hem maddi hem de manevi anlamda destek olan kıymetli arkadaşlarım hamdi G N LDA 'a, Selin  ZER'e Mustafa ÇAKMAK'a, Zülal ÇAKMAK'A, Melike Kurtuluş UZLU'ya ve İlyas GÜRSES'e teşekkür ediyorum. Eğer onlar olmasaydı süreçlerim daha zorlu geçecekti. İyi ki varsınız. Tüm bu desteklerin yanı sıra benim için çok özel bir yeri olan ve iyi ya da kötü hissettiğim zamanlarda bana duygusal anlamda destek olan Temes'e teşekkür ediyorum.

Son olarak  u an hayatta olmayan anneannem süreçlerimde bana hep destek oldu. O olmadan bugün olan kendimi bulmam çok g  le irdi.  ocuklu umdan bu yana bana koşulsuz destek olan anneannemi özlemle anıyorum.

Ömer Faruk TOPRAK

Eskişehir 2025

08/10/2025

ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ

Evrak Kayıt Tarihi: 21.05.2021 Protokol No: 71237

Tarih: 07.06.2021

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Doktora Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Bir İlkokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Ekibi Çalışmalarının İyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Aysun ÇOLAK
TEZ YAZARI:	Ömer Faruk TOPRAK
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken (ChatGPT ve Canva) üretken yapay zekâ programlarından destek aldığımı beyan ederim. Tezin hazırlığı aşamasında üretken yapay zekâ programlarından tezin özet kısmının çevirisini yazarken ve araştırma sürecindeki şekilleri oluştururken destek aldım. Üretken yapay zekâ programlarından aldığım bilgilerin doğruluğunu kontrol ettiğimi bildiririm.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Ömer Faruk TOPRAK

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
TEŞEKKÜR	vi
ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ	viii
ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xvii
KISALTMALAR DİZİNİ	xviii
1 GİRİŞ	1
1.1 BEP'in Yasal Dayanağı	1
1.2 BEP'in Tanımı, İçeriği ve Amacı.....	4
1.3 BEP Ekibinde Yer Alan Üyeler	6
1.3.1 Özel gereksinimli öğrenci.....	7
1.3.2 Aile.....	8
1.3.3 Özel eğitim öğretmeni.....	9
1.3.4 Rehber öğretmen.....	11
1.3.5 Sınıf öğretmeni	13
1.3.6 Okul yöneticisi.....	15
1.3.7 Diğer ekip üyeleri.....	16
1.4 BEP Sürecindeki Toplantılar ve Ekip Üyelerinin Toplantılardaki Rolü	18
1.4.1 BEP toplantılarında yaşanan sorunlar	20
1.5 Hazırlama, Uygulama ve Değerlendirme Süreçleri.....	21
1.5.1 Hazırlık aşaması.....	21

1.5.2	Uygulama aşaması	22
1.5.3	Değerlendirme aşaması	24
1.5.4	BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında yaşanan güçlükler	25
1.6	Geçiş Süreçleri	27
1.6.1	Geçiş sürecinde yaşanan güçlükler	30
1.7	Gereksinim	31
1.8	Amaç	35
1.9	Önem	36
1.10	Sınırlılıklar ve Araştırma Sınırı	39
1.11	İlgili Araştırmalar	39
2	YÖNTEM	51
3.1	Araştırma Modeli	51
3.2	Araştırma Süreci	52
3.2.1	Araştırma odağının belirlenmesi ve hazırlık süreci	57
3.2.2	Durum belirleme aşaması	59
3.2.3	Uygulama aşaması	60
3.2.4	Uygulama sonrası ve izleme aşamaları	61
3.2.5	Raporlaştırma aşaması	62
3.3	Ortam	63
3.3.1	Ortamların belirlenmesi	63
3.3.2	Araştırma sürecindeki ortamlar	64
3.4	Katılımcılar	67
3.4.1	Özel gereksinimli öğrenciler	67
3.4.2	Aileler	70
3.4.3	Öğretmenler	71
3.4.4	Okul yöneticileri	72
3.4.5	Araştırmacı	72
3.4.6	Danışman	73
3.4.7	İK üyeleri	74
3.4.8	TİK üyeleri	76
3.5	Veri Toplama Teknikleri ve Süreci	78
3.5.1	Gözlem	79
3.5.2	Görüşme	84

3.5.3 Doküman incelemesi.....	87
3.5.4 Araştırmacı günlüğü	88
3.5.5 Saha notları.....	89
3.5.6 İK ve TİK toplantı tutanakları.....	92
3.5.7 İK ve TİK toplantı tutanakları.....	93
3.6 Araştırmada İnandırıcılık (Geçerlik ve Güvenirlik)	94
3.7 Verilerin Toplanması ve Analizi	97
3.7.1 Araştırma sürecinde gerçekleştirilen veri analizi.....	97
3.7.2 Araştırma sürecinden sonra gerçekleştirilen veri analizi	99
3.7 Araştırma Etiği.....	101
4 BULGULAR.....	102
4.1.1 Okulun misyonu ve vizyonu	103
4.1.2 BEP ekibinin yasal yükümlülükleri ve hakları.....	105
4.1.3 BEP ekibinin işleyişi.....	108
4.1.4 BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme	120
4.2 Uygulama Aşamasına İlişkin Bulgular.....	132
4.2.1 Okuldaki misyon ve vizyon çalışmaları.....	134
4.2.2 Yasal yükümlülük ve haklar.....	136
4.2.3 Ekip işleyişi.....	143
4.2.4 BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme	152
4.2.5 Geçiş süreçleri.....	166
4.3 Uygulama Sonrasına İlişkin Bulgular	173
4.3.1 Okuldaki misyon ve vizyon çalışmalarının süreçlere katkısı	174
4.3.2 Yasal yükümlülükler ve haklar	177
4.3.3 Ekip işleyişindeki değişim	178
4.3.4 BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme sürecindeki değişimler ...	181
4.3.5 Geçiş süreçleri.....	186
4.4 İzleme Sürecine İlişkin Bulgular.....	187
4.5 Araştırmacının Süreçteki Deneyimleri ve Gelişimi	191
5 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	197
5.1 Sonuç	197
5.2 Tartışma	198
5.3 Öneriler	207

5.3.1 Uygulamaya yönelik öneriler.....	207
5.3.2 İleri araştırmalara yönelik öneriler	208
KAYNAKÇA.....	209

EKLER

ÖZ GEÇMİŞ

TABLÖLER DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1 Araştırmada Yer Alan Ortamların Araştırma Aşamalarına

Katılım Süreçleri.....64

Tablo 3.2 İlkokulda Eğitim Öğretime Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrenciler...67

Tablo 3.3 Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Bilgiler.....68

Tablo 3.4 İK'ya Ait Toplantı Bilgileri.....75

Tablo 3.5 TİK Toplantılarına Ait Bilgiler.....77

Tablo 3.6 Durum Belirleme Aşamasındaki Gözlemler.....80

Tablo 3.7 Uygulama Aşamasındaki Gözlemler.....82

Tablo 3.8 Durum Belirleme Aşamasındaki Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler.....85

Tablo 3.9 Uygulama Sonrası Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler.....87

Tablo 3.10 Araştırma Sürecinde Kaydedilen Saha Notları.....89

Tablo 3.11 Araştırma Sürecinde Gerçekleştirilen Yansıtma Toplantıları.....91

Tablo 4.1 LAFF Don't CRY Stratejisi.....147

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1	BEP'e İlişkin Yasal Düzenlemeler Kronolojisi.....	4
Şekil 1.2	BEP Ekibinde Yer Alan Üyeler.....	6
Şekil 1.3	Ailenin BEP Ekibindeki Rolü.....	9
Şekil 1.4	Özel Eğitim Öğretmeninin BEP Ekibindeki Rolü.....	11
Şekil 1.5	Rehber Öğretmenin BEP Ekibindeki Rolü.....	12
Şekil 1.6	Sınıf Öğretmeninin BEP Ekibindeki Rolü.....	14
Şekil 1.7	Okul Yöneticisinin BEP Ekibindeki Rolü.....	15
Şekil 1.8	Diğer Üyelerin BEP Ekibindeki Rolü.....	17
Şekil 1.9	BEP'in Uygulanması Sürecinde Kullanılan Yöntem, Teknik, Yaklaşımlar	24
Şekil 3.1	Eylem Araştırması Döngüsü	54
Şekil 3.2	Araştırma Sürecine İlişkin Zaman Akış Çizgisi	56
Şekil 3.3	Uygulama Sürecine İlişkin Eylem Döngüsü Örneği	61
Şekil 3.4	Araştırma Sürecinde Kullanılan Veri Toplama Araçları	79
Şekil 3.5	Araştırma Sürecinde Yürütülen Sistemik Analitik Analiz Süreci.....	98
Şekil 4.1	Durum Belirleme Aşamasında Elde Edilen Bulgular.....	102
Şekil 4.2	BEP Ekibindeki İletişim ve İş Birliği Önündeki Engeller.....	112
Şekil 4.3	BEP Ekibi Üyelerinin Durum Belirleme Aşamasındaki Rol ve Sorumlulukları.....	113

Şekil 4.4 BEP Hazırlama Sürecindeki Rol Dağılımı.....	121
Şekil 4.5 BEP Hazırlama Sürecinde Öğretmenlerin Yaşadığı Güçlükler.....	122
Şekil 4.6 BEP Uygulama Sürecinde Öğretmenlerin Yaşadığı Güçlükler.....	126
Şekil 4.7 BEP Değerlendirme Sürecinde Öğretmenlerin Yaşadığı Güçlükler.....	131
Şekil 4.8 Uygulama Aşamasındaki Bulgular.....	134
Şekil 4.9 Uygulama Sonrasına İlişkin Bulgular.....	174

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 3.1 Araştırmada Yer Alan İlkokul.....	65
Görsel 3.2 Araştırmada Yer Alan Ortaokul.....	67
Görsel 4.1 Yasal Yükümlülüklerle İlişkin Gerçekleştirilen Eylem Planı.....	139
Görsel 4.2 Ekip İşleyişine İlişkin Gerçekleştirilen Eylem Planı.....	145
Görsel 4.3 Etkili İletişim Senaryolarına İlişkin Hazırlanan Senaryodan Örnek.....	149
Görsel 4.4 Etkili İletişim Senaryolarına İlişkin Gerçekleştirilen Eylem Planı.....	151
Görsel 4.5 BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Gerçekleştirilen Eylem Planı.....	153
Görsel 4.6 BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Gerçekleştirilen Eylem Planı.....	155
Görsel 4.7 BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Ailelerle Yürütülen Eylem Planı....	157
Görsel 4.8 BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Ailelerle Sürdürülen İletişim Örneği.....	158
Görsel 4.9 BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Ailelere Sunulan Broşürden Bir Kısım.....	159
Görsel 4.10 Destek Eğitim odası Olması Planlanan Depodan Bir Görsel.....	161
Görsel 4.11 Destek Eğitim odasının Tamamlanmış Halinden Bir Görsel.....	162
Görsel 4.12 Değerlendirme Süreçlerine İlişkin Yürütülen Eylem Planından.....	164
Görsel 4.13 Değerlendirme Süreçlerine İlişkin Yürütülen Eylem Planından.....	165

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BGP	: Bireyselleştirilmiş Geçiş Planı
İK	: İnandırıcılık Komitesi
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TİK	: Tez İzleme Komitesi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
ÖEHY	: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

1 GİRİŞ

Eğitim, bireylerin sosyal yaşama katılım sağlamalarına yarayan bilgi ve becerileri elde ederek sahip oldukları potansiyeli keşfetme ve kullanma, meslek edinme, sahip oldukları hakların savunuculuğunu üstlenme ve bu yollarla da toplumun bir parçası olmaları için son derece önemlidir. Bu bakış açısıyla eğitim her birey için bir hak görülmektedir. Her birey doğuştan gelen bir eğitim alma hakkına sahiptir. Bu eğitim, devletler tarafından tüm bireylere eşitlik ilkesi gözetilerek sunulmalıdır (Algan ve Algan, 2013). Ülkemizde tüm bireyler eğitim öğretim yaşantısının 12 yıllık kısmını 2012 yılında yayınlanan 6287 sayılı ilköğretim ve eğitim kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanunda belirlediği gibi parasız zorunlu eğitim yoluyla sürdürmektedir. Ayrıca ülkemiz Anayasasının 42. maddesinde eğitim ve öğretim haklarından hiçbir bireyin yoksun bırakılamayacağı hükmü yer almaktadır. Bu bağlamda özel gereksinimli bireyler de tipik gelişen akranları gibi eğitim ve öğretim haklarından eşit ve adil bir biçimde yararlanma hakkına sahiptir. Hem özel gereksinimli bireyler hem de ailelerinin eğitim hizmetlerinden eşit bir biçimde yararlanabilmeleri amacıyla sunulacak olan hizmetler ve yararlanabilecekleri haklar tarihsel süreç içerisinde ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) süreçlerinin yürütülmesiyle kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. BEP, özel gereksinimli birey ve ailelerine sunulacak eğitim ve diğer destek hizmetlerin önemli bir kısmının resmi olarak tüm sorumluların bir arada bulunacağı ve sorumluluklarına ilişkin imza attıkları resmi süreçleri güvence altına alması bakımından son derece önemlidir. İlerleyen başlıklarda tarihsel süreç içerisinde BEP'in dünyada ve ülkemizdeki yasal süreçlerine, BEP'in tanımına, BEP ekibine ve geçiş süreçlerine ilişkin tanım ve açıklamalara yer verilmiştir.

1.1 BEP'in Yasal Dayanağı

Özel gereksinimli bireylerin tipik gelişen akranlarıyla birlikte eşit ve adil bir biçimde eğitim ve öğretimden yararlanabilmeleri amacıyla başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere ülkemizde de çeşitli yasa, yönetmelik ve kararnameler yayınlanmıştır. ABD'de 1975 yılında Tüm Engelli Çocuklar İçin Eğitim Yasası adıyla yayınlanan PL 94-142 sayılı yasayla özel gereksinimli birey ve aileleri için iki önemli adım atılmıştır. Bunlardan ilki parasız ve uygun eğitimken diğer önemli adım ise BEP hazırlanması gerekliliğinin yasal olarak belirtilmiş olmasıdır (Twachtman-Cullen ve Twachtman-Basset, 2011). Bu yasayla birlikte özel gereksinimli bireylerin kendileri

olduğu kadar ailelerinin de eğitim kararlarının ve süreçlerinin merkezinde yer alması amaçlansa da BEP, okullar tarafından daha çok tamamlanması ve doldurulması gereken resmi bir evrak gibi görülmüş ve bu durum yasanın amaçlamış olduğu başarısı önünde engel oluşturmuştur (Artar ve Ergenekon, 2022).

ABD’de 1990 yılına gelindiğinde PL 94-142 sayılı yasada yeniden düzenlemelere gidilmiş ve BEP aracılığıyla özel gereksinimli bireyleri merkeze alarak birey ve ailelerin eğitim süreçlerine ilişkin çeşitli yenilikler ortaya konmuştur. Bu yasayla birlikte özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerine dahil olan ve bu süreçlerde sorumluluğu bulunan hem yardımcı destek personel (paraprofesyoneller) hem de profesyonellerin tüm süreçlere dahil olması ve karar almaları amacıyla çeşitli eğitim süreçlerinden geçmeleri gerekliliği vurgulanmıştır. Böylelikle hem özel gereksinimli bireyin yaşamında onunla en çok vakit geçiren aileler hem de okul ortamında eğitim sunan profesyonellerin sunulacak olan hizmetlere ilişkin bilgi ve beceri sahibi olmaları amaçlanmıştır. Ancak bu yasadan sonra da ailelerin süreçlere dahil olması konusunda sorunlar yaşanmaya devam etmiştir. Özellikle aileler ve eğitim verenler arasında uyumsuzluklar ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedenlerinden biri olarak aile ve profesyoneller arasında BEP sürecinin eşit ortaklar olma durumundan çok hiyerarşik bir süreçle izlenmesi olarak ifade edilmiştir. Bir diğer neden ise okul ve ailelerin yasalara bakış açısındaki farklılıklar olarak görülmüştür. Aileler özel gereksinimli çocuklarının eğitimiyle ilgili yasaların öngördüğü süreçlerden en üst şekilde yararlanmayı amaçlarken okullar yasaların öngördüğü süreçlerin asgari düzeyde karşılanması üzerinde durmuştur (Twachtman-Cullen ve Twachtman-Basset, 2011).

Aileler ve okullar arasındaki olumsuz süreçlerin ortadan kaldırılması amacıyla 2004 yılında ABD’de yasa yeniden gözden geçirilerek Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın adıyla düzenlenmiştir. Bu yasayla birlikte özel gereksinimli bireye sahip ailelerin eğitim ve karar alma süreçlerinde daha çok söz sahibi olmaları amaçlanmıştır. Bu yasayla birlikte BEP’in içeriği genişletilmiş ve özel gereksinimli bireylere sunulan sağlık ve sosyal güvenlik hizmetleri de kapsam içerisine alınmıştır (Artar ve Ergenekon, 2022). Yasa son olarak Her Öğrenci Başarır Yasası olarak düzenlenmiş ve yürürlüğe girmiştir. Bu yasayla birlikte ayrımcılık ve ekonomik güçlük yaşayan tüm dezavantajlı grupların dahil edildiği ifade edilebilir.

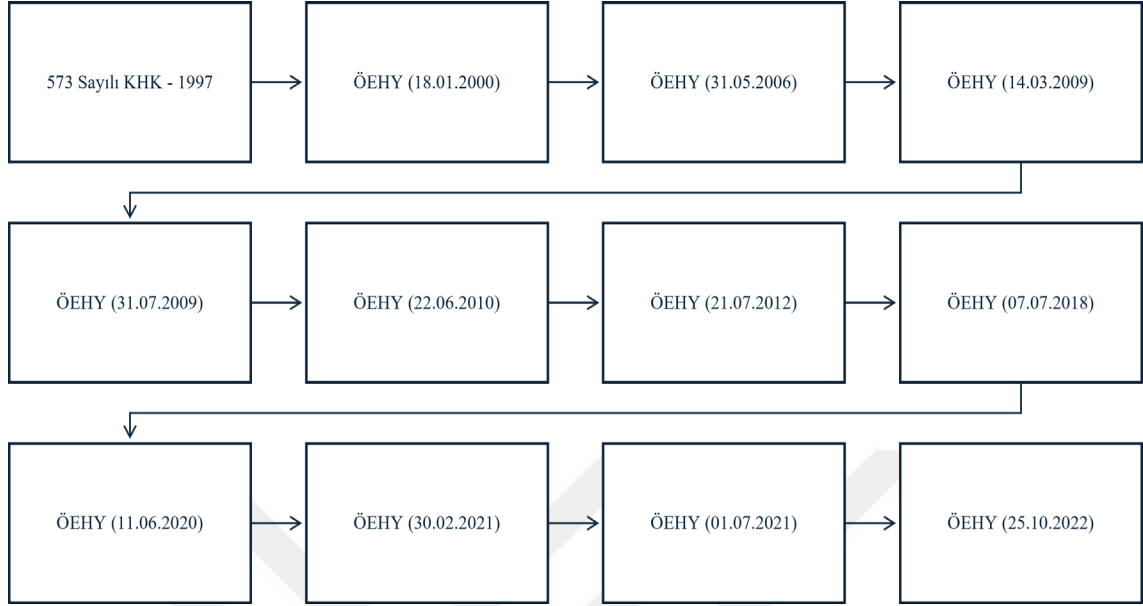
Ülkemizde de BEP’e ilişkin çeşitli yasa ve yönetmelikler yürürlüğe girmiş ve tarihsel süreç içerisinde birçok kez yeniden düzenlenmiştir. ABD’de 1975 yılında ilk kez BEP

yasal olarak zorunlu hale gelirken ülkemizde bu zorunluluk 1997 yılında yürürlüğe giren 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameyle (KHK) resmileştirilmiştir. Bu kararnamede özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinin bireyselleştirilerek sunulmasına ve bu bireyselleştirmenin BEP hazırlanarak gerçekleşmesi gerektiği vurgusu yapılmıştır. Kararnamede ayrıca ailelerin tüm süreçlerde aktif katılımının sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak yasada BEP'in tanımı yapılmamış ve süreçlere ilişkin detayların ne şekilde yapılacağına değinilmemiştir.

Bu kararnameden yola çıkılarak Şekil 1.1'de görüldüğü gibi 2000 yılında Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 23937 sayılı Resmî Gazetede Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (ÖEHY) yayınlanmış ve bu yönetmelikte MEB'e bağlı okullarda BEP hazırlanması ve uygulanması zorunlu hale getirilmiştir. Yönetmeliğin 49. maddesinde bireyin eğitiminden sorumlu olan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde sorumluluk sahibi oldukları ifade edilmiş, 56. maddede ise bu süreçlerde özel gereksinimli öğrencinin eğitiminde yer alan paydaşlarla iş birliği içerisinde olmaları gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Yönetmelik 2006 yılında yeniden yayınlanmış ve 2009 yılında iki kez olmak üzere 2010, 2012 ve 2018 yıllarında yeniden düzenlenerek en kapsamlı halini almıştır. 2018 yılında yayınlanan yönetmelikte 2020 yılındaki pandemiden etkilenen eğitim öğretim sürecinin tamamında olduğu gibi özel eğitim hizmetlerinde de aksaklıkların önüne geçebilmek amacıyla 31152 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan yönetmeliğe ek maddeler eklenmiştir. 2021 yılında 31380 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan düzenlemeyle pandemi sürecindeki bazı geçici maddeler yürürlükten kaldırılmıştır. 2021 yılında ikinci kez yönetmelikte düzenlemeye gidilmiş ve özel gereksinimli öğrencilerin mezuniyetine ilişkin bazı maddelerde düzenlemeler yapılmıştır. Son olarak 2022 yılında yeniden düzenlenen yönetmeliğe özel gereksinimli bireylerin tanı ve değerlendirme süreçlerine ilişkin daha kapsamlı maddeler eklenmiştir. 2018 yılında yayınlanan yönetmeliğe göre özel gereksinimli bireylerin kayıtlı oldukları okullarda gereksinimleri doğrultusunda BEP hazırlanması zorunluluğu 19. maddede yer almıştır. Aynı yönetmeliğin 20. maddesinde özel gereksinimli bireylerin okulda tipik gelişen bireylerin takip ettikleri eğitim programı esas alınacak şekilde BEP hazırlanması gerektiğine ve programın içeriğine yer verilmiştir.

Şekil 1.1

BEP'e İlişkin Yasal Düzenlemeler Kronolojisi

Bu yönetmelikte aynı zamanda BEP'in tanımı da yapılmıştır. Yönetmeliğin 4. Maddesinde BEP özel gereksinimli bireyler için bulundukları okulun mevcut programı temel alınarak gereksinim ve performansa dayalı amaçlara odaklanarak hazırlanan ve destek hizmetlerinin de yer aldığı yazılı belge olarak tanımlanmıştır. İlerleyen başlıkta BEP'in tanımlarına, içeriğine ve amacına yer verilmiştir.

1.2 BEP'in Tanımı, İçeriği ve Amacı

İlk kez 1975 yılında ABD'deki yasayla birlikte özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanmaya başlayan BEP'e ilişkin günümüze kadar birçok tanım yapılmıştır. Alanyazında tarihsel süreçte BEP'in ilk tanımlarından biri 1983 yılında Fiscus ve Mandell tarafından yapılmıştır. Bu tanımlamada özel gereksinimli öğrenciler için bulundukları eğitim kurumu tarafından hem özel gereksinimli öğrenci hem öğrencinin ailesi hem de eğitiminden sorumlu olan öğretmenlerin gereksinimlerinin yer aldığı ve bunların karşılanmasının amaçlandığı yazılı bir eğitim programına vurgu yapılmıştır. Twachtman-Cullen (2001) ve Kargın (2007) BEP'i özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde sunulacak hizmetlerin sunuş biçimi, süresi ve yerine ilişkin kararların yazılı olduğu bir belge olarak ele almıştır. Bateman ve Herr (2003) ise BEP'i bir süreç olarak tanımlamıştır. Bu tanımда özel gereksinimli birey ailelerinin tüm süreçlerde okul personeliyle aktif ve eşit paydaşlar olarak yer aldığı, özel gereksinimli öğrencinin eğitsel süreçlerinde olup bitenlerin yer aldığı ve bireye sunulan hizmetleri içerisinde barındıran

bir süreç olarak ele almıştır. Artar ve Ergenekon (2022) BEP'in kapsamlı tanımında; odağında özel gereksinimli öğrencinin olduğu ve öğrenci, aile, öğretmen gibi paydaşların gereksinimlerinin de yer aldığı, öğrencinin performansını en üst noktaya ulaştırmayı amaçlayan, sunulacak eğitsel ve destek hizmetlerin nerede ne zaman ne şekilde ve kimler tarafından sunulacağını ve süreç içerisinde dinamik bir rolü olduğunu belirtmişlerdir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2018) göre özel gereksinimli öğrenci için hazırlanan BEP'in içerisinde ilk olarak öğrencinin çeşitli bilgilerinin yer aldığı bir bölümün olması gerekmektedir. BEP'te ayrıca öğrencinin performans düzeyi temel alınarak belirlenen uzun ve kısa dönemli amaçlara yer verilmelidir. Bu amaçlara ulaşmak amacıyla eğitsel hizmetlerin sunulacağı eğitim ortamındaki düzenlemelere yer verilmelidir. Bunların yanı sıra özel gereksinimli öğrenciye sağlanacak destek hizmetlere, bu hizmetlerin ne kadar süreyle verileceğinin planlamasına ve hizmeti sunacak olan kişilerin ne şekilde hizmet sağlayacağına yer verilmelidir. Özel gereksinimli öğrencinin BEP'inde yer alması gereken önemli başlıklardan biri de sunulacak hizmetlerde ve çeşitli aşamalarda işletilecek değerlendirme süreçlerinde kullanılacak olan yöntem ve tekniklerdir. Tüm süreçlerde kullanılacak olan yöntem ve tekniklerin sunulacak hizmetlerle beraber BEP'te belirtilmelidir. Son olarak BEP'te yasal olarak yer alması gereken bir diğer önemli başlık problem davranışlarla ilgilidir. Özel gereksinimli öğrencinin problem davranışlarını azaltma ve bu problem davranışın yerine geçecek olan olumlu davranışa ilişkin planlamalara yer verilmesi gerekmektedir. BEP'in bir doküman olarak kapsamında yer alan her bir içeriğin planlanması ve uygulanması iş birliği içerisinde yasal olarak rol ve yükümlülükleri belirlenen ekip tarafından gerçekleştirilir.

BEP hem özel gereksinimli öğrenci hem aile hem de hizmet sunan tüm paydaşlar için çeşitli amaçları içerisinde barındırmaktadır. Genel olarak tüm paydaşlar için amaçlarına bakıldığında BEP, özel gereksinimli öğrencilerin özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmeleri, onlarla ilgili karar alma süreçlerinde adil ve eşit bir yaklaşımın sergilenmesi, sunulacak hizmetlere ilişkin yasal bir güvence oluşturulması, hizmetlerin uygulanışı için bir yol haritasının belirlenmesi ve sunulan hizmetlerin ve öğrencinin gelişiminin değerlendirilmesinin sağlanması amacıyla hazırlanır (Lowenthal, 1979; Yell, Katsiyannis ve Conroy, 2013; Blackwell ve Rossetti, 2014; Gibb ve Dyches, 2016). Tüm bu amaçlar doğrultusunda BEP'e ilişkin süreçlerin yürütülebilmesi ve özel gereksinimli öğrencilerin eğitim yaşamında gereksinim duyduğu hizmetlerin sağlanabilmesi için bu

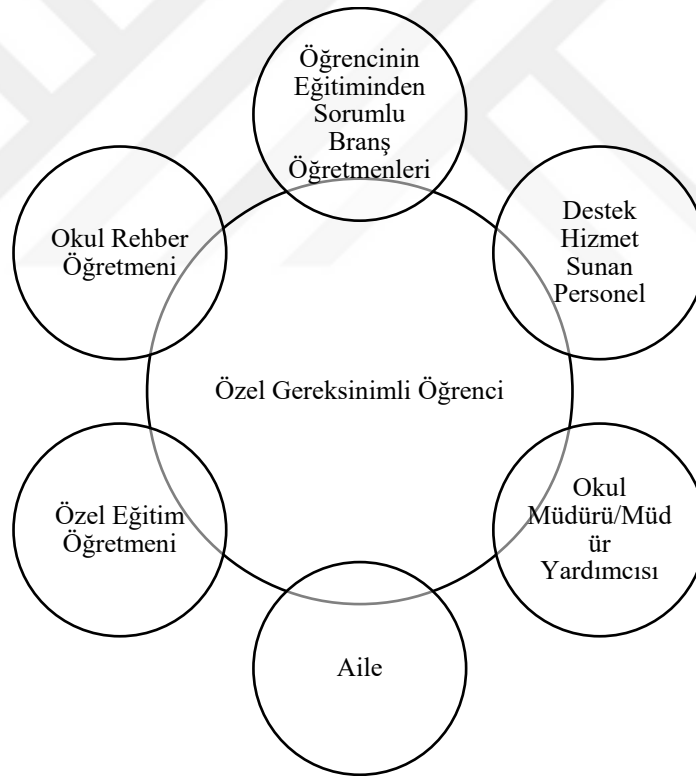
süreçlerin bir ekip tarafından yürütülmesi gerekliliği söz konusudur. İlerleyen başlıkta BEP ekibinde yer alan üyelere ilişkin bilgiler sunulmuştur.

1.3 BEP Ekibinde Yer Alan Üyeler

BEP amaçları doğrultusunda bir ekip çalışmasıyla hazırlanır ve süreç ekip tarafından yürütülür. Şekil 1.2’de görüldüğü gibi BEP ekibinde merkezde özel gereksinimli öğrenci yer alacak şekilde oluşturulur ve bu ekipte özel gereksinimli bireyin ailesi, ekibe liderlik eden okul yöneticisi, öğrencinin derslerinden sorumlu tüm branş öğretmenleri, özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen ve destek hizmet sunan diğer personelden oluşur.

Şekil 1.2

BEP Ekibinde Yer Alan Üyeler

Şekil 1.2.’de görüldüğü üzere BEP ekibinde öğrencinin gereksinimleri doğrultusunda çeşitli disiplin alanlarından uzmanlar yer alabilir. Ancak aile ve öğrenci ekibin değişmez üyeleridirler. Ekip üyeleri özel gereksinimli öğrencinin yerleştirme süreçleri tamamlandıktan sonra bir araya gelerek özel gereksinimli öğrenci hakkında daha fazla bilgi edinir. Öğrencinin ve ailenin beklentilerini göz önünde bulundurarak öğrencinin

performansına dayalı amaç belirler ve süreci planlar (Diliberto ve Brewer, 2012; Artar ve Ergenekon, 2022). BEP ekibi özel gereksinimli öğrencinin programının planlanması, planlanan programın uygulanması, izlenmesi ve süreçlerin değerlendirilmesine ilişkin tüm çalışmaları bir arada ve iş birliği içerisinde yürütmelidir. Ekip aynı zamanda süreç içerisinde özel gereksinimli öğrencinin değişen gereksinimleri doğrultusunda gerekli planlamaları yapmak ve BEP’i yeniden düzenlemek yükümlülüğüne sahiptir. Ekip kendi içinde iş birliği sağlarken aynı zamanda öğrencinin gereksinimleri doğrultusunda diğer kurul ve birimlerle de iş birliğini sürdürmelidir. BEP ekibi özel gereksinimli öğrencinin hangi ortamda eğitim hizmetlerinden yararlanacağını da performansa dayalı olarak belirler. Özel gereksinimli öğrencinin değerlendirme ve eğitim süreçlerinin tamamında kullanılacak olan yöntem, teknik ve materyallerin belirlenmesi de BEP ekibinin görevleri arasında yer almaktadır (MEB, 2018). Kısaca BEP ekibi özel gereksinimli öğrenci, eğitim alacağı ortama yerleştirildikten hemen sonrasında başlamak üzere eğitim süreçleri tamamlanana ve özel gereksinimli öğrenci bir diğer ortama geçişi sağlanana kadar ki tüm süreçlerde eğitim, destek hizmetler ve geçiş süreçlerini planlama işlevine sahiptir denebilir. BEP ekibinde yer alan her bir ekip üyesinin diğer ekip üyeleriyle benzer rol ve yükümlülükleri olduğu gibi her bir ekip üyesinin de kendi uzmanlık alanı ve konumu doğrultusunda ayrı rol ve yükümlülüğü olabilmektedir. İlerleyen alt başlıkta BEP ekibinde yer alan her bir üyenin BEP sürecindeki önemine, rol ve yükümlülüklerine değinilmiştir.

1.3.1 Özel gereksinimli öğrenci

Özel gereksinimli öğrenci BEP ekibinin merkezinde yer alan ve tüm süreçlerin kendisi için planlandığı ekip üyesidir. Özel gereksinimli öğrenci BEP hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde daha çok pasif rolde gibi görünse de alanyazında yapılan çalışmalarla özel gereksinimli öğrencilerin kendileriyle ilgili karar alma süreçlerine dahil olmaları durumunda öz belirleme becerileri gibi bağımsız yaşama giden yolda kullanabilecekleri önemli becerileri kazanmalarında oldukça önemli olduğu görülmektedir (Williams-Diehm vd., 2008; Pounds ve Cuevas, 2019; Senderson ve Goldman, 2022;). BEP ekibinde aktif rol alan ve karar alma süreçlerine dahil olan özel gereksinimli öğrencilerin akademik becerilerinin de olumlu yönde gelişmesine katkı sağlamaktadır (Bernard-Brak ve Lechtenberger, 2010). Bununla beraber BEP ekibinde daha fazla aktif rol alan özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında

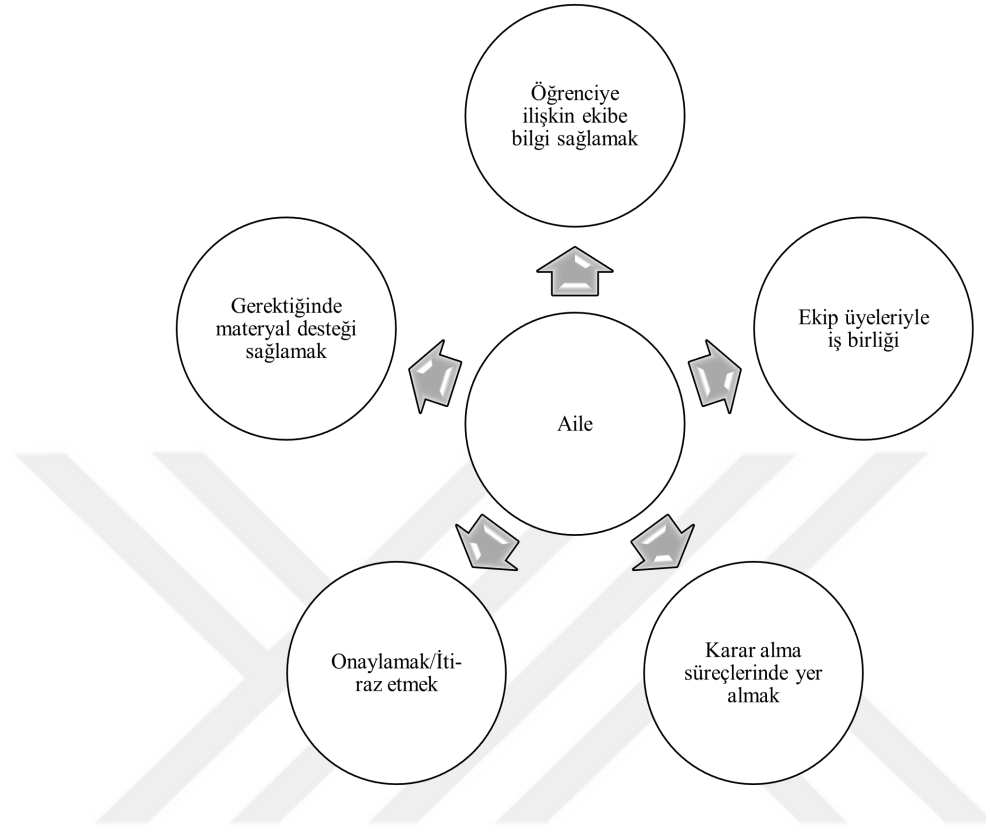
akranlarıyla daha çok vakit geçirmelerine katkı sağlamakta ve sosyal becerilerinin gelişmesine olumlu anlamda etki etmektedir (Griffin vd., 2014). Ancak özel gereksinimli öğrenciler, süreçlere dahil olabilmek adına ekipte yer alan diğer üyelerin desteğine gereksinim duymaktadırlar dolayısıyla süreçlere dahil olan öğrencilerin büyük bir kısmının aktif katılımcılar olmak yerine daha çok pasif rolde oldukları bilinmektedir (Wagner, 2012). Yapılan çalışmalar aileleri ekip içerisinde aktif olan ve ekip üyeleriyle olumlu ve güçlü iş birliği içerisinde olan özel gereksinimli öğrencilerin BEP süreçlerine daha çok aktif katılım gösterdiklerini ortaya koymaktadır (DeFur, 2012; Senderson ve Goldman, 2022). Kısaca özetlenecek olursa özel gereksinimli öğrencilerin BEP ekibinde önemli bir ekip üyesi olması yalnızca kendisiyle ilgili karar alınan kişi olması nedeniyle değil, aynı zamanda ekibin bir parçası olarak kendisiyle ilgili kararlara aktif olarak dahil olan bir ekip üyesi olmasıyla da ilgilidir. Öğrencinin aktif katılımı sağlandığında BEP süreçlerinin de daha etkili olması mümkün olmaktadır.

1.3.2 Aile

BEP ekibinin merkezinde özel gereksinimli öğrenci yer alırken öğrenciyle beraber merkeze alınarak planlama yapılması gereken diğer üye/üyeler ise öğrencinin ailesidir. Ailenin BEP ekibinde yer alması yasal olarak da güvence altına alınmıştır. (MEB, 2018). BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinin tamamında ailenin yer alması, bu süreçlerde aile gereksinimleri ve isteklerinin göz önünde bulundurulması özel gereksinimli öğrenci için yürütülecek bu süreçlerde yaşanabilecek olası problemlerin önüne geçebileceği gibi ekipte yer alan personel ve aile arasındaki olumlu iş birliğini de pekiştirmesi açısından son derece önemlidir (Morgan, 1982; Goldman ve Burke, 2016; Artar ve Ergenekon, 2023). BEP ekibinde süreçlerin planlanması ve uygulanmasında ailelerin gereksinim ve beklentileri göz ardı edildiğinde ailenin sürece dahil olması zorlaşmakta (Turnbull, 2006) ve ailenin sürece yüklediği önem de azalmaktadır. Aile göz ardı edildiğinde eşit bir iş birliği sürecinde kendi varlığını da değersiz hissetmekte ve süreçlerde yalnızca prosedür olarak yer almaktadır (Rock, 2006; Toprak ve Çolak, 2024). Dolayısıyla bu durum ailenin süreç içerisinde aktif bir ekip üyesi olmak yerine pasif bir rolde olmasına ve özel gereksinimli öğrenciye ilişkin planlamalarda ekip içerisinde katılım gösterememesine neden olmaktadır.

Şekil 1.3

Ailenin BEP Ekibindeki Rolü

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2018) göre ailelerin süreçlere ilişkin itiraz hakkının olduğu, bunula birlikte özel gereksinimli öğrencinin ilgi, istek ve gereksinimlerine ilişkin ekibe destek sağlayıcı rolünün olduğu ve öğrencinin eğitsel süreçlerinde materyal desteği sunma rolünün olduğu ifade edilmektedir. Şekil 1.3'te görüldüğü gibi ailenin BEP ekibindeki en önemli rollerinden biri özel gereksinimli öğrenciye ilişkin önemli bilgileri ekip üyeleriyle paylaşmak ve bilgiler ışığında planlama süreçlerinin kolaylaştırılmasını sağlamaktır. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencinin ailesi de tıpkı BEP ekibinde yer alan diğer üyeler gibi kilit bir rolde ve aktif olarak sürece dahil olan bir ekip üyesidir.

1.3.3 Özel eğitim öğretmeni

BEP ekibinin önemli parçalarından biri de özel eğitim öğretmenidir. Özel eğitim öğretmenini önemli kılan ve diğer ekip üyelerinden farklı kılan özelliği, özel eğitim alanına ilişkin lisans eğitimini tamamlamış olması, özel eğitime ve bu eğitimin önemli

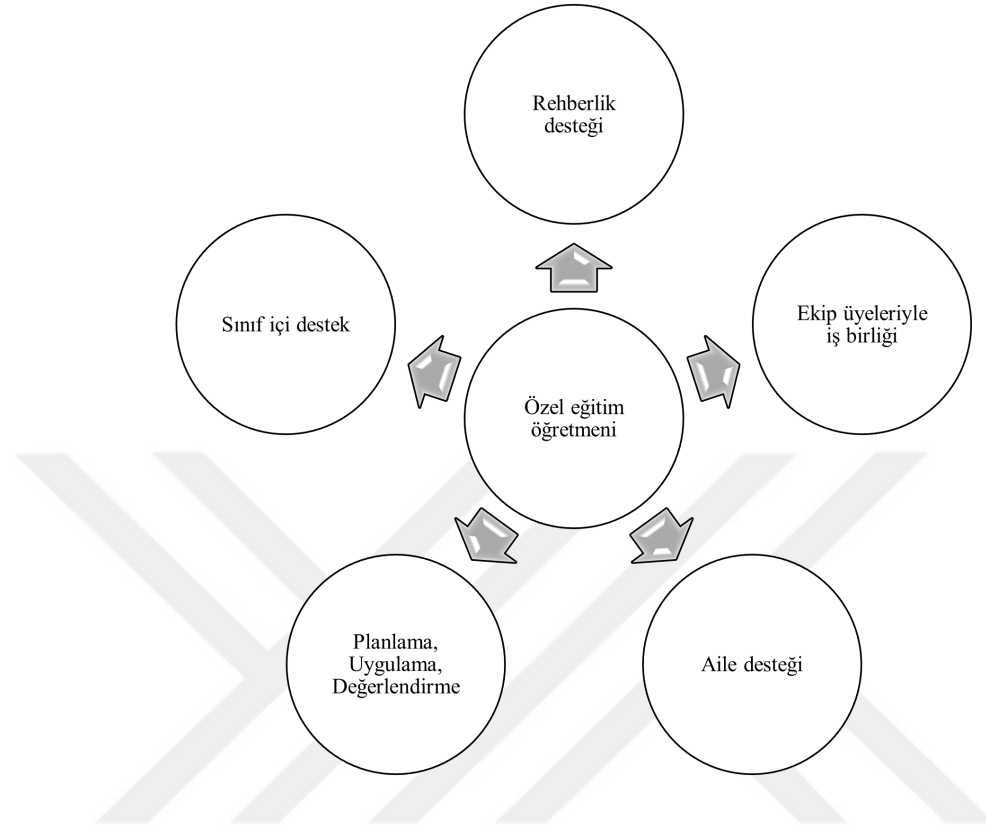
bir parçası olan BEP süreçleriyle ilgili bilimsel dayanaklı bilgilere sahip olmasıdır. Dolayısıyla sözü edilen yeterlikleri sağlayan özel eğitim öğretmenin BEP ekibinde sağlayacağı uzmanlık bilgisi oldukça önemli görülmektedir. Ülkemizde özel gereksinimli öğrenci eğer özel eğitim okulunda ya da özel eğitim sınıflarının bulunduğu bir genel eğitim okulunda kayıtlı değilse BEP ekibinde özel eğitim öğretmeni yer alamamaktadır. Bu durum da BEP ekibinin çalışma biçimini olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla bu bağlamda ülkemiz eğitim sisteminde özel eğitim öğretmenin genel eğitim okullarında yer alması gerektiği düşünülmektedir. Şekil 1.4'te görüldüğü gibi özel eğitim öğretmeni özel gereksinimli öğrencinin tüm alanlarda gereksinimlerinin ve güçlü yanlarının belirlenmesi, amaçların oluşturulması ve bunların uygun bir biçimde ifade edilmesi, öğrencinin BEP'inde yer alan amaçların uygulanması, uyarlanması, tüm süreçlerin planlanması ve değerlendirilmesi gibi aşamalarda BEP ekibine katkı sağlamaktadır (Aslan ve Karasu, 2022).

Özel eğitim öğretmenin BEP ekibindeki bir diğer önemli rolü de ekipte yer alan diğer üyelere sahip olduğu bilgi ve becerileri doğrultusunda rehberlik hizmetleri sunmasıdır. Bunlarla beraber özel eğitim öğretmeni özel gereksinimli öğrencinin sınıf içi süreçlerinde yer alarak diğer öğretmenlere destek sağlayabilir. Bununla ilgili Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2018) doğrudan bir madde yer almaktadır. Yönetmeliğin 27. Maddesinde özel gereksinimli öğrencilerin alan derslerinden sorumlu branş öğretmenlerinin yürüttüğü derslere özel eğitim öğretmenin destek sağlamak amacıyla katılabileceği ifadesi yer almaktadır.

Özel eğitim öğretmenleri yalnızca sınıf içi değil aynı zamanda danışmanlık hizmetleri yürüterek de diğer öğretmenlere destek sağlayabilir. Özel eğitim öğretmeni sahip olduğu bilgi ve beceriler aracılığıyla ekip içerisinde dolaylı olarak da katkı sağlayabilmektedir. Örneğin, ailelerle özel gereksinimli çocuklarına ilişkin çeşitli çalışmalar yürüterek onların bilgi ve beceri düzeylerinin olumlu yönde değişmesini sağlayabilir. Böylelikle ailelerin süreç içerisinde daha aktif olmasını da sağlar. Ancak kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü ortamlarda özel eğitim öğretmenlerinin varlığı ülkemizde henüz istenen düzümde değildir. Ayrıca bu ortamlarda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin daha çok özel alt sınıfta vakit geçirmek durumunda kalması da sözü edilen katkıları sağlamasını güçleştirmektedir.

Şekil 1.4

Özel Eğitim Öğretmeninin BEP Ekibindeki Rolü

Özel eğitim öğretmenin BEP ekibindeki bir diğer önemli rolü de ekipte yer alan diğer üyelere sahip olduğu bilgi ve becerileri doğrultusunda rehberlik hizmetleri sunmasıdır. Bunlarla beraber özel eğitim öğretmeni özel gereksinimli öğrencinin sınıf içi süreçlerinde yer alarak diğer öğretmenlere destek sağlayabilir. Bununla ilgili Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2018) doğrudan bir madde yer almaktadır. Yönetmeliğin 27. Maddesinde özel gereksinimli öğrencilerin alan derslerinden sorumlu branş öğretmenlerinin yürüttüğü derslere özel eğitim öğretmenin destek sağlamak amacıyla katılabileceği ifadesi yer almaktadır. Özel eğitim öğretmeni ekip içerisinde dolaylı olarak da katkı sağlayabilmektedir. Ailelerle çeşitli çalışmalar yürüterek onların bilgi ve beceri düzeylerinin olumlu yönde değişmesini sağlayabilir. Böylelikle ailelerin süreç içerisinde daha aktif olmasını da sağlar.

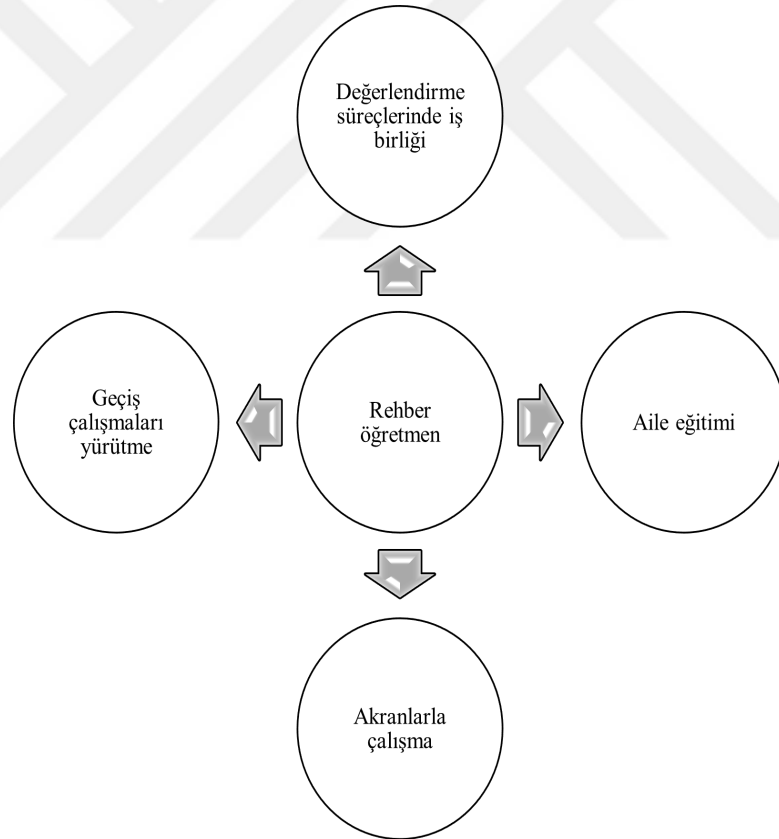
1.3.4 Rehber öğretmen

Okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenci de dahil olmak üzere tüm öğrencilerin bireysel ve sosyal gelişimi, kariyer gelişimi ve akademik gelişim

alanlarında destek sunma görevleri vardır. Bunlarla beraber rehber öğretmenler öğrencilerin bu alanlarda gelişimlerine olumsuz etkide bulunan sorunlarla da çalışır (Trolley, 2011). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2018) göre, BEP ekibinde mutlaka yer alması gereken üyelerden biri de okulda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri yürüten personeldir. Çalışma biçiminden dolayı rehber öğretmen okuldaki diğer öğretmenlerden farklı olarak doğrudan özel gereksinimli öğrenciyle çalışmayabilmektedir. Ancak rehber öğretmen BEP ekibine kendi uzmanlık alanıyla ilgili oldukça önemli katkılar sunmaktadır. Şekil 1.5'te rehber öğretmenin rolüne ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 1.5

Rehber Öğretmenin BEP Ekibindeki Rolü

Rehber öğretmenler BEP ekibinde yer alan özel gereksinimli öğrenci aileleriyle aile eğitimi çalışmaları yürüterek BEP sürecine katılımlarını olumlu yönde etkilerken özel gereksinimli öğrencilerin tipik gelişen akranlarıyla eğitim programları planlayarak özel

gereksinimli öğrencilerin içinde bulundukları okul ortamında akranlarıyla olan ilişkilerini iyileştirebilirler. Rehber öğretmen BEP ekibindeki üyeler arasında olumlu etkileşim ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde de kendi uzmanlık bilgilerinden yararlanarak katkı sağlayabilir (Geltner ve Leibforth, 2008). Rehber öğretmenler aynı zamanda akranlarla çalışarak onların özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinde de yer almalarını sağlayabilirler (Odluyurd, Tekin-İftar ve Ersoy, 2014). Bununla beraber rehber öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin değerlendirilmesine yönelik süreçlerde BEP ekibindeki diğer üyelerle iş birliği kurarak sürece dahil olmalıdır (Trolley, Haas ve Patti, 2009). Rehber öğretmenlerin ayrıca özel gereksinimli öğrencilerin kademeler arası geçiş süreçlerinde de önemli bir rolü vardır. Her ne kadar geçiş süreçlerine ilişkin ülkemizde henüz yasal yükümlülüklerle ilişkin bir zorunluluk bulunmasa da rehber öğretmen tarafından geçiş yapılacak okuldaki rehberlik servisi ile iş birliği kurularak öğrencinin yeni ortamına uyumu için çalışmalar yürütülür. Ek olarak kademeler arası geçiş süreçlerinde rehberlik servisi ekipte yer alan yönetici, öğretmen, aileler ve öğrencilere yönelik bilgilendirme çalışmalarında yer almalıdır.

1.3.5 Sınıf öğretmeni

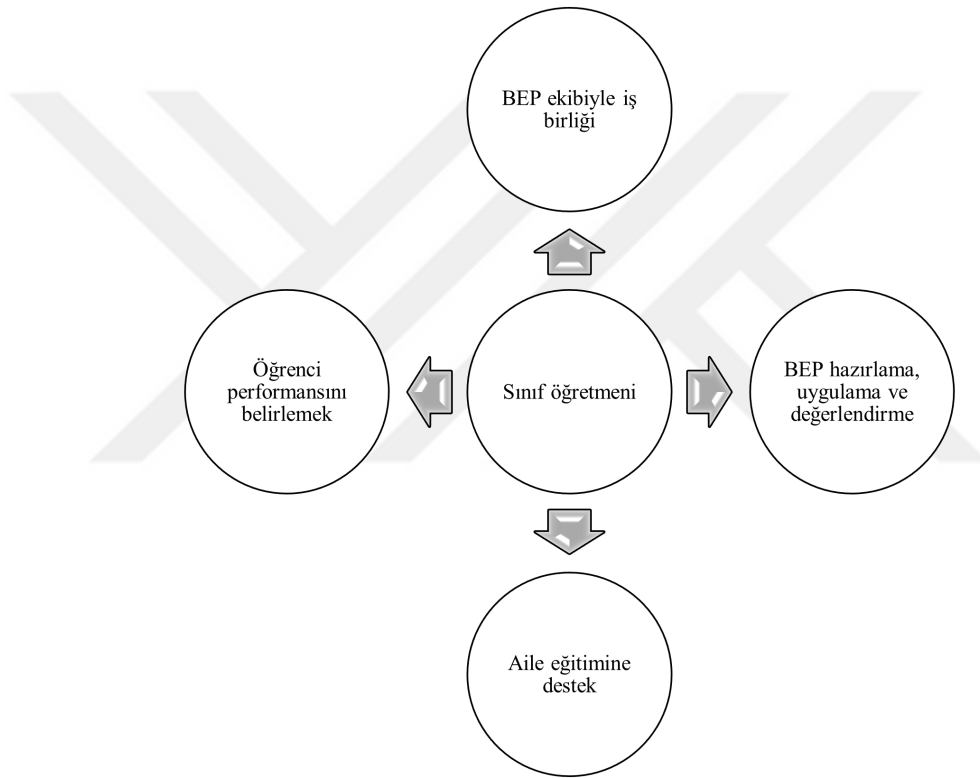
Sınıf öğretmenleri genel eğitim okullarında görev yapan ve tipik gelişen öğrencilerin eğitiminde kullanılan yöntem, teknik ve materyal kullanımına ilişkin dört yıllık lisans eğitiminden mezun olan öğretmenlerdir. Dolayısıyla eğitim verdikleri grup içerisinde son yıllarda özel gereksinimli öğrencilerin de daha sık yer almasıyla birlikte çeşitli güçlüklerle karşılaşsalar da BEP ekibine sağlayacakları katkı son derece önemlidir (Grskovic ve Trzcinka, 2011).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2018) göre özel gereksinimli öğrencinin olduğu sınıflarda görev yapan öğretmenlerin, BEP ekibindeki üyelerle BEP hazırlanması süreçlerinde iş birliği içerisinde olması gerekmektedir. BEP'in hazırlanmasının yanı sıra sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle doğrudan etkileşim içerisinde olmalarından dolayı BEP'in uygulanmasından ve değerlendirilmesinden de sorumlu olduğu ifade edilmektedir. Yönetmeliğe göre sınıf öğretmenleri ayrıca branş öğretmenleri tarafından yürütülen derslere katkı sağlamak amacıyla katılım gösterebilmektedirler. Sınıf öğretmenlerinin bir diğer önemli sorumluluğu da özel gereksinimli öğrencilerin ailelerine sunulan eğitim hizmetlerinde yer almaktadır. Bu yolla ailelerin BEP sürecine aktif katılımının sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedirler (MEB, 2018). Şekil 1.6'da

sınıf öğretmenlerinin BEP ekibindeki rolüne ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin BEP ekibine sağladıkları önemli katkılardan biri de sınıflarında eğitim hizmetlerinden yararlanan özel gereksinimli öğrencilerin performansına ilişkin diğer ekip üyelerinden daha fazla bilgi sahibi olmalarına olanak sağlayan uzun süreli gözlem yapma imkanlarına sahip olmalarıdır.

Şekil 1.6

Sınıf Öğretmeninin BEP Ekibindeki Rolü.

Böylelikle öğrencinin performansının belirlenmesi, güçlü yanlarının ortaya konması ve gereksinimlerinin belirlenerek uygun amaçların hazırlanmasında ekip içerisinde son derece önemli katkılarda bulunabilirler (Katsiyannis, Ellenburg ve Acton, 2000). Sınıfta özel gereksinimli öğrencisi olan sınıf öğretmenleri, BEP’te yer alan amaçlara ilişkin eğitim hizmetleri sunarken tipik gelişen öğrencilere sundukları eğitim süreçlerine göre eğitimi farklılaştırmak durumunda kalabilirler. Bu durumda BEP’in uygulanması süreçlerinde sorun yaşanmaması adına ekipte yer alan özel eğitim öğretmeni gibi farklı

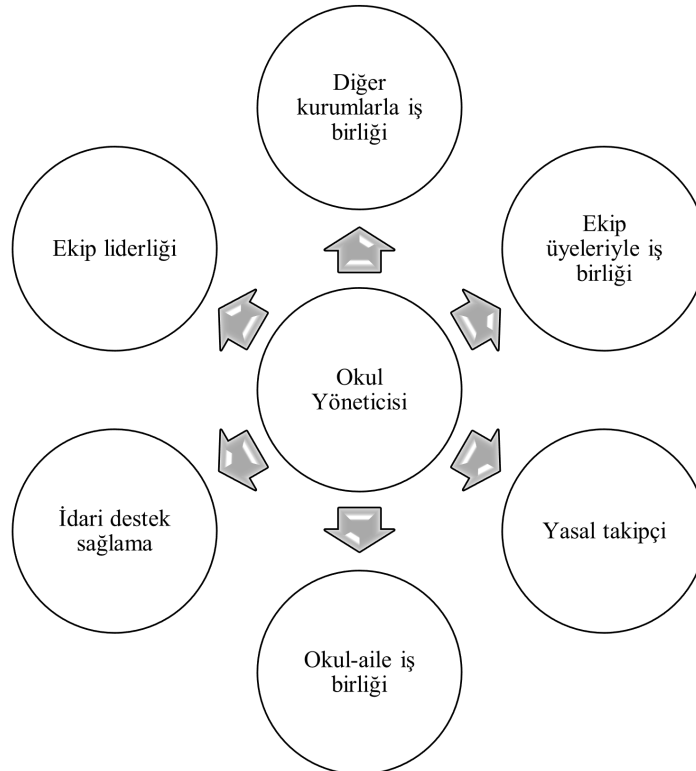
disiplin alanlarındaki ekip üyeleriyle iş birliği süreçlerinde yer almaları gerekmektedir (Menlove, Hudson ve Suter, 2001).

1.3.6 Okul yöneticisi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2018) göre okul yöneticisi BEP ekibinin başkanlığını yürütür. Ekipte başkanlık görevini müdür ya da müdür yardımcısı yürütebilir. Dolayısıyla yasal olarak ekipten sorumlu olan kişi okul yöneticisidir. Okul yöneticisinin özel eğitim süreçlerine ilişkin belirli bir donanımına sahip olması durumunda BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin tamamında doğrudan katkı sağlayarak daha işlevsel bir sürecin yürütülmesini mümkün kılabilir (Toprak ve Çolak, 2024). Okul yöneticilerinin BEP ekibine önemli katkılarından biri diğer kurum ve okul dışı personelle iş birliği süreçlerini planlama gücüne sahip olmasıdır. Bunlarla beraber okul yöneticisi, BEP ekibindeki süreçlerin hem aile ve öğrenci hem de diğer ekip üyelerinin yasal sorumluluklarına ve haklarına ilişkin süreçleri de takip etmekle ekibe katkı sağlar (Artar ve Ergenekon, 2022).

Şekil 1.7.

Okul Yöneticisinin BEP Ekibindeki Rolü

Okul yöneticileri Şekil 1.7’de görüldüğü gibi BEP ekibi içerisinde yaşanabilecek çatışmaları ve BEP’in planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gibi süreçlerde yaşanan sorunları ortadan kaldırma becerisiyle ekibe liderlik edebilir (DiPaola ve Walther-Thomas, 2003). Okul yöneticileri okuldaki özel eğitim hizmetlerine ilişkin süreçlerde sağladıkları idari destekle ve BEP ekibinde yer alan ekip üyelerinin mesleki gelişimlerine ilişkin sağladığı imkanlarla da ekibin başarıya ulaşmasına katkı sağlayabilir. Bu katkı özel gereksinimli öğrenci ve ailelerinin eğitim ve destek süreçlerinden en iyi şekilde yararlanmalarının da önünü açmaktadır (Gersten vd., 2001).

Okul yöneticileri özel gereksinimli öğrenci ve ailelerine sağlayacakları desteklerle BEP süreçlerinde aktif rol almalarında önemli bir role sahiptir. Okul yöneticileri okulun misyon ve vizyonunu kapsayıcı bir okul bağlamında değiştirme gücüne sahiptirler. Bu da özel gereksinimli öğrencilerin okul ortamındaki gereksinimlerinin karşılanmasına katkı sağlayarak BEP sürecinde tüm okulun bir arada çalışmasını kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla okul yöneticilerinin okulda işlevsel bir sistem oluşturma, var olan sistemi değiştirme ve yeniden düzenleme gücü ve okul kültürü oluşturma gücüyle BEP ekibindeki yeri son derece önemlidir.

Okul yöneticileri ekip üyeleriyle ve ailelerle kurdukları pozitif ilişkilerle ekip içerisinde olumlu bir çalışma ikliminin oluşmasına da katkı sağlayabilirler (DeMatthews, Serafini ve Watson, 2021; Smith vd., 2021; Tefera vd., 2023). Okul yöneticileri ayrıca şekillendirdikleri okul kültüründe çeşitli sosyo-kültürel düzeydeki aile ve öğrencilerin de süreçlere katılımında rol sahibidirler. Okul yöneticisinin bu becerileri yalnızca BEP ekibinde aile katılımını sağlamakla kalmaz aynı zamanda da okul-aile iş birliğinin okul içi ve dışında da sürdürülmesine olanak sağlar (DeMatthews ve Means-Parker, 2024).

1.3.7 Diğer ekip üyeleri

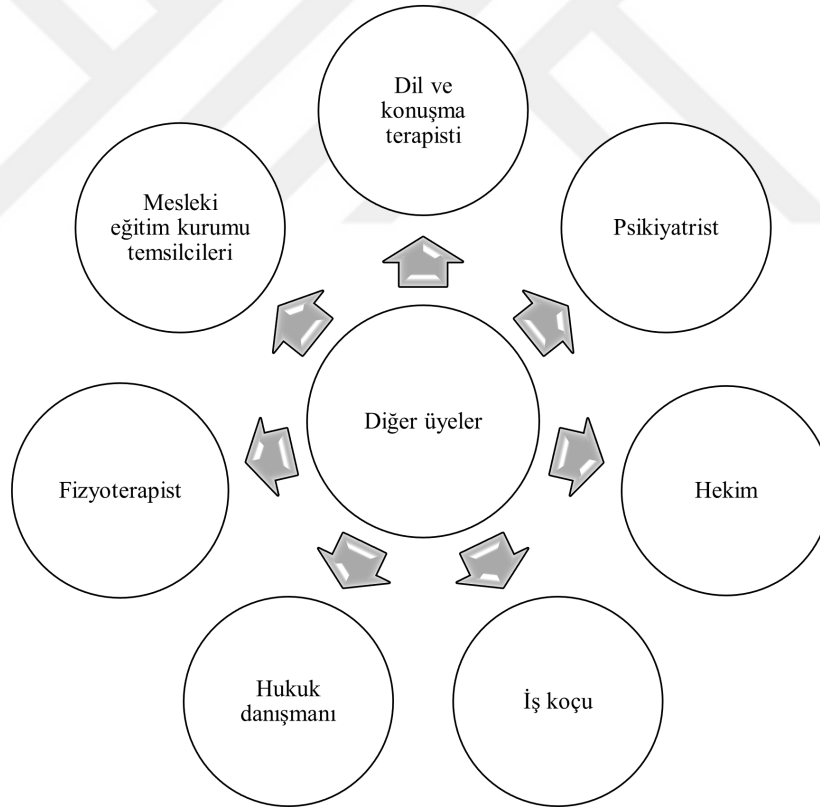
Özel gereksinimli öğrencinin eğitiminde BEP ekibi bir araya gelerek ve iş birliği içerisinde çalışarak eğitim hizmetlerinin en etkili biçimde sağlanmasında önemli bir rol oynar. Her bir ekip üyesi kendi uzmanlık alanına ilişkin bilgi ve becerilerle sürece dahil olur. Ancak özel gereksinimli öğrencinin hangi hizmetlerden yararlanacağına karar verilirken ekip içerisinde bu gereksinimlere yanıt verebilecek personel olmadığı durumlarda ekibe farklı disiplin alanlarından kişiler davet edilebilir. Dolayısıyla tamamen

öğrenci gereksinimleri gözetilerek ekibe yeni katılımcıların dahil olması sağlanmalıdır (Clark, 2000).

Şekil 1.8’de görüldüğü üzere özel gereksinimli öğrencinin mevcut tanısına eşlik eden psikiyatrik bir tanıya da sahip olması durumunda psikiyatri alanında çalışan bir uzman hekim, süregelen bir hastalık durumuna sahip olduğunda tıp alanında çalışan ilgili bir hekim (Sheppard ve Vitalone-Raccaro, 2016), hareket gerektiren becerileri yerine getirmede güçlük çektiğinde ekipte destek sağlayıcı olarak bir fizyoterapist (Manamela vd., 2021), dil ve konuşma alanlarında duyulan gereksinim doğrultusunda dil ve konuşma terapisti ekibe davet edilebilir (Crais ve Woods, 2016).

Şekil 1.8

Diğer Üyelerin BEP Ekibindeki Rolü

Bunların yanı sıra ekipte yaşanabilecek olası hukuki çatışmaların önüne geçmek adına bir hukuk danışmanı, özel gereksinimli öğrencinin kademeler arası geçiş süreçlerinde destek sağlayabilecek diğer okulların temsilcileri, okul sonrası mesleki yaşama geçiş süreçlerinde destek sağlayacak mesleki eğitim kurumlarından gelen temsilciler ve iş koçları da BEP ekibine davet edilebilir. Son olarak hem aile hem de özel gereksinimli

öğrencinin sosyal desteklere erişmesini kolaylaştırmak amacıyla bir sosyal çalışmacı da ekibe davet edilebilir (Artar ve Ergenekon, 2022). İlerleyen başlıkta BEP toplantılarına ve bu toplantıların BEP süreci içerisindeki önemine değinilmiştir.

1.4 BEP Sürecindeki Toplantılar ve Ekip Üyelerinin Toplantılardaki Rolü

Birçok disiplin alanından bir araya gelen ekip üyelerinin ortak noktası özel gereksinimli öğrenci ile ailesinin gereksinimleri ve beklentileridir. Bu gereksinimlerin ve beklentilerin karşılanması ancak ortak bir süreç içerisinde iş birliğiyle çalışmak ve planlama yapmakla mümkün olmaktadır. Bu iş birliğinin sağlanması ve ortaklığın oluşturulabilmesi için ekip üyelerinin bir araya gelmeleri gerekmektedir (Stroggilos ve Xanthacou, 2006). Dolayısıyla BEP'in planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinin tamamının sağlıklı bir biçimde yürütülmesinde BEP toplantıları oldukça önemlidir.

BEP toplantıları ülkemizde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018) ile de zorunlu kılınmıştır. Bu yönetmeliğe göre BEP ekibinin yılda en az bir kez toplanması kararı yer almaktadır. BEP ekibinin en az bir kez toplanması zorunluluğu, yalnızca bir kez toplanması gerektiği anlamına gelmemektedir. Ekip özel gereksinimli öğrencinin gereksinimleri, ailenin talebi ya da diğer ekip üyelerinin isteğiyle yeniden toplanabilir. Bunların yanı sıra BEP ekibi BEP'in planlanması, uygulanması, uygulamaların yeniden gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla da bir araya gelebilir (Batu, 2004; Toprak ve Ergenekon, 2022).

BEP toplantılarının işlevsel bir biçimde yürütülebilmesi için toplantının yapıldığı ortamın belirlenmesi, toplantının önceden planlanması, toplantı süresi, toplantı gündemi, toplantının duyurulması gibi konular son derece önemlidir. BEP ekibinin toplanacağı ortamın genellikle tüm katılımcılar için en kolay erişilebilen yer olan okul ortamı olması gerektiği ifade edilmektedir. (Batu, 2004; Toprak ve Ergenekon, 2022). BEP süreçlerinin tamamında olduğu gibi ekibin toplantı yaptığı zamanlarda da her bir ekip üyesinin sahip olduğu sorumluluklar vardır. Her ne kadar özel eğitim öğretmeni sahip olduğu bilgi ve becerilerle BEP ekibine toplantılarda liderlik etmesi beklense de her okulda özel eğitim öğretmenin yer almasının mümkün olmadığı durumlarda genellikle özel gereksinimli öğrencinin sınıf öğretmenliğini yapan ekip üyesi toplantı süreçlerini yönetme sorumluluğunu alır. BEP toplantıları özel gereksinimli öğrenci ailelerinin BEP süreçlerinin tamamına katılım gösterip göstermeyecekleri konusunda da oldukça önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla BEP toplantılarının kaliteli bir biçimde planlanması ve BEP

toplantılarına liderlik edecek olan öğretmenlerin özel gereksinimli birey ve ailelerini sürecin başından itibaren toplantılara davet etmesi, toplantı öncesinde ön bilgilendirme çalışmaları yapması, toplantı sırasında ailelere gerektiği kadar söz hakkı tanınması ve ailelerin kendilerini ifade etmesini ve yaşadıkları endişelerini dile getirmesini sağlaması önemlidir. Son olarak da toplantı sonrasında gerektiği durumlarda aileyle yeniden görüşmeler gerçekleştirmesi ailenin sürece dahil olmasını sağlar. Yapılan bir çalışmada aileler kendi çocuklarının süreçlerine ilişkin okul tarafından davet edilmediği, davet edilseler bile süreçte kendilerini çok fazla dahil edilmiş hissetmediklerini dile getirmektedirler (Tucker ve Schwartz, 2013). Yapılan başka çalışmalar ailelerin özellikle ilk BEP toplantılarında sorun yaşamaları durumunda geri kalan süreçlerde de çeşitli problemlerle karşılaştıklarını süreçlere dahil olmakta güçlük yaşadıklarını ortaya koymaktadır (Stoner vd., 2005).

Ailelerin iş birliği süreçlerine ilişkin kendilerini dışlanmış hissetmelerinin önüne geçmek amacıyla BEP ekibinde yer alan ekip liderinin diğer ekip üyelerinin de BEP toplantılarına katılım göstermeleri konusunda planlama yapması gerektiği alanyazında ifade edilmektedir (Lo, 2008). Ekip liderinin toplantı öncesi yapacağı planlamalar ve toplantılara ilişkin önceden belirlenmiş bir toplantı formatının ekibin tüm üyelerinin toplantı sürecindeki konuyu ve amacı daha iyi anlamasına ve toplantıya daha etkili bir katılımın gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra ekipte yer alan tüm üyelerin kabul ettiği toplantı kurallarının ekip lideri tarafından belirlenmesi de ekibin toplantı sürecini daha verimli geçirmesini sağlayacağı ifade edilmektedir (Toprak ve Ergenekon, 2022).

Aile ve diğer ekip üyelerinin de BEP toplantılarına ilişkin çeşitli sorumlulukları bulunmaktadır. Ailenin BEP toplantılarından önce hazırlıklı olması toplantı süresince BEP ekibinin konuştuğu gündeme ilişkin daha iyi fikir sahibi olmasını sağlamaktadır. Ailenin fikir sahibi olması için toplantı öncesinde özel gereksinimli öğrenciye ait BEP'i gözden geçirmesi ve çocuğunun performans düzeyini yazılı hale getirmesi BEP toplantılarında katılımını artırmaktadır. Diğer ekip üyelerinin sorumlulukları ise kendi alanlarına ilişkin eğitimini aldıkları uzmanlık alanlarıyla ilgilidir. Dolayısıyla diğer üyeler kendi uzmanlık alanlarına ilişkin öğrenci gözlemleri ve öğrencinin belirli alanlardaki performans düzeyi ve eğitsel süreçlerine ilişkin planlamaları BEP toplantılarına taşıyarak

aile ve ekip lideriyle ortak noktada buluşmayı amaçlayarak toplantı süreçlerinde yer alırlar.

1.4.1 BEP toplantılarında yaşanan sorunlar

İfade edildiği gibi BEP ekibinin belirli aralıklarla ve özel gereksinimli öğrenci ve ailesinin gereksinim ve isteklerine yönelik toplanması BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarının daha sağlıklı bir biçimde yürütülmesini sağlar ancak alanyazında yapılmış çalışmalar bu süreçlerin sağlıklı bir biçimde ilerlemesi önünde çeşitli engellerin varlığından söz etmektedir (Cho ve Gannotti, 2005; Martin vd., 2006; Avcıoğlu, 2011; Zeitlin ve Curcic, 2013; Weaver ve Ouye, 2015; Thurlow ve Wuenemon, 2019; DeSutter, 2020; Sanderson ve Goldman, 2021; Yener ve Dayı, 2021; Kozikoğlu ve Albayrak, 2022; Kızılkaya, 2023; Sanderson ve Goldman, 2023; Dayı vd., 2024).

BEP toplantılarındaki problemlerden biri planlama ve iş birliği süreçlerinde yaşanan problemler olarak gösterilmektedir. Planlama ve iş birliğinde genellikle problemle karşılaşan ekip üyesi aile olarak ifade edilmektedir (Weaver ve Ouye, 2015). Aile üyelerinin BEP toplantılarında özel gereksinimli çocuğa yer verilmediği durumlarda da süreçten daha az memnun kaldıkları görülmektedir (Sanderson ve Goldman, 2021; Sanderson ve Goldman, 2023). Bununla beraber BEP toplantılarında ekipte yer alan öğretmen ve uzmanların özel gereksinimli öğrencinin güçlü yanlarından çok yetersizliklerine odaklanması da BEP toplantılarının daha olumsuz bir sürece dönüşmesine neden olmaktadır. Toplantılarda ailelerin kullanılan akademik dile ilişkin yetersiz bilgi sahibi olması ve konuşulan içeriği anlayamadığını düşünmesi de BEP toplantılarında aile katılımının önünde bir engel olarak ifade edilmektedir (Thurlow ve Quenemon, 2019). BEP toplantılarında ailelerin katılımını engelleyen bir diğer durum da ekip üyelerinin özel gereksinimli öğrenci ve ailelerine yönelik kullandıkları olumsuz dil nedeniyle yaşanan duygusal zorluklar olarak dile getirilmektedir (Cho ve Gannotti, 2005). Ailelerin BEP toplantılarından memnun olduğuna ilişkin yürütülen bir araştırmada ise ailelerden elde edilen bulgulara göre ailelere saygılı davranılması, eşit birer paydaş olarak görülmeleri, aileler tarafından dile getirilen konulara önem verilmesi ve ailelerin BEP süreçleri ve yasal haklarına ilişkin bilgi sahibi olmalarının da bu toplantılarda aile katılımını artırdığı ifade edilmektedir (Fish, 2008).

BEP toplantılarına ilişkin alanyazında dile getirilen problemlerden biri de okul yöneticilerinin BEP toplantılarını planlama ve yürütmeye ilişkin yeterli eğitim

almadıkları ve bu nedenle de BEP toplantılarının istenen verimlilikte yapılamadığıdır. Yaşanan sorunlardan bir diğeri ise ekip üyelerinin BEP toplantılarına katılmak konusunda düşük motivasyona sahip olmaları ve toplantıların özel gereksinimli öğrencinin eğitim süreçlerinde yararlı olmadığını düşünmeleridir. BEP toplantılarında ekip üyeleri arasında anlaşmazlıkların yaşanması ve bu anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin planlamaların yetersiz kalması da toplantıların kalitesi önünde engel olarak dile getirilmektedir (Beck ve DeSutter, 2020). Toplantılara ilişkin yaşanan en önemli sorunlardan biri de okulda BEP toplantılarının gerçekleşmesine uygun bir ortamın oluşturulamaması ve ekip üyelerinin katılımının olmaması gerekçesiyle BEP toplantılarının hiç gerçekleştirilmemesidir (Kozikoğlu ve Albayrak, 2022).

BEP toplantılarının en önemli amaçlarından biri özel gereksinimli öğrencilere yönelik hazırlanacak, uygulanacak ve değerlendirilecek olan BEP'in planlanmasıdır. Dolayısıyla BEP hazırlama, uygulama ve planlama süreçlerine ilişkin ilerleyen başlıklarda ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

1.5 Hazırlama, Uygulama ve Değerlendirme Süreçleri

Özel gereksinimli öğrenci tıbbi ve eğitsel tanı aldıktan ve yerleştirme kararı alındıktan sonra kendisi için en uygun eğitim ortamına yerleştirilir. Yerleştirildiği okul özel eğitim okulu olabileceği gibi kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü ve genel eğitim müfredatının yürütüldüğü okullara da yerleştirilebilir. Hangi ortama yerleştirilirse yerleştirilsin özel gereksinimli öğrencinin eğitim ve destek hizmetlerinden yararlanacağı okula yerleştirildiği andan itibaren kendisine bu hizmetleri sunacak bir ekip kurulması yasal olarak zorunludur (MEB, 2018). Bu ekip özel gereksinimli öğrencinin gereksinimleri ve ailenin istekleri doğrultusunda toplanarak sunulacak hizmetlerin diğer bir deyişle BEP sürecinin planlamasını yürütür. BEP ekibi süreçte temel olarak üç ayrı başlıkta hizmetleri sunmaktadır. Bu süreçler BEP'in planlama aşaması ve hazırlanması aşaması, planlanan ve hazırlık yapılan süreçlerin uygulanması ve son olarak da tüm süreçlerin değerlendirildiği ve gerektiğinde de uyarlamaların yapıldığı döngüsel süreçlerden oluşur (Clark, 2000; Kargın, 2007).

1.5.1 Hazırlık aşaması

BEP'in planlanması ve hazırlanması süreçlerinde öncelikli olarak ilgili personel ve uzmanlardan oluşan ekip oluşturulduktan sonra özel gereksinimli öğrenciye ilişkin bilgi toplama süreci başlatılmaktadır. Özel gereksinimli öğrenciye ilişkin bilgi toplama

sürecinin temel amacı, öğrencinin performans düzeyinin ortaya konması ve bu yolla da ona en uygun hizmetlerin yürütülmesini sağlamaktır. Bu bilgi toplama sürecinde özel gereksinimli öğrenciye ilişkin geçmiş kayıtlar, dokümanlar, raporlar, aile görüşleri, gözlemler, öğrenci görüşleri gibi birçok kaynaktan yararlanılmaktadır (Kargın, 2007; Drowning, 2010; Akçin, 2022; Toprak ve Ergenekon, 2022). Özel gereksinimli öğrenciye ilişkin elde edilen verilerden yola çıkarak artırılmak ve azaltılmak istenen davranışlara ilişkin performans düzeyi belirlenir. Tüm alanlarda belirlenen performans düzeyi BEP ekibi tarafından yazılı hale getirildikten sonra BEP ekibi tarafından öğrencinin gereksinimi, yetersizliğinin performansına olan etkisi, güçlü yanları, amaç oluşturmak için yeterli olup olmadığı ve mevcut performansını ifade edip etmediği bağlamında yeniden gözden geçirilerek son şeklini alır. Bunun ardından performans düzeyinden yola çıkılarak özel gereksinimli öğrenci için uzun ve kısa dönemli amaçlar ekip tarafından BEP dokümanına yazılır (Campbell ve Rosas, 2014; Artar ve Ergenekon, 2022).

BEP'in planlanmasındaki son aşama amaçların belirlenmesinin ardından özel gereksinimli öğrenciye sunulacak olan özel eğitim hizmetlerinin ve gereksinim duyulması halinde destek hizmetlerin belirlenmesi ve planlanması aşamasıdır. Özel eğitim hizmetleri öğrenciye yönelik eğitim ve sosyal gereksinimlerden hareketle ilgili öğretmenler ya da uzmanlar tarafından en uygun ortamda belirli yöntem ve tekniklerden yararlanılarak sunulan hizmetlerdir (MEB, 2018). Destek hizmetler ise özel gereksinimli öğrencinin eğitim hizmetlerinden en iyi biçimde yararlanmasını ve katılımını sağlamak amacıyla gereksinim duyulan alanlara ilişkin sunulan ek hizmetlerdir. Bu hizmetler doğrudan öğrenciye sunulan tıbbi destek, ulaşım desteği, dil ve konuşma terapisi gibi destekler olabileceği gibi özel gereksinimli öğrencinin ailesine sunulacak olan aile eğitim hizmetlerinden de oluşabilmektedir (Wright, Wright ve O'Connor, 2016; Artar ve Ergenekon, 2022).

1.5.2 Uygulama aşaması

BEP'in planlanması ve hazırlanması süreçlerinin tamamı özel gereksinimli öğrencinin BEP'ine yazıldıktan sonra planlanan sürecin uygulanmasına geçilir. BEP'in uygulanması süreçleri de planlanması aşamasında olduğu gibi BEP ekibinin sorumluluğundadır (MEB, 2018). Uygulama süreçlerinde özel gereksinimli öğrenciye öğretimi sağlanacak olan amaçların planlama aşamasında belirlenen yöntem, teknik, yaklaşımlar doğrultusunda öğretimi gerçekleştirilir. Bu süreçte eğitim hizmetlerinin sunulacağı ortamda belirlenen

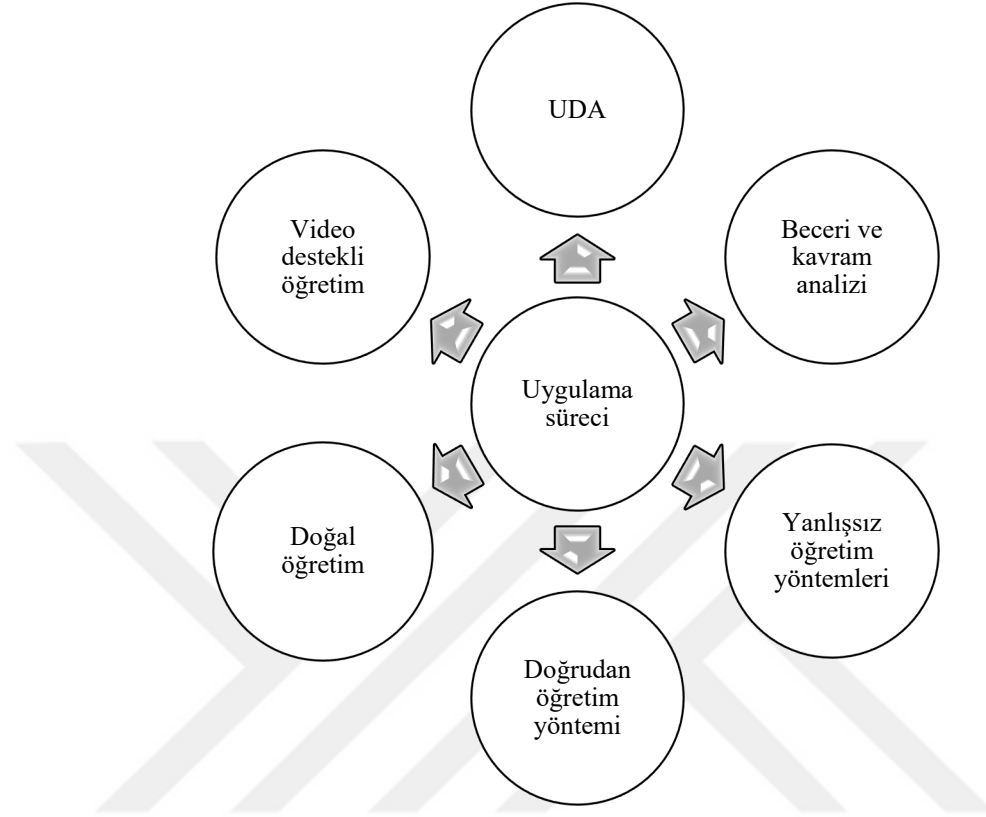
materyaller aracılığıyla hizmetler sunulur. Uygulama süreçlerinde ayrıca öğrenci ve ailesine sunulacak olan ek destek hizmetler de kararlaştırılmışsa bu hizmetlerin ilgili personel tarafından sunulması ekip tarafından sağlanır.

BEP'in uygulanması sürecinde, tipik gelişen öğrencilere müfredat çerçevesinde sunulan eğitim hizmetlerinde kullanılan yöntem, teknik ve yaklaşımlardan farklılaşan süreçler yürütülebilmektedir. Örneğin özel gereksinimli öğrenciye davranış kazandırma ya da olumsuz davranışı ortadan kaldırmak amacıyla belirlenen uzun ve kısa dönemli amaçların sunumunda uygulamalı davranış analizi (UDA) gibi disiplinlerden yararlanılmaktadır (Alberto ve Troutman, 2013). Bir başka örnekte özel gereksinimli öğrenciye beceri veya kavram öğretimi sırasında bu beceri ve kavramların küçük parçalara ayrılarak sunulması gerekli olduğu için beceri ve kavram analizinden yararlanılabilir (Özyürek, 2004; Erbaş, 2008; Artar ve Ergenekon, 2022). Özel gereksinimli öğrenciye BEP'te yer alan amaçlar uygulanırken daha kısa sürede, daha az hatayla ve daha etkili öğretim sunmak amacıyla yanlışsız öğretim yöntemlerinden de yararlanılabilmektedir (Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2012). Özel gereksinimli öğrencilere BEP'te yer alan amaçların öğretiminde kullanılan bir diğer yaklaşım da doğal öğretim yaklaşımıdır. Doğal öğretim yaklaşımı uygulamalı davranış analizi ilkelerinden beslenerek özel gereksinimli öğrencinin dil becerileri, sosyal etkileşim ve iletişim becerileri gibi becerilerinin doğal çevrede bulunan fırsatlar aracılığıyla sunulan öğretim yaklaşımıdır. Doğal öğretim yaklaşımları öğretmenler tarafından sınıf içerisinde mevcut programlarını aksatmadan belirli bir rutin içerisinde ya da geçiş etkinliklerinde rahatlıkla kullanabilecekleri yaklaşımlardır (Aldemir-Fırat ve Ergenekon, 2018). Şekil 1.9'da BEP'in uygulanması süreçlerinde kullanılabilecek yöntem, teknik ve yaklaşımlara yer verilmiştir.

Kullanılan bir diğer yöntem de doğrudan öğretim yöntemidir. Öğretmen merkezli bir yöntem olan doğrudan öğretim yönteminde sunulan içerik çokça açıklama ve örnekle sunulur. Bu yöntemde öğrenciyle soru ve yanıtlarla kurulan bir iletişim vardır ve ders sürecinde değerlendirme ve dönütler aracılığıyla da hata düzeltmeleri sağlanarak öğrenme pekiştirilir (Scott ve Dubuque, 2021). Alanyazında doğrudan öğretim yöntemleri kullanılarak özel gereksinimli öğrencilere sunulan eğitimlerin etkililiğine ilişkin çalışmalar yer almaktadır (Eliçin, 2013; Yozgat vd., 2018; Eratay, 2020; Tufan vd., 2020).

Şekil 1.9

BEP'in Uygulanması Sürecinde Kullanılan Yöntem, Teknik, Yaklaşımlar.

Doğal bağlamda gözleyerek öğrenmede güçlük yaşayan özel gereksinimli öğrencilerin çeşitli sosyal beceriler başta olmak üzere, akademik, işlevsel ve psikomotor becerilerin öğretiminde görsel uyarılardan yararlanarak eğitim sunma fırsatı veren video destekli öğretim stratejilerinden de yararlanılmaktadır (Bellini vd., 2007; Peterson ve Arco, 2007; Rosenberg vd., 2010; Sancho vd., 2010; Kurtoğlu vd., 2017; Artar ve Ergenekon, 2022).

1.5.3 Değerlendirme aşaması

Özel gereksinimli öğrencinin eğitim sürecinde ona uygun hazırlanan BEP'in uygulanması süreçlerinin ardından değinilmesi gereken diğer konu ise değerlendirmedir. Bu süreçteki değerlendirmede özel gereksinimli öğrencinin ilerlemesini izleme amacıyla öğretmenler ve diğer ekip üyeleri tarafından çeşitli alanlarda değerlendirmeler yapılırken süreç sonunda da yine aynı ekip tarafından öğretim programının değerlendirmesi gerçekleştirilir (Toprak ve Ergenekon, 2022). Öğrencinin ilerlemesini izleme BEP'in uygulandığı süreçle iç içe gerçekleştirilir. Bu bağlamda süreç içerisinde özel gereksinimli öğrencinin öğretim sürecinde planlanan amaçlara ulaşip ulaşmadığına, BEP'in uygulanması sürecinde ek destek gereksinimlerinin ortaya çıkıp çıkmadığına ve

öğrencinin öğretimi yapılan davranış ve becerileri diğer kişi ve ortamlara genelleyip genellemediğine genellikle informal değerlendirme süreçleri işletilerek bakılır (Clark, 2000; Browde, Spooner ve Jimenez, 2011; Toprak ve Ergenekon, 2022; Rahi vd., 2024). Özel gereksinimli öğrencinin ilerlemelerini izlemek amacıyla yapılan değerlendirmenin yanı sıra yılda en az bir kez yapılması zorunlu olan öğretim programının değerlendirilmesi sürecinde de bir program olarak BEP süreci geniş bir bakış açısıyla değerlendirilir. Bu süreçte ekipte yer alan aile, yöneticiler ekipte yer alan öğretmenler ve öğrencinin eğitiminde sorumlu öğretmenin yer aldığı bir toplantı düzenlenerek özel gereksinimli öğrenciye sunulan hizmetlerde amaca ulaşım ulaşılmadığına karar verilerek gerekli görüldüğü durumlarda sunulan hizmetlerde değişiklik yapılması gibi kararlar alınır (Gürsel, 2004; Kargın, 2007; Özyürek, 2015).

BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin kalitesi özel gereksinimli öğrenciye sunulması planlanan hizmetlerin de kalitesini doğrudan etkileyen önemli süreçlerdir. Ancak bu süreçler yürütülürken ekip üyeleri çeşitli güçlüklerle karşılaşabilmektedir. İlerleyen başlıkta BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin yaşanan güçlükler alanyazın ışığında değinilmiştir.

1.5.4 BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında yaşanan güçlükler

Alanyazın incelendiğine özel gereksinimli öğrencinin eğitim süreçlerinde BEP'in planlanması, hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarına ilişkin ekipte yer alan aile, öğretmen ve yöneticilerle yapılan çalışmalarda her bir aşamaya ilişkin çeşitli sorunlar yaşandığı ortaya konmuştur. Bu başlık altında BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde yaşanan güçlükler yer verilmiştir.

BEP hazırlama ve planlama süreçlerine ilişkin sorunlardan biri özel gereksinimli öğrencinin eğitiminden sorumlu olan öğretmenlerin lisans eğitimindeki yetersizliklerden dolayı bilgi ve beceri eksiklikleri olarak ifade edilmektedir (Güzel, 2014; İlik, 2015; Çakmak, Tutuk ve Yılmaz, 2023; Toprak ve Çolak, 2024). Bu bilgi eksikliklerinin yanı sıra öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin süreçlerin anlamsız olduğunu düşünmeleri de BEP süreçlerini olumsuz etkileyen etmenlerden biri olarak ifade edilmektedir (Yazıcıoğlu, 2020; Dayı vd., 2024).

BEP'in planlanması ve hazırlanması süreçlerini olumsuz yönde etkileyen diğer etmenler arasında ekip üyelerinin performans düzeyi belirleme konusunda yeterli bilgi ve beceriye

sahip olmaması ve süreçlerde kullanılan araç gereç ve formlara erişememek gibi nedenler gösterilmektedir. Bir diğer önemli neden de ekip üyelerinin öğrencinin performans düzeyini belirleme konusunda yeterli zaman bulamamaları olarak gösterilmektedir (Burunsuz, 2019; Akçin, 2022).

Alanyazında BEP hazırlamaya ilişkin yaşanan sorunlardan bir diğer neden de ekip üyelerinin BEP hazırlama süreçlerini yalnızca yasal yükümlülükleri gereği yerine getirmesi (Özan ve Sarıca, 2021; Toprak ve Çolak, 2024) ve prosedür olarak BEP'i çeşitli elektronik ortamlardan şablon olarak elde edip öğrenci özelliklerini dikkate almadan tamamlamak olarak ifade edilmektedir (Toprak ve Çolak, 2024).

BEP'in planlanması ve hazırlanması süreçlerinde yaşanan bir diğer sorun bu süreçte ekip üyeleri arasındaki iş birliği eksikliği olarak görülmektedir. BEP'in hazırlanması süreçlerinde daha çok öğrencinin eğitiminden sorumlu olan öğretmenin dokümanı hazırlamakla yükümlü olduğu diğer ekip üyelerinin yalnızca süreçte imza atmak için yer aldığı ve planlama süreçlerinde toplantı gerçekleştirilmediği, gerçekleştirilse bile gereksinim duyulandan az bir araya geldiği ya da tüm ekip üyelerinin hazır bulunmadığı alanyazında yapılan çalışmalarla ifade edilmektedir (Armutçu, Kurt ve Genel, 2024; Toprak ve Çolak, 2024).

Alanyazında BEP'in uygulanması sürecinde de tıpkı hazırlanması aşamasında olduğu gibi çeşitli problemlerin yaşandığına vurgu yapılmaktadır. BEP'in uygulanması süreçlerinde ekipte yer alan öğretmenlerin bilgi ve beceri anlamında yetersiz kalması, daha önce aldıkları eğitimlerin BEP'e ilişkin içerik sunmada yetersiz kalmasıyla ilişkilendirilmektedir. Ayrıca BEP'in hazırlanması süreçlerinde öğrencinin performans düzeyinin doğru belirlenmemesi ya da ifade edilememesi BEP'in amaçlarını yazmayı da doğrudan etkilemesi nedeniyle uygulama süreçlerinde de problemleri ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca BEP'lerin geliştirilirken ailelerin sürece dahil edilmemesi de uygulama aşamasında öğretmenlerin sorunlarla karşılaşmasına neden olan bir diğer etmen olarak ifade edilmektedir (Huefner, 2000). Bununla beraber yaşanan bir diğer sorun ise ekipte yer alan öğretmenlerin BEP'teki amaçları uygulama konusunda isteksiz olmaları ya da düşük motivasyona sahip olmalarıyla ilgilidir (Rashid ve Wong, 2023).

BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin yaşanan en önemli sorun okulların bir kısmında BEP ekibinin hiç kurulmamış olmasıdır. Okulların büyük bir kısmında BEP ekibi kurulmasının olumlu bir gelişme olarak görülmesine karşın

ekibin kurulmadığı okullarda BEP süreçlerinin yürütülmediği dolayısıyla özel gereksinimli öğrenci ve ailelerinin gereksinimlerinin karşılanmadığı ifade edilmektedir (Ayanoglu ve Gür-Erdoğan, 2019). BEP sürecinin değerlendirilmesi aşamalarında ekip üyelerinin yeterli eğitim düzeyinde olmaması, değerlendirmede kullanılacak yöntemlere ve araçlara ilişkin yeterli bilgilerinin olmaması ekibin BEP’i değerlendirme süreçlerinde başarısız olmasına neden olmaktadır (Swain, Hagaman ve Leader-Janssen, 2021). BEP’in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçleri özel gereksinimli öğrencilerin üst kademeye ya da bağımsız yaşama geçişini de etkiler. BEP süreçleri ve geçiş süreçleri bu nedenle birbirinden ayrı olarak düşünülmemesi gereken süreçlerdir. İlerleyen başlıkta geçiş süreçlerine ilişkin ayrıntılı bilgiye yer verilmiştir.

1.6 Geçiş Süreçleri

Özel gereksinimli öğrencilerin çeşitli becerileri kazanarak tipik gelişen akranları gibi sosyal yaşamın her alanında bağımsız bir biçimde yer almalarının sağlanması onlara ilişkin yürütülen eğitim ve destek hizmetlerinin temel amaçları arasındadır. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencinin bağımsız yaşama katılımına giden süreçlerin planlanması ve özel gereksinimli öğrenciye bu amaçla sunulacak hizmetlerin öğrenci henüz eğitim sisteminin içerisindeyken planlanması gerekmektedir. Bireyler yaşamları boyunca sürekli bir geçiş sürecinden geçse de eğitim bağlamında geçiş, öğrencilerin kendilerine sunulan hizmetler arasında ya da eğitim gördükleri kurumlar arasında geçiş yapması süreçlerini ifade etmektedir.

ABD’de ilk olarak 1990 yılında yeniden düzenlenen ve 1997 ve 2004 yıllarında değiştirilerek son halini alan yasalarla birlikte en geç 16 yaş ve üzerindeki tüm özel gereksinimli öğrencilere, uygun durumlarda ise 14 yaşından itibaren geçiş hizmetlerinin planlanması yasal olarak zorunluluk haline gelmiştir. Yasaya göre özel gereksinimli öğrencilerin bireysel gereksinimlerine, ilgi duydukları alanlara ve güçlü yönlerine odaklanılarak hem eğitim kademeleri arasındaki hem de okul sonrası bağımsız yaşam ve istihdam süreçlerine yönelik geçiş değerlendirmelerinin yapılması gerektiği ifade edilmektedir.

Bununla beraber geçiş planlamalarının ve sunulacak hizmetlerin BEP içerisinde ele alınması gerektiği de yasada yer almaktadır. Ülkemizde de geçiş süreçlerine ilişkin bazı maddeler Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018)’ne eklenmiş ancak eklenen maddelere yasal olarak geçiş süreçlerine ilişkin BEP süreçlerinde olduğu kadar detaylı

bir biçimde yer verilmediği görülmektedir. Yönetmelikte geçiş süreçlerine özel gereksinimli öğrencinin yalnızca kademeler arasındaki geçiş süreçlerine ilişkin 9. maddede dikkat edilmesi gereken konulara yer verilmiştir. Bu maddeye göre eğitsel süreçlerin tüm kademelerindeki geçiş süreçlerinde yeniden eğitsel tanılama ve değerlendirme yapılması gerektiğine vurgu yapılarak MEB'e bağlı bir kurum olan Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) tarafından özel gereksinimli öğrencinin geçiş yapacağı okulda uyum çalışmalarının okul rehberlik servisinin iş birliğiyle planlanması gerektiği ifade edilmektedir. Bununla beraber yine rehberlik servisinin iş birliğiyle özel gereksinimli öğrenci ve ailesinin geçiş yapacağı okuldaki okul yöneticileri, derslere girecek öğretmenler ve öğrenciler için bilgilendirme çalışmalarının yürütülmesi gerektiğine de yönetmelikte yer verilmiştir. Ancak geçiş süreçlerine ilişkin BEP süreçlerinde olduğu gibi detaylı bir içeriğin yer almaması geçiş süreçlerinin yürütülmesi önünde bir engel oluşturmaktadır.

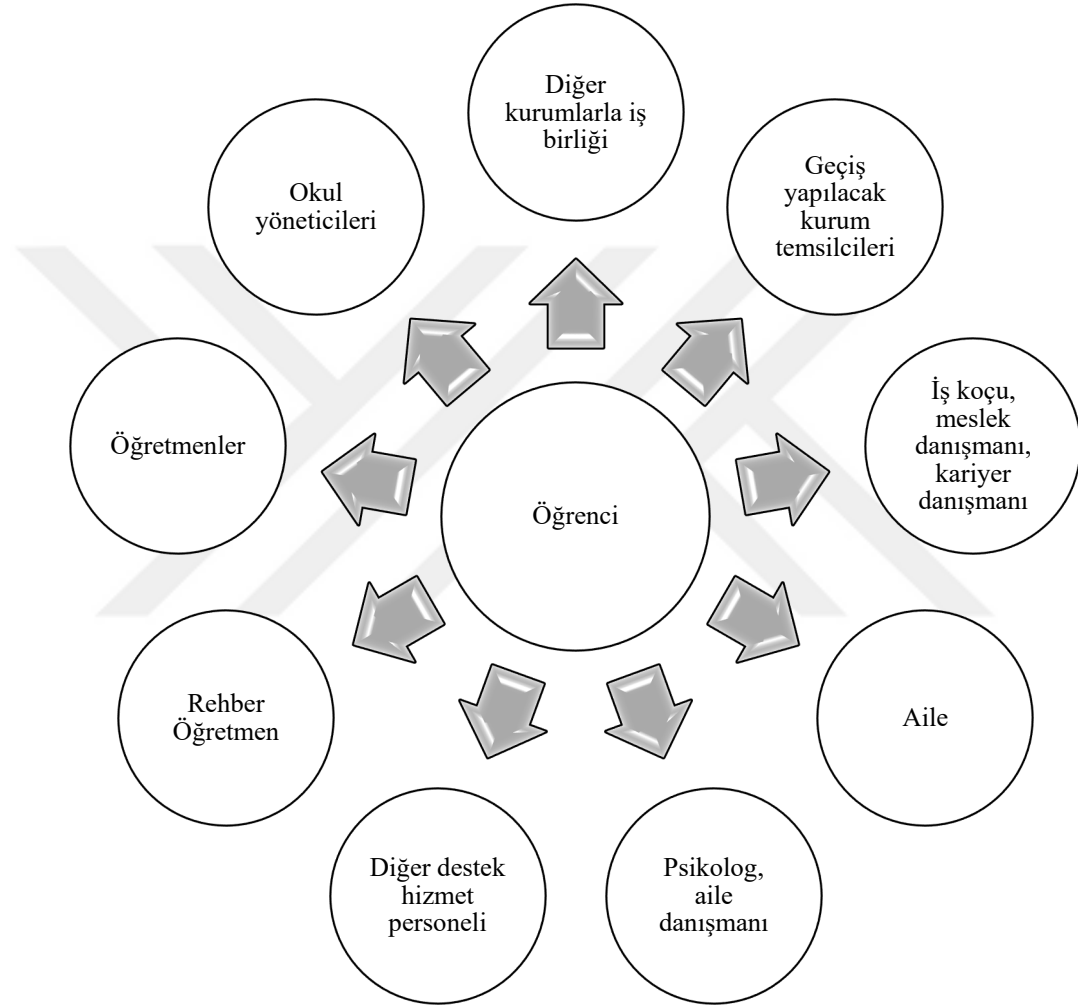
BEP'le birlikte özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel süreçlerine ilişkin planlamalar yapılırken bu planlamalarda yer alacak her bir ekip üyesinin hangi hizmetleri ne şekilde sunacağı ve bu hizmetlerin sunulacağı ortam ile sürenin de belirli olduğu planlı bir süreçten söz edilmektedir. Ancak özel gereksinimli öğrencinin bir sonraki eğitim kademesine geçmesiyle birlikte hizmetleri sunacak olan kişiler ve sunulacak olan hizmet türleriyle birlikte öğrencinin gereksinimleri de değişmektedir (Ateater vd., 1998; Fox vd., 2002; Ergenekon, 2015). Bunun yanı sıra özel gereksinimli öğrenciler okul yaşamından yetişkin yaşamına geçişlerinde de yapılandırılmış bir okul ortamından daha karmaşık süreçlerin ve beklentilerin olduğu sosyal yaşama ya da iş yaşamına dahil olmaktadır. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencilerin okul sonrası yetişkinlik yaşamına ve iş yaşamına hazırlıklı olabilmesi için eğitim hizmetlerinin sunulduğu okul yaşamında sözü edilen geçiş süreçlerinin daha kolay olması ve hazırlanması amacıyla da geçiş planlamalarının yapılması son derece önemli görülmektedir. Bu bağlamda özel gereksinimli öğrencinin geçiş sonrasında yaşamını kolaylaştıracak olan becerilerin BEP süreci kapsamında ele alınıp birlikte yürütülmesi gerekmektedir (West, 1992; DeFur, 2003; Artar ve Ergenekon, 2022). Aşağıda yer alan Şekil 1.10'da geçiş ekibinde yer alması gereken paydaşlara yer verilmiştir.

Özel gereksinimli öğrenci için kurulan BEP ekibinde yer alan aile, öğretmen, okul yöneticileri ve rehberlik servisinin yanı sıra geçiş hizmetlerinin planlanması süreçlerinde

geçiş yapacağı okulda çalışan okul yöneticileri, rehberlik servisi ve öğretmenlerin de davet edilmesi gerekmektedir.

Şekil 1.10

Geçiş Ekibi.

Öğrenciye yönelik geçiş planlaması okul sonrası yaşama yönelik olduğunda ekibe farklı kurumlardan, iş yerlerinden yöneticiler, temsilciler ve iş verenler de dahil edilebilir (West, 1992; Morgan ve Riesen, 2016). Ülkemizde yasal olarak Bireyselleştirilmiş Geçiş Planı (BGP) hazırlanması henüz zorunlu olmadığından resmi olarak bu süreçlerin planlanması mümkün olmamaktadır. Ancak geçiş süreçlerinin planlandığı ve içerisinde yer alan amaçların bu süreçler de dikkate alınarak planlandığı BEP'ler de başarılı geçiş süreçlerinde tıpkı BGP gibi bir işleve sahip olabilirler (Artar ve Ergenekon, 2022). Bu bağlamda geçiş süreçlerinin planlandığı bir BEP ekibinde özel gereksinimli öğrencinin

öz belirleme ve iletişim becerileri gibi alanlarda desteklenerek aktif bir biçimde süreçlere dahil olması BEP'in geçiş süreçlerinin planlanması ve uygulanması konusunda niteliğini artırmaktadır. Ayrıca ailelerin de BEP ekibi içerisinde geçiş planlamalarına dahil olmasının özel gereksinimli öğrencilerin bir üst kademeye ya da yetişkin yaşamına geçişlerinde son derece önemli bir rolü bulunmaktadır (Van Reusen vd., 1994; Powers vd., 2001; Test vd., 2004; Cameto, 2005; Rehfeldt vd., 2012; Wagner vd., 2012). Ayrıca geçiş süreçlerinin planlanması ve işletilmesi süreçlerinde BEP ekibinde daha fazla paydaşın yer almasını gerektirdiğinden bu süreçlerde ekip üyeleri arasındaki iş birliğinin de süreçlerin niteliğine doğrudan katkı sağlayan bir diğer etmendir. Geçiş süreçleri özel gereksinimli öğrenci ve aileleri için son derece önemlidir ancak bu süreçlerde çeşitli güçlüklerle karşılaşmak durumunda kalmaktadırlar. İlerleyen başlıkta geçiş süreçlerinde alanyazın ışığında yaşanan güçlüklerle yer verilmiştir.

1.6.1 Geçiş sürecinde yaşanan güçlükler

Alanyazında başarılı geçiş planlamaları ve uygulamalarının yürütülmesine ilişkin çeşitli sorunlar olduğu ifade edilmektedir. Ailelerin geçiş süreçlerine dahil edilmemesi geçiş süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ailelerle beraber özel gereksinimli öğrencilerin de geçiş süreçlerinde yer almaması aynı şekilde ilerlemelerde olumsuz etkiye neden olmaktadır (Agran ve Hughes, 2008; Wagner vd., 2012). Ayrıca okullarda özel gereksinimli öğrencilerin ilgi alanları ve güçlü yanlarına odaklanmak yerine sınav kaygısı gözetilerek planlama yapılması öğrencinin okul sonrası iş yaşamına hazırlanması için yeterli zaman ve kaynağın ayrılmamasına neden olduğundan geçiş planlamalarının olumsuz yönde etkilendiği ifade edilmektedir. Ayrıca özel gereksinimli öğrencilere sunulan danışmanlık hizmetlerinin de yetersiz kalması geçiş süreçlerinde planlamaların yürütülmesi önünde engel oluşturmaktadır (Cavendish ve Connor, 2018). Geçiş süreçleri önündeki bir diğer engel ailelerin diğer ekip üyeleri tarafından kullanılan dili anlamakta güçlük çekmeleriyle ilgilidir. Ekipte yer alan öğretmenlerin iletişim sırasında kullandıkları kavramların büyük bir kısmının aileler tarafından anlaşılamaması nedeniyle ailelerin katılım göstermekte güçlük yaşadıkları ifade edilmektedir (Landmark vd., 2007; Cavendish ve Connor, 2018). Aile ve öğrencinin katılımının önemi her ne kadar vurgulansa da ailelerin katılmadığı zamanlarda özel gereksinimli öğrencilerin de süreçlere dahil edilmediği alanyazında ifade edilen bir diğer olumsuz durumdur (Cavendish ve Connor, 2018). Öğrencinin eğitiminden sorumlu olan öğretmenlerin süreci

koordine etme görevlerinin tanımında belirsizlik olmasından dolayı geçiş süreçlerinin yürütülmesinde olumsuzlukların yaşanmasına neden olan bir diğerk problem olarak görülmektedir (Park, 2008). Öğretmenlerin geçiş yapacak olan öğrenciyle ilgili bilgi sahibi olamaması, öğrencinin geçmiş yaşantısındaki eğitsel ve destek sistemlerine ilişkin bilgi eksikliği de geçiş süreçlerinin öğrenci açısından ve hizmet sağlayacak olan öğretmenler açısından zorlaşmasına neden olmaktadır (Hacıbrahimoğlu ve Kargın, 2017). Ayrıca özel gereksinimli öğrencinin halihazırda bulunduğu eğitim kurumundaki program ile geçiş yapacağı okuldaki program arasında sürekliliğin olmaması da geçiş süreçlerinde öğrencilerin zorluk yaşamasına neden olmaktadır (Harper, 2005). Geçiş süreçlerinin planlanması ve uygulanmasında ekip üyeleri ve kurumlar arasında iş birliğinin yetersiz olması da hem özel gereksinimli öğrenci hem de aileleri açısından sürecin olumsuz ilerlemesine neden olan bir diğerk neden olarak ifade edilmektedir (Jewett vd., 1998; Barblet vd., 2011). Bununla beraber özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerileri kazanmadan bir üst kademeye geçmeleri durumunda problem davranış sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğu ve geçiş yaptıkları eğitim kurumuna uyum sağlama konusunda güçlük yaşadıkları ifade edilmektedir (Chadwick ve Kemp, 2002). İlerleyen başlıkta alanyazında BEP ve geçiş süreçlerine ilişkin ulusal ve uluslararası araştırmalara yer verilmiştir.

1.7 Gereksinim

Özel gereksinimli öğrenciler BEP süreçlerinin merkezinde yer almakta ve tüm süreçler onların eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmalarını sağlayacak şekilde planlanmaktadır. Özel gereksinimli öğrenciler BEP süreçlerinin merkezinde yer alırken sunulacak olan eğitim hizmetlerinin merkezinde de BEP'in yer alması gerekmekte ve BEP esas alınarak planlama yapılması gerekmektedir. BEP'in eğitim hizmetlerinin merkezinde yer almasının en önemli nedenlerinden biri, süreçlerde yer alan tüm paydaşların yazılı olarak sunulacak hizmetlere ilişkin hem fikir olduklarının bir göstergesi olmasıdır. Ayrıca BEP, ekipte yer alan tüm paydaşların imzasını barındırarak süreç içerisinde her paydaşın sorumluluklarını yerine getireceklerine ilişkin imza attıkları bir sözleşme görevi görmektedir. BEP tüm sürecin planlamasını da barındırmakta ve her bir paydaşın hangi tarihlerde, hangi ortamlarda ve hangi hizmetleri sunacağını da yer verildiği bir program olma özelliği taşımaktadır. Son olarak BEP, ekip üyelerinin planlanan süreçler sonunda hem süreçleri hem özel gereksinimli öğrencinin ilerlemelerini

hem de ekip üyelerinin kendilerini değerlendirdikleri bir değerlendirme aracı olması nedeniyle de özel gereksinimli öğrenci ve ailesine sunulacak hizmetlerin merkezinde yer almaktadır. BEP, ayrıca özel gereksinimli öğrenci için bir kez hazırlandıktan sonra geçiş yaptığı tüm kurumlarda kendisiyle birlikte gitmekte ve her bir ekip üyesi öğrencinin geçmiş eğitim yaşantısındaki süreçlerini de incelemesinde işlevsel bir araçtır.

Özel gereksinimli öğrencinin eğitim yaşantısı boyunca çok önemli bir role sahip olan BEP bir ekip tarafından hazırlanıp, uygulanır ve değerlendirilir. Dolayısıyla sürecin sağlıklı yürütülmesi ancak iş birliği içerisinde çalışılırsa beraberinde başarıyı getirebilir. BEP bir süreç olarak çeşitli aşamaların art arda ya da bir arada yürütülmesini gerektirdiği ve farklı paydaşların iş birliğini gerektirdiği için süreç içerisinde yaşanabilecek problemler özel gereksinimli öğrenciye sunulacak olan hizmetlerde aksamalara neden olabilir (Lytle ve Bordin, 2001). Hem ülkemizde hem de dünyada 40 yılı aşkın bir süredir BEP hazırlama süreçlerine ve BEP ekibinde yer alan paydaşlara ilişkin çalışmalar yürütülse de çeşitli problemler süregelen bir biçimde devam etmektedir. BEP süreçleriyle ilgili yıllar içerisinde katılımcıların görüşlerine ya da araştırmacı gözlemlerine dayanan bulgular ailelerin aktif katılım gösterme konusunda genellikle arka planda kaldığı ya da hiç yer almadığı veya memnuniyet düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir (Gilliam ve Coleman, 1981; Kızılkaya, 2023; Ruppard ve Gaffney, 2011; Simon, 2006; Toprak ve Çolak, 2024; Vaughn vd., 1988). Ancak ailelerin cesaretlendirildiğinde, değerli hissettirildiklerinde, yasal haklarına ilişkin bilgi düzeyleri artırıldığında ve ekip üyesi olarak kendileriyle iyi bir iletişim kurulduğunda süreçlere katıldığı ve ekibin daha işlevsel çalışmasına katkıda bulunduğu bilinmektedir (Elser, 2017; Fish, 2008; Fish, 2009; Salembier ve Furney, 1996).

Ektepe yer alan her bir üyenin kendi rol ve sorumluluklarının farkında olması, sürecin ne şekilde yürütüleceğine ilişkin bilgi sahibi olmaları ekibin bir arada ve iş birliği içerisinde çalışmasına olanak sağlar (Mueller ve Vick, 2019). Ancak araştırmalar incelendiğinde BEP ekibinde yer alan üyelerin kendi sorumluluklarının farkında olmadıklarında, süreci ne şekilde yürüteceklerine ilişkin bilgi sahibi olmadıklarında ya da ekip içerisinde rol karmaşası yaşandığında sürecin olumsuz ilerlediğini vurgulamaktadır (Yazıcıoğlu, 2019; Kozikoğlu ve Albayrak, 2022). Bu durumun temel kaynaklarından biri BEP ekibinde yer alan öğretmenlerin lisans eğitiminde BEP süreçlerine ilişkin aldıkları eğitimlerin yetersiz olmasıyla ilişkilendirilmektedir (Beck ve DeSutter, 2020; Berry, 2011). BEP süreçlerinin

yanı sıra özel gereksinimli öğrencinin özelliklerine ilişkin bilgi düzeyinin de düşük olması ekipte BEP hazırlama süreçlerinde sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır (Çıkılı vd., 2020). Ekip içerisinde liderlik eksikliğinin de BEP ekibinin iş birliği içerisinde çalışması önünde ek bir engel olarak ortaya çıkmaktadır (Beck ve DeSutter).

BEP hazırlama süreçleri yasalar tarafından güvence altına alınmış ve bu yasalar, BEP ekibinde yer alan her bir üyenin özel gereksinimli öğrenci ve ailelerine sunulan eğitim ve destek hizmetlerinin kaliteli yürütülmesini yalnızca inisiyatif olarak planlamaları ve uygulamaları değil, aynı zamanda yasal zorunluluk olarak yürütmeleri gerektiği konusunda yükümlülük getirmiştir (MEB, 1997; MEB, 2018). Dolayısıyla bu yükümlülük beraberinde ekipte yer alan tüm üyelerin yasal süreçlere ve yükümlülüklerle ilişkin bilgi sahibi olmaları beklenmektedir. Ancak ülkemizde yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında BEP ekibinde yer alan üyelerin yasal süreç ve zorunluluklar konusunda bilgi eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre yasalara ilişkin bilgi eksikliği yaşayan en önemli ekip üyesi aile olarak görülse de yalnızca aileler değil ekipte yer alan öğretmen ve diğer paydaşların da bilgi eksikliği yaşadığı ifade edilmektedir (İlik ve Günay, 2020; Toprak ve Çolak, 2024).

BEP süreçlerinin her bir aşamasının birbirini doğrudan etkilediği düşünüldüğünde ekipte yer alan üyelerin BEP hazırlama konusunda bilgi eksikliği yaşamasının BEP'in uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarının da işlevsiz yürütülmesine neden olacağı düşünülmektedir. Ekipte yer alan öğretmenlerin BEP hazırlama konusunda sahip oldukları bilgi eksikliği beraberinde öğretmenlerin BEP süreçlerinde kaynak kullanımı konusunda da yetersiz kalmalarına neden olmaktadır. Örneğin, öğretmenler BEP hazırlarken öğrencinin performans düzeyine ve gereksinimlerine odaklanmak yerine elektronik ortamlardan elde ettikleri hazır şablonlardan yararlanarak BEP'i oluşturmaktadırlar (İlik ve Günay, 2020).

BEP ekibinin süreçleri yürütebilmesi için ekibin bir araya gelmesi gerekmektedir. Ancak BEP ekibinin yalnızca prosedür olarak kurulması ve ekip üyelerinin BEP gündemiyle hiç biraraya gelmemesinin özel gereksinimli öğrenciye sunulacak hizmetlerin hiç planlanmamasına, planlansa bile sistematik bir biçimde yürütülememesine neden olmaktadır (Yıldız, 2024). Ekip üyelerinin farklı disiplin alanlarından öğretmen ya da uzmanlarla iş birliği içerisinde BEP hazırlama süreçlerine ilişkin eğitim görmeleri

durumunda BEP hazırlama konusunda ve planlama süreçlerinde iş birliği kurmada daha başarılı olabileceklerini göstermektedir (Curro vd., 2022).

BEP ekibinin işlevini tam olarak yerine getirmesi için hizmetleri sundukları ortamın da özel gereksinimli öğrenciye sunulacak desteklere uygun hale getirilmesi son derece önemlidir. Çalışmalar sınıfların kalabalık olması, materyal eksikliği, okul imkanlarının kısıtlı olması gibi nedenlerden dolayı ekip üyelerinin BEP süreçlerinde işlevsel çalışması zorlaşmakta olduğunu ifade etmektedir (Çakmak vd., 2022; Kozikoğlu ve Albayrak, 2022).

Ulusal ve uluslararası alanyazın incelendiğinde BEP ekibinde yer alan üyelerin BEP toplantılarındaki rollerine (Gilliam ve Coleman, 1981) ve karar alma süreçlerine (Ruppar ve Gaffney, 2011), BEP’te yer alan amaçların uygulanma süreçlerinin belirlemeye (Brinker ve Thrope, 1984; Lynch ve Beare, 1990), ailelerin BEP toplantılarına katılım süreçlerini incelemeye (Fish, 2008; Kızılkaya, 2023; Salembier ve Furney, 1996; Vaughn vd., 1988) ve BEP’e ilişkin memnuniyet düzeylerini belirlemeye (Sanderson ve Goldman, 2023), öğretmenlerin BEP toplantılarına ilişkin bakış açılarını anlamaya (Fish, 2009), hazırlanan BEP’lerin özel gereksinimli öğrencilere uygunluğunu belirlemeye (Smith ve Simpson, 1989), öğretmenlerin BEP hazırlama konusundaki becerilerini iyileştirmeye (Churro vd., 2022; Pretti-Frontczak ve Bricker, 2000), BEP ekibinde yer alan üyelerin BEP süreçlerine ilişkin bakış açılarını ortaya koymaya (Simon, 2006; Toprak ve Çolak, 2024; Yıldız, 2024), BEP sürecindeki işleyişi belirlemeye (Elser, 2017; Hartmann, 2015; İlik ve Günay, 2020; Mueller ve Vick, 2019), öğretmenlerin (Yılmaz ve Batu, 2019) ve rehberlik servisinin (Yazıcıoğlu, 2019) BEP’e ilişkin görüşlerini belirlemeye, BEP ekibinde yaşanan güçlükleri belirlemeye (Beck ve DeSutter, 2020; Çakmak vd., 2022; Çıkılı vd., 2020; Kozikoğlu ve Albayrak, 2022) yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Sıralanan çalışmalar ve ele aldıkları konular incelendiğinde hem ülkemizde hem de uluslararası alanyazında BEP’e ilişkin yürütülen araştırmaların betimsel çalışmalar olduğu görülmektedir. Özellikle ulusal alanyazında BEP’e ilişkin yapılan çalışmalarda BEP süreçlerinde yaşanan sorunlara odaklanıldığı ya da ekip üyelerinin deneyimlerinin belirlendiği çalışmalar yapıldığı görülmektedir. BEP süreçleriyle ilgili alanyazın incelendiğinde uzun yıllar boyunca yapılan çalışmalarda benzer sorunların günümüze kadar devamlı ve birikimli bir biçimde geldiği söylenebilir (Gilliam ve Coleman, 1981;

Sanderson ve Goldman, 2023). Dolayısıyla BEP ekibinin iş birliği içerisinde çalışması, BEP ekibinin BEP'i hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerin yürütmesi, ekipte aile katılımı, ekibin yasal süreçlere ve sorumluluklara ilişkin bilgi düzeyleri gibi konularda yaşanan sorunlar belirlenmiş olmakta ancak bu sorunların çözümüne yönelik uluslararası alanyazında oldukça sınırlı uygulamalı çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir (Pretti-Frontczak ve Bricker, 2000; Churro vd., 2022). Ülkemizde BEP'e ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında bütüncül bir bakış açısıyla BEP ekibi süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik herhangi bir çalışmanın yürütülmediği görülmektedir. Dolayısıyla BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin ne şekilde daha işlevsel hale getirileceğine odaklanan araştırmaların alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca BEP, özel gereksinimli öğrencinin hem bulunduğu eğitim ortamındaki hem de gelecekte geçiş yapması planlanan üst eğitim kademelerindeki eğitim ve destek süreçlerinden en etkili biçimde yararlanmasını sağlayacak olan önemli bir doküman olarak değerlendirildiğinde BEP süreçlerinin en etkili biçimde yürütülmesine yönelik yapılacak bir çalışmaya gereksinim duyulmaktadır.

1.8 Amaç

Bu araştırmanın amacı Eskişehir ilinde (a) bir ilkokulda BEP ekibinde yer alan ekip üyelerinin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerindeki gereksinimlerini belirlemek, (b) bu gereksinimler doğrultusunda BEP ekibine ilişkin eylem planları geliştirmek, (c) bu eylem planlarının BEP ekibinin çalışmalarını (BEP'i hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçleri) nasıl geliştirdiğini ya da iyileştirdiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırma soruları aşağıdaki gibidir.

Durum belirleme aşamasında;

- 1 BEP ekibinin işleyişi nasıldır?
- 2 Okul yöneticisinin BEP sürecindeki gereksinimleri nelerdir?
- 3 Öğretmenlerin BEP sürecindeki gereksinimleri nelerdir?
- 4 Diğer ekip üyelerinin BEP sürecindeki gereksinimleri nelerdir?
- 5 Ailelerin BEP sürecindeki gereksinimleri nelerdir?
- 6 Okul yöneticisinin BEP sürecinde yaşadıkları problemler nelerdir?
- 7 Öğretmenlerin BEP sürecinde yaşadıkları problemler nelerdir?
- 8 Diğer ekip üyelerinin BEP sürecinde yaşadıkları problemler nelerdir?
- 9 Ailelerin BEP sürecinde yaşadıkları problemler nelerdir?

Uygulama aşamasında;

- 1 BEP ekibinin işleyişi nasıl geliştirilebilir?
- 2 BEP ekibinin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan eylem planları ekibin işleyişini nasıl etkilemektedir?
- 3 Eylem planlarının uygulama süreci nasıl gerçekleştirilmiştir?

Uygulama aşamasının sonunda;

- 1 BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin okul yöneticisinin görüşleri nelerdir?
- 2 BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
- 3 BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin diğer ekip üyelerinin görüşleri nelerdir?
- 4 BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin ailelerin görüşleri nelerdir?

İzleme aşamasında;

- 1 BEP ekibi çalışmaları araştırmacı ortamdan ayrıldıktan sonra da devam etmekte midir?
- 2 BEP ekibi çalışmalarına ilişkin ekip üyelerinin görüşleri nelerdir?
- 3 Araştırmacının süreçteki deneyimleri nelerdir?

1.9 Önem

ABD’de yürürlüğe giren IDEA’ya göre özel gereksinimli öğrencilerin öncelikli olarak tipik gelişen akranlarıyla bir arada bulunacakları eğitim ortamlarına yerleştirilmeleri gerektiği vurgusu yapılmıştır. Ayrıca ülkemizde Türk Milli Eğitiminin temel ilkeleri doğrultusunda eğitim sistemine dahil olan tüm öğrencilere sunulacak eğitim hizmetlerinin onların gereksinimlerine, özelliklerine ve bireysel farklılıklarına uygun bir biçimde planlanması ve sunulması gerektiği ifade edilmektedir (MEB, 2018). Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim süreçleri içerisinde akranlarıyla bir arada bulunarak eğitim ve destek hizmetlerinden yararlanmaları gerekmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla bir arada eğitim hizmetlerinden yararlanmalarındaki amaç doğal çevrelerinde eğitim görmelerinin önünü açarak onların iletişim ve sosyal becerilerinin gelişmesini sağlamak ve aynı zamanda akademik anlamda da gelişimine katkı sunmaktır (Grubbs ve Niemeyer, 1999; Pavri ve Lufting, 2000). Ancak kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü genel eğitim okullarında özel

gereksinimli öğrencilerin öğretmenler tarafından uygun hizmetleri istenen düzeyde alamadıkları araştırmalarca ortaya konmuştur (Schumaker vd., 2002). Buna ek olarak hizmetlerin sunumunda genel eğitim öğretmenlerinin yasalara ilişkin bilgi düzeylerinin de düşük olduğu ifade edilmektedir (O'Connor vd., 2016). Bu araştırma kapsamında öğretmenlerin ve BEP'te yer alan diğer ekip üyelerinin genel eğitim ortamlarında BEP süreçlerini yürütme konusundaki bilgi düzeylerinin iyileştirilmesi konusunda ortaya çıkan bulguların alanyazında uygulama bağlamında yer alan boşluğa ışık tutmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

BEP ekibinde yer alan üyelerin bir arada çalışarak BEP toplantılarını etkili bir araca dönüştürmesi BEP süreçlerinin başarıya ulaşması açısından son derece önemlidir (Cook ve Friend, 1991; Lamar-Dukes ve Dukes, 2005; Jones, 2012; Dillon vd., 2021;). Ancak BEP ekibinin iş birliği içerisinde çalışamaması BEP süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu araştırma bulgularının BEP ekibinde yer alan üyelerin BEP süreçlerinde ve toplantılarındaki iş birliği süreçlerine ışık tutacağı düşünülmektedir. İş birliği süreçlerinin yürütülebilmesi için ekipte yer alan her bir üyenin süreçlere aktif bir biçimde katılması gerekmektedir. Bunun nedeni her bir üyenin kendine haz özellik ve becerilerinin süreçte kolaylaştırıcı role sahip olması ve aynı zamanda ekip üyelerinin yalnızca bir veya birkaçına tüm sorumlulukların yüklenmesinin önüne geçilmesidir. Ancak alanyazın incelendiğinde BEP ekibinde yer alan ailelerin çeşitli nedenlerle BEP süreçlerinde ya hiç yer almadığı ya da yer alsa bile aktif rol almadığı görülmektedir (Kızılkaya, 2024; Toprak ve Çolak, 2024). Mevcut araştırmanın bulgularının BEP süreçlerinde ailenin aktif bir ekip üyesi olarak dahil olmasına ilişkin katkıları ortaya koyması ve alana ışık tutması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

BEP ekibinde yer alan ve özel gereksinimli öğrencinin eğitiminden sorumlu olan öğretmenler BEP'i doküman olarak hazırlama sorumluluğunu da üstlenirler. Dolayısıyla BEP hazırlama süreçlerine ilişkin ekipte yer alan öğretmenlerin bilgi sahibi olması beklenmektedir. Ancak öğretmenlerin hizmet öncesi süreçlerde aldıkları eğitimin yetersizliği ve hangi kaynaklardan yararlanacaklarını bilememeleri gibi nedenlerden dolayı BEP hazırlama süreçlerinde olumsuz deneyimler yaşamalarına neden olmaktadır. Bu araştırma kapsamında BEP ekibinde yer alan tüm üyelerin BEP hazırlama süreçlerinin iyileştirilmesine ilişkin elde edilen bulguların alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin hem kademeler arası geçişlerinde hem de bağımsız yaşama geçiş süreçlerinde BEP son derece önemli bir role sahiptir. Geçiş süreçlerinin planlanması ve uygulanması ancak başarılı bir BEP sürecinin işletilmesiyle mümkündür. Ayrıca geçiş süreçlerinin planlanmasının özel gereksinimli öğrenci ve ailelerinin BEP süreçlerinden memnuniyet düzeyleri üzerinde de etkisi söz konusudur (Rehfeldt vd., 2012). Ülkemizde özel gereksinimli öğrencilerin geçiş süreçlerine ilişkin yapılan araştırmaların daha çok betimsel çalışmalar olduğu görülmektedir. Ülkemiz alanyazını incelendiğinde geçiş süreçlerinde ailelerin geçiş süreçlerine ilişkin yaşantılarının ve görüşlerinin incelendiği (Altın, 2014; Bakkaloğlu, 2013), özel gereksinimli öğrencilerin meslek yaşamına geçiş süreçlerinin incelendiği (Öztürk, 2023) ve özel gereksinimli öğrencilerin kademeler arası geçiş süreçlerinde yaşadığı güçlüklerin incelendiği (Hacıbrahimoğlu, 2013) çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Buna ek olarak özel gereksinimli öğrencilerin bağımsız yaşama geçiş süreçlerine ilişkin öğretmen yeterliğini artırmaya yönelik bir çalışma yapılmıştır (Kasap ve Ergenekon, 2023). Dolayısıyla BEP süreci içerisinde geçiş planlamalarının yapıldığı uygulamalı araştırma bulgularının ülkemiz alanyazınında yer alan boşluğa ışık tutması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Bunlarla beraber özel gereksinimli bireylerin hem BEP hem de geçiş süreçlerine ilişkin MEB sistemindeki gereksinimlerinin ortaya konmasının yanı sıra bu süreçlere ilişkin yürütülecek uygulamaların özel gereksinimli öğrenci ve ailelerin yer aldığı okulların kapsayıcılık (UNESCO, 2009) işlevine katkı sağlayacağı ve bir yol haritası sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca üniversitelerde yürütülen BEP derslerinin yanı sıra doğrudan geçiş ve iş birliğinde yönelik derslerin de yürütülmesinin ve bu yolla öğretmen yeterlikleri konusunda ulusal ve uluslararası standartlara ulaşılmasının önemini ortaya koyması bakımından araştırma sonuçlarının yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Özetle başarılı bir BEP süreci hazırlık, uygulama ve değerlendirme süreçlerinden oluşur ve bu süreçlerdeki iş birliği yoluyla özel gereksinimli öğrencilere en işlevsel hizmetlerin sunulmasını sağlar. Bununla beraber BEP sürecinin başarılı olabilmesi için özel gereksinimli öğrencilerin geçiş süreçlerine de odaklanılması gerekmektedir. Ülkemiz alanyazını incelendiğinde BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçlerine ilişkin çalışmaların daha çok betimsel çalışmalar olarak yürütüldüğü ya da yalnızca ekipte yer alan bir üye grubuna yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bununla beraber BEP sürecinin farklı aşamalarına odaklanıldığı çalışmalar yürütülmüştür. Dolayısıyla da

süreci tüm bileşenleriyle ve aşamalarıyla ele alan herhangi bir uygulamalı çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle mevcut araştırma bulgularının hem tüm paydaşların bir arada olduğu hem de tüm süreçlerin bir arada ele alındığı uygulamalara ilişkin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.10 Sınırlılıklar ve Araştırma Sınırı

Bu kısımda araştırmanın sınırlılıkları ve sınırlarına yer verilmiştir. Araştırma sınırlılıkları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 1 Bu araştırma doktora tezi olarak planlandığından doğası gereği belirli bir süre zarfında yürütülmüştür.
- 2 Doktora tezi kapsamında katılımcı grupları belirlendiği sırada Covid-19 pandemi süreçlerinin de devam etmesi nedeniyle tüm katılımcı gruplarına ulaşılsa da olası katılımcı gruplarının sürece dahil olamadığı düşünülmektedir.
- 3 Katılımcılar belirlendikten sonra ve görüşmelere başlanacağı sırada Esen adlı katılımcının annesi yaşamını yitirmiştir.
- 4 İzleme aşamasında katılımcılardan veri elde etmek amacıyla belirlenen takvimde ülkemizi etkileyen deprem nedeniyle değişiklikler yapılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıklarına ek olarak belirli sınırlar içerisinde yürütülmüştür. Araştırmanın sınırları aşağıda sıralandığı gibidir:

- 1 Bu araştırma doktora tezi kapsamında Eskişehir İlinde eğitim ve öğretim hizmetleri sunan bir ilkokuldan elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.11 İlgili Araştırmalar

Bu kısımda BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve özel gereksinimli öğrencilerin geçiş süreçlerine ilişkin ulusal ve uluslararası alanyazında yer alan nicel, nitel ve karma yöntem çalışmalarına yer verilmiştir.

Gilliam ve Coleman (1981) ABD’de 27 BEP toplantısına katılmış toplam 130 ekip üyesiyle nicel bir çalışma yürütmüş ve BEP toplantılarında en çok etkisi olan ve katkıda bulunan ekip üyelerinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Toplantı öncesi ve sonrasında ekip üyelerine uygulanan ölçeklerle BEP sürecindeki tanılama, planlama, yerleştirme, uygulama ve yasal süreçlere ilişkin ekip üyelerinin etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Ekipte BEP süreçlerine ilişkin özel eğitim öğretmeni ve okul psikoloğuna ilişkin toplantı öncesi beklentilerin toplantı sonrası etkileriyle uyduğu ortaya konmuştur. Özel eğitim

öğretmeni ve psikoloğun süreçlere ilişkin en çok katkı beklenen personel oldukları ve süreçlerde de en çok katkı veren kişiler oldukları ifade edilmiştir. Diğer yandan ekipteki okul yöneticisi ve ailelerin de katkı beklentisinin toplantı öncesinde yüksek olduğu ancak toplantı sonrasında elde edilen verilere göre beklenenden daha az katkı sağladıkları ve dahil oldukları ortaya çıkmıştır.

Brinker ve Thrope (1984) yaşları üç ile 22 yaş arasında değişen 245 ağır düzeyde zihin yetersizliği olan öğrenciyi okul ve okul dışı sosyal ortamlarda gözlemlemiş ve öğrencilerin BEP'inde yer alan amaçlara ulaşıp ulaşılmadığına bakmışlardır. Nicel olan bu çalışmada özel gereksinimli öğrencilerin kendi akranlarıyla kurdukları iletişime bakarak BEP'te yer alan amaçların kısmen başarıya ulaştığını ortaya koymuşlardır. Ancak çalışmada BEP'te yer alan amaçlardan yalnızca iletişim becerilerinin gözlenmesi sınırlılık olarak ifade edilmiştir.

Vaughn, Bos, Harrell ve Lasky (1988) ailelerin BEP toplantılarına katılım süreçlerini inceledikleri nitel araştırmada 26 aileyle çalışmış, BEP toplantılarını gözlemlemiş ve toplantılardan sonra ailelerle görüşme gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen verilerden yola çıkarak ailelerin BEP toplantılarında diğer ekip üyelerine göre daha az söz hakkı aldığına, daha az soru sorduğuna ve daha az dahil olduklarına ilişkin bulgular ortaya çıkmıştır.

Smith ve Simpson (1989) nicel olarak yürüttükleri çalışmada 214 özel gereksinimli öğrenciyi ait BEP'i incelemiş ve sonuç olarak BEP'lerde yer alan amaçlar ve belirtilen performans düzeyi arasında uyumsuzluklar olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Ayrıca BEP'lerde yer alan hizmet süreleri ve tarihleri, aile katılımı, diğer katılımcıların imzalarının da yer almadığı sonucuna varmışlardır. Çalışmada öğretmenlerin BEP hazırlama konusunda yetersiz oldukları vurgulanarak hizmet öncesi ya da hizmet içi süreçlerde bu konuda eğitim almaları gerektiği dile getirilmiştir.

Lynch ve Beare (1990) yapmış oldukları nitel araştırmada 48 özel gereksinimli öğrencinin BEP'inde yer alan amaçları incelemiş ve sınıflarında gözlem yapmış, bu yolla da belirlenen amaçların uygulamadaki karşılığını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Elde edilen bulgulara göre özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan BEP'lerde yalnızca akademik becerilere ve problem davranışlara yer verildiği, sosyal becerilere ya da okul sonrası yaşamda işe yarayacak olan becerilere yer verilmediği nedeniyle BEP'te yer alan amaçların yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla öğretmenlerin BEP hazırlama ve

uygulama süreçlerine ilişkin daha kaliteli eğitim süreçlerinden geçmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

Salembier ve Furney (1996) özel gereksinimli öğrencilerin aileleriyle yaptıkları çalışmada geçiş/ BEP toplantılarındaki aile katılımı ve memnuniyet düzeyini belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmada ailelerden anket doldurmaları istenmiş ve devamında da telefon görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre toplantı öncesinde bilgilendirilen, cesaretlendirilen ve katılımları istenen ailelerin daha fazla katılım gösterdiği, aktif rol aldığı, fikirlerini dile getirdiği ve toplantılardan memnuniyet duydukları belirlenmiştir.

Pretti-Frontczak ve Bricker (2000) 86 öğretmenle yaptıkları deneysel çalışmada eğitim programı öncesi ve sonrasında BEP hazırlama ve değerlendirme süreçlerindeki değişimi ortaya koymayı amaçlamışlar. Uygulanan program sonunda eğitim alan öğretmenlerin BEP’te amaç yazma ve değerlendirme süreçlerinde ilerleme kaydettiklerini ortaya koymuşlardır.

Kargın vd. (2001) okul öncesi dönemdeki işitme engelli çocukların anasınflarına geçiş süreçlerine ilişkin ailelerin gereksinimlerini ortaya koymayı amaçladıkları nicel çalışmada “Anasınıfa Geçişte Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı” kullanarak 94 ebeveynye ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre ebeveynlerin anasınıfa geçiş süreçlerine ilişkin tüm alt boyutlarda gereksinime sahip olduğu ifade edilmiştir.

Simon (2006) 241 ekip üyesi olan aile ve öğretmenlerle yapmış olduğu nicel çalışmada BEP süreçlerinde ekip üyelerinin bakış açısını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada ekip üyelerinin algılarını ortaya koymak amacıyla bir anketten yararlanılmıştır. Anketlerden elde edilen araştırma sonuçlarına göre BEP süreçlerine ilişkin öğretmenlerin memnuniyet düzeyleri yüksekken ailelerin düzeyi düşük çıkmıştır.

Gürsel vd. (2007) planlamış oldukları nitel araştırmada özel gereksinimli bireylerin okuldan iş yaşamına geçiş süreçlerinde onlara iş ve meslek becerilerinin öğretimine ilişkin çalışan öğretmen ve yöneticilerin görüş ve önerilerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmada ilköğretim ve iş okulunda çalışan ve özel eğitime ilişkin deneyimi olan üç okul yöneticisi ve altı öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre özel gereksinimli öğrencilerin toplumsal yaşama ve iş yaşamına geçiş süreçlerinde geçiş planlarının hazırlanmadığı, işe yerleştirme süreçlerinin iyi yürütülmediği, iş analizlerinin

gerçekleştirilmediği ve bu süreçlerde aile-okul iş birliğinin yürütülmediği gibi sorunlar ortaya çıkmıştır.

Fish (2008) özel gereksinimli öğrencisi olan 52 aileyle yaptığı nicel bir çalışmada oluşturmuş olduğu anket ile verileri toplamış ve BEP toplantılarına katılım düzeylerini ortaya koymayı amaçlamış ve ailelerin büyük oranda BEP toplantılarına katıldıklarını, aktif rol aldıklarını ve süreçten memnuniyet duyduklarını ifade etmiştir. Bulgulara göre aileler, öğretmenlerle olan iletişimlerinin olumlu olduğu ancak çocuklarıyla ilgili öğretmenlerin kendilerine karşı daha dürüst davranmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca aileler, çocuklarıyla ilgili amaç belirlenirken kendilerinin ortamda bulunmaları gerektiğini de dile getirmişlerdir.

Fish (2009) öğretmenlerin BEP toplantılarına ilişkin bakış açılarını ortaya koymayı amaçladığı nicel araştırmada 274 katılımcıya anket uygulamış ve öğretmenlerin BEP toplantılarından memnun olduklarını, toplantı süreçlerinde zamanı etkili kullandıkları, aileleri sürece eşit bir ekip üyesi gibi dahil ettiklerini ifade etmişlerdir. Bulgulara göre ayrıca öğretmenler, aile katılımını önemsediklerini ve ailelerin süreçlere dahil olduğu durumlarda BEP toplantılarının daha verimli bir hale geldiğini de ifade etmişlerdir.

Tekinarslan ve Bircan (2009) zihin yetersizliği olan çocukların anasınıfına geçiş süreçlerine ilişkin ebeveyn gereksinimlerini ortaya koymayı amaçladıkları nicel çalışmada 50 ebeveyne “Anasınıfına Geçişte Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı” uygulanmıştır. Araştırmada çeşitli değişkenler açısından ebeveynlerin gereksinim düzeylerinin farklılaşma durumu incelenmiş ve sonuç olarak zihin yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin anasınıfına geçiş süreçlerinde bilgi gereksinimi olduğu ortaya çıkmıştır.

Ruppar ve Gaffney (2011) BEP ekibinde yer alan üyelerin karar alma süreçlerini nitel olarak desenlenmiş bir durum çalışmasında ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma kapsamında BEP dokümanlarını ve BEP toplantı tutanaklarını incelemiş ve ekip üyeleriyle görüşme gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın bulgularına göre BEP toplantılarında ekip üyelerinin gerçek fikirlerini toplantıda dile getiremedikleri, ekip üyelerinin tamamının eşit katkıda bulunamadığını, okul yöneticisinin toplantı sırasında yalnızca BEP dokümanına odaklanması ve sırayla konuşulmasının BEP toplantılarındaki katılımı olumsuz yönde etkilediğini ve toplantıların öncesindeki iletişim süreçlerinin toplantıdaki iletişim süreçlerini de etkilediği ortaya konmuştur.

Bakkaloğlu (2013) erken müdahaleden okul öncesi döneme geçiş süreçlerine ilişkin özel gereksinimli çocuk ebeveynlerinin yaşantılarını, deneyimlerini ve karşılaştıkları sorunları ortaya koymayı amaçlamıştır. Nitel olarak yürütülen araştırmaya sekiz ebeveyn dahil edilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla veriler elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre geçiş süreçlerine aileden çok uzmanların karar verdiği ve okullardaki yetersizlikler nedeniyle öğrencilerin birden çok geçiş sürecine maruz kaldığı ifade edilmiştir. Ayrıca ailelerin bu süreçte çocuklarına göre okul bulma konusunda kaygı yaşadığı ve geçiş sonrası okula güven duymama gibi problemler yaşadığı, öğrencilerin ise özel gereksinimli çocukların uyum sağlamada güçlük çekmesi gibi sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır.

Altın (2014) yapmış olduğu çalışmada okul öncesinden ilkokula geçiş yapan öğrenci yaşantılarını incelediği araştırmada özel gereksinimli çocukların geçiş öncesi, geçiş sonrası süreçlerini ve annelerin bu süreçteki beklentilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya dokuz anne dahil edilmiş ve nitel olarak yürütülen araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre özel gereksinimli çocukların MEB sistemi üzerinden okullara kayıtlarının yapıldığı ancak bazı okulların öğrencileri kabul etmeyip özel eğitim okullarına yönlendirme yaptıkları ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra ailelerin geçiş süreci tamamlandıktan sonra öğretmenlerle ancak okul başladıktan sonra bir araya gelebildiği ve çocuğa ilişkin düzenlemelerin de yine okul başladıktan sonra planlandığı ifade edilmiştir.

Hartmann (2015) nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenliği çalışmada iki BEP ekibinin işleyişini anlamak ve ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre ekip üyelerinin BEP süreçlerine ilişkin iletişim ve iş birliği süreçlerini toplantıların aksine günlük okul aktivitelerinde yürüttükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca ekipte yer alan bazı üyelerin uygulama süreçlerinde teşvik edildiği ancak bazı ekip üyelerinin ise süreçlerde kısıtlandığı bir diğer bulguyla ortaya konmuştur.

Elser (2017) BEP ekibinde yer alan üyelerin BEP sürecindeki deneyimlerini ve BEP toplantılarındaki iletişim biçimlerini ortaya koymayı amaçladığı çalışmada nitel araştırma yönteminden yararlanarak gözlem, görüşme ve doküman incelemeden elde ettiği veriler sonucunda bazı bulgulara ulaşmıştır. Araştırma bulgularına göre ailelerin hoş karşılandığı öğretmen-aile ilişkilerinde BEP toplantılarında daha aktif rol aldığı, diğer üyeler tarafından kendilerinin dinlendiklerini hissettiklerinde BEP sürecine daha çok katkı

sağladıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca toplantı öncesinde ekip üyeleri arasında bilgi paylaşımı, ailelerin BEP'i inceleme fırsatına sahip olmaları da BEP toplantılarının daha verimli geçmesini sağlamıştır. Ayrıca ailelerin çocuklarıyla ilgili ekibe getirdiği bilgilere değer verilmesi de süreçte olumlu çıktılara neden olmuştur. Ayrıca ekip üyeleri arasında beklentilerin de uyumlu olması toplantıların hem öğretmenler hem de aileler arasında daha uyumlu geçmesini sağlamıştır. Ancak toplantı öncesinde öğretmenler tarafından BEP'te yer alan amaçların yazılması durumunda ailelerin fikirlerini dile getirmek konusunda güçlük yaşadığı dile getirilmiştir. BEP ekibindeki süreçlerde ailelerin çocuklarına ve yasal haklarına ilişkin bilgi düzeylerinin düşük olmasının olumsuz etkiye neden olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca ekip üyelerinin profesyonel dil kullanma çabasında olması ve ailelerin bilmedikleri kavramları sıklıkla kullanmaları da ailelerin süreç içerisinde katılımını olumsuz yönde etkilemiştir.

Sönmez (2017) özel gereksinimli bireylerin iş yaşamına geçiş süreçlerinde öğretmen ve okul yöneticilerinin deneyim ve görüşlerini ortaya koymayı amaçlamış, bu amaçla da özel eğitim meslek eğitim merkezinde görev yapmakta olan 17 meslek öğretmeni ve 10 okul yöneticisiyle nitel bir araştırma yürütmüştür. Araştırmada katılımcılardan veri elde etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme ve kontrol listelerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmen ve okul yöneticilerinin geçiş planlamasına ilişkin süreçlerle ilgili bilgi konusunda yetersiz oldukları ve dolayısıyla geçiş süreçlerine ilişkin herhangi bir planlama ortaya koymadıkları ifade edilmiştir.

Yılmaz ve Batu (2017) nitel araştırma olarak desenledikleri çalışmada farklı alanlarda çalışan ilköğretim öğretmenlerinin kaynaştırma, yasal süreçler ve BEP'e ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlar ve bu amaçla katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Rehber öğretmen, özel eğitim öğretmeni, sınıf öğretmeni, okulöncesi öğretmeni ve yabancı dil öğretmeniyle yapmış oldukları görüşmeler sonucunda elde ettikleri araştırma bulgularına göre ekip üyelerinin BEP'e ilişkin bilgi sahibi oldukları ve süreçlerin sorunsuz yürütüldüğü ifade edilmiştir.

Mueller ve Vick (2019) fenomenolojik desenle yürüttükleri nitel bir araştırmada 32 ekip üyesiyle görüşme gerçekleştirmişler ve BEP ekibinde işleyişe katkıda bulunan durumları ortaya koymuşlardır. Araştırma bulgularına göre ailelerle toplantı öncesinde ön toplantılar düzenlenmesinin ailelerin bilgi düzeylerinde artışa etki ettiği ve katılım göstermelerini kolaylaştırdığı görülmüştür. Bulgulara göre ayrıca toplantı gündeminin

önceden belirli olmasının da ekibin amaca ve sürece daha kolay odaklandığını ortaya koymuştur. Ayrıca toplantı kurallarının belirlenmesinin de oluşabilecek olası sorunların önüne geçmeyi kolaylaştırdığı da araştırmacılar tarafından dile getirilmiştir. Diğer bulgulara göre toplantılar sırasında görsel materyallerden yararlanılmasının da ekibin daha işlevsel süreç yönetimine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Son olarak araştırmacılar ekipte yer alan üyelerin her ne kadar gündeme bağlı kalsalar da kendi konu dışı görüşlerini de süreçte dile getirmelerinin olumlu etkiye yol açtığını ifade etmişlerdir.

Yazıcıoğlu (2019) nitel araştırma yöntemiyle desenlediği çalışmada rehber öğretmenlerin BEP geliştirme birimi işleyişine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya 14 rehber öğretmen dahil olmuş ve öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre BEP ekiplerinin resmi olarak kurulduğu ancak işlevsel süreçlerin işletilmediği, ayrıca ekip içerisinde iş birliği süreçlerinin de yürütülmediği ve süreçlerde sorumlulukların daha çok rehber öğretmenlere verildiği belirlenmiştir.

Beck ve DeSutter (2020) yapmış oldukları nitel araştırmada BEP ekibinde yer alan ekip liderlerinin yaşadıkları güçlükleri ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmada 20 ekip lideriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Araştırma bulgularına göre katılımcılar BEP toplantısı yürütme ve liderlik etme konusunda deneyimsiz olduklarını ve hizmet öncesi süreçte bu konuda herhangi bir eğitim almamış olmanın eksikliğinden söz etmişlerdir. Araştırmadaki bir diğer önemli bulguda BEP toplantılarının planlanması aşamasında ekipte yer alan öğretmen ve özel gereksinimli öğrenci ailelerinin takvimlerinin uyuşmaması nedeniyle ortak zamanın ayarlanamaması olarak ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin BEP toplantılarını gereksiz bulması nedeniyle düşük motivasyonda olmaları nedeniyle de toplantılara katılımın düşük olduğu ortaya konmuştur. Ek olarak BEP toplantılarının öncesinde öğretmenlerin hazırlık yapmayışının da toplantılar sırasında olumsuz etkileşime neden olduğu ve toplantının beklenen kalitede gerçekleşmemesine neden olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada elde edilen bir diğer bulguya göre ekip üyeleri arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların da toplantı süreçlerini olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir. Son bulguya göre okul yöneticilerinin toplantı sırasında sorunların önüne geçebilmek adına toplantı öncesi görüşmeler gerçekleştirdikleri, problem durumlarında toplantıya ara verdikleri ya da yeni bir toplantı planladıkları, veriye dayalı kararlar almaya çabaladıkları, anlaşmazlık durumlarını

yönetime yönlendirdikleri ve çeşitli şekillerde problemlerin önüne geçmeye çalıştıkları görülmüştür.

Çıkılı, Gönen, Aslan-Bağcı ve Kaynar (2020) özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlama süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları nicel araştırma yöntemi olan tarama modeliyle ortaya koymayı amaçlamış ve BEP hazırlama sürecinde karşılaşılan güçlükleri belirleme ölçeğinden yararlanmışlardır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin öğrencilerin yetersizlik özelliklerine ve BEP hazırlamaya ilişkin bilgi düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca BEP hazırlama süreçlerinde ekip üyeleriyle iş birliği süreçlerinde de çeşitli sorunlar olduğu belirlenmiştir.

İlik ve Günay (2020) nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenledikleri çalışmada, 15 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirmişler ve BEP hazırlama süreçlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yasal süreçlere ilişkin bilgi eksikliğinin olduğu, BEP hazırlarken hazır şablonlardan yararlandıkları ve ebeveyn katılımını işlevsiz gördükleri ifade edilmiştir.

Curro, Shooman ve Foo (2022) karma yöntem araştırması olarak desenledikleri çalışmada farklı disiplin alanlarından profesyonellere sağlanan eğitimin BEP geliştirme algısı üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu amaçla nicel kısımda veri toplamak amacıyla eğitim öncesi ve sonrası anketlerden yararlanmışlar ve nitel kısım için de açık uçlu sorulardan yararlanmışlardır. Özel eğitim öğretmenleri, ergoterapistler ve dil-konuşma terapistleriyle gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunda BEP geliştirmeye ilişkin bilgi algılarının arttığı görülmüştür. Araştırma sonucunda ayrıca ekip üyeleri arasında güven ve iş birliğinin arttığı, BEP geliştirme konusunda kendilerini daha hazır hissettikleri ve sahip olunması beklenen farklı rol ve sorumluluklara da daha hazır hale geldikleri ifade edilmiştir.

Kozikoğlu ve Albayrak (2022) karma yöntem araştırması olarak desenledikleri çalışmada BEP ekibinde yer alan öğretmenlerin BEP’te karşılaştıkları zorlukları ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma bulgularına göre öğretmenler BEP’in hem yararlı hem de gerekli bir süreç olduğunu dile getirirler de BEP’in planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırma bulgularına göre öğretmenler, sınıfların çok kalabalık durumda olmasının ve okul ya da sınıfın BEP’in uygulanmasının önünde engel oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin BEP’e ilişkin

olumlu tutumlarının artmasıyla BEP'in planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde yaşadıkları güçlüklerin azaldığı ifade edilmiştir.

Çakmak, Tutuk ve Yılmaz (2022) nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desenle yürüttükleri çalışmalarında BEP geliştirme ve uygulama süreçlerinde sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları zorlukları ortaya koymayı amaçlamışlardır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen araştırma bulgularına göre BEP ekibinde yer alan öğretmenlerin BEP hazırlama süreçlerine ilişkin bilgi eksikliği olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre ayrıca BEP sürecinde diğer ekip üyeleriyle iş birliğinin yetersiz olmasının, yoğun bir müfredat programı olmasının, materyal eksikliğinin, sınıfların kalabalık olmasının ve öğretmenlerin deneyimsiz olmasının da BEP uygulama süreçlerinde olumsuz etkiye neden olduğu ifade edilmiştir.

Çelik (2023) ülkemizdeki BEP'lerin geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme aşamalarına ilişkin gerçekleştirilmiş çalışmaları sistematik derleme deseniyle ele aldığı çalışmada 1997-2022 yılları arasındaki 48 çalışmayı incelemiştir. Çalışmadaki bulgulara göre ülkemizde yürütülen çalışmaların daha çok görüş ve deneyime odaklandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmalarda bulgulara göre BEP hazırlama süreçlerinde planlamanın yetersiz olduğu ve daha çok problemlere odaklanıldığı ifade edilmiştir.

Karakış (2023) gerçekleştirmiş olduğu karma araştırmanın nicel boyutunda 257 ortaokul öğretmeninden “Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeği” kullanarak veri toplamış ve 17 öğretmenle de nitel boyutta yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirerek öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin yeterlik düzeylerini ortaya koyarak BEP hazırlama ve uygulama süreçlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bulgulara göre okullarda rehber öğretmen bulunması durumunun süreçlerdeki kaliteyi etkilediği görülmüştür. Bunun yanı sıra öğretmenlerin genellikle BEP hazırlarken hazır şablonlardan yararlandığı ve BEP hazırlama süreçlerinde zorluk yaşamadıkları ifade edilmiştir. Bununla beraber öğretmenlerin performans düzeyi belirleme ve materyal hazırlama, sınıf içi fiziksel düzenleme, BEP uygulamaya zaman ayırma gibi konularda sorun yaşadığı ortaya konmuştur.

Kasap ve Ergenekon (2023) yürütmüş oldukları karma yöntem araştırmasında gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin bağımsız yaşama geçiş süreçlerinde öğretmenlere yönelik bir eğitim programı tasarlamışlardır. Araştırmaya 13 aile ve 44 öğretmen katılımcı olarak dahil olmuştur. Araştırmanın ilk aşamasında doküman inceleme, gözlem ve görüşme

yoluyla gereksinimler belirlenmiş ve bu gereksinimler doğrultusunda eğitim programı planlanarak uygulanmıştır. Eğitim programının uygulanmasının öncesinde ve sonrasında katılımcılara bilgi testi uygulanmış ve katılımcıların bilgi düzeylerine olumlu yönde bir katkı sağladığı ifade edilmiştir. son olarak uygulanan programa ilişkin görüş ve önerilerin ortaya konması amacıyla açık uçlu soru formundan yararlanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin bir kısmının yeni bilgiler kazandığı ve bir kısmının da var olan bilgileri pekiştirdikleri ifade edilmiştir.

Kızılkaya (2023) yapmış olduğu nitel araştırmada 19 aileyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirerek onların BEP toplantılarını ne şekilde algıladıklarını, BEP toplantılarında yer alan ekip üyeleri hakkındaki görüşlerini ve toplantılara katılım konusundaki düşüncelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre ailelerin kendilerini diğer ekip üyeleriyle eşit hissetmediği, kendilerine yeteri kadar değer verilmediğini düşündükleri, ekip üyelerinin BEP’te yer alan amaçları yeterli düzeyde gerçekleştirmedikleri ve ekip üyesi olarak kendilerine yeteri kadar bilgi verilmediği ifade edilmiştir.

Sanderson ve Goldman (2023) 1.183 aileyle gerçekleştirdikleri nicel araştırmada ailelerin özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan BEP’lere ilişkin memnuniyet düzeylerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bulgular, araştırmaya katılan ailelerin %40’ının çocukları için hazırlanan BEP’lerden memnun olmadıklarını ortaya koymuştur. Ailelerin kültürel durumunun ve çocuklarının yetersizlik düzeylerinin memnuniyet düzeyini etkilediği belirtilse de bunlara ek olarak okul-aile iş birliği, aile katılımı, özel gereksinimli öğrencilerin BEP toplantılarına katılımı, BEP’lerde daha çok bilgi paylaşımı yapılması ve öğrencinin güçlü yanlarına odaklanılmasının da ailelerin BEP’e ilişkin daha yüksek memnuniyet göstermesine etki eden değişkenler arasında gösterilmiştir.

Aksoy (2024) karma araştırma yöntemiyle desenlemiş olduğu çalışmada özel eğitim ve sınıf öğretmenlerinin BEP’e yönelik yeterlik algılarını ve BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla araştırmanın ilk aşamasında 219 öğretmene “Öğretmenler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” ikinci aşamadaysa 21 öğretmen ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin genel olarak kendilerini yeterli ve oldukça yeterli gördükleri ancak aile katılımı ve BEP hazırlık sürecinde desteğe gereksinim duydukları ifade edilmiştir.

Bingöl (2024) Nicel araştırmalardan tarama modelini kullanarak 345 branş ve 272 sınıf öğretmeninden oluşan katılımcılardan Bireyselleştirilmiş Eğitim programı Hazırlama Sürecinde Karşılaştıkları Güçlükleri Belirleme Ölçeği kullnarak elde ettiği verilerden yola çıkarak yaş, branş türü, mesleki hizmet süresi ve hizmet içi eğitim alma durumlarına göre öğretmenlerin zorluklar yaşadığı bulgularına ulaşmıştır.

Dayı vd. (2024) ölkemizdeki ilkokul öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ve BEP süreçlerine ilişkin deneyimlerini ortaya koymayı amaçladıkları nitel araştırmada 17 sınıf öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirmişlerdir. Araştırma bulgularına göre öğretmenler kaynaştırma uygulamalarının genel eğitimde uygulanabilir olmadığını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenler hazır BEP’lerden yararlandıklarını ve BEP’in işlevsiz olduğunu, sınıfların kalabalık olduğunu ve bu nedenle de kaynaştırma uygulamaları için uygun olmadığını ve bu süreçlerde yalnız hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Göçmez Kılıç (2024) yapmış oldukları çalışmada beden eğitim ve spor öğretmenlerinin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerine ilişkin yeterlilik düzeylerini belirlemeyi amaçlamış ve bu amaçlada nicel araştırma olarak desenledikleri çalışmada “Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlilik Ölçeği” kullanarak veri toplamışlardır. 233 katılımcıdan elde ettikleri bulgulara göre BEP hazırlamaya ilişkin eğitim alanların BEP hazırlama süreçlerinde olumlu etkiye neden olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca süreçlerde kendilerine destek sunulduğunda daha etkili bir süreç izledikleri ifade edilmiştir.

Kanmaz (2024) yapmış olduğu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin BEP yeterlik algılarını ve hazırlanan BEP’lerin kalitelerini belirleyerek öğremtenlerin BEP hazırlık süreçlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamış ve karma araştırma yöntemlerinden yararlanmışlardır. Nicel kısımda 102 özel eğitim öğretmeni katılımcı olarak belirlenmiş ve nitel kısımda ise 33 özel eğitim öğremteni katılımcı olarak belirlenmiştir. Araştırmanın nicel kısmında “Öğretmenler İçin BEP yeterlik Ölçeği” ve BEP Kalite Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Nitel kısımda ise öğretmenlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin aile katılımı, uygulama ve değerlendirme süreçlerini yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır. Ancak BEP kaliteleri incelendiğinde “orta” kalitede ürünler ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Nitel boyutta öğretmenlerin yarıya yakınının BEP hazırlık konusunda kendilerini yeterli

gördükleri ortaya çıkmış, yetersiz görenlerin ise amaç, performans ve materyal belirleme ve iş birliği gibi konularda yetersizlik yaşadıkları ifade edilmiştir.

Toprak ve Çolak (2024) nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenolojik desenle BEP ekibinde yer alan öğretmen, okul yöneticisi, okul rehber öğretmeni ve ailelerden oluşan 30 paydaşla yürütmüş oldukları çalışmada BEP ekibinde yer alan üyelerin BEP hazırlama süreçlerindeki deneyimlerini ortaya koymuşlardır. Araştırmada katılımcılarla yapılan gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılmışlardır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre ailelerin bilgi düzeylerinin artırılarak BEP geliştirme süreçlerinde yer alması gerektiği, ancak BEP hazırlama süreçlerinde diğer ekip üyelerinin de bilgi düzeylerinde yetersizlik olduğu ve bu durumun da BEP hazırlama süreçlerini olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Araştırmadaki bir diğer bulguya göre özel gereksinimli öğrencilerin de BEP ekibinde olması gerektiği ifade edilmiştir.

Yıldız (2024) nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlediği çalışmasında rehabilitasyon merkezlerinde çalışan 11 öğretmen, 12 özel gereksinimli çocuğa sahip anne ve 17 okul öncesi öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilerek BEP geliştirme süreçlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre BEP ekibinin yalnızca prosedür gerekliliği olarak resmi evraklarda yer aldığı ancak ekibin hiçbir zaman oluşturulmadığı ve toplanmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca BEP hazırlama süreçlerinde ekip üyelerinin elektronik ortamlardan elde ettiği hazır şablonlardan yararlandığı ve hazırlanan BEP'lerin yeniden gözden geçirilmediği, özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerine göre bir süreç izlenmediği ortaya konmuştur. Bunlarla birlikte BEP toplantılarının da gerçekleştirilmediği bir diğer araştırma bulgusu olarak ifade edilmiştir.

Özetle ulusal ve uluslararası alanyazında BEP ve geçiş süreçlerine ilişkin 14 nicel, 18 nitel ve 5 karma yöntem araştırması incelendiğinde çalışmaların daha çok BEP süreçlerine ilişkin ekip üyelerinin algılarını ve görüşlerini belirlemeye yönelik olduğu ifade edilebilir. Bununla beraber çalışmalarda genellikle tüm ekip üyelerine odaklanmak yerine belirli bir ekip üyesine odaklanıldığı görülmektedir. İncelenen araştırmalarda bunlara ek olarak BEP toplantıları, geçiş süreçleri ve hazırlanan BEP'lerin uygunluğuna odaklanıldığı görülmektedir. Bunlara ek olarak kısıtlı sayıda çalışmada BEP ve geçiş süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik uygulamalı araştırmalar da yürütülmüştür.

2 YÖNTEM

Bu bölümde araştırma sürecinde araştırmacı tarafından yürütülen araştırma modeline ve bu modelin seçilme nedenine, araştırmaya dahil olan katılımcılara ve bu katılımcıların yer aldığı araştırma ortamlarına, katılımcılardan durum saptama, uygulama ve izleme süreçlerinde veri elde etmek amacıyla kullanılan veri toplama araçlarına ve tekniklerine, veri elde etme süreçlerine, araştırmanın her bir aşamasında elde edilen verilerin analiz süreçlerine ve tüm bu süreçler içerisinde araştırmanın inandırıcılığı (geçerlik, güvenilirlik) ve etik konularında yürütülen çalışmalara yer verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmada bir ilkokulda yer alan BEP ekibinin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerindeki gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimler doğrultusunda ekibin BEP ve geçiş süreçlerinin iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından uygulamalı nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması desenine başvurulmuştur.

İnsanlar günlük yaşamda çeşitli problemlerle karşılaşırken bu problemlerin ortadan kaldırılması için çözüm yolları arayışına girer. Bu çözüm yolları genellikle sistematik olmayan yollarla ortadan kaldırılmaya çalışılır. Eylem araştırması, insanların karşılaştıkları bu problemlere işlevsel çözüm yollarını sistematik bir biçimde ortaya koymayı amaçlayan nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Eylem araştırmasında üretilen çözümler, tüm benzer problemleri ortadan kaldırmak için genelleştirilebilir sonuçlar ortaya koymayı amaçlayan geleneksel deneysel araştırmaların tam aksine belirli ortamlardaki belirli durumların çözümüne odaklanmaktadır (Mills, 2003; Stringer, 2007).

Kuram ve uygulama arasında köprü görevi gören eylem araştırmasında amaç, sosyal anlamda değişimin ve iyileşmenin gerçekleşmesidir (Mertler, 2014). Eylem araştırması uzman bir eylem araştırmacısı ile araştırmaya dahil olan tüm katılımcıların ve paydaşların bağlı bulundukları kurum ya da topluluğun durumunu mevcut olan durumdan daha iyi olan bir duruma götürmeyi ve toplulukta odaklanılan durumun iyileştirilmesini amaçlayan sosyal bir araştırmadır. Bu bağlamda eylem araştırması sürecinin yürütülmesi, durumun iyileştirilmesi için tüm paydaşların sürece geniş katılımlı olarak dahil olmasının teşvik edilmesini gerektirir (Greenwood ve Levin, 2006).

Eğitim, gelişmiş toplumlarda ülkelerin sosyal ve ekonomik kalkınmasında kilit bir rol oynamaktadır. Eğitimin sahip olduğu bu önemli rolün nedenlerinden biri güçlendirilmiş bir insan kaynağının sağlanmasında araç olarak başvurulmasıdır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]) gibi önemli kuruluşlar temel bir insan hakkı olan kaliteli eğitimin tüm bireyler için erişilebilir olması gerektiğini savunmaktadır. Eğitimin böylesi önemli bir yönünün olması araştırmacıları toplumsal değişimi sağlamak amacıyla eğitimde eylem araştırması yapmaya yönlendirmektedir (Slade, 2017; Morales, 2019;). Eylem araştırması kuram ve uygulamayı birbirine bağlaması gibi önemli bir özelliği içerisinde barındıran bir araştırma deseni olduğundan doğal olarak eğitim ortamlarında da süreçlerin iyileştirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Eğitim sisteminde yer alan her tür kademe ve düzeydeki okullarda eylem araştırması, bu okullardaki tüm paydaşlar için var olandan daha yararlı bir öğrenme ortamı oluşturmak için bir dönüşüm aracı olmaktadır. Böylelikle eylem araştırması okul ortamında bulunan ve bir ekibin ayrılmaz birer parçası olan okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, ailelerin, öğrencilerin ve hatta okulun içerisinde bulunduğu toplumun diğer üyelerinin de daha önce yapamadıkları olumlu işler yapmalarına olanak sağlar (Çolak, Vuran ve Uzuner, 2013; Calhoun, 2019; Yassıbaş, 2021).

Eğitim ortamlarından biri olan okullar ve okullarda yer alan sınıflarda eylem araştırması yürütmek, ortamın ve ortamda yer alan paydaşların süreçlerinin gözlem, görüşme ve diğer veri toplama araçlarıyla ortaya konması ve bunun sonucunda var olan durumdan ortaya çıkan gereksinimlerin belirlenmesi ve gereksinimlerden yola çıkılarak da iyileştirmelerin yapılmasını gerektirir (Castello, 2007; Mertler, 2014). Bu araştırmada Eskişehir ilinde genel eğitim müfredatı yürütülen ve MEB'e bağlı olan bir ilkokuldaki BEP ekibi tarafından yürütülen BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçlerindeki gereksinimlerin ortaya konması ve bu gereksinimler doğrultusunda hazırlanan eylem planları aracılığıyla iyileştirilmesi amaçlanmıştır.

3.2 Araştırma Süreci

Eylem araştırmasının alanyazında çeşitli türlerine ilişkin tanımlamalar yapılmıştır. Eylem araştırması türlerine göre yapılan farklı tanımlamalar araştırmanın amacına, bağlamına ve katılımcı özelliklerine göre “katılımcı, iş birlikli” eylem araştırması gibi isimlendirmelerde bulunulmuştur. Katılımcı eylem araştırmasına bakıldığında araştırma

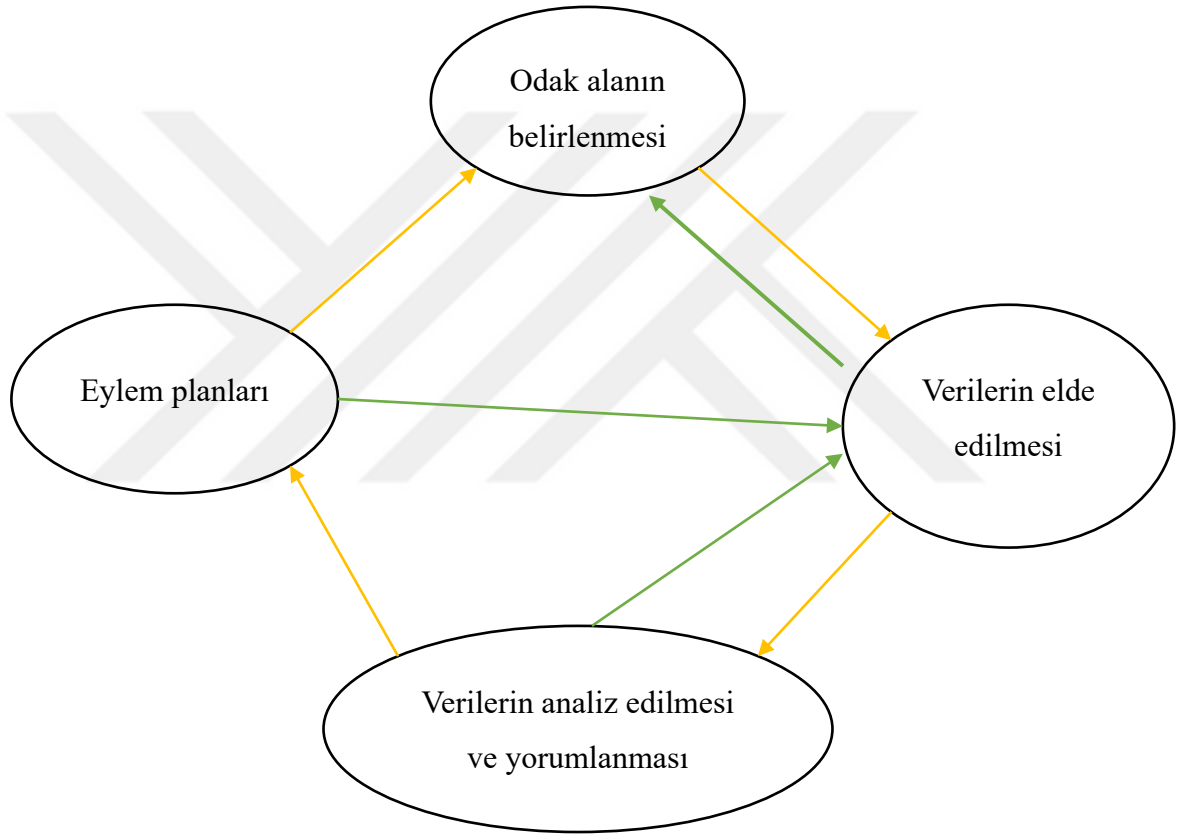
sürecinde sosyal toplulukta ya da kurumda yer alan bireylerin değişimi gerçekleştirmede rol ve sorumluluk almasına vurgu yapılmaktadır. Böylelikle problem olarak görülen durumların doğrudan etkilediği bireylerin değişimin birer parçası olması amaçlanmaktadır. Bu araştırma türünde hem katılımcılar hem de araştırmacı süreçlere ilişkin sorumluluk sahibi olurlar (Whyte, 1991; Cornish vd., 2023). İş birlikli eylem araştırmasına bakıldığında daha çok eğitim ve öğretim ortamlarından söz edildiği ve bu bağlam içerisinde uzman desteğinden söz edilmektedir. Bu eylem türünde öğretmenlerin bir uzman tarafından desteklenmesi ve böylece kuram ve uygulama arasındaki boşluğun ortadan kalması amaçlanmaktadır. İş birlikli eylem araştırmasında araştırmacı okulda yer alan öğretmenlerle bir arada çalışarak sorunların ortadan kalkmasını amaçlamaktadır. Bununla beraber araştırmacı da birden fazla öğretim elemanları tarafından iş birlikli süreçlerde desteklenebilmektedir (Sagor, 1993; Bleicher, 2013; Coghlan, D., ve Brydon-Miller, 2014). Bu araştırmaya bakıldığında süreç içerisinde hem araştırmacının kendisinin hem de araştırma ortamında bulunan katılımcıların iş birliği kurarak mevcut durumu iyileştirmeye çalıştığı, aynı zamanda araştırmacının bu iyileştirme süreçlerinde öğretim elemanlarından destek aldığı ifade edilebilir. Bununla beraber araştırmada yer alan katılımcıların değişimin birer parçası olarak kabul edildiği ve süreç içerisinde kendilerine de rol ve sorumluluklar verildiği göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın aslında iş birlikli eylem araştırması ve katılımlı eylem araştırması türlerinin özelliklerini taşıdığı ve bu nedenle de belirli bir eylem araştırması türünün ifade edilmesinden çok eylem araştırmasının sistematik sürecine odaklanılmıştır.

Eylem araştırmasının hangi süreçlerle yürütülmesi gerektiğine ilişkin Lewin tarafından yapılan tanımdan günümüze kadar çeşitli araştırmacılar tarafından farklı süreçler ortaya konmuştur. Kemmis (1988) eylem araştırma sürecini keşfetme, planlama, ilk eylem planlaması, değerlendirme, yansıtma, yeniden düşünme ve değerlendirme olarak devam eden bir sarmal süreç olarak tanımlamıştır. Calhoun (1994) ise eylem araştırması döngüsünü problem alan belirleme, veri toplama, verileri analiz etme, yorumlama ve eyleme geçme şeklinde ele almıştır. Stringer (1996) eylem araştırmasını bakmak/görmek, düşünmek ve eyleme geçmek şeklinde devam eden etkileşimli bir sarmal olarak tanımlamıştır. Sagor (2000) eylem araştırmasını yedi adımdan oluşan bir süreç olarak ele almıştır. Bu süreç odak alanı belirleme, teorileri açıklama, araştırma sorularını belirleme, veri toplama, verileri analiz etme, sonuçları raporlama ve eylemleri gerçekleştirme adımlarından oluşmaktadır (Mills, 2003). Alanyazında eylem araştırmasının süreçlerine

ilişkin farklı yaklaşımlar ve izlenen süreçler bulunmaktadır. Örneğin Mills (2003) Şekil 3.1’de görüldüğü gibi eylem araştırmasını odak alanın belirlenmesi, belirlenen odak alana ilişkin verilerin elde edilmesi, odak alanda toplanan verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması ve son olarak da eylem planlarının geliştirilip uygulanması şeklinde ifade etmiştir.

Şekil 3.1

Eylem Araştırması Döngüsü (Mills, 2003).

Mills, bu tanımlamada yer alan tüm süreçlerin döngüsel ve birbiriyle ilişkili olması gerektiğini vurgulamıştır. Piggot-Irvine (2006) eylem araştırması döngüsünü mevcut durumun analiz edilmesi, geliştirilen sistemin uygulanması, değişimlerin gözden geçirilmesi, araştırmanın raporlaştırılması ve devam eden eylemler şeklinde bir döngüsel model olarak ele almıştır. Bu modelde her bir aşamada planlama, eyleme geçme ve yansıtma yapma süreçlerinin işletilmesi gerekmektedir. Creswell (2014) ise eylem araştırması sürecini odak alanın ve problemin belirlenmesi, problemin ortadan kaldırılması ya da durumun iyileştirilmesi amacıyla eylem araştırması deseninin uygunluğuna karar verilmesi, belirlenen odak alanda ortam ve ortamda yer alan

katılımcılara ilişkin verilerin araştırmacı tarafından çeşitli veri toplama araçlarıyla elde edilmesi, elde edilen verilerin analiz edilmesi, analizlerin sonucunda katılımcılarla yürütülecek eylem planlarının geliştirilmesi, planlanması, uygulamaya geçilmesi ve bu süreçlerin değerlendirmeler yapılarak gerekli durumlarda döngüsel olarak yeniden hayata geçirilmesi şeklinde ortaya koymuştur. Farklı araştırmacılar tarafından çeşitli süreçler belirlenmiş olsa da tanımların ortak olarak ele aldığı şekliyle eylem araştırması, bir problemin ortaya çıkması ve fark edilmesinin ardından odak alanda araştırmacılar tarafından çeşitli veri toplama teknikleriyle farklı kaynaklardan veri elde edilmesi ve bu verilerin analiz edilip anlamlandırılması, veri analizleri sonucunda eylem planlarının oluşturulması ve hayata geçirilmesi, yürütülen eylem araştırmalarının süreci iyileştirip iyileştirmedeği üzerinde değerlendirmeler yapılarak döngüsel bir biçimde devam edilmesi şeklinde özetlenebilir.

Bu araştırma Mills (2003) ve Creswell (2014) tarafından ortaya konan odak alanın belirlenmesi, hazırlık süreçlerinin yürütülerek durum belirleme çalışmalarının yapılması, uygulama aşamasının yürütülerek uygulama sonrası süreçlere ilişkin verilerin toplanması ve sonuçların raporlaştırılması süreçlerinin döngüsel olarak yürütüldüğü “eylem araştırması döngüsel süreci” benimsenerek yürütülmüştür. Şekil 3.2’deki zaman akış çizgisinde görüldüğü gibi araştırmacı tarafından tez önerisinin sunulmasıyla süreçler başlamış ve araştırmacı tarafından odak alan belirlenmiştir. Odak alan belirlendikten sonra araştırmacı EK-1 ve EK-2’de belirtilen etik izinleri almış ve ortama alıştırma ziyaretleri yürütmüştür. Sonrasında katılımcı tarafından durum belirleme aşamasına ilişkin veriler toplanmış ve bu verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular ışığında uygulama aşaması yürütülmüştür. Uygulama aşaması tamamlandıktan sonra uygulama sonrası aşama yürütülmüş ve bu aşamada elde edilen veriler analiz edilerek bulgular halinde raporlaştırılmıştır. Son aşamada ise araştırmacı bir eğitim-öğretim yılının ardından yeniden ortama girmiş ve izleme verilerini elde etmiştir. İlerleyen başlıklarda araştırma odağının belirlenmesi ve hazırlık süreci, durum belirleme aşaması, uygulama aşaması, uygulama sonrası ve izleme aşaması ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

Şekil 3.2

Araştırma Sürecine İlişkin Zaman Akış Çizgisi.

3.2.1 Araştırma odağının belirlenmesi ve hazırlık süreci

Eylem araştırması sürecinin önemli adımlarından ilki olan odak alanı belirleme aşaması sürecin çok öncesine dayanmaktadır. Araştırmacı lisansüstü eğitim döneminde BEP'e ve nitel araştırma yöntemlerine yönelik çeşitli dersler almıştır. Bu dersleri alırken ders içeriğine ek olarak alanyazına ilişkin çeşitli okumalar gerçekleştirmiş ve hem yöntem bağlamında hem de BEP süreçlerine yönelik alandaki gereksinimlerin farkına varmaya başlamıştır. Bu süreçte BEP konusunda ortak yazarlı bir kitap yazma sürecinde de bulunmuştur. Tüm bu süreçlerde BEP hazırlama sürecinin özel gereksinimli birey ve ailelerinin bağımsız yaşamları üzerindeki kilit rolünün farkına varan araştırmacı yüksek lisans tez konusunu danışmanı ile yaptığı toplantılar sonucunda bu alanda yapmaya karar vermiştir. Bu süreçler sonunda bir ortaokuldaki BEP geliştirme ekibinin süreç içerisindeki deneyimlerini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmaya başlamıştır. Araştırmacı nitel araştırma yöntemlerinden olan fenomenolojik desenden yararlanarak çalışma ortamı olarak belirlediği okula gitmiş ve burada gözlem, görüşme ve saha notlarından yararlanarak veriler toplamıştır. Yaptığı veri analiziyle ailelerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin sürece yönelik bakış açılarını ve deneyimlerini ortaya koymuştur. Araştırmacı yüksek lisans tezi döneminde elde ettiği deneyimlerle BEP ekibine yönelik saha içerisinde hem öğretmenlerle hem ailelerle hem de okul yöneticileriyle çalışılması gerektiği sonucunu görmüştür. Araştırmacının bu süreçteki günlüğüne kaydettiği görüşleri şu şekildedir:

Tezimin sonunda ileri araştırmalar ve uygulamalara yönelik bazı önerilerde bulundum. Bu önerilerin biri de eylem araştırması yürütülmesiyle ilgiliydi. Umarım ilerleyen süreçte bu konuda bir şeyler yapabilirim. Sanırım doktora sürecinde de bu konuya odaklanmalı ve okumalarımı, alacağım dersleri bu bağlamda düşünerek planlamalıyım. BEP konusunda alanda yapılacak çok iş var gibi görünüyor. ... (Araştırmacı Günlüğü, 18.06.2018, s. 64).

Araştırmacı süreçte BEP konusunda okumalarına devam etmiş ve alanyazındaki gereksinimin henüz ortadan kalkmadığını ve planladığı odak alanla ilgili henüz bir çalışma yapılmadığını belirlemiştir. Ülkemizdeki BEP'le ilgili çalışmaların çoğunlukla betimsel olduğu, artık bu konuda eğitim ortamlarında özellikle uygulamalı çalışmalara gereksinim olduğu kanısına varmıştır. Araştırmacı ayrıca doktora eğitimi sürecinde danışmanı tarafından yürütülen lisans düzeyindeki BEP'le ilgili derste ve öğretmenlik uygulaması dersinde öğretim elemanı yardımcısı olarak çalışmıştır. BEP'e ilişkin okumaları ve lisans programında öğretim elemanı yardımcısı olarak gözleme dayalı

derslerdeki deneyimleri sonucunda BEP konusuna yönelik yazıya döküldüğü soruların yanıtlarına en iyi nitel araştırma yönteminin uygulamalı deseni olan eylem araştırmasıyla ulaşılabileceğine karar vermiştir.

Araştırmacı tüm bu süreç ve deneyimlerle beraber BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarına yönelik yapılan çalışmaların sınırlı olduğunu yaptığı okumalarda ortaya koymuştur. ÖEHY’de de yasal olarak yer verilen ve zorunlu kılınan kaynaştırma uygulamaları yürütülen okullardaki BEP ekibinin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin iyileştirilmesi gerektiğini odak alan olarak belirlemiş ve bu süreçlerin iyileştirilmesi durumunda özel gereksinimli öğrenci ve ailelerinin bağımsız yaşama geçişlerinin kolaylaşacağına karar vermiştir.

Bu süreçlerin sonunda araştırmacı odak alanını belirledikten sonra tez danışmanı ile toplantılar gerçekleştirmiş, danışmanının da onayıyla var olan alanyazından yola çıkarak BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin iyileştirilmesine ilişkin doktora tez çalışması yapmayı ve yöntem olarak da en iyi yolun eylem araştırması olduğuna karar verilmiştir. Araştırmacı sürecin devamında tez önerisini hazırlamış ve 20.01.2021 tarihinde Tez İzleme Komitesine (TİK) sunmuştur. TİK sonrasında araştırmacının eylem araştırması sürecinin belirlenen konuda yürütülmesine karar verilmiştir. TİK’in ardından araştırmacı gerekli etik süreçlerin yürütülebilmesi için Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna gerekli başvuruları yapmış ve EK-1’de yer alan 71237 protokol numaralı etik kurul iznini almıştır.

Araştırmacı ilk TİK’den sonraki süreçlerinde araştırmanın hangi ortamlarda, kimlerle yürütüleceği sorusuna yanıt bulmak üzere danışman hocasıyla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Tez danışmanının yönlendirmesiyle araştırmacı Eskişehir ilinde faaliyet gösteren RAM’larla görüşme takvimi oluşturmuştur. Bu süreç pandemi dönemi içerisinde gerçekleştiğinden araştırmacı uzaktan iletişim yoluyla Tepebaşı ve Odunpazarı RAM’larla görüşmüştür. Ardından yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırmacı bu görüşmelerde kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü okullara ilişkin bilgileri elde etmiştir. Düzenlenen ilk TİK toplantısında ilgili üyeler planlanan çalışmanın küçük ve kontrol edilebilir bir okulda yürütülmesi gerektiğini, böylece sürecin araştırmacı açısından daha baş edilebilir olacağını önermişlerdir. Bu bağlamda 47 okul sıralanmış ve tek tek tüm okullarla telefonla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Pandemi süreci olması

nedeniyle okullar yüz yüze yürütülecek araştırma süreci konusunda endişelerini dile getirmişlerdir. Bu sürece ilişkin araştırmacı günlüğünde şu ifadelere yer vermiştir:

Okullarla bugün ikinci telefon görüşmemi gerçekleştirdim. Okullar pandemi süreci yüzünden önlerini göremediklerini söylüyor. Sanırım katılımcı bulmak adına bu noktada ek alternatifler üzerinde düşünmem gerekiyor. Araştırmanın ortasında katılımcı kaybı yaşama ihtimali beni düşündürüyor. (Araştırmacı Günlüğü, 11.03.2021, s. 18).

Araştırmacı süreç içerisinde ulaştığı okullar arasından kendisine geri dönüş sağlayan okulun uygunluğuna danışmanıya karar vermiş ve araştırmaya dahil etmiştir. Süreçle ilgili araştırmacı günlüğüne şu kaydetmiştir:

Daha önce aradığım okullardan biri olan İlkokulu müdürü bugün beni aradı. Öğretmenlerle araştırma konumu tartışmış ve okullarında böyle bir gereksinim olduğuna karar vermişler. Müdürle bir sonraki görüşmemizi planlayıp sonraki görüşmede öğrencilere ilişkin daha detaylı bilgi almak üzere sözleştik. (Araştırmacı Günlüğü, 14.03.2021, s. 20).

Araştırmacı süreç içerisinde ilk kez okul müdürüyle yüz yüze iletişime geçmiş ve desteğini almıştır. Sürecin devamında okuldaki BEP ekibinde yer alan tüm öğretmenler destek sunmuştur. Sonraki aşamada ise okul yöneticisi ve öğretmenlerin de desteğiyle BEP ekibinde yer alan ailelere ulaşılmış ve kendilerinin de gönüllü katılımı sağlanmıştır. Tüm bu gelişmelerin ardından danışman tarafından ilgili anabilim dalındaki öğretim elemanlarından İnanırcılık Komitesi (İK) oluşturulmuştur. Oluşturulan inanırcılık komitesinde hem yöntem hem de odak konu bağlamında alandaki yetkin uzmanların sürece dahil edilmesine özen gösterilmiştir. İK'nın kurulmasının ardından ise MEB'den gerekli izinler alınmış ve durum belirleme aşamasına geçilmiştir.

3.2.2 Durum belirleme aşaması

Durum belirleme aşamasında araştırmacı ilk olarak veri toplamaya hazırlık sürecini yürütmüştür. Bu amaçla katılımcıların bulunduğu okula çeşitli ziyaretler gerçekleştirmiştir. Bu ziyaretlerin yapılma amacı, öğretmenlerin, öğrencilerin, okul yönetiminin ve ailelerin araştırmacıya alışması ve daha rahat hissetmelerini sağlamaktır. Ayrıca okulda olumsuz bir izlenim oluşturmamak adına okula gitmenin hemen sonrasında veri toplamak yerine yalnızca okulu ziyaret etmek ve tanımak araştırmacı tarafından bir diğer amaç olarak belirlenmiştir. Tanışma ziyaretleri 2021-2022 eğitim-öğretim yılının başlamasıyla birlikte gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı bu süreçte okula toplam dört ayrı ziyarette bulunmuş ve ziyaretleri sırasında tüm gün okulda kalmıştır. Bu süreçteki ayrıntılar ortamların belirlenmesi başlığı altında verilmektedir. Bu süreçte araştırmacı,

hazırlamış olduğu yarı-yapılandırılmış görüşme sorularını hazırlamış ve uzman görüşü almak üzere özel eğitim alanında BEP’le ilgili çalışma yürütmüş ve nitel araştırma yöntemleri konusunda yetkin olan 11 uzmana göndermiştir. Gelen uzman görüşleri sonrasında görüşme sorularında son düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve benzer özellikteki bir BEP ekibinde yer alan öğretmen, okul yöneticisi ve ebeveynlerle pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının okula ve okulun da araştırmacıya alışması ve benimsemesi sonrasında tez danışmanı ve İK üyelerinin onayıyla 02.11.2021 tarihinde okulda veri toplamaya başlanmasına karar verilmiştir. Durum belirleme aşamasında araştırmacı tarafından doküman incelemesi yapılmak üzere okuldaki özel gereksinimli öğrencilerin BEP’leri temin edilmiş, bu öğrencilerin eğitim öğretimlerine devam ettikleri sınıflarda ve ekip üyeleri tarafından yürütülen BEP toplantılarında gözlemler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca katılımcılarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte araştırmacı tarafından ek olarak yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirilerek saha notları tutulmuştur. Araştırmacı tüm süreçte olduğu gibi bu süreçte de günlüklerini yazmaya devam etmiştir. Araştırmacı eylem araştırması yürütmesi nedeniyle verileri toplamaya devam ederken ve veri toplama süreci sonlandıktan sonra da veri analizi sürecine devam etmiştir. Veri toplama sürecinde araştırmacı veriye dayalı karar alabilmek adına kısa notlar alma ve temas özet kâğıdı tekniklerinden (Miles ve Huberman, 2016) yararlanmıştır. Araştırmacı elde ettiği verileri tümevarım analizi yoluyla analiz etmiştir. Araştırmacı bu süreçte elde ettiği verileri analiz ettikten sonra analiz sonuçlarını İK ve TİK üyelerine sunmuştur. 31.03.2022 tarihinde tez danışmanı ile yapılan toplantılar ve TİK üyelerinin görüşleri doğrultusunda araştırmanın uygulama aşamasının başlanmasına karar verilmiştir. İzleyen başlıkta uygulama aşaması açıklanmıştır.

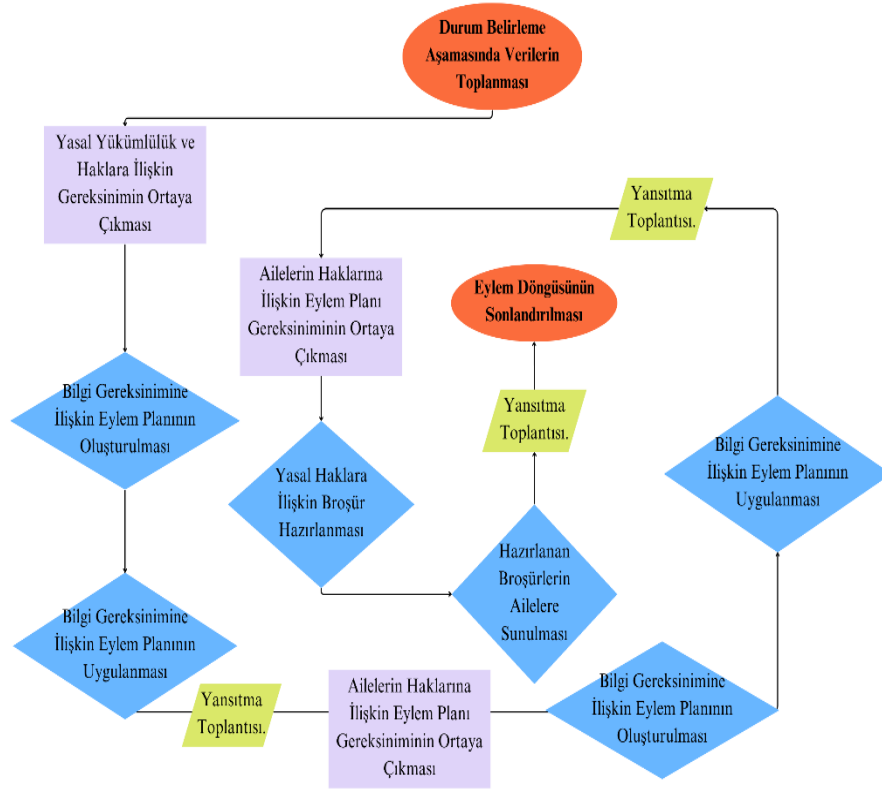
3.2.3 Uygulama aşaması

Durum belirleme aşamasında araştırmacı tarafından elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda BEP ekibinde yer alan ekip üyelerinin gereksinimleri ortaya çıkmış ve hem TİK hem de İK toplantılarındaki değerlendirmeler sonucunda okulun misyon ve vizyonu, ekip işleyişi, BEP’in hazırlanması, uygulanması, değerlendirilmesi, BEP süreçlerine ilişkin yasal konular ve geçiş süreçlerinden oluşan eylem planları belirlenmiş ve araştırmacı tarafından içerikler hazırlanmıştır. Bu süreçte araştırmacı BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme, yasal konular ve geçiş süreçlerine yönelik eylem planlarını

hazırlama, hazırlanan bu planları uygulama, her bir eylem planının ardından katılımcılarla yansıtma toplantılarını gerçekleştirme ve gerekli durumlarda yeniden eylem planı oluşturma döngüsünü yürütmüştür. Aşağıdaki Şekil 3.3’te örnek bir eylem döngüsüne yer verilmiştir.

Şekil 3.3

Uygulama Sürecine İlişkin Eylem Döngüsü Örneği

Bu döngüsel süreçlerde inandırıcılık komitesi üyeleriyle yapılan toplantılarda süreç içerisinde eylem planlarının ne şekilde planlanacağı ve uygulanacağı değerlendirilmiş ve bu süreçler araştırmacı için yol gösterici olmuştur. Araştırma raporunun bulgular kısmında uygulama aşamasına ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

3.2.4 Uygulama sonrası ve izleme aşamaları

Araştırmanın uygulama aşaması tamamlandıktan sonra 05.07.2022-31.08.2022 tarihleri arasında uygulama sonrası ver toplama süreçleri yürütülmüştür. Bu aşamada araştırma

soruları doğrultusunda katılımcıların yürütülen eylem planları süreçleri içerisindeki deneyimlerinin belirlenmesi amacıyla elde edilen veriler araştırmacı tarafından analiz edilmiş ve bulgular halinde raporlaştırılmıştır. Bu süreçte araştırmacı tarafından katılımcıların deneyimlerinin ortaya konması amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmış ve 25.07.2022 tarihinde uzmanlara gönderilmiştir. Tüm uzmanlardan 25.08.2022 tarihinde geri dönüşler sağlandıktan hemen sonra sorulara son hali verilerek katılımcılarla görüşmeler planlanmıştır. Uzmanlar tarafından geri dönüşü yapılan görüşme soruları son halini almış ve görüşmeler planlanmıştır. 29.08.2022-31.08.2022 tarihleri arasında katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler tümevarım analizi yoluyla analiz edildikten sonra bulgular halinde raporlaştırılmıştır.

Araştırma tamamlandıktan sonra araştırmacı tarafından 05.07.2022-31.08.2022 tarihleri arasında uygulama sonrası veriler elde edilip analiz edildikten sonra bulguların ortaya konmasının ardından araştırmacı ortamdan ayrılmış ve bir sonraki eğitim döneminin başlamasıyla beraber izleme aşamasında veri toplamak amacıyla okula yeniden dahil olmuştur. Ancak 06.02.2023 tarihinde ülke çapında olumsuz bir etkiye neden olan deprem felaketi yaşanması nedeniyle eğitim faaliyetlerine ara verilmiş ve izleme süreçlerine ilişkin veriler 11.04.2023-18.06.2023 tarihleri arasında toplanabilmiştir. Bu süreçte araştırmacı aile, öğretmen ve okul yöneticilerine ayrı olarak hazırlamış olduğu kontrol listelerini uzman görüşüne göndermiş ve uzman görüşlerinin ardından katılımcılara uygulamıştır. Bunun yanı sıra katılımcılarla yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve özel gereksinimli öğrencilerin hem ilkokuldaki hem de geçiş okulundaki BEP'leri incelenmiştir. İzleme aşamasında elde edilen veriler analiz edildikten sonra bulgular halinde raporlaştırılmıştır. Uygulama sonrası ve izleme aşamalarına ilişkin detaylı bilgilere bulgular kısmında yer verilmiştir.

3.2.5 Raporlaştırma aşaması

Araştırmacı tüm süreçleri tamamladıktan sonra alanyazını yeniden taramış ve güncel çalışmaları hem giriş hem de tartışma kısmında yararlanmak üzere okuyarak raporlaştırma sürecine dahil etmiştir. Araştırmacı süreç içerisindeki tüm çalışmalarını Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak raporlaştırmış ve tez danışmanı ile paylaşmıştır. Tez danışmanının geribildirimlerinin ardından raporlaştırma süreci tamamlanmıştır.

3.3 Ortam

Araştırmada bir ilkokuldaki BEP ekibinin BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçlerinin iyileştirilmesi amaçlandığı için özel gereksinimli öğrencilerin halihazırda eğitim-öğretimlerine devam ettikleri bir ilkokul ve gelecekte geçiş yapmaları planlanan bir ortaokul yer almaktadır. İlerleyen alt başlıklarda araştırma odağının yoğunlaştığı ortamların araştırmaya dahil edilme süreçlerine ve ortamlara ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1 Ortamların belirlenmesi

Araştırma sürecinde BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik bir planlama yapılmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere TİK ve İK'inde araştırmacı tarafından baş edilebilir bir sürecin yürütüleceği büyüklükte bir okul seçilmesi yönünde dönütler verilmiştir. Ortamın ilkokul olarak belirlenme nedeni, eğitim-öğretim süreçlerinden oluşan zincirin ilk halkalarından birini oluşturması ve geçiş süreçlerinde bu aşamada elde edilecek olan olumlu yaşantıların ilerideki süreçlere de olumlu yansıtılmasının düşünülmesidir. Araştırmacı bu bağlamda olası katılımcıların yer aldığı bütüncül ve detaylı okul listelerine erişebilmek adına Eskişehir İline bağlı Tepebaşı ve Odunpazarı RAM'larla iletişime geçmiştir. RAM'larla yapılan görüşmeler sonunda ilk olarak 47 okula erişilmiştir. Ardından bu okullara iletişim numaraları aracılığıyla erişilmeye çalışılmıştır. Pandemi sürecinin yaşanıyor olması nedeniyle okullarla kurulan iletişim çoğunlukla uzaktan yürütülmüş ve yine pandemi gerekçesiyle okullar, ortamlarında yüz yüze ve uzun zaman alacak bir sürecin yürütülecek olması fikrine uzak davranmışlardır. İletişime geçilen okulların yalnızca sekizi kendileriyle yeniden görüşülmesini ve daha ayrıntılı bilgi almayı kabul etmişlerdir. İkinci görüşme talebinde bulunan okullardan yalnızca biri geri dönüş sağlamış ve okul içerisinde yaptıkları toplantının ardından öğretmenlerle birlikte böyle bir çalışmaya gereksinim duyduklarını ve çalışmada katılımcı olarak yer almayı kabul ettiklerini 21.03.2021 tarihinde ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan okulun yöneticisiyle araştırma süreçlerine ve planlamalara ilişkin 14.03.2021, 28.03.2021, 27.04.2021 ve son olarak 24.05.2021 tarihlerinde telefon görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde ilk olarak yapılan planlamada yalnızca ilkokulun katılımcı okul olarak belirlenmesi düşünülmüş ancak durum belirleme aşamasında elde edilen verilere dayalı olarak geçiş süreçlerine yönelik de bir gereksinimin ortaya çıkması nedeniyle öğrencilerin muhtemel geçiş

yapacakları ortaokul belirlenmiştir. Bu okulla da ilkokul müdürü aracılığıyla 01.04.2021 tarihinde iletişime geçilmiştir. Böylece ortaokul da sürece dahil edilmiştir.

Tablo 3.1

Araştırmada Yer Alan Ortamların Araştırma Aşamalarına Katılım Süreçleri

Ortam	Durum Belirleme	Uygulama Süreci	İzleme
İlkokul	X	X	X
Ortaokul		X	X

3.3.2 Araştırma sürecindeki ortamlar

Bir ilkokuldaki BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçlerinin iyileştirilmesi amacıyla yürütülen bu araştırmada BEP ekibinin yer aldığı bir ilkokul ve özel gereksinimli öğrencilerin geçiş yapacakları ortaokul araştırma ortamı olarak süreçlere dahil edilmiştir. Araştırmada yer alan ortamlara ve bu ortamların özelliklerine ilişkin ayrıntılı bilgiler ilerleyen alt başlıklarda yer almaktadır.

3.3.2.1 Araştırmada yer alan ilkokul

Araştırma sürecine ilk olarak dahil edilen ortam BEP ekibinin yer aldığı bir ilkokuldur. Bu okul Eskişehir iline bağlı Tepebaşı İlçesinde düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin yoğunlukta olduğu bir okuldur. Okul şehir merkezine üç kilometre mesafede yer almaktadır. Görsel 3.1’de görüldüğü gibi okul iki katlıdır. İlk katında üç derslikle beraber müdür odası, müdür yardımcısı odası, öğretmenler odası, erkek öğrenci, kız öğrenci ve öğretmen lavaboları bulunurken ikinci kat ise tamamen dersliklerden oluşmaktadır. Okulun ön tarafında öğrencilerin teneffüslerde, etkinliklerde ve çeşitli derslerde vakit geçirdiği ve sosyalleştiği bir bahçe bulunmaktadır. Okul bahçesinde hizmet binasından ayrı olarak depo görevi gören ayrı bir bina yer almaktadır. Bu bina eylem araştırması döngülerinde daha sonra kütüphaneye ve destek eğitim odasına dönüştürülmüştür. Araştırmacı okula ilk ulaştığında ve okulun araştırma sürecine dahil edilmesine karar verildiğinde okul; yedi derslik, bir müdür, bir müdür yardımcısı, 11 öğretmen ve 190 öğrenci nüfusundan oluşmaktaydı.

Görsel 3.1

Araştırmada Yer Alan İlkokul

Araştırmacı okula ilk ulaştığında ve okulun araştırma sürecine dahil edilmesine karar verildiğinde okul; yedi derslik, bir müdür, bir müdür yardımcısı, 11 öğretmen ve 190 öğrenci nüfusundan oluşmaktaydı. Ancak araştırmanın durum belirleme aşamasında okula bir derslik daha eklenmiş ve toplam derslik sayısı sekize yükselmiştir. Bu değişiklik sonrasında okul 12 öğretmen ve 208 öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır. Okulda ayrıca bir hizmetli ve bir de temizlik görevlisi bulunmaktadır. Araştırmada yer alan okulun eğitim-öğretim süreçleri hafta içi beş gün sabah saat 09:00-14:30 arasında sürdürülmektedir. Her gün saat 12:00’de öğle tatili başlamakta ve 13:00’e kadar devam etmektedir. Araştırmada yer alan özel gereksinimli öğrencilerin eğitim-öğretimlerine devam ettikleri sınıflar olan 3/B sınıfı 28 öğrenciden, 4/A sınıfı 28 öğrenciden ve 4/B sınıfı 26 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sürecinde eylem planlarının yürütülmesi ve yansıtma toplantılarının gerçekleştirilmesi amacıyla ve okul müdürünün izniyle ilkokuldaki öğretmenler odası, müdür odası, müdür yardımcısı odası ve dersliklerden yararlanılmıştır. Derslikler ortalama 30 metrekaredir ve geleneksel sıra sistemiyle donatılmıştır. Dersliklerde akıllı tahta ve projeksiyon sistemi yer almakta ve eğitimler bu ortamlarda yürütülmektedir. Uygulama süreçlerinde eylem planlarının bir kısmının yürütüldüğü bu ortamda akıllı tahta sisteminden yararlanılmıştır. Müdür odası ve müdür yardımcısı odası ortalama 10 metrekare büyüklüğünde ve makam odası olarak kullanılmaktadır. Ancak zaman zaman okulda kalabalığın olması, çalışma ve görüşmelerin kimse tarafından bölünmeden sürdürülebilmesi amacıyla bu ortamlardan

yararlanılmıştır. Öğretmenler odası da yaklaşık 20 metrekare büyüklüğünde, etrafında sandalyeler olan bir masa, bir bilgisayar masası ve bilgisayar, kitaplık, pano ve mutfak kısmından oluşmaktadır. Öğretmenler öğle aralarında bu ortamda hep beraber yemek yemekte ve çay, kahve gibi içecekler tüketerek dinlenmektedir. Araştırmada bu ortamda yansıtma toplantıları gerçekleştirilmiştir.

3.3.2.2 Araştırmada yer alan ortaokul

Araştırma sürecinin durum belirleme aşamasında elde edilen veriler ışığında özel gereksinimli iki öğrencinin bir sonraki eğitim öğretim döneminde ilkokuldan mezun olup ortaokula geçiş yapacağı ve bundan dolayı da geçiş sürecine ilişkin gereksinimlerinin ortaya çıkması nedeniyle öğrencilerin geçiş yapacakları okul belirlenmiş ve sürece dahil edilmiştir.

Geçiş yapılacak olan ortaokul araştırmada yer alan ilkokulun hemen yan tarafında eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Ortaokul, ilkokulun ön bahçeden açılan bir bağlantı noktasından geçiş yapılmasını mümkün kılacak yakınlıktadır. Ancak ortaokul araştırmaya dahil edilen ilkokula göre daha büyük bir yerleşkede hizmet sunmaktadır. Ortaokul 1951 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Görsel 3.2’de geçiş yapılan ortaokula ilişkin görsele yer verilmiştir.

Okul iki katlı ve 29 derslikten oluşmaktadır. Okulda bir müdür, bir müdür yardımcısı, 68 öğretmen, bir rehber öğretmen ve 797 öğrenci bulunmaktadır. Okulda ayrıca bir bilgisayar laboratuvarı, bir fen laboratuvarı ve bir de seminer salonu bulunmaktadır. Okulda bulunan bu seminer salonu eylem araştırması döngülerinde araştırmacı ve katılımcılar tarafından kullanılmıştır.

Okulda eğitim-öğretim hizmetleri sabah saat 09:00-12:10 arasında, öğleden sonra ise 12:50-15:10 saatleri arasında yürütülmektedir. Araştırma sürecinde okulda yer alan konferans salonunda eylem planlarının bir kısmı yürütülmüştür. Konferans salonu yaklaşık 80 metrekare büyüklüğünde ve içerisinde izleyicilerin oturması için sandalyeler yer almaktadır. Ayrıca bir sahnesi bulunmakta ve projeksiyon sistemi yer almaktadır. Araştırmacı yürütmüş olduğu eylem planlarında bu projeksiyon sisteminden yararlanmıştır.

Görsel 3.2

Araştırmada Yer Alan Ortaokul

3.4 Katılımcılar

Araştırma sürecinde yer alan katılımcılar özel gereksinimli öğrenciler, özel gereksinimli öğrencilerin aileleri, öğretmenler, okul yöneticileri, araştırmacının kendisi, araştırmacının tez danışmanı, İK üyeleri ve TİK üyelerinden oluşmaktadır. Bu bölümde izleyen alt başlıklarda katılımcılara ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

3.4.1 Özel gereksinimli öğrenciler

Araştırmada yer alan ilkokulda Tablo 3.2’de görüldüğü gibi eğitim-öğretimlerine devam eden ve kaynaştırma uygulamalarından yararlanan yedi özel gereksinimli öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.2

İlkokulda Eğitim Öğretime Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrenciler.

Sıra	Sınıf Düzeyi	Cinsiyet	Yetersizlik Türü
01	2	Erkek	Dil ve Konuşma Güçlüğü
02	2	Erkek	Dil ve Konuşma Güçlüğü

Tablo 3.2*(Devam) İlkokulda Eğitim Öğretime Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrenciler.*

Sıra	Sınıf Düzeyi	Cinsiyet	Yetersizlik Türü
03	3	Kız	Hafif Düzey Zihin Yetersizliği
04	4	Kız	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
05	4	Erkek	Otizm Spektrum Bozukluğu
06	4	Kız	Dil ve Konuşma Güçlüğü
07	4	Kız	Hafif Düzey Zihin Yetersizliği

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere okula devam eden öğrencilerden üçü dil ve konuşma güçlüğü, bir öğrenci dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, bir öğrenci otizm spektrum bozukluğu ve iki öğrenci ise hafif düzey zihin yetersizliği tanısına sahiptir. Bu öğrencilerin RAM raporları incelendiğinde kaynaştırma uygulamalarından yararlanması önerilen hizmet türü olarak ifade edilmektedir. Araştırma sürecinde katılımcıların dahil edilme ölçütlerinden biri de öğrencilerin zihin yetersizliği ya da otizm spektrum bozukluğu tanısına sahip olmalarıydı. Bu ölçütlere 20.01.2021 tarihinde düzenlenen TİK’te karar verilmiştir. Dolayısıyla araştırmaya yalnızca üç öğrenci, aileleri, öğretmenleri, ortaokuldaki rehber öğretmen ve okul yöneticileri dahil edilmiştir. İlerleyen kısımlarda öğrencilere ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 3.3*Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Bilgiler*

Öğrenci	Sınıfı	Tanısı	Yaşı	Öğretmeni	Ebeveyni
Esen	3/B	Hafif Düzey ZY	9	Mahir Öğretmen	Vefat etti
Cemil	4/A	OSB	10	Nuran Öğretmen	Fahriye Hanım
Derya	4/B	Hafif Düzey ZY	10	Ceyda Öğretmen	Seray Hanım

Katılımcılardan Esen 9 yaşındadır ve hafif düzey zihin yetersizliği tanısı almıştır. Öğrenci ne yazık ki 2021 yılının haziran ayında annesini kaybetmiştir. Babası ve kardeşiyle birlikte yaşamaktadır. Esen birinci sınıftayken sınıf tekrarı almıştır. Esen'in süregelen bir rahatsızlığı, kullanması gereken bir cihaz ya da ilaç bulunmamaktadır. Esen 3/B sınıfında Mahir Öğretmenin öğrencisidir ve okula başladığından beri Mahir Öğretmenin sınıfında eğitim-öğretim yaşamına devam etmektedir. Esen'in BEP dosyasındaki tanıma kartına bakıldığında alerji, terleme, epilepsi, korku ve altını ıslatma gibi durumlara sahip olmadığı ifadesi yer almaktadır.

Öğretmeni Mahir Bey'le yapılan görüşmede Esen'in annesinin kaybından sonra özbakım becerilerinde gerileme olduğu dile getirilmiştir. Bu konuda araştırmacının yaptığı sınıf gözlemlerindeki deneyimi de izleyen şekilde ifade edilmiştir:

Esen sınıfa geldiğinde sırasına oturacağı sırada yanında oturması gereken sıra arkadaşı, onun bitli olduğunu öne sürerek Esen'in yanına oturmak istemediğini dile getirdi. Bu durum beni son derece üzse de atılacak adımlar arasında BEP'inde henüz yer almayan özbakım becerilerinin eklenmesiyle sürecin daha iyiye gideceğini düşünüyorum. (Saha Notu, 08.11.2021, s. 64).

Araştırmaya dahil olan öğrencilerden bir diğeri Cemil'dir. Cemil 10 yaşındadır ve RAM raporuna göre %40 atipik otizm tanısı almıştır ve 4/A sınıfına devam etmektedir. Cemil, annesi, babası ve kendisinden küçük kardeşiyle birlikte yaşamaktadır. Annesi Fahriye Hanımla yapılan görüşmeden elde edilen bilgiye göre Cemil daha önce okul tekrarı yaşamamıştır, ancak özel gereksinimi nedeniyle daha önce bir okul değiştirmek zorunda kalmıştır. Cemil'in annesi ve babası hafta içinde ve hafta sonlarında özel şirketlerde işçi olarak çalışmaktadır.

Cemil arkadaşlarıyla uyumlu, kurallı oyunlara katılma konusunda yetişkin desteğine gereksinim duymaktadır. Dikkatini toplamada ve konuya yoğunlaşmada desteğe gereksinim duymaktadır. Yalnızca basit sözel yönergeleri yerine getirebilmektedir. Kaba ve ince motor becerileri akranlarına yakın düzeydedir. Birden yüze kadar sayı sayabilmekte ve destek aldığı yazı yazabilmektedir. El yıkama, kurulama, ayakkabı giyme-çıkarma gibi becerileri bağımsız olarak yerine getirebilmektedir (02.11.2021 tarihli Cemil için hazırlanan BEP'den). Cemil'e ilişkin ayrıca Nuran Öğretmen ile yapılan görüşmeden elde edilen veriler izleyen şekildedir:

Otizmli olarak bize ilk geldiği zaman birinci sınıftan itibaren sosyal yönü hiç yoktu çocuğumuzun ve özel eğitim alıyordu dışarıdan. Fakat o da yeni başlamıştı ve sosyal yok,

kesinlikle yoktu. Biz de çocuklarla sosyalleşmesi bakımından baya zorluklar yaşadık. (Nuran Öğretmen, 07.12.202).

Araştırmada yer alan bir diğer öğrenci olan Derya 10 yaşındadır. RAM'dan alınan rapora göre 2018 yılından itibaren hafif düzey zihin yetersizliği tanısı almış ve tam zamanlı kaynaştırma uygulamalarından yararlanması gerektiği ifade edilmiştir. Derya bulunduğu ilkokulda 4/B sınıfına devam etmektedir. Derya annesi Seray Hanım, babası ve kardeşiyle beraber yaşamaktadır. Daha önce sınıf tekrarı yaşamamış ve herhangi bir süreçte okul değişikliğine gidilmemiştir. Okulun yanı sıra özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ek hizmet almaktadır. Derya'nın anne ve babası özel şirketlerde işçi olarak çalışmaktadır. Derya'nın öğretmeniyle yapılan görüşmede sınıf içi etkinliklere katılma konusunda sorunlar yaşadığı ve bunun nedeninin ise dikkat süresindeki eksiklik olduğu ifade edilmiştir. Öğretmeni ilaç kullanımına aileyi zor da olsa ikna edebildikleri için dikkatinin artık daha iyi duruma geldiği ifade etmiştir.

Derya adını söyleyebilmekte ve verilen yönergelere kısmen uymaktadır. Öğretmeni kısmen dinlemektedir. 20'ye kadar saymakta ve kısmen rakamları tanımaktadır. Okumaya isteksiz oluşu okuldaki çalışmaları güçleştirmektedir. (02.11.2021 tarihli Derya için hazırlanan BEP'den).

Araştırmanın bir diğer katılımcı grubu özel gereksinimli öğrencilerin aileleridir. Araştırmada yer alan özel gereksinimli öğrencilerin ailelerine ilişkin bilgilere izleyen alt başlıkta ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

3.4.2 Aileler

Araştırmada yer alan ilkokulda eğitim-öğretimlerine devam eden ve kaynaştırma uygulamalarından yararlanan Esen'in annesi araştırma planlaması yapılırken pandemi döneminde yaşamını yitirmiştir. Kendisinin bakımından sorumlu olan babanın da hafif düzey zihin yetersizliği olması nedeniyle çocuğun bakımından sorumlu herhangi biri bulunamamıştır. Konuya ilişkin Esen'in eğitiminden sorumlu olan Mahir Öğretmen yapılan görüşmede izleyen sözleri ifade etmiştir:

... devre arasında annesini kaybetti ama kaybettiğinin de henüz tam farkında değil. Güliyor, farkında değil. Çocuk iyi ki de farkında değil. Belki de bunalıma girip daha kötü olabilirdi. Bunlar ailede genetik olarak var. Babası da aynı şekilde, halası da. Aynı şekilde halasının kızı da aynı şekilde. Şimdi Esen'in kardeşi var, o da aynı şekilde. O da bir aksilik olmazsa seneye ya da bir dahaki seneye gelecek. Halasını da benim zümrem ta dördüncü sınıfta

okumaya geçirmiş, o da şu an ne okuyor ne okumuyor hesabı. O şekilde durum bundan ibaret. ... (Mahir Öğretmen, 14.12.2021).

Araştırmada yer alan Cemil'in annesi Fahriye Hanım 45 yaşında ve lise mezunudur. Lise eğitimini tamamladıktan sonra eğitim yaşamına devam etmemiş ve özel bir şirkette çalışmaya başlamıştır. Fahriye Hanım doldurduğu Demografik Bilgi Formuna göre daha önce BEP ekibinde ve BEP hazırlama süreçlerinde yer almamıştır. Fahriye Hanım araştırmaya katılma konusunda Gönüllü Katılım Formu'nu imzalayarak dahil olmak istediğini belirtmiştir.

Araştırmadaki bir diğer katılımcı olan Derya'nın annesi Seray Hanım 39 yaşında ilköğretim mezunudur. İlköğretimden sonra eğitimine devam etmemiş ve özel bir firmada işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Demografik Veri Formu'nda doldurduğu bilgilere göre Seray Hanım daha önce BEP ekibinde ve BEP hazırlama süreçlerinde yer almamıştır. Seray Hanım araştırmaya katılma konusunda Gönüllü Katılım Formu'nu imzalayarak dahil olmak istediğini belirtmiştir.

3.4.3 Öğretmenler

Araştırmada yer alan ilkokulda eğitim-öğretimlerine devam eden ve kaynaştırma uygulamalarından yararlanan Esen'in birinci sınıftayken sınıf tekrarı yapmak durumunda kalmasının ardından sınıf öğretmenliğini Mahir Öğretmen yapmaya başlamıştır. Mahir Öğretmen üç yıldır Esen'in öğretmenidir. Mahir Öğretmen 49 yaşında ve 20 yıldan uzun süredir sınıf öğretmenliği mesleğini yürütmektedir. Kendisiyle yapılan görüşmede daha önce sınıfında özel gereksinimli bir öğrencisi olmadığını, ilk defa Esen ile BEP süreçlerine dahil olduğunu ve BEP hazırladığını dile getirmiştir. Mahir Öğretmen doldurmuş olduğu "Demografik Bilgi Formu"nda (Ek-4) meslek öncesinde lisans eğitimi sürecinde özel eğitime ilişkin herhangi bir eğitim almadığını dile getirmiştir.

Araştırmadaki bir diğer öğretmen olan Nuran Öğretmen, özel gereksinimli öğrencilerden olan Cemil'in birinci sınıftan itibaren dördüncü sınıfa kadar olan tüm ilkokul sürecinde öğretmenliğini yapmaktadır. Nuran Öğretmen 52 yaşında ve 20 yıldan uzun süredir lisans düzeyinde eğitimini almış olduğu sınıf öğretmenliği görevini yürütmektedir. Nuran Öğretmen hizmet öncesi ve hizmet içi süreçlerinde özel eğitime ilişkin herhangi bir eğitim almadığını dile getirmiştir. Nuran Öğretmen doldurmuş olduğu "Demografik Bilgi Formu"nda Cemil'den önce de BEP ekibinde yer aldığını ve BEP hazırladığını dile getirmiştir.

Ceyda Öğretmen birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar olan dört yıllık süreçte Derya'nın sınıf öğretmenliği görevini yürütmektedir. Ceyda Öğretmen 47 yaşında ve diğer öğretmenler gibi 20 yıldan uzun süredir lisans düzeyinde eğitimini almış olduğu sınıf öğretmenliği görevini yürütmektedir. Ceyda Öğretmen de ekipteki diğer öğretmenler gibi özel eğitime ilişkin herhangi bir hizmet öncesi veya hizmet içi eğitim almamıştır. Ceyda Öğretmen doldurmuş olduğu “Demografik Bilgi Formu”nda daha önce de sınıfında özel gereksinimli öğrenciye eğitim hizmetleri sağlamış ve dolayısıyla da BEP ekibinde yer alma ve BEP hazırlama deneyimine sahiptir.

3.4.4 Okul yöneticileri

Okulun müdür olan Yüksel Bey 41 yaşında ve daha önce lisans düzeyinde eğitimini almış olduğu sınıf öğretmenliği alanından mezundur. Yüksel Bey üç yıldan bu yana aynı okulda müdürlük görevini sürdürmektedir. Yüksel Bey toplamda 18 yıllık sınıf öğretmenliği deneyimine sahiptir. Yüksel Bey de tıpkı diğer ekip üyeleri gibi daha önce hizmet öncesi ya da hizmet içi süreçlerin hiçbirinde özel eğitime ilişkin bir eğitim almamıştır. Yüksel Bey öğretmenlik yaptığı yıllarda sınıfında hiç özel eğitim öğrencisi bulunmamıştır. Ancak okul yöneticiliği yapması nedeniyle BEP ekibinde yer almış ama BEP hazırlama süreçlerine dahil olmamıştır.

Araştırmada yer alan okul yöneticilerinden biri olan Mine Hanım okulda önceki müdür yardımcısının doğum iznine ayrılması nedeniyle müdür yardımcılığı görevine getirilmiştir. Mine Hanım 30 yaşında ve ilk defa okul yöneticiliği rolü almıştır. Lisans düzeyinde sınıf öğretmenliği alanında eğitimini tamamlamıştır. Eğitim yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans mezunudur. Mine Hanım hizmet öncesi ya da hizmet içi süreçlerinde özel eğitime ilişkin herhangi bir eğitim almamıştır. Yedi yıllık mesleki deneyimi bulunmaktadır. Kendisinin hizmet verdiği sınıflarda daha önce hiç özel gereksinimli öğrenci olmamıştır. Bu nedenle BEP ekibinde yer alma ve BEP hazırlama süreçlerine ilişkin deneyimi bulunmamaktadır.

3.4.5 Araştırmacı

Araştırmacı lisans eğitimini bir devlet üniversitesinin özel eğitim bölümündeki zihin engelliler öğretmenliği programında 2014 yılında tamamlamıştır. Aynı zamanda aynı devlet üniversitesinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünü de çift anadal programına devam ederek tamamlamış ve mezun olmuştur. Lisans eğitiminin ardından bir devlet üniversitesinde 2015 yılında araştırma görevlisi olarak başlamış ve burada zihin

engelliler eğitimi alanında yüksek lisans başlamıştır. Yüksek lisans eğitimi sırasında “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması” ve “Nitel Araştırma Yöntemleri” derslerini almıştır. Araştırmacı bu süreçte BEP dersini alırken dersin öğretim elemanının editörlüğünde BEP kitabında bölüm yazarlığı yapmıştır. Araştırmacı 2018 yılında yüksek lisans tezini sunmuş ve mezun olmuştur. Araştırmacı yüksek lisans tezinde BEP ekibinde yer alan paydaşların deneyimlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı yüksek lisanstan mezun olduğu yıl yine aynı üniversitede zihin engelliler eğitimi alanında doktora eğitimine başlamıştır. Araştırmacı bu süreçte “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları” ve “Kapsayıcı Eğitim” gibi lisans programına ait derslerde asistanlık yapmış, deneyim ve bilgi sahibi olmuştur. Araştırmacı doktora sürecinde “Eylem Araştırması”, “Nitel Veri Analizi”, “Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklar İçin Geçiş Süreci ve Geçiş Hizmetleri” gibi tez konusunu yakından ilgilendiren dersleri almıştır. Araştırmacı bu süreçlerde lisans programındaki “Özel Eğitim Öğretmenlik Uygulaması” dersinde öğretiöm elemanı yardımcılığı yapmış, bu sayede okullardaki durumu gözlemlene ve deneyimleme şansı elde etmiştir. Yüksek lisans tezinin de verilerinden, süreç içerisindeki deneyimlerinden ve alanyazındaki okumalarından yola çıkarak bir ilkokuldaki BEP ekibi süreçlerinin iyileştirilmesinin çalışılması gerektiğini fark ederek doktora tezini bu konuda yapmaya karar vermiştir.

3.4.5.1 Araştırmacının rolü

Araştırmacının tüm süreç boyunca üstlendiği bazı araştırmacı rolleri aşağıdaki gibidir:

1. Alanyazın taraması yaparak araştırmanın planlamasını yapmak
2. Araştırmada yer alan okulla iletişime geçmek ve süreç hakkında tüm paydaşlara araştırmaya ilişkin gerekli bilgileri sağlamak
3. Araştırmanın durum belirleme, uygulama, uygulama sonrası ve izleme süreçlerinin tamamında verileri toplamak
4. Araştırmanın her bir aşamasında topladığı verileri analiz etmek
5. TİK ve İK katılmak ve bu toplantılarda alınan kararları uygulamak
6. Araştırmanın uygulama aşamasındaki bütün eylem planlarını oluşturmak ve süreçleri yürütmek

3.4.6 Danışman

Araştırmacının hem yüksek lisans sürecinde hem de doktora sürecinde araştırmacıya danışmanlık görevini yürütmüştür. Danışman 28 yıllık akademisyenlik deneyimine

sahiptir. Danışman bu süreç boyunca lisans düzeyinde okuma ve yazma öğretimi, beceri ve kavram öğretimi, kapsayıcı eğitim uygulamaları, özel eğitim ve kaynaştırma, eğitimde araştırma yöntemleri, meslek etiği, bireyselleştirilmiş eğitim programları, özel eğitimde materyal geliştirme, özel eğitim kurumlarında gözlem, öğretmenlik uygulamaları, özel eğitim danışmanlığı ve iş birliği, özel eğitimde güncel gelişmeler, özel eğitimde öğretim uyarlamaları, yaratıcı drama, eylem araştırmaları/ eylem araştırmasına giriş, sosyal yeterliklerin geliştirilmesi gibi dersleri yürütmüş ve bazı dersleri halen de yürütmektedir. Lisansüstü düzeyde ise dünya'da ve Türkiye'de özel eğitim uygulamaları, eğitim bilimlerinde araştırma yöntemleri, nitel araştırma yöntemleri, eylem araştırması ve nitel veri analizi gibi dersleri yürütmüş ve bazılarını da halen yürütmektedir.

3.4.7 İK üyeleri

Araştırmacı tez sürecinin ilk adımları olan alanyazın taraması, odak alanı belirleme ve araştırmaya hazırlık süreçlerini tamamlamış ve ardından tez danışmanı tarafından İK oluşturulmuştur. İK oluşturulurken araştırmacının tezle ilgili tüm süreçlerde gereksinim duyacağı noktalarda destek sağlayabilecek ve araştırmanın konusu ve yöntemiyle ilgili dönütler sunabilecek uzmanlardan oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Araştırmanın odak alanıyla ilgili çalışmalar yürütmüş, lisans ve lisansüstü düzeyde dersler vermekte olan bir profesör doktor, bir doçent doktor, tez danışmanı ve araştırmacı İK'yı oluşturmaktadır. İK'daki üyelerden biri olan profesör doktor araştırma konusuyla doğrudan ilgili olan lisans düzeyinde “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları”, “Özel Eğitimde Etkili Öğretim”; yüksek lisans düzeyinde “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama”, “Bağımsız Yaşam Becerilerinin Öğretimi”; doktora düzeyinde ise “Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklar İçin Geçiş Süreci ve Geçiş Hizmetleri” gibi dersler yürütmektedir. Aynı zamanda eylem araştırmasıyla yürütülen çalışmalarda da İK'larda yer almış, eylem araştırması yürütmüş ve eylem araştırması metodolojisi kullanılan tezlerde tez danışmanlığı yapmış, uzun yıllar lisans düzeyinde Öğretmenlik Uygulaması derslerini yürütmüştür. İK'daki doçent doktor olan öğretim üyesi de araştırmanın konusuyla yakından ilgili olan “Zihin Engelliler ve Eğitimi”, “Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi”, “Yanlızsız Öğretim Yöntemleri”, “Özel Eğitimde Etkili Öğretim” ve “Öğretmenlik Uygulaması” gibi dersleri yürütmektedir. Daha önce eylem araştırmasıyla desenlenmiş bilimsel çalışmalarda İK üyeliği görevini yürütmüştür.

Tezin durum belirleme aşamasından uygulama ve izleme aşamasına kadar tüm süreçlerde İK toplanmıştır. İK'ya ilişkin detaylar ve İK'da ele alınan konular Tablo 3.4'te ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere bu komite dokuzu tez danışmanı ile bire bir görüşmenin dışında, altısı da tüm İK üyeleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde İK üyeleri belirlenirken araştırmacıyla rahatlıkla ve hızlıca iletişime kurulabilmesi durumuna da dikkat edilmiştir. Böylece süreç boyunca hızlı karar alınabilmesi adına araştırmacı her bir İK üyesine rahatlıkla ulaşabilmiş ve bazı zamanlarda bireysel olarak da her bir İK üyesi kendisine vakit ayırmıştır. Araştırmacı bazı zamanlarda yürütmekte olduğu eylem araştırmasının konusunda uzman olan İK üyesiyle bir araya gelmiş ve süreçlere ilişkin ilgili komite üyesinden destek almıştır. İK üyeleri araştırmacıya hem materyal hem de kaynak sunma anlamında da çeşitli destekler sunmuşlardır. Araştırmacının süreç boyunca İK üyeleriyle yapmış olduğu toplantılara ilişkin ayrıntılı bilgilere Tablo 3.4'te yer verilmiştir.

Tablo 3.4

İK'ya Ait Toplantı Bilgileri

Toplantı Numarası	Tarihi	Süresi	Yeri	Katılımcılar
1	07.11.2021	30 dk.	Yüz yüze	Danışman, Araştırmacı
2	26.10.2021	22 dk.	Yüz yüze	Danışman, Araştırmacı
3	24.11.2021	1 s. 23 dk.	Yüz yüze	Danışman, Araştırmacı
4	07.01.2022	66 dk.	Çevrim içi	Danışman, Prof. Dr. Y.E. Doç. Dr. F. B., Araştırmacı
5	31.03.2022	46 dk.	Çevrim içi	Danışman, Prof. Dr. Y.E. Doç. Dr. F. B., Araştırmacı
6	06.04.2022	28 dk.	Yüz yüze	Danışman, Araştırmacı
7	20.04.2022	20 dk.	Yüz yüze	Danışman, Araştırmacı
8	25.04.2022	32 dk. 30 sn.	Çevrim içi	Danışman, Prof. Dr. Y.E. Doç. Dr. F. B., Araştırmacı

Tablo 3.4*(Devam) İK'ya Ait Toplantı Bilgileri*

Toplantı Numarası	Tarihi	Süresi	Yeri	Katılımcılar
9	26.04.2022	32 dk.	Yüz yüze	Doç. Dr. F. B., Araştırmacı
10	16.05.2022	18 dk.	Yüz yüze	Doç. Dr. F. B., Araştırmacı
11	30.05.2022	14 dk.	Yüz yüze	Prof. Dr. Y. E., Araştırmacı
12	06.06.2022	37 dk 40 sn.	Çevrim içi	Danışman, Prof. Dr. Y.E. Doç. Dr. F. B., Araştırmacı
13	10.06.2022	18 dk.	Yüz yüze	Danışman, Araştırmacı
14	24.06.2022	47 dk.	Yüz yüze	Danışman, Araştırmacı
15	25.08.2022	28 dk.	Yüz yüze	Danışman, Araştırmacı
16	14.12.2022	30 dk. 28 sn.	Çevrim içi	Danışman, Prof. Dr. Y.E. Doç. Dr. F. B., Araştırmacı
17	24.12.2022	36 dk.	Yüz yüze	Danışman, Araştırmacı
18	20.06.2023	41 dk.	Çevrim içi	Danışman, Prof. Dr. Y. E., Doç. Dr. F. B., Araştırmacı

3.4.8 TİK üyeleri

Araştırmada TİK’de ilk dört TİK sürecinde araştırmacının danışmanı olan Doç. Dr. Aysun ÇOLAK, Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON ve Prof. Dr. Emine Sema BATU yer almıştır. Prof. Dr. Emine Sema BATU’nun mevcut devlet üniversitesinden emekli olup özel bir üniversiteye geçmesi nedeniyle beşinci TİK’ten itibaren yerine Dr. Öğr. Üyesi Çimen ACAR geçmiştir. Araştırma boyunca toplamda yedi defa TİK toplanmıştır. TİK’lere ilişkin bilgilere Tablo 3.5’te yer verilmiştir. Tez danışmanı tarafından TİK üyeleri belirlenirken uzmanlık alanlarına ve eylem araştırması süreçlerinde daha önce yer almaları durumlarına dikkat edilmiştir.

Tablo 3.5*TİK Toplantılarına Ait Bilgiler*

Toplantı Numarası	Tarihi	Süresi	Yeri	Katılımcılar
1	02.06.2021	53 dk.	Çevrim içi	Danışman Doç. Dr. A.Ç., Prof. Dr. Y.E., Prof. Dr. S.B., Araştırmacı
2	11.01.2022	41 dk. 20 sn.	Çevrim içi	Danışman Doç. Dr. A.Ç., Prof. Dr. Y.E., Prof. Dr. S.B., Araştırmacı
3	12.05.2022	37 dk. 09 sn.	Çevrim içi	Danışman Doç. Dr. A.Ç., Prof. Dr. Y.E., Prof. Dr. S.B., Araştırmacı
4	09.01.2023	34 dk.	Çevrim içi	Danışman Doç. Dr. A.Ç., Prof. Dr. Y.E., Prof. Dr. S.B., Araştırmacı
5	18.01.2024	47 dk. 59 sn.	Çevrim içi	Danışman Doç. Dr. A.Ç., Prof. Dr. Y.E., Dr. Öğr. Ü. Ç.A., Araştırmacı
6	23.05.2024	48 dk. 28 sn.	Çevrim içi	Danışman Doç. Dr. A.Ç., Prof. Dr. Y.E., Dr. Öğr. Ü. Ç.A., Araştırmacı
7	09.01.2025	37 dk. 19 sn.	Çevrim içi	Danışman Doç. Dr. A.Ç., Prof. Dr. Y.E., Dr. Öğr. Ü. Ç.A., Araştırmacı

TİK toplantıları her öğretim döneminin sonunda gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılarda komite üyeleri araştırmanın planlanması, durum belirleme aşaması, eylem planlarının oluşturulması, uygulanması, izleme süreci, tüm veri toplama ve analiz süreçlerine ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuş, gerekli yerlerde müdahale edilip önerilerde bulunularak araştırmacıya yol göstermişlerdir.

3.5 Veri Toplama Teknikleri ve Süreci

Eylem araştırmasının en temel noktalarından biri araştırma sorularının yanıtlanmasıdır. Eylem araştırması doğası gereği durum belirleme, eylem planlarının hazırlanması ve uygulanması ile uygulama sonrası süreçleri içerisinde barındırır. Her bir aşamada araştırmacı tarafından yanıtlanması gereken sorular vardır. Araştırmacının bu süreçte ilk olarak sorunu belirlemesi beklenmektedir. Sorunun belirlenebilmesi için de araştırmacının ortamda bulunan ve araştırma süreci için önemli olan katılımcıların deneyimlerinden yola çıkması gerekir.

Araştırma sürecinde araştırmacının kendi deneyimlerinden yola çıkarak bir süreç planlaması uygulanacak olan eylem planlarının katılımcılar açısından işlevsel olmamasına ya da yanlış planlamalar yapılmasına yol açabilir. Bu nedenle araştırmacının doğrudan katılımcılardan ve ortamdan veri toplayarak işe başlaması son derece önemlidir (Denzin, 1989; Mills, 2003; Stringer, 2013).

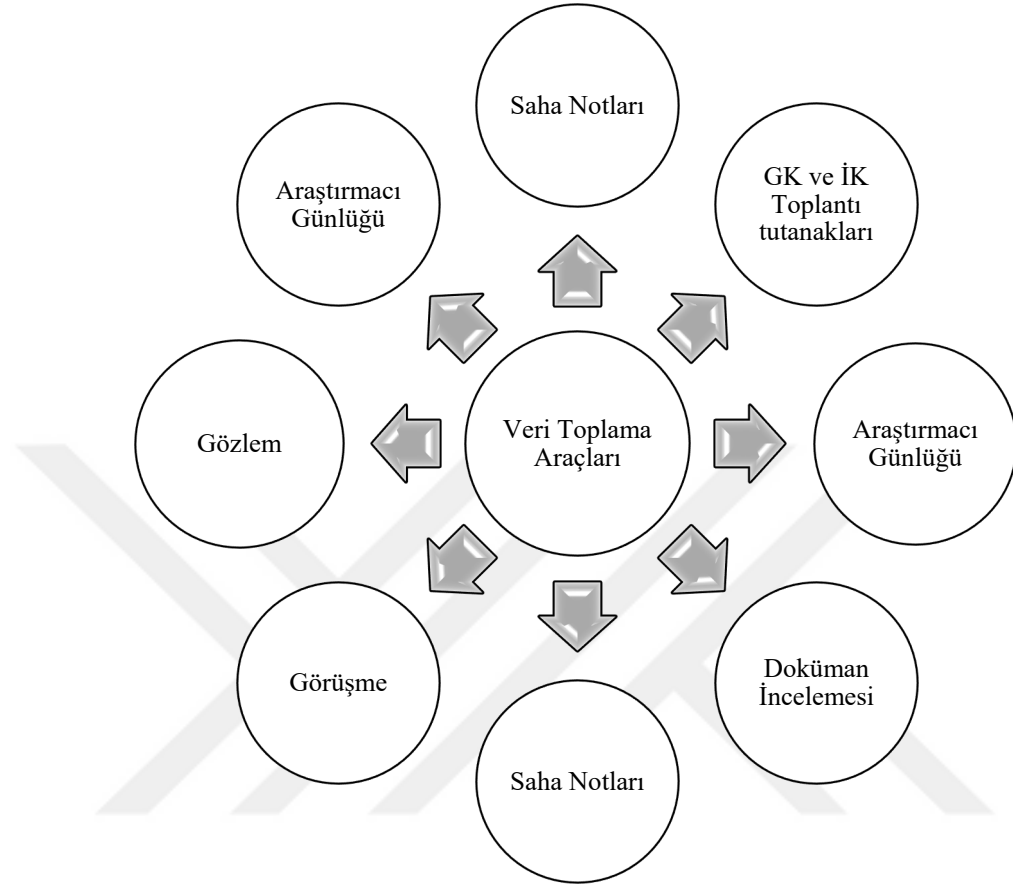
Araştırma ortamında BEP ekibiyle çalışıldığından aynı odak konuda farklı bakış açısına, bilgi ve deneyim düzeyine sahip birçok paydaş grubu yer almaktadır. Bu da etkileşim, ilişkiler, deneyimler, olaylar ve eylemler üreten sosyal ve dinamik bir grupta çalışılacağı anlamına gelmektedir.

Bu nedenle sözü edilen sosyal gruba ilişkin problem durumunu ortaya koymak tek bir bakış açısıyla mümkün değildir. Araştırmacı bu bakış açısıyla hareket ederek eylem araştırmasının doğası gereği durum belirleme, eylem planlarının uygulanması ve uygulama sonrası süreçlerde çeşitli veri toplama araçlarına başvurmuştur. Aşağıda Şekil 3.4'te araştırma sürecindeki tüm aşamalarda araştırmacı tarafından kullanılan veri toplama araçlarına yer verilmiştir.

Eylem araştırması süreçlerinde birincil veriler araştırmacı tarafından tüm paydaşlarla yapılan görüşmelerden elde edilse de araştırmanın odağı gereği süreç içerisinde araştırmaya dahil edilecek yeni konular ortaya çıkabilir. Bu da diğer tüm veri kaynaklarının da zamanla gereksinim duyulabilir kaynaklar olabileceği anlamına gelir. Araştırmacı araştırma sorularının yanıtlanabilmesi için hangi tür verilere nerede ne zaman ve ne şekilde ulaşabileceğine, aynı zamanda bu verileri ne için kullanacağına karar vermelidir.

Şekil 3.4

Araştırma Sürecinde Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bu karmaşık sürecin başarılı şekilde yürütülebilmesi için araştırmacının tüm süreçlerde olduğu gibi veri toplama süreçlerinde de sistematik davranması gerekir (Johnson, 2015). Araştırmacı araştırmanın durum belirleme, eylem planlarının uygulanması ve uygulama sonrası süreçlerde çeşitli veri toplama araçlarından yararlanmıştır. İlerleyen alt başlıklarda hangi veri toplama araçlarının, hangi aşamalarda ve ne şekilde kullanıldığı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

3.5.1 Gözlem

Nitel araştırma verilerinin elde edilmesinin bir yolu araştırma ortamında gözlem yapmaktır. Araştırmacı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış gözlemler yoluyla araştırma sorularını yanıtlamak üzere ortamı gözlemleyerek veri elde edebilir (Johnson, 2014). Araştırmacı gözlem yoluyla odak alanda gerçekleşen durum ve olayları izlemek ve

sistematiik olarak kaydetmekle yükümlüdür (Schmuk, 1997; Mertler, 2017). Araştırma sürecinde yapılandırılmamış gözlem formundan yararlanılmıştır. Gözlem yoluyla veri elde etmenin çeşitli yararları vardır. Bu yararlardan biri gözlem yapmanın araştırmacıya ilk elden veri sağlamasıdır. Diğer bir yararı ise gözlem yapılan konuda çok yönlü bir bakış sağlamasıdır. Gözlemin bir diğer önemli avantajı ise odak alandaki katılımcılar arasındaki etkileşim ve davranışlar konusunda araştırmacıya fikir vermesidir (Koshy, 2016). Bu araştırmada araştırmacı tarafından çok yönlü bir bakış açısı yakalamak ve derinlemesine bir anlayış geliştirmek amacıyla gözlemden yararlanılmıştır. Ayrıca alanyazında ifade edildiği gibi katılımcılar arasındaki etkileşim, iletişim ve davranışları ortaya koymak ve sınıf içerisindeki uygulamaları anlamak amacıyla da bu veri toplama tekniğine başvurulmuştur. Bunların yanı sıra diğer veri toplama tekniklerinden elde edilen verileri kendi içerisinde karşılaştırmak amacıyla gözlemden yararlanılmıştır. Böylelikle veri eşitilmesi sağlanması yardımcı olduğu düşünülmektedir. Aşağıda Tablo 3.6’da gözlemlere ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 3.6

Durum belirleme aşamasındaki gözlemler.

No	Tarih	Amaç	Ortam	Katılımcı/lar	Süre
1	02.11.2021	BEP toplantısı	ğrt. Odası	ğretmenler	23 dk.
2	15.11.2021	Matematik	3/B	Esen	40 dk.
3	15.11.2021	Türkçe	3/B	Esen	40 dk.
4	16.11.2021	Matematik	3/B	Esen	40 dk.
5	16.11.2021	Türkçe	4/A	Cemil	40 dk.
6	22.11.2021	Fen Bilimleri	4/B	Derya	40 dk.
7	22.11.2021	Matematik	4/A	Cemil	40 dk.
8	22.11.2021	Trafik Güvenliği	4/A	Cemil	40 dk.
9	23.11.2021	Sosyal Bilgiler	4/A	Cemil	40 dk.

Tablo 3.6*(Devam) Durum belirleme aşamasındaki gözlemler.*

No	Tarih	Amaç	Ortam	Katılımcı/lar	Süre
10	23.11.2021	Matematik	4/B	Derya	40 dk.
11	23.11.2021	Türkçe	4/B	Derya	40 dk
12	23.11.2021	Türkçe	4/B	Derya	40 dk
13	06.12.2021	Fen Bilimleri	3/B	Esen	40 dk.
14	06.12.2021	Matematik	3/B	Esen	40 dk.
15	06.12.2021	Türkçe	4/B	Derya	40 dk.
16	06.12.2021	Türkçe	4/B	Derya	40 dk.
17	07.12.2021	Fen Bilimleri	4/A	Cemil	40 dk.
18	07.12.2021	Sosyal Bilgiler	4/B	Derya	40 dk.
19	02.03.2022	Hayat Bilgisi	3/B	Esen	40 dk.
20	02.03.2022	Matematik	3/B	Esen	40 dk.
21	03.03.2022	Fen Bilimleri	4/A	Cemil	40 dk.
22	04.03.2022	Matematik	4/B	Derya	40 dk.
23	09.03.2022	Türkçe	4/A	Cemil	40 dk.
24	10.03.2022	Fen Bilimleri	3/B	Esen	40 dk.
25	16.03.2022	Sosyal bilgiler	4/B	Derya	40 dk.
26	04.04.2022	Sosyal Bilgiler	4/A	Cemil	40 dk.
27	05.04.2022	Fen Bilimleri	3/B	Esen	40 dk.
28	07.04.2022	Fen Bilimleri	4/B	Derya	40 dk.

Araştırmacı durum belirleme aşamasında BEP ekibinde yer alan katılımcıların BEP sürecindeki gereksinimlerine ve yaşadıkları problemlere ilişkin araştırma sorularını yanıtlamak üzere BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme sürecindeki ekip işleyişini ortaya koymak amacıyla belirlenen ortamlarda gözlemlerini gerçekleştirmiştir. Araştırmacı bu kapsamda ekip işleyişini görmek ve BEP hazırlama ve değerlendirme süreçlerini anlamak amacıyla eğitim-öğretim döneminin başında düzenlenen BEP toplantısını gözlemlemiş, BEP'in uygulanması süreçlerini gözlemlemek amacıyla da özel gereksinimli öğrencilerin yer aldığı sınıflarda yapılandırılmamış gözlemler gerçekleştirmiştir. Araştırmacı tarafından durum belirleme aşamasında 08.11.2021-07.04.2022 tarihleri arasında sınıf ortamında toplam 28 gözlem gerçekleştirilmiştir. Bu gözlemler toplam 1.260 dakika sürmüştür. Gözlemlere karar verilirken olabildiğince tüm derslere ilişkin gözlem yapılmasına dikkat edilmiştir. Gözlemler her bir öğrenci için eşit şekilde yürütülmeye çalışılmıştır. Bu amaçla 3/B sınıfı dokuz, 4/A sınıfı sekiz ve 4/B sınıfı 10 kez gözlenmiştir. Tablo 3.7'de görüldüğü gibi 3/B sınıfı uygulama aşamasında altı, 4/A sınıfı altı ve 4/B sınıfı ise yedi kez gözlenmiştir. Öğretmenler odasında ise toplamda dört gözlem yapılmış ve tüm gözlemler toplam 827 dakika sürmüştür.

Tablo 3.7

Uygulama aşamasındaki gözlemler.

No	Tarihi	Amaç	Ortam	Katılımcı/lar	Süre
1	28.04.2022	Türkçe	4/A	Cemil	40 dk.
2	28.04.2022	Türkçe	3/B	Esen	40 dk.
3	29.04.2022	Hayat Bilgisi	3/B	Esen	40 dk.
4	09.05.2022	Trafik Güvenliği	4/B	Derya	40 dk.
5	09.05.2022	Fen Bilimleri	4/A	Cemil	40 dk.
6	11.05.2022	Fen Bilimleri	4/B	Derya	40 dk.
7	17.05.2022	Matematik	3/B	Esen	40 dk.
8	18.05.2022	Matematik	4/B	Derya	40 dk.

Tablo 3.7*(Devam) Uygulama aşamasındaki gözlemler.*

No	Tarihi	Amaç	Ortam	Katılımcı/lar	Süre
9	18.05.2022	Sosyal Bilgiler	4/A	Cemil	40 dk.
10	20.05.2022	Sosyal Bilgiler	4/B	Derya	40 dk
11	20.05.2022	BEP Süreçleri	Öğrt. Odası	Öğretmenler	22 dk
12	20.05.2022	Türkçe	4/A	Cemil	40 dk.
13	24.05.2022	Hayat Bilgisi	3/B	Esen	40 dk.
14	24.05.2022	BEP Süreçleri	Öğrt. Odası	Öğretmenler	18 dk.
15	25.05.2022	BEP Süreçleri	Öğrt. Odası	Öğretmenler	22 dk.
16	25.05.2022	BEP Süreçleri	Öğrt. Odası	Öğretmenler	07 dk.
17	26.05.2022	Sosyal Bilgiler	4/A	Cemil	40 dk.
18	26.05.2022	Türkçe	4/B	Derya	40 dk.
19	27.05.2022	Hayat Bilgisi	3/B	Esen	40 dk.
20	27.05.2022	Matematik	4/B	Derya	40 dk.
21	27.05.2022	Fen Bilimleri	4/A	Cemil	40 dk.
22	31.05.2022	Türkçe	3/B	Esen	40 dk.
23	31.05.2022	Matematik	4/B	Derya	40 dk.

Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen bir diğer gözlem ise BEP ekibi tarafından gerçekleştirilen BEP toplantısıdır. BEP toplantısına ilişkin gözlem 02.11.2021 tarihinde öğretmenler odasında gerçekleşmiş ve toplamda 23 dakika sürmüştür. Ayrıca araştırmacı tarafından öğretmenler odasında BEP süreçlerine ilişkin ekip üyelerinin iletişim süreçleri de 02.11.2021-07.04.2022 tarihleri arasında gözlenmiş ve bu gözlemler toplamda 67 dakika sürmüştür. Durum belirleme aşamasının sonrasında BEP'in uygulanması

süreçlerine ilişkin yine sınıf ortamında araştırmacı tarafından gereksinim duyulan durumlarda gözlemler gerçekleştirilmiştir. Bu gözlemler 21.04.2022- 08.06.2022 tarihleri arasında özel gereksinimli öğrencilerin sınıflarında gerçekleştirilmiştir.

3.5.2 Görüşme

Eylem araştırması süreçlerinde kullanılan en temel nitel veri toplama tekniklerinden biri de görüşmelerdir. Bir araştırma sürecinde görüşme yapmanın temel amacı, araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla (Gibson ve Brown, 2009) araştırmada yer alan katılımcıların odak bir konudaki deneyimlerini, inançlarını, görüşlerini ve motivasyonlarını keşfetmektir. Nitel yaklaşıma dayalı görüşmeler bu bağlamda araştırmacılara anket gibi nicel veri toplama tekniklerinden elde edilecek verilere kıyasla daha derinlemesine bir anlayış oluşturma olanağı sunar (Gill vd., 2008).

Bu araştırmada durum belirleme aşamasında BEP ekibinin işleyişini anlamak, BEP ekibinin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme sürecine ilişkin gereksinimlerini belirlemek ve süreçte yaşanan problemleri ortaya koymak amacıyla katılımcılarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonrasında ise BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine yönelik yapılan çalışmalara ilişkin ekipte yer alan üyelerin görüşlerini belirlemek amacıyla yine yarı-yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılmıştır. Durum belirleme aşamasındaki yarı-yapılandırılmış görüşme soruları EK-3'te ve uygulama sonrasında katılımcılarla yapılan yarı-yapılandırılmış görüşme soruları ise EK-6'da yer almaktadır.

Araştırmada durum belirleme aşamasında araştırmacı tarafından görüşmeler gerçekleştirilmeden önce veri toplamaya hazırlık süreçleri kapsamında bazı çalışmalar yürütülmüştür. İlk olarak odak okulda eğitim-öğretim yılının başlamasıyla birlikte okula alışmak ve okuldaki öğretmenlerin, yöneticilerin, öğrencilerin ve ailelerin araştırmacıyı benimsemesi, alışması, kabul etmesi ve okulda olumlu bir izlenim oluşturmak amacıyla tanışma ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte okula toplamda dört ziyaret yapılmış ve araştırma sürecine ilişkin katılımcılarla görüşülmüştür. Bu ziyaretler 30.09.2021, 07.10.2021, 14.10.2021 ve 02.11.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Tablo 3.8'de durum belirleme aşamasına ilişkin görüşme bilgilerine yer verilmiştir.

Bu ziyaretler devam ederken araştırmacının okulda benimsendiğine ve alışıldığına 02.11.2021 tarihli İK'da karar verildikten sonra araştırmacı tarafından alanyazın dikkate

alınarak yarı-yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmış ve ilk olarak İK'ya sunulmuştur.

Tablo 3.8

Durum Belirleme Aşamasındaki Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler

Görüşme No	Tarihi	Görüşülen Katılımcı ve Rolü	Yeri	Süre
1	07.12.2021	Mine Hanım (Müdür Y.)	Müdür Y. Odası	14 dk. 43 sn.
2	07.12.2021	Nuran Öğretmen (4/A)	Müdür Odası	21 dk. 01 sn
3	07.12.2021	Fahriye Hanım (Anne)	Müdür Odası	11 dk 13 sn.
4	13.12.2021	Yüksel Bey (Müdür)	Müdür Odası	14 dk. 32 sn.
5	14.12.2021	Mahir Öğretmen (3/B)	Müdür Odası	12 dk. 32 sn.
6	14.12.2021	Ceyda Öğretmen (4/B)	Müdür Odası	22 dk. 24 sn.
7	14.12.2021	Seray Hanım (Anne)	Müdür Odası	12 dk. 16 sn.
8	07.04.2022	Yüksel Bey (Müdür)	Müdür Odası	18 dk. 20 sn.
9	07.04.2022	Fahriye Hanım (Anne)	Müdür Odası	22 dk. 0 sn.
10	07.04.2022	Seray Hanım (Anne)	Müdür Odası	22 dk. 43 sn.
11	08.04.2022	Mahir Öğretmen (3/B)	Müdür Y. Odası	24 dk. 16 sn.
12	08.04.2022	Mine Hanım (Müdür Y.)	Müdür Y. Odası	17 dk. 13 sn.
13	08.04.2022	Ceyda Öğretmen (4/B)	Müdür Y. Odası	24 dk. 24 sn.
14	08.04.2022	Nuran Öğretmen (4/A)	Müdür Y. Odası	27 dk. 59 sn.

İK toplantısında alınan kararlar doğrultusunda hazırlanmış olan yarı-yapılandırılmış görüşme soruları özel eğitim alanından nitel araştırma yöntemleriyle çalışmalar yürütmüş 13 deneyimli akademisyene uzman görüşü almak üzere e-posta aracılığıyla 26.10.2021

tarihinde gönderilmiştir. 24.11.2021 tarihinde toplam 11 uzmandan araştırmacıya dönüş sağlanmıştır. Bu dönüşlerin ardından araştırmacı bütün uzman görüşlerini bir araya getirip tek bir doküman halinde düzenlemiştir. Araştırmacı ve danışmanın yer aldığı ve toplamda 1 saat 23 dakika süren bir toplantı sonucunda görüşme sorularına 25.11.2021 tarihinde son hali verilmiştir. Bu durum araştırmacı tarafından günlüğüne izleyen ifadeler kaydedilmiştir:

Bugün Aysun Hocamla görüşme sorularıyla ilgili bir toplantı gerçekleştirdik. Toplantıda görüşme soruları üzerinde epey kafa yorduk. Sorulara son halini verdikten sonra vakit kaybetmeden bu görüşmeleri gerçekleştirmem gerektiğini söyledi hocam. İlk olarak okul müdürüyle iletişime geçip bir takvim üzerinde görüşmemiz gerekecek. (Araştırmacı Günlüğü, 25.11.2021).

Araştırmanın durum belirleme aşamasında yarı-yapılandırılmış görüşme sorularına son hali verildikten sonra araştırmacı görüşme takvimini belirlemek amacıyla aile, öğretmen ve okul yöneticileriyle telefonla görüşmüştür. Görüşme takvimi belirlendikten sonra araştırmacı görüşme öncesinde ön hazırlıklarını yapmıştır. Araştırmacı ön hazırlık kapsamında ses kayıt cihazını olası problemlere karşı kontrol etmiş ve hazır hale getirmiştir. Araştırmacı ayrıca görüşmelerin yapılacağı yer konusunda okul yöneticisiyle görüşmüş ve okul yöneticisi olan Yüksel Beyin önerisi doğrultusunda en uygun yerin müdür odası olduğuna karar vermiştir. Yüksel Bey görüşmelerin öncesinde herhangi birinin rahatsız etmemesi ve görüşmelerin olumsuz etkilenmemesi için müdür odası kapısına “İçeride görüşme var. Lütfen rahatsız etmeyiniz.” yazısını asmıştır. Araştırmacı ayrıca görüşmeler öncesinde ortamın havalandırılmasını sağlamış ve ışıklandırmayı ayarlayarak katılımcının rahat hissedeceği bir ortam düzenlemesi gerçekleştirmiştir. Ön hazırlıkların ardından araştırmacı katılımcılarla durum belirleme aşamasındaki yarı-yapılandırılmış görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Ancak araştırmadaki öğrencilerden Esen’in annesi vefat ettiği için kendisiyle görüşme gerçekleştirilememiştir.

Uygulama sonrasında ise BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine yönelik yürütülen eylemlere ilişkin ekipte yer alan üyelerin görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından yarı-yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Benzer konularda çalışmalar yürütmüş ve nitel araştırmalar konusunda uzman olan 13 akademisyene uzman görüşü almak üzere e-posta yoluyla görüşme sorularını 25.07.2022 tarihinde göndermiştir. Son uzman 25.08.2022 tarihinde dönüş sağladıktan hemen sonra uzman görüşleri tek bir doküman halinde bir araya getirilmiştir. Ardından araştırmacı ve

danışmanı bir araya gelerek 28 dakika süren bir toplantı gerçekleştirmiştir. Sonrasında araştırmacı görüşme sorularına son halini vermiştir. Ardından araştırmacı katılımcılarla telefon görüşmeleri gerçekleştirerek her bir katılımcı için uygun olan gün ve saatleri belirlemiş ve bir görüşme takvimi oluşturmuştur. Bu görüşme takvimi doğrultusunda araştırmacı durum belirleme aşamasında olduğu gibi ön hazırlıklarını tamamlamış ve okuldaki yönetici odalarında katılımcılarla görüşmelerini gerçekleştirmiştir. Görüşmeler 29.08.2022-31.08.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere ilişkin ayrıntılı bilgilere Tablo 3.9’da yer verilmiştir.

Tablo 3.9

Uygulama Sonrası Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler

Görüşme No	Tarihi	Görüşülen Katılımcı	Yeri	Süre
1	29.08.2022	Yüksel Bey (Müdür)	Müdür Odası	23 dk. 18 sn.
2	29.08.2022	Fahriye Hanım (Anne)	Müdür Odası	22 dk. 52 sn.
3	29.08.2022	Nuran Öğretmen (4/A)	Müdür Y. Odası	32 dk. 22 sn.
4	29.08.2022	Mahir Öğretmen (3/B)	Müdür Y. Odası	28dk. 32 sn.
5	31.08.2022	Mine Hanım (Müdür Y.)	Müdür Y. Odası	24 dk. 11 sn.
6	31.08.2022	Ceyda Öğretmen (4/B)	Müdür Y. Odası	29 dk. 19 sn.
7	31.08.2022	Seray Hanım (Anne)	Müdür Odası	24 dk. 57 sn.

3.5.3 Doküman incelemesi

Doküman incelemesi nitel araştırmalarda tek başına kullanılabilecek bir veri toplama tekniği olmasının yanı sıra bir araştırma kapsamında araştırmanın inandırıcılığını (geçerliliğini) artırmak amacıyla gözlem ve görüşmeyle birlikte de kullanılabilir. Araştırmacının amacı doğrultusunda araştırma sorularının yanıtlanması için odak

alandaki yazılı materyallerin analiz sürecine dahil edilmesi doküman incelemesi kapsamındadır. Doküman inceleme araştırmacı için gözlem ve görüşmeye gerek duyulmadan doğrudan veriye ulaşılmasını sağladığı için araştırma sürecinde kolaylık sağlaması açısından önemlidir. Bu da araştırmacı için veri çeşitliliğinin sağlanmasının yanı sıra zamandan tasarruf sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2021; Tisdell vd., 2025).

Araştırma sürecinde durum belirleme, uygulama ve uygulama sonrasında odak alanda okulun misyon ve vizyonuna ilişkin dokümanlara erişmek gerektiğinde araştırmacı tarafından bu dokümanlar incelenmiştir. Durum belirleme aşamasında öğrencilere ait BEP'ler, BEP toplantısına ait BEP toplantı tutanağı ve okula ait stratejik planlar veri olarak araştırmacı tarafından kayıt altına alınmış ve veri analizi sürecine dahil edilmiştir. Uygulama sürecinde katılımcıların araştırmacı tarafından yürütülen uygulamalar sırasında oluşturdukları performans düzeyi, uzun ve kısa dönemli amaç gibi yazılı dokümanlar da araştırmacı tarafından elde edilip kayıt altına alınmıştır. Ayrıca uygulama sonrasında da araştırmacı tarafından öğrencilere ait BEP'ler incelenerek analiz süreçlerine dahil edilmiştir.

3.5.4 Araştırmacı günlüğü

Araştırmacı günlükleri eylem araştırması sürecinde ortaya çıkan fikirlerin ve olayların tam olarak nerede ve ne zaman geliştiğinin ortaya konması ve araştırma sürecinin kaydının tutulması amacıyla araştırmacı tarafından elektronik ortamda ya da kalem-kâğıt aracılığıyla tutulur. Günlük tutmak yansıtma süreci içerdiğinden araştırmacının profesyonel anlamda gelişimine de katkıda bulunur. Araştırmacı günlüğü yazılırken önemli olaylar ve araştırmacının kayıt altına almak istediği belirli olaylar yazılabilir. Bu nedenle günlük yazmak için belirli bir uzunluk zorunluluğu yoktur. Araştırma sürecinde günlük tutmak araştırmacının sürecin ilerleyişini daha iyi kontrol etmesini sağlar (Koshy, 2005). Bu nedenlerle ve araştırma yönteminin doğası gereği araştırmacı süreç boyunca günlük tutmuştur. Araştırmacı I. TİK'deki tez önerisi sürecinden itibaren günlüğünü tutmaya başlamış (02.06.2021) ve süreç boyunca günlük tutmaya devam etmiştir (12.06.2025). Araştırmacı tutmuş olduğu günlükleri sahip olduğu bir not defterine fiziksel ortamda kaydetmiştir. Fiziksel olarak günlük yazmaya imkân bulamadığı durumlarda ise telefonunun not tutma özelliğini kullanarak günlüklerini yazmış ve ardından aynı gün içerisinde elektronik ortamdaki verileri günlüğüne aktarmıştır. Araştırmacı günlüğü

toplamda 183 sayfa tutmuştur. Tutulan günlük de diğer veriler gibi analiz süreçlerine dahil edilmiştir.

3.5.5 Saha notları

Eylem araştırmasında saha notları gözlem ve görüşmelerden elde edilen verilere katkı sağlayan önemli bir veri toplama tekniği olarak ifade edilmektedir. Araştırma sürecinde araştırmacının gözlemleri ve yaptığı görüşmelere ilişkin fikir ve görüşlerini, planlamalarını ve yansımalarını kaydettiği süreçlerin tamamı saha notlarını oluşturmaktadır. Araştırmacı, eylem araştırması sürecindeki tüm aşamalarda karşılaştığı durumların, olayların ve uygulamaların sonrasında katılımcılar üzerindeki gerçekçi etkilerini yansıtmaya ve betimleme yoluyla saha notları tutar (Bogdan ve Biklen, 1997).

Bu çalışmada araştırmacı durum belirleme, uygulama ve uygulama sonrası süreçlerin tamamında saha notlarından veri kaynağı olarak yararlanmıştır. Araştırmacı, araştırma sürecinde odak okulda yalnızca görüşmeler ve gözlem yapılan tarihlerde değil diğer zamanlarda da vakit geçirmiştir. Bu nedenle okul içerisinde yapılan gözlemler sırasında önceden planlanmayan ve araştırma süreci için önemli olabilecek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler yapılandırılmamış görüşmeler şeklinde gerçekleştirilerek 07.11.2021 tarihli İK'da alınan karar doğrultusunda saha notları olarak kaydedilmiştir. Elde edilen saha notu verileri diğer verilerle birlikte analiz süreçlerine dahil edilmiştir. Saha notlarına ilişkin bilgiler Tablo 3.10'da yer almaktadır.

Tablo 3.10

Araştırma Sürecinde Kaydedilen Saha Notları

Sıra	Tarih	Görüşülen Katılımcı	Yer	Süre
1	08.11.2021	Mahir Öğretmen (3/B)	Öğrt. Odası	3 dk. 45 sn.
2	08.11.2021	Fahriye Hanım (Anne)	Müdür Odası	7 dk.
3	08.11.2021	Seray Hanım (Anne)	Müdür Odası	5 dk. 20 sn.
4	22.11.2021	Nuran Öğretmen (4/A)	Öğrt. Odası	4 dk.
5	22.11.2021	Ceyda Öğretmen (4/B)	Öğrt. Odası	4 dk. 49 sn.

Tablo 3.10*(Devam) Araştırma Sürecinde Kaydedilen Saha Notları*

Sıra	Tarih	Görüşülen Katılımcı	Yer	Süre
6	23.11.2021	Nuran Öğretmen (4/A)	Öğrt. Odası	6 dk. 24 sn.
7	23.11.2021	Yüksel Bey (Müdür)	Müdür Odası	3 dk. 22 sn.
8	19.02.2022	Mahir Öğretmen (3/B)	Öğrt. Odası	6 dk 21 sn.
9	20.02.2022	Nuran Öğretmen (4/A)	Öğrt. Odası	4 dk. 31 sn.
10	20.02.2022	Yüksel Bey (Müdür)	Müdür Odası	9 dk. 59 sn.
11	24.02.2022	Ceyda Öğretmen (4/B)	Öğrt. Odası	10 dk. 11 sn.
12	02.03.2022	Mine Hanım (Müdür Y.)	Müdür Y. Odası	8 dk.
13	02.03.2022	Fahriye Hanım (Anne)	Müdür Odası	8 dk. 12 sn.
14	09.03.2022	Seray Hanım (Anne)	Müdür Odası	14 dk. 19 sn.
15	14.04.2022	Tüm Katılımcılar	Öğrt. Odası	24 dk. 18 sn.
16	18.04.2022	Yüksel Bey (Müdür)	Müdür Odası	12 dk. 29 sn.
17	18.04.2022	Fahriye Hanım (Anne)	Müdür Odası	11 dk. 20 sn.
18	19.04.2022	Seray Hanım (Anne)	Müdür Odası	14 dk. 31 sn.
19	20.04.2022	Nuran Öğretmen (4/A)	4/A Sınıfı	5 dk. 18 sn.
20	20.04.2022	Ceyda Öğretmen (4/B)	Okul Bahçesi	3 dk. 12 sn.
21	22.04.2022	Yüksel Bey (Müdür)	Müdür Odası	7 dk. 03 sn.
22	28.04.2022	Fahriye Hanım (Anne)	Müdür Odası	4 dk. 36 sn.
23	18.05.2022	Mahir Öğretmen (3/B)	Öğrt. Odası	9 dk. 12 sn.
24	20.05.2022	Ceyda Ö. ve Nuran Ö.	Öğrt. Odası	18 dk. 51 sn.

Gözlem ve görüşmelerin yanı sıra aynı zamanda yansıtma toplantıları da saha notu olarak kaydedilmiş ve analiz süreçlerine dahil edilmiştir. Araştırmacı tarafından yansıtma toplantıları uygulanan eylem planlarının hemen ardından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından yansıtma toplantılarının eylem planlarının hemen ardından yapılma nedeni, katılımcılar üzerindeki etkisinin kaybolmadan daha zengin veri elde etmektir. Bu anlamda Tablo 3.11’de görüldüğü gibi araştırmacı tarafından süreçte toplam 16 yansıtma toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.11

Araştırma Sürecinde Gerçekleştirilen Yansıtma Toplantıları

Sıra	Tarih	Toplantı Amacı	Ortam	Katılımcılar
1	21.04.2022	Yasal yükümlülüklerle ilişkin yürütülen eylem planı	Konferans Salonu	Tüm Ekip Üyeleri
2	21.04.2022	Yasal yükümlülüklerle ilişkin yürütülen eylem planı	Öğrt. Odası	Öğretmenler ve Okul Yöneticileri
3	21.04.2022	Yasal yükümlülüklerle ilişkin yürütülen eylem planı	Müdür Odası	Aileler
4	22.04.2022	Ekip işleyişine ilişkin yürütülen eylem planı	Öğrt. Odası	Öğretmenler ve Okul Yöneticileri
5	23.04.2022	Ailelerin yasal haklarına ilişkin eylem planı	Müdür Odası	Aileler
6	27.04.2022	Değerlendirme süreçlerine ilişkin yürütülen eylem planı	Öğrt. Odası	Tüm Ekip
7	17.05.2022	BEP hazırlama süreçlerine ilişkin yürütülen eylem planı	Konferans Salonu	Öğretmenler ve Okul Yöneticileri
8	18.05.2022	BEP hazırlama süreçlerine ilişkin yürütülen eylem planı	Müdür Y. Odası	Aileler
9	30.05.2022	Değerlendirme süreçlerine ilişkin yürütülen eylem planı	Konferans Salonu	Tüm Ekip

Tablo 3.11*(Devam) Araştırma Sürecinde Gerçekleştirilen Yansıtma Toplantıları*

Sıra	Tarih	Toplantı Amacı	Ortam	Katılımcılar
10	01.06.2022	BEP hazırlama süreçlerine ilişkin yürütülen eylem planları	Müdür Y. Odası	Aileler
11	03.06.2022	Geçiş süreçlerine ilişkin yürütülen eylem planı	Öğrt. Odası	Tüm Ekip
12	10.06.2022	Geçiş süreçlerine ilişkin yürütülen eylem planı	Öğrt. Odası	Tüm Ekip
13	14.06.2022	Geçiş süreçlerine ilişkin yürütülen eylem planı	Öğrt. Odası	Nuran Öğretmen ve Ceyda Öğretmen
14	16.06.2022	Geçiş süreçlerine ilişkin yürütülen eylem planı	Müdür Odası	Anneler
15	04.07.2022	Ekip içi etkili iletişime ilişkin yürütülen eylem planı	Öğrt. Odası	Tüm Ekip
16	05.07.2022	Ekip içi etkili iletişime ilişkin yürütülen eylem planı	Öğrt. Odası	Tüm Ekip

3.5.6 İK ve TİK toplantı tutanakları

Eylem araştırması sürecinde araştırmacı ve İK üyeleri uzaktan çevrim içi toplantılar yoluyla bir araya gelmiştir. İK toplamda 16 kez toplanmıştır. Bu toplantılarda araştırmanın durum belirleme sürecine, uygulama ve uygulama sonrası süreçlerine ilişkin ana gündemler ele alınmış ve bu doğrultuda tüm süreçlere ilişkin İK üyeleri tarafından araştırmacıya çeşitli geribildirimler verilmiştir. İK’da tüm toplantılar video kaydına alınmış ve toplantıların sonunda alınan kararları araştırmacı EK-8’de yer verilen İK toplantı tutanağına kaydedilmiştir. İK’da verilen her bir dönüt araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve bir sonraki toplantının ilk gündem maddesi olarak önceki toplantıda alınan kararlar ele alınmıştır.

Araştırma sürecinde İK'nın yanı sıra TİK toplantıları da gerçekleştirilmiştir. TİK toplantılarında İK'da alınan kararlar dahil önceki tez önerisi süreci, durum belirleme süreci, uygulama aşaması ve uygulama sonrası süreçler ele alınmıştır. TİK toplantıları da İK toplantılarında olduğu gibi benzer bir süreç izlenerek uzaktan çevrim içi yolla düzenlenmiştir. Toplamda yedi TİK toplantısı gerçekleştirilmiştir. Her bir TİK toplantısı komite üyelerinin de izni alınarak kayıt altına alınmış ve toplantıların EK-9'da yer verilen TİK toplantı tutanakları araştırmacı tarafından doldurulmuştur.

3.5.7 İK ve TİK toplantı tutanakları

Eylem araştırmasında kontrol listeleri sorgulamaya yönelik başvuru verisi toplama araçlarından biridir (Hendricks, 2017). Bu araştırmada eylem araştırması sürecinin uygulama aşaması sonlandıktan sonra çalışmanın yürütüldüğü ilkokulda görev yapmakta olan ve BEP ekibinde yer alan katılımcıların uygulama süreci ve sonrasındaki deneyimlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından BEP ekibinde yer alan üyelerin kendilerini değerlendirdiği kontrol listeleri hazırlanmıştır.

Araştırmacı süreçte ilk olarak danışmanı ile bir araya gelip tüm katılımcılar için dolduracakları tek bir kontrol listesi planlamıştır. Ayrıca katılımcıların kontrol listelerini doldururken yanlarında bulunup kontrol listesindeki sorulara ilişkin ek açıklama taleplerine anında yanıt verilmesine olanak sağlanması yönünde bir planlama yapılmıştır. Bu planlamalar yapıldıktan sonra araştırmacı tüm katılımcılar için ortak bir kontrol listesi oluşturmuş ve İK üyelerine sunmuştur. İK toplantısında kontrol listesinin katılımcılar tarafından doldurulması sürecine ilişkin ilk planlama üzerinde bazı değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu değişikliklerden ilki kontrol listelerinin aile, öğretmen ve okul yöneticisi şeklinde üç ayrı form halinde yeniden düzenlenmesi olmuştur. Kontrol listelerine yönelik diğer değişiklik ise katılımcılar ve araştırmacının kontrol listelerinin doldurulması sırasında bir arada bulunmaması yönündeydi. Bunun nedeni ise katılımcıların kendilerini rahat hissetmemeleri ve kontrol ediliyor olabileceklerini düşünmelerinden dolayı güvenilir ve geçerli veri elde edilememesi kaygısıydı (14.12.2022 tarihli İK toplantısı). İK toplantısının ardından araştırmacı aile, öğretmen ve okul yöneticisine yönelik kontrol listelerini oluşturmuş ve 24.12.2022 tarihinde 13 uzmana e-posta yoluyla göndermiştir. Uzmanların özel eğitim alanında çalışan ve BEP konusunda daha önce çalışma gerçekleştirmiş kişiler olmasına dikkat edilmiştir. Uzmanlardan kontrol listelerine ilişkin en son dönüt 10.01.2023 tarihinde araştırmacıya

ulaşmış ve uzman görüşü alma süreci tamamlanmıştır. Araştırmacı uzman görüşlerinden gelen kontrol listelerini bir araya getirerek her bir uzmanın önerilerini hazırlamış olduğu tabloya eklemiştir. Daha sonra araştırmacı ve tez danışmanı bir araya gelmiş ve dönütler doğrultusunda okul yöneticileri, öğretmenler ve ailelere yönelik hazırlanan kontrol listelerine son halini vermişlerdir. Kontrol listelerine EK-11’de yer verilmiştir.

Araştırmacı katılımcılarla yarıyıl tatili sonrasında planlama yapmak üzere telefonla görüşmüş, planlama yapmak ve takvim oluşturmak üzere anlaşmıştır. Ancak ülkemizde ne yazık ki birçok ili olumsuz yönde etkileyen 6 Şubat depremleri yaşanmış ve önce eğitim-öğretim süreçlerine ara verilmiş, ardından da uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu durumda planlanan takvim eğitim-öğretim süreçlerinin yeniden başlamasına kadar ertelenmiştir. Eğitim-öğretim faaliyetleri yeniden başladığında araştırmacı katılımcılarla yeniden iletişime geçmiş ve takvim planlaması yapılmıştır. Ailelerle 11.04.2023 tarihinde öğretmen ve okul yöneticileriyle ise 12.04.2023 tarihinde bir araya gelinmiş ve kontrol listeleri katılımcılara verilmiştir. Katılımcılar kontrol listelerini doldurduğu sırada araştırmacı okul içerisinde katılımcıların kendisine kolayca ulaşabileceği ayrı bir yerde beklemiş ve kontrol listelerinin doldurulmasının ardından katılımcılarla yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmelerde katılımcıların kontrol listeleriyle ilgili herhangi bir sorun yaşayıp yaşamadıkları, soruların anlaşılır olup olmadığı ve kontrol listeleri dışında belirtmek ya da eklemek istedikleri başka durumlar olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Katılımcılar kontrol listelerini doldurduktan sonra araştırmacı tarafından aile, öğretmen ve okul yöneticisine ait kontrol listelerindeki paralel maddelere verdikleri yanıtlar karşılaştırılmıştır. Örneğin aile için hazırlanmış kontrol listesindeki “Toplantı için gündem önceden belliydi.” maddesine verilen yanıt ve okul yöneticisi için hazırlanmış kontrol listesinde yer alan “Gündeme ilişkin ekip üyelerini bilgilendirdim.” gibi maddelere verilen yanıtlar karşılaştırılmıştır. Ayrıca kontrol listelerindeki maddelere verilen yanıtlar daha önce araştırmacı tarafından uygulama sürecinde gerçekleştirilen eylemlerle de karşılaştırılmıştır.

3.6 Araştırmada İnanırcılık (Geçerlik ve Güvenirlik)

Nitel ya da nicel araştırma yöntemleriyle desenlenmiş bilimsel bir araştırmanın değerli olma göstergelerinden biri araştırma bulgularının geçerlik ve güvenirliliğiyle ilgili araştırmacı tarafından raporlaştırma süreçlerinin iyi yürütülmesidir (Arslan, 2022). Ancak nicel araştırmalar ve nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik kavramları farklı

şekilde ele alınmaktadır. Alanyazında nitel araştırmalarla ilgili geçerlik ve güvenilirlik kavramları ilk olarak Guba'nın (1981) çalışmasıyla "inandırıcılık (Trustworthiness), güvenilmeye layık olma (Dependability), transfer edilebilirlik (Transferability) ve onaylanabilirlik (Confirmability)" kavramlarıyla açıklanmıştır. Mevcut araştırma uygulamalı nitel bir desen olan eylem araştırması olduğu için geçerlik ve güvenilirlik yerine Guba'nın (1981) belirttiği kavramları kapsayan inandırıcılık ifadesi kullanılmıştır.

Eylem araştırmasında inandırıcılığın sağlanması için alanyazında araştırmacı tarafından belirli süreçlerin izlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. İnanırıcılığın sağlanabilmesi için araştırma sürecinin belirli boyutlarında çeşitleme yapılması gerektiği ifade edilmektedir (Brink, 1993). Patton (2014) çeşitlemeyi kaynak çeşitlemesi, yöntem çeşitlemesi, kuram çeşitlemesi ve analizci çeşitlemesi olmak üzere dört temel boyutta ele almıştır. İnanırıcılığın sağlanabilmesi için araştırmacı tarafından izlenmesi gereken süreçlerden biri de konuyla ilgili çeşitli uzmanlarla iş birliği sağlanması ve süreçte uzmanlar aracılığıyla dış denetimi sağlamaktır. Ayrıca araştırmacı tarafından katılımcı görüşleri doğrultusunda elde edilen verilerin doğruluğunun da sağlanması gerekmektedir. İnanırıcılıkla ilgili izlenmesi gereken bir diğer süreç araştırmanın raporlaştırılması sürecinde gerekli yerlerde verilerden doğrudan alıntılar yapılmasıdır. Bu alıntılar yapılırken birbirleriyle çelişiyor gibi görünen verilerin de raporlaştırma sürecinde yer alması gerekmektedir (Brink, 1993; Yin, 2015; Creswell ve Creswell, 2023).

Nitel araştırmalarda güvenilirlikle ilgili olarak inandırıcılık kavramı ön plana çıkmaktadır. Eylem araştırmasında inandırıcılığın sağlanabilmesi için araştırmacının odak alanda olabildiğince uzun süreli vakit geçirmesi gerekmektedir. Ayrıca araştırma sürecine ilişkin araştırmacı rolü tüm ayrıntılarıyla açıklanmalıdır. Araştırma sürecinde veri çeşitlemesi yoluyla elde edilen veriler araştırmacı tarafından karşılaştırılmalıdır. Araştırmacı ayrıca süreç içerisinde gerekli durumlarda ilgili uzmanlardan uzman görüşü almalıdır. Araştırmanın raporlaştırılması aşamasında yeterli düzeyde kaynaktan yararlanılması da inandırıcılığın sağlanması için önemli olarak görülmektedir. Eylem araştırmasında güvenilirlikle ilgili öne çıkan bir diğer kavram güvenilmeye layık olma kavramıdır. Eylem araştırmasında araştırmacı birden fazla veri toplama tekniğinden yararlanarak veri toplar ve bu süreçlerin kontrolünü sağlayan uzman bir ekiple birlikte çalışır. Eylem araştırmasında transfer edilebilirlik kavramı da güvenilirlikle ilgilidir. Araştırmacı transfer edilebilirliği sağlamak amacıyla araştırmanın odak alanına ve bağlamına ilişkin veri

toplama tekniklerinden yararlanarak ayrıntılı veri elde eder ve tüm bu süreçleri ayrıntılı ve açık bir dille raporlaştırır. Güvenirlikle ilgili bir diğer kavram olan onaylanabilirlik kavramı ise araştırma sürecinde elde edilen verilerin yansız olmasıyla ilgilidir. Verilerin yansızlığının sağlanabilmesi ve dolayısıyla onaylanabilir olabilmesi için araştırmacı tarafından birden fazla veri toplama tekniği kullanılarak elde edilen verilerin karşılaştırılmasının yapılması ve bunun sonucunda da yansıtılarda bulunması gerekmektedir (Guba, 1981; Guba ve Lincoln, 1982; Creswell ve Creswell, 2023; Noble ve Smith, 2025).

Bu araştırmada inandırıcılıkla ilgili araştırmacı tarafından alanyazında belirtilen bilgiler ışığında çeşitli önlemler alınmıştır. Araştırmacı ilk olarak araştırma ortamında biraz vakit geçirmek ve katılımcıların araştırmacıya, araştırmacının da katılımcılara ve ortama alışmasını sağlamak ve paydaşlar arasında güven ilişkisinin kurulması amacıyla veri toplama süreçlerine başlamamıştır. Araştırmacı alışma sürecinin tamamlanmasının ve güven ilişkisi kurulmasının ardından veri toplamaya ve eylem araştırması süreçlerini planlamaya başlamıştır. Araştırmada inandırıcılığın artırılması amacıyla araştırmacının süreç içerisinde uzun sürelerde bulunması gerekmiştir. Araştırmacı araştırma ortamında 21 ay süren bir zaman diliminde bulunmuş ve burada geçirdiği uzun sürede katılımcılarla deneyimlerini paylaşmış ve kendi deneyimlerini oluşturmuştur. Bu süreçte araştırmacı ve katılımcılar arasında güvene dayalı bir ilişki kurulmuş ve araştırmacı katılımcıların doğal bağlamı olan okulda kendine ait bir kimlik oluşturma fırsatı da elde etmiştir. Araştırmacı bu 21 aylık süreçte odak alanda gerçekleşen olaylara ve süreçlere ilişkin derinlemesine bir anlayış geliştirme fırsatı elde etmiş ve bunları bulgular halinde ortaya koymuştur.

Araştırmacı sürecin her aşamasında katılımcı teyidine başvurmuştur. Araştırmanın durum belirleme aşamasında ve raporlaştırma aşamasında katılımcılarla bir araya gelmiş ve katılımcı teyidi sağlanmıştır. Ayrıca araştırmanın raporlaştırılması aşamasında bulgular sunulurken katılımcılardan yapılan alıntılar konusunda da katılımcılardan teyit alınmıştır. Katılımcı teyidine ilişkin dokümanlar EK-7’de yer almaktadır. Araştırma sürecinde çeşitli veri toplama teknikleriyle katılımcılar ve ortama ilişkin veri elde edilmiştir. Toplanan veriler hem katılımcılarla hem de İK ve TİK üyeleriyle düzenli biçimde paylaşılmıştır. Araştırma sürecinde farklı uzmanlardan da destek alınmıştır. Araştırmacı planlamış olduğu tüm süreçleri İK ve TİK üyeleriyle bir araya gelerek planlamış ve son halini vermiştir. İK ve TİK üyeleri süreç içerisinde araştırmacıya rehberlik etmiş ve süreçleri

denetlemiştir. Ayrıca araştırma sürecinde İK üyeleri çeşitli uygulamalara katılmış, ortam ve katılımcıların doğası hakkında yerinde bilgi sahibi olmuş ve bu da süreçlerin planlanmasını kolaylaştırmıştır. Bu süreçler araştırmanın şeffaflığını artırarak güvenilirliğine katkı sunmuştur. Süreçte ayrıca araştırmacı tarafından hazırlanmış olduğu çeşitli içeriklere ilişkin İK ve TİK üyelerinin gerekli duyduğu durumlarda uzman görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmacı kendi rolünü hem katılımcılarla ayrıntılı olarak paylaşmış hem de raporlaştırma süreçlerinde yer vermiştir. Araştırma sürecinde elde edilen veriler araştırmacı tarafından kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve araştırma dışında yer alan kişilerle paylaşılmamıştır. Araştırmanın raporlaştırılması sürecinde elde edilen tüm veri kaynaklarından doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Alıntılar yapılırken araştırma konusu dahilinde belirli bir katılımcıya değil tüm katılımcıların görüşlerini ve deneyimlerini kapsayan alıntılar yapılmasına dikkat edilmiştir.

3.7 Verilerin Toplanması ve Analizi

Eylem araştırmasında verilerin toplanması ve analizi süreçleri iç içe geçmiş süreçlerdir. Bu da araştırmacının veri toplamaya başladığı an aynı zamanda veri analiz süreçlerini de işletmesini gerektiren bir süreç olarak ifade edilebilir. Eylem araştırması yapan araştırmacı hem sürekli olarak veri toplamalı hem de bu süreci sistematik bir biçimde yürütmelidir. Sistematik analitik analiz süreci olarak ifade edilen (Miles ve Huberman, 2015) bu veri analizi sürecinde araştırmacı araştırmanın başında sormuş olduğu soruları yanıtlamayı ve bunun devamında ise bir sonraki eylemlerinin planlamasını yapabilmeyi amaçlar (MacNaughton ve Hughes, 2008). Sistematik analitik analiz süreçleriyle araştırmacı aynı zamanda süreç içerisinde gereken durumlarda hem tümevarımsal hem de betimsel analiz yapabilmektedir. Araştırmanın eylem araştırması devam ederken yürütülen veri analizinde sistematik analitik analiz süreci yürütülürken süreç sonunda yürütülen analizde ise tümevarım analiz süreçlerinden yararlanılmıştır. İzleyen alt başlıklarda eylem araştırması devam ederken süreç içerisinde gerçekleştirilen veri analizleri ve tüm süreçler sonlandıktan sonra araştırmacı tarafından gerçekleştirilen veri analizi süreçlerine yer verilmiştir.

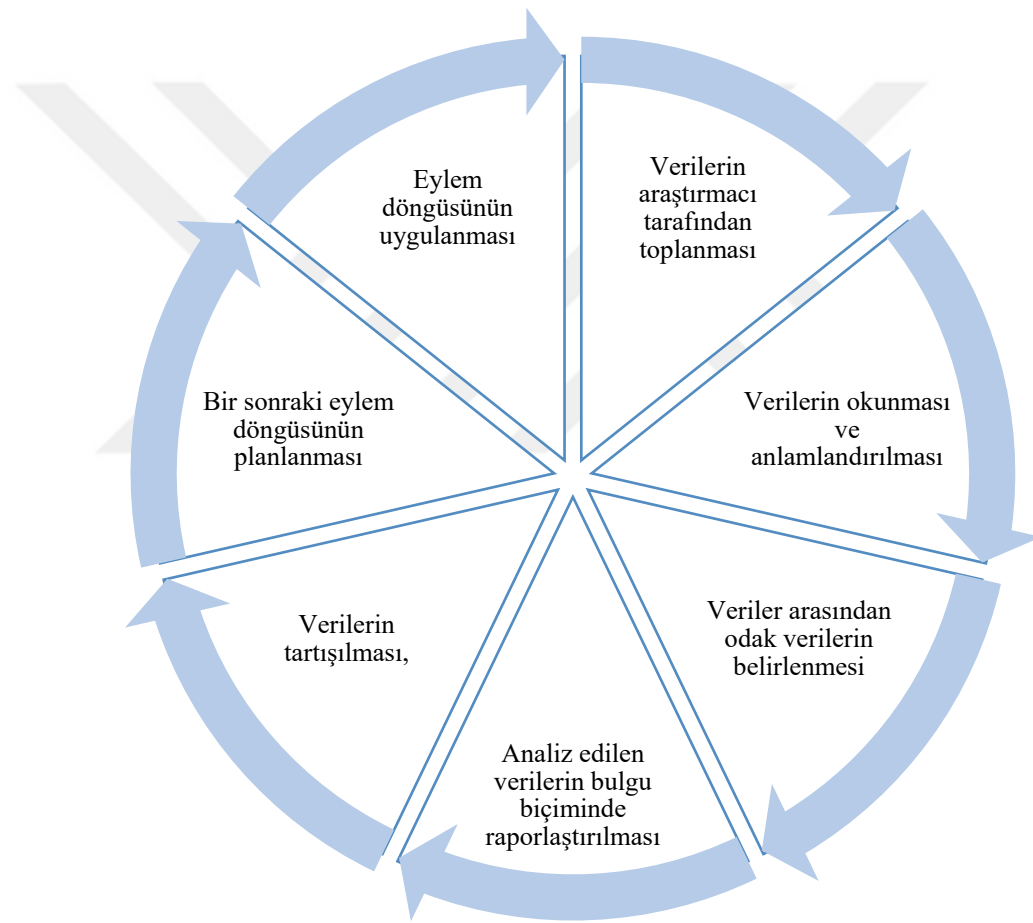
3.7.1 Araştırma sürecinde gerçekleştirilen veri analizi

Eylem araştırması süreçlerinde araştırmacı tarafından verilerin toplanmasıyla birlikte veri analiz süreçlerine de başlanmıştır. Bu amaçla araştırmacı tarafından süreç içerisinde durum belirlemek amacıyla ilk değerlendirmelerin yapılması ve süreç içerisinde eylem

döngülerinin şekillendirilmesi için veri analizi süreçleri gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırması doğası gereği süreç içerisinde birçok döngünün ortaya çıkmasını gerektirebilir. Bu döngülerin ortaya çıkması ve süreçlerde yeni eylem planlarının geliştirilmesi amacıyla araştırmacı da Şekil 3.5'te görüldüğü gibi döngüsel süreçle veri toplar ve analiz eder (Stringer, 2013; Mertler, 2019).

Şekil 3.5

Araştırma Sürecinde Yürütülen Sistematik Analitik Analiz Süreci

Dolayısıyla araştırmacı da kendi yürüttüğü araştırmanın bu kısmında sistematik analitik analiz süreçleriyle verilerini analiz etmiştir. Bu bağlamda araştırmacı kendi süreçlerinde veri toplama araçlarından yararlanarak sürekli olarak veri toplamış ve bunları dosya şeklinde organize etmeye devam etmiştir. Araştırmacı elde ettiği verileri analiz ederek ortaya çıkan sonuçları TİK üyeleriyle ve İK üyeleriyle paylaşmıştır. Dolayısıyla bu

toplantılarda komite üyeleriyle yapılan değerlendirmelerle beraber hem eylem planları oluşturulmuş hem de eylem planları yürütüldükten sonra yapılan değerlendirmelerle yeni döngüler ortaya çıkmıştır. Araştırmacının eylem araştırması süreci devam ederken yürüttüğü veri analizi sürecinde veri setini yapılan gözlemler, görüşmeler, dokümanlar, saha notları, araştırmacı günlüğü, İK tutanakları, TİK tutanakları ve BEP toplantı tutanaklarından oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından düzenlenen veriler QSR Nvivo 12 paket programına aktarılmış ve analiz süreçleri burada gerçekleştirilmiştir. Bu analizler sonucunda da ortaya çıkan bulgular ışığında eylem planları geliştirilmiş ve süreç döngüsel olarak devam etmiştir.

Araştırma süreçlerinde aynı zamanda elde edilen verilere ilişkin eş zamanlı kararlar almak amacıyla kısa not tutma ve temas özet kağıtlarından yararlanılmıştır. Temas özet kağıtları, araştırmanın veri toplama süreçleri devam ederken araştırmacı tarafından soruların yanıtlanmasını ve bunların özetlenmesini kolaylaştırmak amacıyla hazırlanan ve genelde tek bir sayfadan oluşan formlardır. Temas özet kağıtları soruların kısaca yanıtlanmasıyla birlikte ayrıca araştırmacıya hem veri toplama sürecinde hem de uygulama sürecinde kolay ve işlevsel kararlar almasına ve değerlendirmede bulunmasına olanak sağlar (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmacı tarafından temas özet kağıtları yapılan gözlemler, TİK'lerin ve İK'ların ardından doldurulmuştur. Araştırmacı temas özet kağıtlarından yararlanarak araştırma devam ederken tüm veri toplama süreçleri boyunca hacim olarak yüksek olan dökümlerin önemli noktalarına hızlıca ulaşabilmeyi ve analiz süreçlerinde kendisine rehberlik etmesini sağlamayı amaçlamıştır. Bu amaçla araştırmacı tarafından TİK toplantılarının, İK'ların ve gözlem yapılan saatlerin hemen ardından temas özet kağıtları doldurulmuştur. Araştırmacı temas özet kağıtlarında temasın türünü, tarihini ve nerede geçtiği bilgilerine yer verdikten sonra gerçekleşen temasta karşılaştığı sorunları/temaları, öne çıkan durumları, temasa ilişkin elde ettiği bilgileri ve temasa ilişkin karşılaştığı önemli ve ilginç durumları özetlemiş ve odağa ilişkin sonraki temasla ilgili yeni sorulara yer vermiştir. EK-10'da temas özet kağıdı örneği yer almaktadır.

3.7.2 Araştırma sürecinden sonra gerçekleştirilen veri analizi

Eylem araştırması süreçlerinin bitiminden itibaren araştırmacı önceki başlıklarda ayrıntılı biçimde açıkladığı veri toplama teknikleriyle elde ettiği tüm verileri bir araya getirmiş ve sınıflandırmıştır. Araştırmacı düzenlediği tüm verileri QSR Nvivo 12 paket programına

aktarmış ve eylem araştırması sonundaki veri analizi süreçlerini başlatmıştır. Araştırmada bir ilkokuldaki BEP ekibi süreçlerini ve bu süreçlerde yaşanan değişimleri anlamak ve ortaya koymak amacıyla tümevarım analizi basamaklarını izleyerek analiz süreçlerini yürütmüştür. Bu araştırmanın süreç sonlandıktan sonra gerçekleştirilen tümevarım analizinde Creswell'in (2013) belirlediği tümevarım analiz basamaklarından yararlanılmıştır. Creswell'in tümevarım analizi basamaklarına göre veriler araştırmacı tarafından elde edilir ve elde edilen veriler araştırmacı tarafından hazır hale getirilir. Bu süreçte veriler sürekli olarak okunur ve kodlama işlemi gerçekleştirilir. Veriler kodlandıktan sonra tema ve alt-temalar oluşturulur. Ortaya çıkan tema ve alt-temalar görselleştirilerek bulgular halinde raporlaştırılır.

Bu araştırmanın eylem araştırması süreci bittikten sonra gerçekleştirilen analizleri doğrultusunda tüm veriler araştırmacı tarafından toplanmış ve veri güvenliği için depolanıp saklanmıştır. Dolayısıyla olası bir veri kaybının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın veri toplama aşamasında gözlem, görüşme kayıtları, saha notu, dokümanlar, İK ve TİK toplantı kayıtları ve araştırmacı günlüğü yazılı hale getirilerek bir araya getirilmiş ve düzenlenerek QSR Nvivo 12 paket programına aktarılmıştır. Eylem araştırması gibi nitel araştırma yaklaşımlarıyla yürütülen araştırmalarda elde edilen verilerin boyutu büyük miktarlara ulaşabilmekte ve bu durum araştırmacının verilerle baş etmesini güçleştirebilmektedir. QSR Nvivo gibi yazılımlar bu büyük miktardaki verilerin organize edilmesinde ve başa çıkılabilir hale getirilmesinde oldukça önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bu yardımcı yazılımlar ayrıca araştırmacının harcadığı zaman ve enerjiden de en iyi şekilde yararlanmasını sağlamaktadır. Bunlarla beraber araştırmacının verilere daha geniş bir bakış açısıyla yaklaşmasına ve odaklanmasına da olanak sağlar (John ve Johnson, 2004; Gilbert vd., 2014; Fisher, 2017). Ancak nitel veri analizini gerçekleştirirken yazılımdan yararlanmak her ne kadar kolaylaştırıcı rolde olsa da veri analizlerini gerçekleştiren araştırmacının hem veri analizi konusunda hem de nitel veri analizine ilişkin yazılım kullanımı konusunda deneyimli olması beklenir. Araştırmacı nitel veri analizi süreçlerinde daha önce aynı yazılımın eski sürümlerinde ve yeni sürümlerinde analiz süreçlerini yürütme konusunda deneyim kazanmış ve bu araştırmada da QSR Nvivo yazılımından yararlanmıştır. Araştırmacı verileri toplayıp organize ederek QSR Nvivo 12 paket programına yükledikten sonra veriler üzerinde kodlama süreçlerini yürütmüştür. Araştırmacı kodlama süreçlerini yürütürken araştırmada yer alan katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak in vivo kodlamadan yararlanmıştır. Creswell

(2015) katılımcıların kendi ifadelerinde kullandıkları kelimelerin kodlanmasını kodlama sürecindeki en iyi yol olarak ifade etmiş ve böylece araştırmacının kendi yargılarının sürece en az şekilde etki edeceğini ifade etmiştir. Araştırmacı kodlar arasında ilişkilendirmeler gerçekleştirerek tema ve alt-temalara ulaşmış ve bunları bulgular halinde raporlaştırma süreçlerine yansıtmıştır.

3.7 Araştırma Etiği

Eylem araştırmasında süreci başlamadan önce araştırmacı tarafından Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna başvurulmuş ve 21.05.2021 tarihli ve 71237 protokol numaralı etik kurul karar belgesi alınmıştır. Etik kurul belgesine ilişkin bilgilere EK-1’de yer verilmektedir. Araştırmacı etik kurul belgesini aldıktan hemen sonra MEB’e bağlı okullarda çalışacağından MEB izni için gerekli başvuru süreçlerini başlatmıştır. Araştırmacı EK-2’de yer verildiği üzere MEB’den de gerekli izinleri almış ve süreçleri yürütmüştür.

Alınan izinlerin yanı sıra araştırmacı tarafından bazı etik ilkelere dikkat edilmiştir. İlk olarak süreçler başlamadan önce araştırmacı tarafından katılımcılarla görüşülmüş ve araştırma süreçlerine ilişkin bilgi paylaşılmıştır. Bilgi paylaşıldıktan sonra katılımcıların süreçte tamamen gönüllü katılım göstermeleri sağlanmış ve süreç içerisinde diledikleri an araştırmadan çekilebilecekleri ifade edilmiştir. EK-5’te yer alan gönüllü katılım formu araştırmacı ve katılımcı karşılıklı imzalayarak her katılımcıya bir kopyası verilmiştir. Araştırma sürecinde ortamda gerçekleşen süreçlere ilişkin İK ve TİK üyeleri sürekli olarak bilgilendirilmiş ve üyelerin yönlendirmeleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırma raporlaştırılırken okul ve katılımcılara ilişkin gerçek bilgiler araştırmacı tarafından değiştirilmiş ve çeşitli belgelerde yer alan gerçek kurum ve kişi isimleri kapatılmıştır. Araştırma sürecinde katılımcılara kod isimler verilmiştir. Araştırma sürecinde katılımcıların araştırmacıya rahatlıkla ulaşabileceği iletişim bilgileri katılımcılarla paylaşılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler İK üyeleri, TİK üyeleri, tez danışmanı ve katılımcılar dışında üçüncü şahıslarla paylaşılmamıştır. Araştırmacı süreç sonunda katılımcıları bilgilendirmiş ve nihai raporu paylaşmıştır.

4 BULGULAR

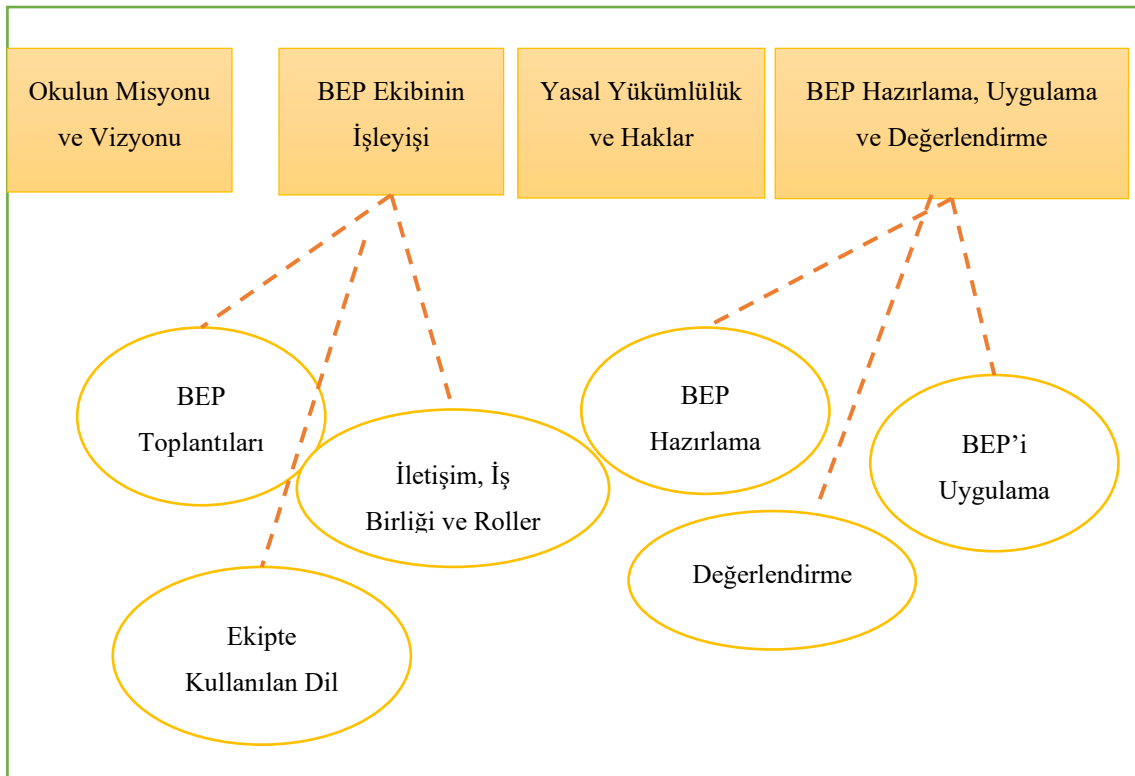
Bu araştırma Eskişehir ilindeki bir ilkokulda özel gereksinimli öğrencilere yönelik oluşturulan BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçlerindeki durumun betimlenmesi, gereksinimlerin ortaya konması ve bu gereksinimler doğrultusunda süreçlerin iyileştirilmesi amacıyla yürütülmüştür. Bu bağlamda bu araştırma BEP süreçlerinde gereksinimlerin belirlendiği “durum belirleme aşaması, gereksinimler doğrultusunda eylem planlarının geliştirilip uygulandığı uygulama aşaması, uygulama sonrasında iyileştirilen süreçler ve bu süreçlerin izleme” aşamasından oluşmaktadır. İzleyen başlıklarda araştırmanın bu aşamalarına ilişkin bulgulara ayrıntılı biçimde yer verilmiştir.

4.1 Durum Belirleme Aşamasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın durum belirleme aşamasına ilişkin çeşitli veri toplama araçlarıyla elde edilen veriler analiz edildiğinde bazı temalar ortaya çıkmıştır. Bu temalar “okulun misyon ve vizyonu, BEP ekibinin yasal yükümlülükleri, BEP ekibinin işleyişi, BEP hazırlama, BEP’i uygulama ve değerlendirme süreçleri” şeklinde başlıklandırılmıştır. Şekil 4.1’de durum belirleme aşamasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Şekil 4.1

Durum Belirleme Aşamasında Elde Edilen Bulgular

4.1.1 Okulun misyonu ve vizyonu

Araştırma sürecinde yer alan okulun dinamiklerini anlamak amacıyla ilk olarak okulun stratejik planında yer alan misyon, vizyon ve amaçlara ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırma sürecinde veri elde etmek amacıyla okulda gözlemlere başlandığı andan sonra araştırmacının danışmanı ile yaptığı toplantıda da ilk olarak okulun misyonuna ve vizyonuna ilişkin veri toplanması gerektiğine karar verilmiştir. Bu kararın verilmesinin temel nedeni, özel gereksinimli öğrencilerin ve ailelerinin bulunduğu okulda ekip içerisinde yer alan her bir üyenin süreçteki değişimi başlatmak adına yazılı bir doküman etrafında birleşmeleri ve değişimi kendilerinin üstlenerek rol ve sorumlulukları paylaşmalarının amaçlanmasıdır.

Bu kararın ardından araştırmacı okulun stratejik plan geliştirme kurulu tarafından hazırlanan misyona ve vizyona ilişkin dokümana ulaşmıştır. Elde edilen doküman, analiz süreçlerine dahil edildikten sonra okulun misyonu ve vizyonu hazırlanırken okulda yer alan paydaşlardan görüş alındığı ve bu bağlamda ortak bir yazılı dokümana ulaşıldığı ifadesine yer verilmiştir.

Okulda katılımcılarla yapılan yapılandırılmamış görüşmelerde bu dokümanın resmi zorunluluklar nedeniyle hazırlandığı ve daha çok prosedürün yerine getirilmesinin amaçlandığı dile getirilmiştir. Araştırmacı bu duruma günlüğünde izleyen ifadelerle yer vermiştir:

Bugün okul müdürüyle yaptığım görüşmede okulun misyon ve vizyon çalışmalarına ilişkin neler yaptıklarını anlatmasını rica ettiğimde okulun sitesinde yer alması gerektiğini, bu nedenle de zorunluluktan dolayı dokümanı hazırladıklarını dile getirdi. Ancak anladığım kadarıyla okul müdürü her ne kadar resmi zorunluluklar nedeniyle yaptığını dile getirmiş olsa da okulda öğrenci ve ailelerin istek ve gereksinimlerine son derece duyarlı (Araştırmacı günlüğü, 03.11.2021).

Okulun stratejik planı incelendiğinde belirlenen misyon ve vizyon tanımlamalarında özel gereksinimli öğrencilere ve ailelerine yönelik doğrudan ifadelerle yer verilmediği görülmüştür. Okulun misyonu izleyen şekilde ifade edilmiştir:

..... İlkokulu olarak öğrencilerimizi eğlenerek ve sevgi ortamında Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, teknolojiyi kullanan, öğrenmeyi öğrenen, ülkesine ve milletine yararlı, insan haklarına saygılı birer birey olarak yetiştirmek

Okulun vizyonu ise aşağıda yer alan biçimde ifade edilmiştir:

Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, yeniliklere açık, teknolojiyi en iyi şekilde kullanan, milli ve manevi değerleri özümsemiş öğrenciler yetiştirerek eğitsel, sosyal ve sportif etkinliklerde bölgemizin lider okulu olmak

Okulun bu misyonu ve vizyonu doğrultusunda belirlemiş olduğu temel değerleri ise izleyen şekilde maddeler halinde ifade edilmiştir:

- Atatürk İlke ve İnkılâplarını temel alırız.
- Akılcı ve bilimsel düşünürüz.
- Okulumuzda her bireyin gelişmesi için ortam hazırlarız.
- Başarının ekip çalışmasıyla olduğuna inanırız.
- Eleştirel düşünmeye ve yeni fikirlere açığız.
- Adalet, dürüstlük ve karşılıklı güven temel değerlerimizdir.
- Sevgi ve hoşgörü olmazsa olmazlarımızdır.
- Psikolojik açıdan mutlu ve üretken bireyler yetiştirmenin önemine inanırız.
- Çevreye ve geleceğe duyarlıyız.
- Her birey tektir, başarılı olmak temel hakkıdır.
- Her öğrenci öğrenebilir inancıyla bütün öğrencilerin başarısını artırmak temel felsefemizdir.
- Eğitimde fırsat eşitliğine inanır ve uygularız.
- Öğrencilerimizin geleceğinin bizim geleceğimiz olduğuna inanırız.

Okulun misyonu ve vizyonu incelendiğinde özel gereksinimli öğrencilere ve ailelerine ilişkin doğrudan ifadeler yerine dolaylı ifadelere yer verildiği görülmektedir. Bu süreçte özel gereksinimli ailelerle yapılan yapılandırılmamış görüşmelerde de misyon ve vizyon çalışmaları sürdürülürken kendilerine herhangi bir konuda danışılmadığı ifade edilmiştir. Bununla ilgili olarak Derya'nın annesi Seray Hanım ve Cemil'in annesi Fahriye Hanımla yapılan görüşmelerde araştırmacı saha notunda izleyen ifadeleri dile getirmiştir:

Seray Hanımla yapılan görüşmede okulda stratejik planlama ekibinde yer alıp almadığını ve okulun misyon ve vizyon geliştirme çalışmalarına daha önce hiç dahil olup olmadığını sorduğumda "Hayır katılmadım hocam. O ne bilmiyorum." ifadesini kullandı. Seray Hanımla görüştükten sonra Fahriye Hanımla yaptığım görüşmede de benzer ifadeler kullanıldı. Kendisine aynı soruyu sorduğumda sadece imza atmak için okula çağırıldığını dile getirmiştir (Saha notu, 08.11.2021).

4.1.2 BEP ekibinin yasal yükümlölükleri ve hakları

Araştırma sürecinde yer alan okuldaki BEP ekibi üyeleriyle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelere ilişkin öne çıkan bulgulardan biri de ekipte yer alan üyelerin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin yasal yükümlölükleriyle ilgiliydi. Ekipte yer alan okul müdürünün yasal yükümlölüklere ilişkin kısmen bilgi sahibi olduğu görülürken diğer ekip üyeleri olan öğretmen ve ailelerin ekibin yasal yükümlölük ve haklara ilişkin yetersiz bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Buna ilişkin okul müdürü Yüksel Beyle yapılan görüşmede ekipte kimlerin yer aldığı sorusu sorulduğunda izleyen yanıtı vermiştir:

BEP ekibinde yönetmeliklere göre okul müdürü, okul müdür yardımcısı, sınıf öğretmeni varsa branş öğretmeni, öğrenci velisi ve öğrenci bulunuyor. Varsa özel eğitim öğretmeni de katılıyor ya da rehabilitasyon merkezi oradaki öğretmen de BEP ekibinde bulunuyor (Yüksel Bey, 13.12.2021).

Yüksel Beyle yapılan görüşmede BEP ekibinin yasal sorumluluklarına ilişkin neler söyleyebileceği sorulduğunda Yüksel Bey Yönetmeliğin güzel hazırlandığını, ancak uygulamada çeşitli sorunlar yaşandığını dile getirerek öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin bilgi eksiklikleri olduğunu ve bununla ilgili de eğitim gereksinimi ortaya çıktığını izleyen sözlerle ifade etmiştir:

Yasal anlamda BEP ekibi aslında çocuğun, kaynaştırma öğrencisinin gelişimsel açısından plan uygulaması açısından önemli bir ekip. Yani bu ekip oluşturulmasından çalışmasına kadar gerçekten çocuğun faydasına olacak bir ekip. Bu görevlerini yaptığı sürece bu ekip aslında faydalı olacağını düşünüyorum ama bazı eksikliklerimiz mutlaka oluyor bu konuda. ... Aslında Yönetmelik tam olarak rolleri güzel belirlemiş, yani en tepeden en alta kadar okul müdürü, müdür yardımcısı, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni, özel eğitim öğretmeni. Aslında bunlar düşünülerek belirlenmiş şeyler ama işte burada uygulamada bazı sıkıntılar oluyor. Mesela rehabilitasyon merkezindeki özel eğitim öğretmenin katılımında problem yaşanabiliyor ya da öğretmenin ya da idarenin bu konuda yeterli bilgisi olmamış olabiliyor. Ama taslak güzel çizilmiş ama uygulamada bazı sıkıntılar var bu konuda. Öğretmen eğitimlerinin, idareci eğitimlerinin yapılması gerekiyor (Yüksel Bey, 13.12.2021).

BEP ekibinde yer alan ve 4/A sınıfındaki Cemil'in öğretmeni olan Nuran Öğretmenle yapılan görüşmede BEP ekibinin yasal sorumluluklarına ilişkin soru sorulduğunda Nuran Öğretmen BEP hazırlanması, hazırlanan BEP'in okul yöneticisi tarafından denetlenmesi ve BEP hazırlama sürecinde aileyle iletişim kurarak onaylarının alınması gerekliliğini BEP ekibinde yer alan üyelerin yasal sorumlulukları olduğunu dile getirerek yasal

sorumlulukların bunlarla sınırlı olduğunu vurgulamıştır. Nuran Öğretmen ayrıca yasal yükümlülüklerle değinirken BEP süreçlerinin denetlenmesinin eksikliğini dile getirerek bunun gerekliliğini savunmuş ve bu denetleme süreçlerinin MEB tarafından yapılması gerektiğini nedenleriyle belirtmiştir. Bu konuya ilişkin görüşlerini Nuran Öğretmen izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Ya bir BEP ekibinin işte planı hazırlamak, denetlemek düzgün gidiyor mu? Sene içinde veli ile iletişim kurmak ve BEP ekibinin aslında görevleri milli eğitimde böyle sınırlandırılmıştır. Yani bizim plan yapmamız, sene başında sunmamız beklenir ve müdür yardımcımız da bunu denetlemesi, velimizin de 'Bundan evet benim onayım var.' diyerek imza atması aslında BEP sürecini başlatan ve bitiren noktadır. İleriki süreçte bizi denetleyen ya da bu sürecin neresindesin, nerede oldu, çocuğun durumu ne diye denetleyen bir mekanizma şu anda Milli Eğitim içinde, yok. ... Olması gerekiyor, çünkü ben bir plan yapmışım. Sene başında, sene ortasında ya da sene sonunda bakalım bu çocuk ne oldu? Ben kendi kendimi denetliyorum. Otokontrol bende. Müdür yardımcım belli bir süreç içinde benimle beraber ya da anne belli bir şeyde ama ben sınıfta onunla beraberim, çocukla beraberim. İleride işini akademik olarak ya da davranışsal olarak ilerlemesini ben görebiliyorum. Evet, beni de denetleyen ya da beni kontrol eden mekanizmanın olmasını isterim ben BEP'li öğrenci için (Nuran Öğretmen, 07.12.2021).

BEP ekibinde yer alan ve 4/B sınıfındaki Derya'nın öğretmeni olan Ceyda Öğretmen ve 3/B sınıfındaki Esen'in öğretmeni olan Mahir Öğretmenle yapılan görüşmelerde BEP ekibinin yasal sorumluluklarına ilişkin soru sorulduğunda Mahir Öğretmen ve Ceyda Öğretmen BEP ekibinin yasal yükümlülüklerine ilişkin soruyla doğrudan ilgili olmayan yanıtlar vermiştir. Mahir Öğretmen verdiği yanıtta yasal yükümlülük olarak öğrenciye destek sunması gerektiğini vurgulayarak bu konuda yetersiz kaldığını dile getirmiştir. Mahir Öğretmen yetersiz kalma nedenini ise ailenin süreçlere dahil olmaması olarak gerekçelendirmiştir. Bu durumu Mahir Öğretmen izleyen ifadelerle açıklamıştır:

Valla normalde bu çocuklara yardımcı olmalıyız. En azından vicdanen de olsa (gülerek) yardımcı olmalıyız ama ne kadar oluyoruz? Belli bir yerde duruyoruz. ... Ya bütün iş ailede bitiyor kısacası. Yani biz sadece rehber olabiliriz. Kalkıp da ben çocuğun evine gidip de saatlerce onu yapamam (Mahir Öğretmen, 14.12.2021).

Ceyda Öğretmen de Mahir Öğretmenle benzer şekilde soruyla doğrudan ilgili olmayan bir yanıtla BEP sürecindeki yasal yükümlülüğünü öğrencinin ailesiyle iletişim kurmak ve bu yolla da öğrencinin durumuna ilişkin ailenin durumu kabullenmesini sağlayan toplantıları düzenlemeye vurgu yapmıştır. Ceyda Öğretmen bu konudaki görüşlerini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Yani o birinci sınıfta o toplantı biraz daha tabii çocuğu şey yapmadı. Hani tanıma aşamasındayken veli ile veliye anlatırken falan tabii faydası oluyor. Hani kabullenmiyor ya başta kabullenmedikleri için (Ceyda Öğretmen, 14.12.2021).

BEP ekibinde yer alan ve okulda müdür yardımcılığı yapan Mine Hanıma aynı soru sorulduğunda BEP süreçlerine ilişkin yasal yükümlülüklerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını dile getirmiştir. Mine Hanım yasal yükümlülüklerle ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadığını dile getirirken ekipte yer alan öğretmenlerin ailelerle iletişim içerisinde olması gerektiğini ve aynı zamanda RAM'dan gelen programla uyumlu bir program hazırlanması gerektiğini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Açıkçası o (gülerek) konuya çok hâkim değilim yasal şey konusunda. Çok bir bilgim yok. Onda bir şey diyemeyeceğim ama hani bildiğim, yani bu ekibin olması gerektiği, işte okulda neler yaptıkları konusunda bir dosya oluşturmaları gerektiğini biliyorum. Ailelerle görüşmeler yapması gerektiğini ve bu hazırladıkları programın, RAM'dan gelen programla uyum içinde olması gerektiğini biliyorum. Bir de bunu uygularken RAM'daki öğretmenle de iletişim kurması gerektiğini bekliyorum. Bu kadar, onun dışında bilgim yok. Genel hatlarıyla sadece (Mine Hanım, 07.12.2021).

Araştırmacı BEP ekibinde yaptığı görüşmeler ve yaptığı gözlemler sonucunda ekip içerisinde okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin BEP ekibinin yasal yükümlülüklerine ilişkin bilgi eksikliği olduğunu dile getirmiştir. Bu durumu araştırmacı günlüğüne izleyen şekilde yansıtmıştır:

Öğretmen ve okul yöneticileriyle yaptığım görüşmelerde okul müdürü ... Bey pozisyonu gereği Yönetmeliklere ilişkin daha çok bilgi sahibi görünse de ekipteki diğer öğretmenlerin yasal süreçlere ve Yönetmeliklere ilişkin bilgi düzeylerinin pek iyi durumda olmadığını söyleyebilirim. Örneğin Mahir Öğretmen ve Ceyda Öğretmene görüşmelerde sorduğum sorulara çok zorlama ve alakalı olmayan cevaplar aldım. Öğretmenlerin bilgi düzeylerinin bu düzeyde olması sanırım önemli bir gereksinim olabilir. Danışmanım ve İK ile yapacağımız toplantıda sanırım bu konunun önemine değinmem gerekecek (Araştırmacı Günlüğü, 09.12.2021).

Araştırmacı BEP ekibinde yer alan ve Cemil'in annesi olan Fahriye Hanım ve Derya'nın annesi olan Seray Hanımla yaptığı görüşmelerde ekipte yer alan ailelerin de yasal yükümlülüklerle ve haklarına ilişkin yetersiz bilgiye sahip olduklarını ortaya koymuştur. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen şekilde yansıtmıştır:

Fahriye Hanım ve Seray Hanımla yaptığım görüşmelerden elde ettiğim veriler benim açımdan beklenmedikti. Çünkü öğretmenlerle de yaptığım görüşmelerde elde ettiğim veriler de bilgi yetersizliğine işaret ediyordu. Ancak her ne kadar beklendik şeyleri duymuş olsam

da ailelerin henüz BEP'in ne olduğunu da bilmediğini gördüm. Dolayısıyla bilmedikleri süreçlere ilişkin yasal haklarını da bilmemelerine pek şaşırmadım. Ancak bu durum beni yine de üzdü. Bunun değişmesi gerektiğine ilişkin içinde oldukça güçlü bir değişim oluşturma isteği uyandı. Ailelere ... özellikle de ailelere bu konuda destek olmam gerektiğini güçlü bir şekilde düşünüyorum (Araştırmacı Günlüğü, 16.12.2021).

4.1.3 BEP ekibinin işleyişi

Araştırmanın durum belirleme aşamasında araştırmacı, BEP ekibinde yer alan üyelerle yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler, BEP toplantısı gözlemleri ve bu süreçlerin yansımalarını kaydettiği araştırmacı günlüğü verilerini analiz etmiş ve bunun sonucunda da BEP ekibindeki işleyiş ve bu işleyiş içerisindeki iletişim süreçlerine ilişkin tema ortaya çıkmıştır. İzleyen başlıklarda BEP ekibinin işleyişine ilişkin alt-temalara yer verilmiştir.

4.1.3.1 BEP toplantılarındaki işleyiş

Araştırma bulgularına göre BEP ekibi toplantılarının önceki yıllarda daha önce bir araya gelinerek yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmaya dahil olan katılımcılar toplantıları yalnızca bir prosedür ve BEP'i de yalnızca imzalanması gereken bir evrak işi olarak gördüklerini dile getirmişlerdir. Dolayısıyla bir ekip olarak çalışmak yerine her bir ekip üyesinin kendi sınıfında bulunan özel gereksinimli öğrenciye ilişkin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerini yürüttüğü ortaya çıkmıştır. Mahir Öğretmen BEP toplantılarında yapmaları gereken şeyler olduğunu dile getirmiş, ancak bunları gerçekleştiremediklerini ifade ederek bu durumun nedenini aile katılımının yetersiz olmasıyla ilişkilendirmiştir. Mahir Öğretmen BEP toplantılarının sadece yapıldığına ilişkin imzaların atıldığı prosedürel bir süreç olduğunu izleyen sözleriyle dile getirmiştir:

Valla sorumluluklar var da yapıyor muyuz? Yapamıyoruz. Neden? Çünkü tek başımıza çırpınmaya çalışıyoruz okyanusta. Yani aile olmadıktan sonra olmuyor. Bu sacayağı üç ayaklı, o olmadıktan sonra iki ayak üstünde durmuyor bu sacayağı. ... Valla hiçbir şey yapmıyoruz sadece imza attırıyoruz. ... Öyle de pek toplanmıyoruz, ne yalan söyleyeyim şimdi. Prosedür anlamında, resmi evrak tamamlamak için. ... Öbür türlü toplansak da sonuçta bizim birbirimizden çok fazla bir şey bilmiyor. Artık kendi imkanlarımıza bir şey bulursak he senle paylaşayım diye (gülerek) veriyoruz (Mahir Öğretmen, 14.12.2021).

Mahir Öğretmene aile sürece dahil olmadığında BEP ekibindeki öğretmenlerin toplantılarda ne tür bir iş birliği yaptığı sorusu sorulduğunda iş birliği içerisinde bir

sürecin yürütülmediğini ve her bir öğretmenin kendi başına çalışmaları yürüttüğünü “*Yok ki bu zaten benim sınıfımda, herkesin kendi sınıfında.*” sözleriyle dile getirmiştir.

Ceyda Öğretmen BEP toplantılarını daha çok özel gereksinimli öğrencinin durumunun aileye anlatıldığı ve aileye yapılması gerekenlerin aktarıldığı bir bilgilendirme toplantısı olarak ele almıştır. Ceyda Öğretmen ailelerin toplantılarda çocuklarının durumunu kabul etmemesinden kaynaklı sorun yaşadıklarına ilişkin memnuniyetsizliğini “*Tabi çocuğun durumunu anlatmam gerekiyor. Yani çocuğun sınıftaki durumunu. Daha iyi nasıl önlemler alınabilir, ne yapılabilir bunu konuşmamız gerekiyor. Yani yön göstermemiz gerekiyor veliye ama veli de şimdi ... çocuğunun çok iyi olduğunu anlatıyor (Ceyda Öğretmen, 14.12.2021)*” sözleriyle dile getirmiştir.

Ceyda Öğretmen özel gereksinimli öğrencilerinin ailelerini toplantılara çağırdığını ve görüşmeler gerçekleştirdiğini dile getirse de düzenlenen BEP toplantısına ailelerin davet edilmediği yapılan gözlemler sonucunda ortaya çıkmıştır. Ceyda Öğretmenin ailelerle yapmış olduğu görüşmeleri de BEP toplantısı olarak değerlendirdiği görülmüştür. Bu nedenle araştırmacı, BEP toplantılarının tam olarak ne anlama geldiğine ilişkin öğretmenlerin ve diğer katılımcıların yeterli bilgiye sahip olmadığını, bunun yanı sıra toplantılarda daha çok özel gereksinimli öğrencilerin problemlerine odaklanması nedeniyle ailelerle çatışma yaşandığını araştırmacı günlüğüne izleyen sözlerle yansıtmıştır:

BEP toplantısında yapmış olduğum gözleme, öğretmen ve ailelerle yapmış olduğum gözleme dayanarak şunu söyleyebilirim ki öğretmenler BEP toplantılarının asıl amacını ve neden yapılması gerektiğini tam olarak bilmiyorlar gibi. Bununla birlikte zaten aileler BEP’in ne olduğunu bilmediklerini de söylediler. Öğretmenler ailelerin katılmadığını dile getiriyor ama aileler de ne zaman istenirse gelmeye hazırız diyor bir taraftan. Ceyda Öğretmen aileyi çağırdıklarını ve BEP toplantılarında kendilerine çocukla ilgili bilgi verdiklerini söyledi ancak Seray Hanım toplantıya katılmadığını ve ne olduğunu bilmediğini söyledi. Ceyda Öğretmen BEP toplantısı olarak sadece tüm ekibin toplantılarını değil aynı zamanda aile görüşmelerini de dahil ediyor anladığım kadarıyla. Ancak bu toplantılarda da yine çocuğun gereksinimleri yerine problemlere odaklanıldığını fark ettim. Bu durum da ailelerin öğretmenlerle çatışma yaşamasına zemin hazırlıyor (Araştırmacı Günlüğü, 18.12.2021).

Nuran Öğretmenle yapılan görüşmede BEP toplantı süreçlerinde diğer katılımcılara göre aileyle olan etkileşimin daha olumlu olduğu görülsede Nuran Öğretmenin de BEP toplantıları dışındaki aile görüşmelerini BEP toplantısı olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Nuran Öğretmen BEP toplantılarında BEP hazırlama

süreçlerini daha çok kendi başına yürüttüğünü ifade etmiştir. Nuran Öğretmen BEP toplantılarını tek yönlü, öğretmenden okul yöneticisine ve aileye bilgi aktarma süreci olarak değerlendirmiştir. Bu durumu Nuran Öğretmen izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Ya ne gibi sorumluluklarımız var? İşte dediğim gibi planı hazırlıyoruz. Çocuklarımızın durumunu bire bir kendimiz biliyoruz zaten. Tamam hani çocuğumuzun durumunu anlatıyoruz müdür yardımcımıza ve velimize. Velimiz ne kadar çocuğunu bilse de tabii ki bu özel gereksinimi olan çocukların velileri çok hassas oluyorlar bildiğiniz gibi ve onları kırmadan, üzmeden buradaki akademik olarak bazı şeyleri anlatmak, onların birazcık aslında en zor süreci aslında. Veliye bunu kabullendirmek, ayrı bir süreçten geçeceğini ve bu planın uygulanacağını kabul ettirmek aslında en zor bölümü (Nuran Öğretmen, 07.12.2021).

BEP ekibi paydaşlarından biri olan ailelerin toplantılardaki katılım ve rolüne ilişkin araştırmacı tarafından elde edilen veriler analiz edildiğinde ailelerin BEP toplantılarında aktif değil daha çok pasif rolde olduğu ve BEP toplantılarına katılımlarının da oldukça sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan her iki aile de BEP toplantılarına yönelik sınırlı deneyime sahiptir. Bu durumla ilgili Fahriye Hanım kendisiyle yapılan görüşmede BEP toplantılarına daha önce katılıp katılmadığı sorusu sorulduğunda geçmiş birkaç yılda daha önce hiç toplantı olmadığını “Dediğim gibi hep birinci, ikinci sınıflarda geçen sene de hiç okulu olmadı gibi bir şey. ... Katılmadım.” sözleriyle ifade etmiştir.

BEP toplantısı sürecine ilişkin araştırmacı tarafından 02.11.2021 tarihinde yapılan gözlemlerin analiz süreçlerine dahil edilmesi sonucunda BEP ekibinin toplantıları yalnızca prosedür olarak değerlendirdikleri, bu nedenle sürecin işlevsel olmadığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra ailelerin BEP toplantılarına çağırılmadığı ve okul yöneticilerinin de BEP toplantılarında yer almadığı görülmüştür. Ailelerin de süreç içerisinde yeterince destek sağlamadığına ilişkin olumsuz görüşlere de sahip oldukları veri analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. BEP toplantısında öğretmenler arasında olumsuz bir iletişim olmamasına karşın bu iletişimin olumlu yönünün profesyonel ve işlevsel bir iletişimden çok kişilerarası iletişim kurma süreçleriyle ilgili olduğu söylenebilir. BEP toplantılarındaki iletişim ve iş birliği boyutuna ilişkin araştırmacı gözlemlerini izleyen şekilde kaydetmiştir:

Öğretmenlere BEP toplantısından hemen önce katılmamı kabul ettikleri için teşekkür ettiğimi söylediğimde “Hocam katılabilirsiniz. Zaten pek bir şey yapmıyoruz, kısa sürüyor (gülerek).” şeklinde bir yanıt aldım. Toplantı başladığında ailelerin davet edilmediğini gördüm. Aileleri davet etmemişler ancak ailelerin katılım göstermemelerinden de şikayetçi

olduklarını dile getirmekteler. Toplantı başlarken Mahir Öğretmen “Tamamen prosedür.” ifadesini kullandı. Öğretmenlerin tamamı resmi evrak işi olarak bir araya geldiklerini dile getirdiler. Bunlarla birlikte öğretmenler arasında iletişim ve iş birliği iyi ancak işlevsel değil. Yalnızca birbirleriyle kurdukları iletişim olumsuz değil ancak özel gereksinimli öğrencilere ve ailelerine sunulacak olan BEP hizmetlerine ilişkin işlevsel bir iş birliği gözleyemedim (BEP Toplantı Gözlemi, 02.11.2021).

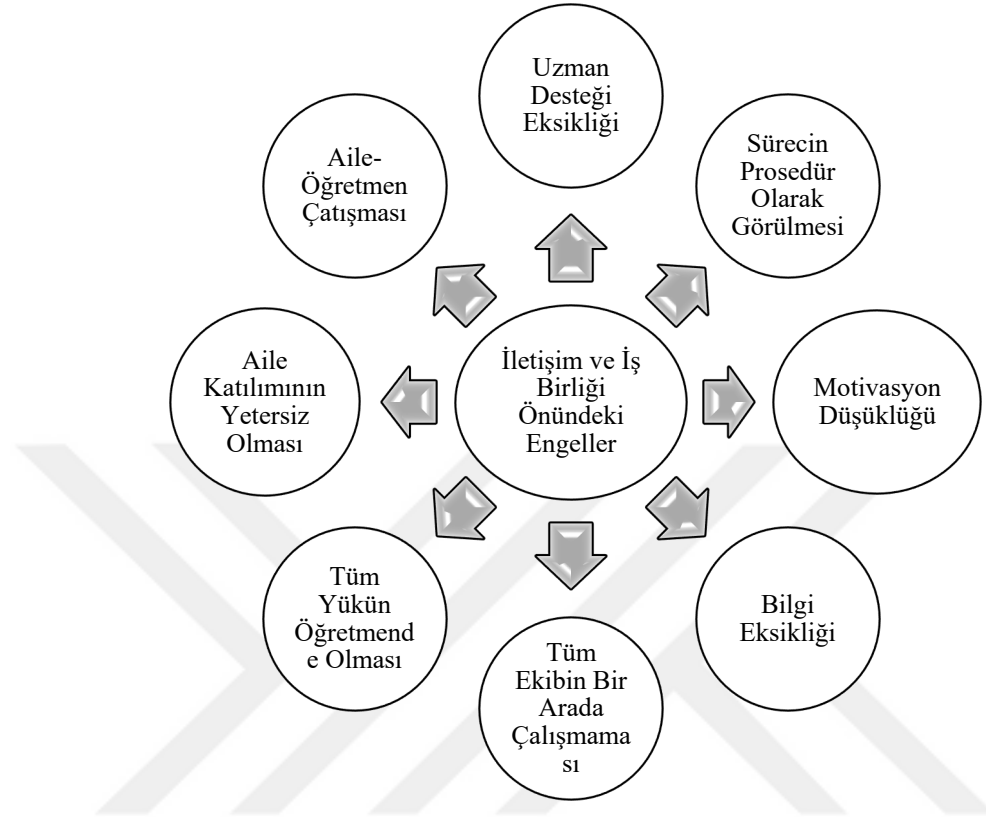
4.1.3.2 Ekip üyeleri arasındaki iletişim, iş birliği ve roller

Araştırmanın durum belirleme aşamasında araştırmacı tarafından BEP ekibindeki iletişim ve iş birliği süreçlerinin ve ekip üyelerinin rollerinin anlaşılması amacıyla çeşitli veri toplama teknikleriyle elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz süreçleri sonunda elde edilen bulgulara göre BEP ekibindeki aile rollerinin neredeyse yalnızca bilgi aktarılan kişi olarak biçimlendiği ve öğretmenlerin de herhangi bir iş birliği süreci yürütülme-siz yalnız başlarına BEP hazırlama ve uygulama süreçlerini yürüttüğü görülmüştür. Şekil 4.2’de de görüldüğü üzere BEP ekibinde iletişim ve iş birliği önünde çeşitli engellerin varlığı veri analizi sonunda ortaya konmuştur. Ekip içerisinde ekibe yol gösterici bir uzmanın yer almaması, sürecin yalnızca prosedür olarak görülmesi, BEP sürecine ilişkin öğretmenlerin motivasyonunun düşük olması, ekipte yer alan tüm üyelerin BEP’e ve BEP süreçlerine ilişkin bilgi eksikliği yaşamaması, tüm ekibin bir arada çalışmaması, aile katılımının yetersiz olması ve süreç içerisinde aile-öğretmen çatışması yaşanması BEP ekibindeki iletişim ve iş birliğinin önündeki başlıca engeller olarak sıralanabilir. Bununla beraber BEP ekibindeki iletişim ve iş birliği yönünün öğretmenler ile öğretmenler arasında, öğretmenler ile okul yöneticileri arasında, öğretmenler ve okul yönetimi ile aile arasında olacak biçimde gerçekleştiği görülmektedir.

BEP ekibinde yer alan ekip üyelerinin durum belirleme aşamasındaki rollerine bakıldığında Şekil 4.3’te görüldüğü üzere okul müdürünün süreçleri denetleme ve hazırlanan BEP’leri onaylama rolünde olduğu, okul müdür yardımcısının ise BEP ekibi süreçlerinin organize edilmesinden sorumlu olduğu, ailelerin yalnızca kendilerinden istendiğinde okula gelmesi ve süreçlere öğretmenlerin istediği düzeyde dahil olması rolünde olduğundan söz edilebilir.

Şekil 4.2

BEP Ekibindeki İletişim ve İş Birliğinin Önündeki Engeller

Öğretmenlerin ailelerle iletişim kurmak, onları bilgilendirmek ve BEP hazırlamak gibi rol ve sorumlulukları olduğu görülmektedir. BEP toplantısının düzenlenmesi hem okul yönetiminin hem de öğretmenlerin ortak görevi olarak görülürken tüm ekip tarafından imza atılması gibi prosedürel süreçler de ekibin ortak sorumluluğu olarak belirlenmiştir.

Seray Hanım ve Ceyda Öğretmen arasındaki ilişkiye bakıldığında daha çok özel gereksinimli öğrencinin yetersizliklerine odaklanıldığı, öğretmen ile aile arasında çatışma yaşandığı görülmektedir. İlk olarak Ceyda Öğretmenin özel gereksinimli öğrenciye bakış açısının iletişim ve iş birliği süreçlerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

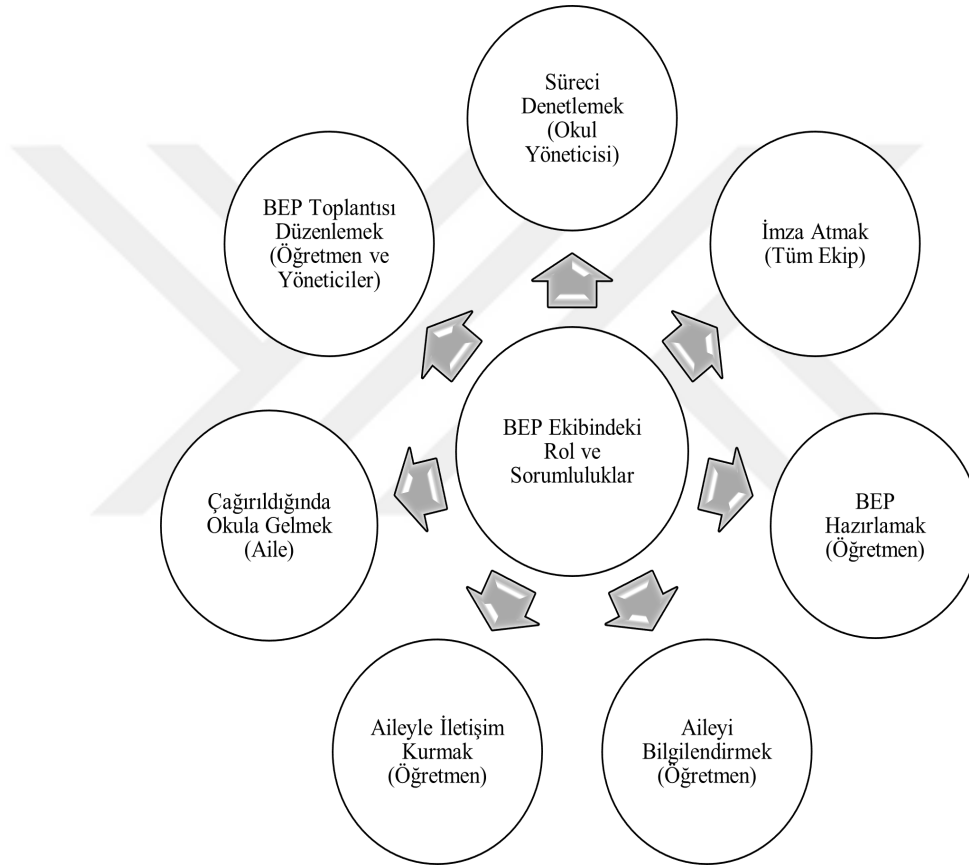
Ceyda Öğretmen özel gereksinimli öğrencisinin akranlarına göre öğrenme süreçlerinin geride olduğunu, sınıfa geliş gidişlerinin çok işe yaramadığını ve öğrencinin öğrenmeyi istemediğini, dikkatinin de çok kolay dağıldığını izleyen sözlerle ifade etmiştir:

... bir şey öğrendiğini zannetmiyorum. Yani geliyor gidiyor. Başarı bir şey kaydedemedik. Yani başarı elde edemedik. Çok çok geri. Geri yani birinci sınıf biz dört, dördüncü sınıfız şimdi daha okuma yazma bilmiyor. Sayıları biliyor ama. Bir de başarı elde edemiyoruz çünkü

isteyene öğretebiliyorsun. İstemediği için bir şey sorduğum zaman bir etrafına bakıyor, diğerleri bana bakıyor mu diye. Dikkati dağılıyor zaten. Hiperaktif, önden önden böyle çok aceleci, böyle şey yapamıyor, konsantre olamıyor, dikkat eksikliği de var. Yani ben başarılı olamadığımı düşünüyorum gerçekten. Bu da beni çok üzüyor. Böyle düşünüyorum (Ceyda Öğretmen, 14.12.2021).

Şekil 4.3

BEP Ekibi Üyelerinin Durum Belirleme Aşamasındaki Rol ve Sorumlulukları

Ceyda Öğretmen BEP ekibinin bir üyesi olarak Seray Hanımla iletişim kurduğunu ancak bu iletişimin daha çok çatışmaya neden olduğunu dile getirmiştir. Çatışmanın temel nedeni olarak da annenin özel gereksinimli çocuğuyla ilgili doğru bilgileri paylaşmadığını dile getirmiştir. Ceyda Öğretmen iletişim sorunları yaşamalarının bir diğer nedeni olarak da annenin konuşma sırasında dikkatinin dağıldığını ve iletişimin bu nedenle başarısız olduğunu ifade etmiştir. Bunlara ek olarak Ceyda Öğretmen annenin çocuğuyla ilgili durumları kabul etmediğini dile getirmiştir. Ceyda Öğretmen iletişim ve iş birliği önündeki söz konusu engelleri izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Hani kabullenmiyor ya başta kabullenmedikleri için. ... Veliyle de görüşürken hiç verim alamadım. Çünkü dürüst olduğuna inanmıyorum. Olduğu gibi konuşmuyor, yani o kadar uslu anlatıyor ki kızını, o kadar güzel okuduğunu anlatıyor. “Gel oku diyorum.”, okuyamıyor. Yani hiç tutarlı bir tarafını bulamadım yani. Ondan sonra tam ben onunla konuşurken bir şeyler anlatmaya çalışırken onun da dikkati dağınmak gidiyor. Çocuğuyla konuşmaya başlıyor. Artık tamam dedim, dinlemiyorsan ben de anlatmayacağım. Yani artık ne kızından ne annesi (gülmeye başladı) şey yapamadım, yani anlaşılmadık bir türlü. Neyse bu sene artık mezun olmasını bekliyorum. Başka faydam olmadığı için çok üzülüyorum. Sınıfa zarar verdiği için çok üzülüyorum. Başlı başına üzüntü benim için (Ceyda Öğretmen, 14.12.2021).

Seray Hanımla yapılan görüşmede o da tıpkı Ceyda Öğretmenin iletişim ve iş birliğine ilişkin söylediklerine benzer olumsuzluklar ifade etmiştir. Seray Hanım kendi çocuğunun hem önceki öğretmenleriyle hem de mevcut öğretmeni olan Ceyda Öğretmenle çocuğuna sunulan hizmetler ve öğretmenlerin tutumlarıyla ilgili olumsuz deneyimler yaşadığını dile getirmiştir. Seray Hanım öğretmenlerle yaşadığı problemlerin temelinde çocuğunun okuma-yazma öğrenmesine ilişkin isteğinin olduğunu dile getirmiştir. Seray Hanım bunlara ek olarak aslında çabaladığını ancak bunun bilinmesine rağmen aralarında olumsuz bir iletişim olduğunu izleyen sözleriyle dile getirmiştir:

Sonra ... hoca da vardı. Hatta bayağı bir tartıştık ... hocayla niye böyle şey yapıyorsunuz diye. Dedi ki “İnanın dedi kızınızda sorun var.” dedi. Okuma-yazmasını çok istiyorum. Ceyda Hocayla çok tartıştık. Öbür öğretmenlerle çok tartışma olurdu. Çocuk okuma-yazma öğreysin diye tek çabam bu benim. Rolüm bu. Kızım iyi bir gelecek şey olsun diye elinde bir mesleği olsun, bileziği olsun. Benim çabam bu ve elimden geleni de yapacağımı da CeydaHoca da çok iyi biliyor (Seray Hanım, 14.12.2021).

Araştırmacı katılımcılarla yapmış olduğu yarı-yapılandırılmış, yapılandırılmamış görüşmeler ve gözlemler sonucunda Ceyda Öğretmen ve Seray Hanım arasındaki iletişim ve iş birliğinin neredeyse hiç olumlu seyretmediğini ortaya koymuş ve bunun nedenlerini öğretmenin özel gereksinimli öğrencinin öğrenme süreçlerine ilişkin umutsuzluğa kapılması, öğretmen ve aile arasında öğrencinin olumsuz özelliklerine odaklı bir iletişim kurma biçiminin yürütülüyor olması, aile ve öğretmenin amaçlarının birbirleriyle uyuşmuyor olması ve öğretmenin bakış açısıyla ailenin anlatılanları kabul etmemesi şeklinde sıralamıştır. Aile kendisinden istendiğinde süreçlerde istenen destekleri sunacağını ve iş birliği kuracağını dile getirmiştir. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen ifadelerle aktarmıştır:

BEP ekibiyle ilgili bir süredir okuldayım ve hem sınıfta hem öğretmenler odasında yaptığım gözlemler ve yaptığım görüşmeler sonucunda sanırım en olumsuz iletişim ve iş birliği

süreçlerinin Ceyda Öğretmen ve Seray Hanım arasında olduğunu görmekteyim. Ceyda Öğretmen öğrencisinden hiç umutlu görünmüyor. Sınıf içerisinde öğrencisiyle bu yüzden artık ilgilenmiyor gibi görünüyor. Bu durum da bence aileyle olan iletişimi olumsuz etkiliyor. Buna ek olarak öğretmen aileye de inancını kaybetmiş gibi görünüyor. Artık öğrencinin mezun olmasının kendisini rahatlatacağını dile getiriyor. Ancak bu öğrenci gitse bile yarın başka bir öğrenci gelecek ve bu süreçler düzelmezse aynı süreçlerin tekrarı başka bir aile ve öğrenciyle döngüsel olarak yaşanacak. Aile çocuğunun zeki olduğunu ancak öğrenmeyi istemediğini dile getiriyor ama öğretmen de okuma-yazmayı bir türlü öğrenmediğini, bu nedenle kendisinin yapabileceği bir şey kalmadığını söylüyor. Bu durumda öğretmen de ailenin durumu kabullenmediğini söylüyor. Dolayısıyla şimdilik ortada önemli bir sorun var olduğu kesin. Ancak Seray Hanımla yaptığım görüşmede kendisinin her konuda destek sunmak adına çaba göstermek istediğini dile getirmesi bence bu ilişkinin gerekli dokunuşlar yapılırsa güzel yerlere gideceğini gösteriyor (Araştırmacı Günlüğü, 14.12.2021).

Araştırmanın diğer katılımcıları olan Nuran Öğretmen ve Fahriye Hanımın iletişim ve iş birliği süreçlerine bakıldığında ikisi arasındaki ilişkinin daha olumlu bir atmosferde yürüdüğü söylenebilir. Ancak bu süreçte iş birliğinden çok iletişimin olduğu söylenebilir. Bu iletişimin boyutuna bakıldığında daha çok öğretmenden aileye tek yönlü bir iletişim olduğu görülmektedir. İletişimin amacına bakıldığında ise daha çok öğretmen tarafından aileye sunulan bilgilendirici içerikten söz edilebilir. Nuran Öğretmen iletişim süreçlerinde aileyi okul yönetimiyle birlikte ekipte olumlu katkı sağlayacak önemli bir “sacayağı” olarak tanımlamıştır. Nuran Öğretmen olması gerekeni izleyen sözlerle anlatmıştır:

... olmalı aile, çünkü destekleyecek yani. Çünkü eğitimin bir sacayağı biziz. İdareciler ve aile, biz hep böyle geçiririz olayı. Yani olmalı, mutlaka olmalı. Çünkü evde verdiğimiz ödevde ya da bazı davranışların sürekliliği konusunda aileyi bilgilendirmekten, mesela ailelerle bire bir, sadece BEP’li öğrencilerimle değil, diğer öğrenci velilerimle de bire bir görüşmelerimi devamlı yaparım ki gelişmeleri ve eksik oldukları konu. Daha sonra bana geri dönüt yapmalarını da çok isterim. Ne gibi değişiklikler oldu evde, ne gibi şeyler oldu? Siz bana gelin, tekrar anlatın ki bir de aileyi bu sürecin içine sokmak BEP’li çocukta çok çok önemli, gelişim açısından çok önemli bence. Yani ben çünkü meslek hayatım boyunca BEP’li, mutlaka sınıfımda birkaç öğrenci mutlaka oldu. Çok önemli olduğuna inanıyorum (Nuran Öğretmen, 07.12.2021).

Nuran Öğretmene BEP ekibindeki rol ve sorumlulukları sorulduğunda sıraladığı sorumluluklar arasında özel gereksinimli öğrencinin ailesini bilgilendirmek yer almıştır. Nuran Öğretmen aileleri bilgilendirirken onların hassas olabileceğini düşündüğü durumlarda daha dikkatli bir iletişim süreci seçilmesi gerektiğini, bunun ailelerin durumu

kabullenmelerini sağlamakda önemli olduğunu belirtmiştir. Nuran Öğretmen kendisinin bu konuda şanslı olduğunu izleyen sözlerle ifade etmiştir:

... çocuğumuzun durumunu anlatıyoruz müdür yardımcımıza ve velimize. Velimiz ne kadar çocuğunu bilse de tabii ki bu özel gereksinimi olan çocukların velileri çok hassas oluyorlar bildiğiniz gibi ve onları kırmadan, üzmeden buradaki akademik olarak bazı şeyleri anlatmak, onların birazcık aslında en zor süreci aslında. Veliye bunu kabullendirmek, ayrı bir süreçten geçeceğini ve bu planın uygulanacağını kabul ettirmek aslında en zor bölümü. Fakat ben çok şanslıyım velilerim yönünden. Beni desteklediler ve benim şeyime uydular, planıma uydular yani (Nuran Öğretmen, 07.12.2021).

Fahriye Hanıma BEP ekibindeki iletişim ve iş birliği sorulduğunda kendisinin daha çok bilgiyi alan kişi olduğunu ve yalnızca kendisi çağırılınca okula gittiğini dile getirmiştir. Fahriye Hanım öğretmenle olan iletişimiyle ilgili olumsuz bir ifade kullanmaktan kaçınmaya çalışmış ve bu durumu izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Hani bir tanecik öğretmenimiz var zaten, şimdi ne diyeceğimi bilemedim. Hani sorun olduğu zamanlarda hep çağırılıyordum. Şunu şöyle yapacağız, bunu böyle yapacağız diye özel eğitim öğretmenimiz de geliyordu. Buraya geçen sene pandemiden dolayı gelemedi. Zaten okula bu sene de yani hiç sorun çıkartmadı. Çok şükür tam zamanlı duruyor (Fahriye Hanım, 14.12.2021).

Nuran Öğretmen ve Fahriye Hanım arasındaki iletişim ve iş birliğine bakıldığında iletişimin olumlu seyretmesinin nedeni olarak öğrencinin problem davranış sergileme konusunda öğretmenin söylemlerine göre akranlarına yakın olması ve ailenin süreçlere ilişkin öğretmen tarafından dile getirilenleri kabullenici rolde olması ifade edilmiştir. Ancak hem katılımcılarla yapılan görüşmeler hem de araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde bu iş birliği süreçlerinin yürütülmediği görülmüştür. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen sözlerle yansıtmıştır:

BEP ekibinde yer alan Nuran Öğretmen ve Fahriye Hanım arasındaki iletişim genel olarak sadece bilgilendirme amacıyla gerçekleşiyor. Fahriye Hanım daha çok kendisi çağırılınca okula geliyor ancak ne zaman istenirse gelip süreçlere dahil olabileceğini de söyledi. İş birliği boyutuna bakıldığında okulun geri kalanı gibi çok işlevsel bir şeyden söz etmek pek mümkün değil gibi. Özellikle ailelerin iş birliği süreçlerinde hiç olmadığını rahatlıkla söyleyebilirim. Özetleyecek olursam iletişimde zaman zaman olumlu zaman zaman olumsuz süreçler yaşansa da iş birliğinde ailelerin yer almadığını görüyorum. Bu durum bence öğretmenlerin yükünü de artıran bir şey. Çünkü bundan hep yakınıyorlar (Araştırmacı Günlüğü, 20.12.2021).

Mahir Öğretmen ve aile arasındaki duruma bakıldığında çok daha farklı bir dinamiğin söz konusu olduğu görülmüştür. Esen'in annesi süreçten hemen önce yaşamını yitirdiği için öğretmen ve aile arasında iletişim tamamen sona ermiştir. Mahir Öğretmen öğrencinin bakımını üstlenen baba ve halanın da özel gereksinimli olduğunu, dolayısıyla öğrencinin BEP süreçleriyle ilgili herhangi bir iletişimin gerçekleşmediğini dile getirmiştir. Mahir Öğretmen öğrencinin babasını ve halasını süreçlerde iş birliğine dahil etmek için çeşitli çalışmalar yürüttüğünü ancak sürece dahil olmadıklarını izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Valla aslında şöyle sağlam bir babası olsa veya annesi olsa veya halası da katılsa çok güzel olur ama ben iki şeyde birinci sınıftaydım, işte 15 tatilde bir plan hazırladım. Çok basit bir plandı. 15 günlük, gün gün, saat saat ne yapacağı yazıyordu. Maalesef onu bile çocuğa uygulamamışlar. Yani çocuk sadece gidiyor, eline telefon veriliyor. ... şu an yani. Sınıfta ben veya bir gün içinde ben Esen ile en fazla ilgileneneğim yarım saattir, o da en fazla maksimum. Ama eve gittiği zaman ailesi her iki saatte bir 20 dakika çocukla ilgilense bir saati bulur. En az altı saatte bir saati çocuğa ayırabilir ve bire bir olur ve daha etkili olur. En azından der ki ha benim annem, halam, babam da benim arkamda. Ama eve gidince ha ben eve gideyim, telefonumu alayım. Nasıl olsa babam da beni ellemiyor. Gürültü etmemem için telefon veriyorlar mantığıyla düşünüyor. Çocuk haklı (Mahir Öğretmen, 14.12.2021).

BEP ekibindeki iş birliği ve iletişimle ilgili olarak ekip üyeleri arasında genel olarak olumlu bir iletişimin olduğu, ancak iş birliği süreçlerinde genellikle öğretmenlerin yalnız olduğu ve tüm süreçleri tek başlarına yürütmek zorunda oldukları görülmüştür. Okul müdürünün rolünün de süreçlerin resmi takibini yapmak olarak ifade edilmiştir. Okul müdürü Yüksel Bey bu durumla ilgili olarak ekibin formalite amacıyla kurulduğunu, süreçle ilgili olarak tüm yükün sınıf öğretmenleri tarafından üstlenildiğini, okulda rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmenlerinin olmayışının da özellikle iş birliği boyutunu olumsuz etkilediğini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Ya aslında burada işi götüren genelde sınıf öğretmeni oluyor. Sınıf öğretmeni burada BEP planını hazırlıyor. Biraz daha böyle ekip formalite yani ilk yönetmelikler gereği kuruluyor ve bu işin lokomotif sınıf öğretmeni. Bu işi götürüyor, BEP planını hazırlıyor. Onun uygulanmasında. Aslında dikkat edilmesi gerek konuları siz daha iyi biliyorsunuz ama bu konularda biz biraz rehber öğretmenimiz olmadığımız için bazı eksikliklerimiz var. Yani tamamen özel öğretim özel eğitim öğretmenimiz de yok. Bu konuda işte rehber öğretmenin olması gerçekten bizim elimizi rahatlatan bir unsur. Sınıf öğretmenine düşüyor biraz daha yük burada. Lokomotif oluyor ve o götürüyor. Biz sadece işin resmi prosedür yanını takip ediyoruz. Öyle söyleyeyim (Yüksel Bey, 13.12.2021).

Okul müdürü Yüksel Bey BEP ekibindeki rollerin yasal olarak açık bir biçimde belirtildiğini ancak ekipte yetersiz uzman oluşu ve öğretmenlerin BEP süreçlerine ilişkin bilgi eksikliği olmasından kaynaklanan çeşitli sorunlardan dolayı ekip üyelerinin kendi rollerini tam olarak yerine getiremediklerini ve hem öğretmenlerin hem de okul yöneticilerinin eğitim almaları gerektiğini izleyen sözlerle vurgulamıştır:

Aslında Yönetmelik tam olarak rolleri güzel belirlemiş, yani en tepeden en alta kadar okul müdürü, müdür yardımcısı, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni, özel eğitim öğretmeni. Aslında bunlar düşünülerek belirlenmiş şeyler ama işte burada uygulamada bazı sıkıntılar oluyor. Mesela rehabilitasyon merkezindeki özel eğitim öğretmenin katılımında problem yaşanabiliyor ya da öğretmenin ya da idarenin bu konuda yeterli bilgisi olmamış olabiliyor. Ama taslak güzel çizilmiş ama uygulamada bazı sıkıntılar var. Bu konuda öğretmen eğitimlerinin, idareci eğitimlerinin yapılması gerekiyor (Yüksel Bey, 13.12.2021).

Okul müdür yardımcısı Mine Hanım BEP ekibinde yer alan öğretmenler arasında olumlu bir iletişim olduğunu ancak iş birliği süreçlerinin yeterli düzeyde yürütülmediğini dile getirmiştir. Mine Hanım öğretmenler arasında iş birliği süreçlerinin yeterli düzeyde yürütülememesinin nedenini her bir öğretmenin sınıfında yer alan özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerdeki farklılıklar olarak belirtmiştir. Mine Hanım bu iş birliği sürecinin yanı sıra öğretmenlerin BEP hazırlama rolüne değinirken okul müdürünün rolünü ise hazırlanan BEP'leri onaylamak olarak ifade etmiştir. Mine Hanım aynı zamanda ailelerle iletişim kurulduğunu ancak iş birliği süreçlerine dahil edilmediklerini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Açıkçası onlar kendi aralarında zaten sürekli bir kontak halindeler, konuşuyorlar neler yaptıklarını. Dönem başında da bu RAM'dan gelen raporları benden aldılar, sonra o BEP'leri oluşturdular kendileri. En son müdür bey onları inceledi, hani tamamdır dedi. O şekilde devam ettiler. Sürekli zaten konuşuyorlar. Özel eğitim öğrencilerine ne yapacaklarını, etceklerinin ne olduğu ailelerle sürekli konuşuyorlar. Öyle çok açıkçası aktif yani toplantı tarzı yaptığımız bir şey yok. ... Birbiriyle iletişim kurarak sadece resmi evrak işte dönem başında o şeyde yapılıyor. Ailelerle de sürekli görüşüyorlar. Hani özellikle de çağırmıyorlar. ... Bir de zaten hepsinin genel olarak sıkıntısı çocukların farklı olduğu için farklı problemleri olduğu için. Şey yapamıyorlar da hani mesela bir öğrencimiz otizmli hani tek o otizmli olduğu için. Hocam onu kendi hani bildiği şekilde öğrenci yönlendiriyor. Birbirlerinden yardım almaya çalışıyorlar ama hani hepsi farklı olduğundan çok da şey olmuyor. Açıkçası ortak bir noktada buluşmuyorlar (Mine Hanım, 07.12.2021).

BEP ekibinde okul yöneticilerinin kendi aralarındaki iletişim ve iş birliği süreçlerine bakıldığında sorumluluğun okul müdürü olan Yüksel Bey tarafından üstlenildiği ancak

zaman zaman Mine Hanıma süreçlerin organize edilmesi konusunda görev verildiği görülmektedir. Okul müdürü ve müdür yardımcısı arasında uyumlu bir çalışma ortamı olduğu araştırmacı tarafından gözlenmiştir. Bu duruma ilişkin araştırmacı saha notları arasına izleyen ifadeleri eklemiştir:

BEP ekibindeki okul müdürü ve müdür yardımcısı arasında son derece uyumlu bir iş birliği kurulduğunu gözlemledim. Okul müdürü BEP ekibinin denetlenmesi rolünü üstlenmişken BEP ekibindeki planlama ve organizasyon gibi işlerin takibini müdür yardımcısı yapıyor ama yine de roller çok ayrılmış değil gibi. Yönetimin kendi içerisinde uyumlu olması BEP ekibi süreçleri açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir (Saha Notu, 20.12.2021).

BEP ekibinde yer alan öğretmenler ve okul yönetimi arasındaki iletişime bakıldığında birbirlerinin sınırlarına saygı duyma ve olumlu iletişim kurma temeline dayanan bir iletişim biçiminden söz edilebilir. Okul yönetimi ve öğretmenler arasında öğretmenler odasında olumlu bir iletişim olduğu ancak iş birliği süreçlerinin olmadığı söylenebilir. Bu duruma ilişkin araştırmacı gözlem ve görüşmelerine dayanarak günlüğüne izleyen ifadeleri yansıtmıştır:

Öğretmenler ve okul yöneticileri arasında son derece iyi bir iletişim olduğunu görüyorum. Bu durum öğretmenler odasına net bir şekilde yansıyor. Öğretmenler ve okul yöneticileri birbirlerine son derece güler yüzlü davranıyor ve birbirlerine saygı duyuyorlar. Yöneticiler öğretmenlerin süreçlerine saygı gösteriyor ve sınırları aşmamaya özen gösteriyorlar. Ancak iş birliği süreçlerinden söz etmek pek mümkün değil. Bunun nedeni de elbette süreçlerde bir araya gelmiyor oluşları. Bununla beraber hem yöneticiler hem de öğretmenler iş birliğine açık görünüyor (Araştırmacı Günlüğü 29.12.2021).

4.1.3.3 Ekipte kullanılan dil

BEP ekibindeki işleyişe ilişkin durum belirleme aşamasında araştırmacı tarafından yapılan gözlemler ve ekip üyeleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda ekipte yer alan üyelerin özel gereksinimli öğrencilere ilişkin kullandıkları dil dikkat çekmiştir. Ekipte yer alan öğretmen ve okul yöneticilerinin özel gereksinimli öğrenciden söz ederken “BEP’li öğrenci” şeklinde bir ifadeyi kullandıkları görülmüştür. Öğretmenler ve okul yöneticileri özel gereksinimli öğrenciden söz ederken öğrenciden ismiyle söz etmek yerine “BEP’li öğrenci” ifadesini kullanmaları, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin öğrencilere bakış açısını yansıtmaları açısından araştırmacı ve İK üyeleri tarafından önemli bir bulgu olarak değerlendirilmiş ve buna raporlaştırma aşamasında yer verilmesine 07.01.2022 tarihli İK toplantısında karar verilmiştir.

4.1.4 BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme

Araştırmacı durum belirleme aşamasında araştırmadaki katılımcılarla yapmış olduğu görüşmeler, BEP toplantılarında ve özel gereksinimli öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflarda yapmış olduğu gözlemler, özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanmış olan BEP'ler ve bu süreçleri yansıtmış olduğu günlükleri analiz süreçlerine dahil edip BEP ekibi tarafından yürütülen BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin çeşitli bulguları ortaya koymuştur. İzleyen başlıklarda BEP ekibi tarafından BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin alt temalara yer verilmiştir.

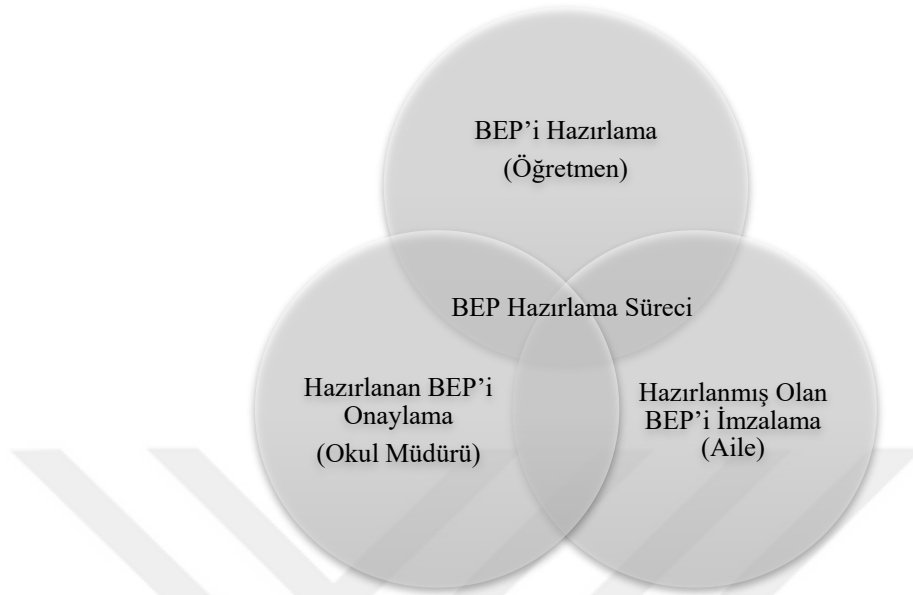
4.1.4.1 BEP'in hazırlanması süreçleri

Araştırmanın durum belirleme aşamasında BEP hazırlama süreçlerine ilişkin elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda Şekil 4.4'te görüldüğü gibi BEP hazırlama süreçlerinde iş birliği olmadığı ve bu süreçlerin tamamen özel gereksinimli öğrencinin eğitiminden sorumlu öğretmenler tarafından hazırlanmak durumunda olduğu, okul müdürünün yalnızca hazırlanan BEP'leri onayladığı, ailelerin ise BEP'in ne olduğuna ilişkin fikir sahibi olmadığı, ilk defa duydukları ve yalnızca hazırlanan BEP'lere ilişkin imza atmak gibi bir sorumlulukları olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla BEP hazırlama süreçlerinde ailelerin ve okul yöneticilerinin herhangi bir rolü olmadığı ya da çok az olduğu görülmüştür.

BEP hazırlama sürecinde öğretmenlerin yalnız kalmalarının yanı sıra BEP'in nasıl hazırlanacağına ilişkin bilgi eksikliği de bu süreçlerde sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Öğretmenlerin BEP hazırlama süreçlerinde uygun kaynaklara erişememesi de hazırlanan BEP'lerin işlevselliğini olumsuz yönde etkileyen bir diğer neden olarak dile getirilmiştir. Ayrıca özel gereksinimli öğrencilere yönelik hazırlanan BEP'ler incelendiğinde bu BEP'lerin öğrencilerin performans düzeyine uygun olmadığı ifade edilebilir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde ve BEP toplantısında yapılan gözlemlerde ortaya çıkan verilere göre öğretmenlerin BEP hazırlarken elektronik ortamlardan elde ettikleri hazır şablonlardan yararlandığı ve dolayısıyla BEP hazırlarken öğrencinin gereksinimlerinden ve performans düzeyinden yola çıkarak bu süreçleri işletemedikleri görülmüştür.

Şekil 4.4

BEP Hazırlama Sürecindeki Rol Dağılımı

Öğretmenlerin sınıfındaki öğrencilerin ilerlemesi konusunda umutsuz olması da yeni BEP hazırlamak yerine eski BEP'lerden yararlanmalarına neden olmaktadır. Bunlara ek olarak öğretmenlerin BEP'i hazırlanması gereken bir evrak ve bu evrakı hazırlamayı da bir prosedür olarak görmesi BEP hazırlama süreçlerine olumsuz etki etmektedir. BEP hazırlama süreçlerinde öğretmenlerin yaşadıkları güçlükler Şekil 4.5'te yer verilmiştir.

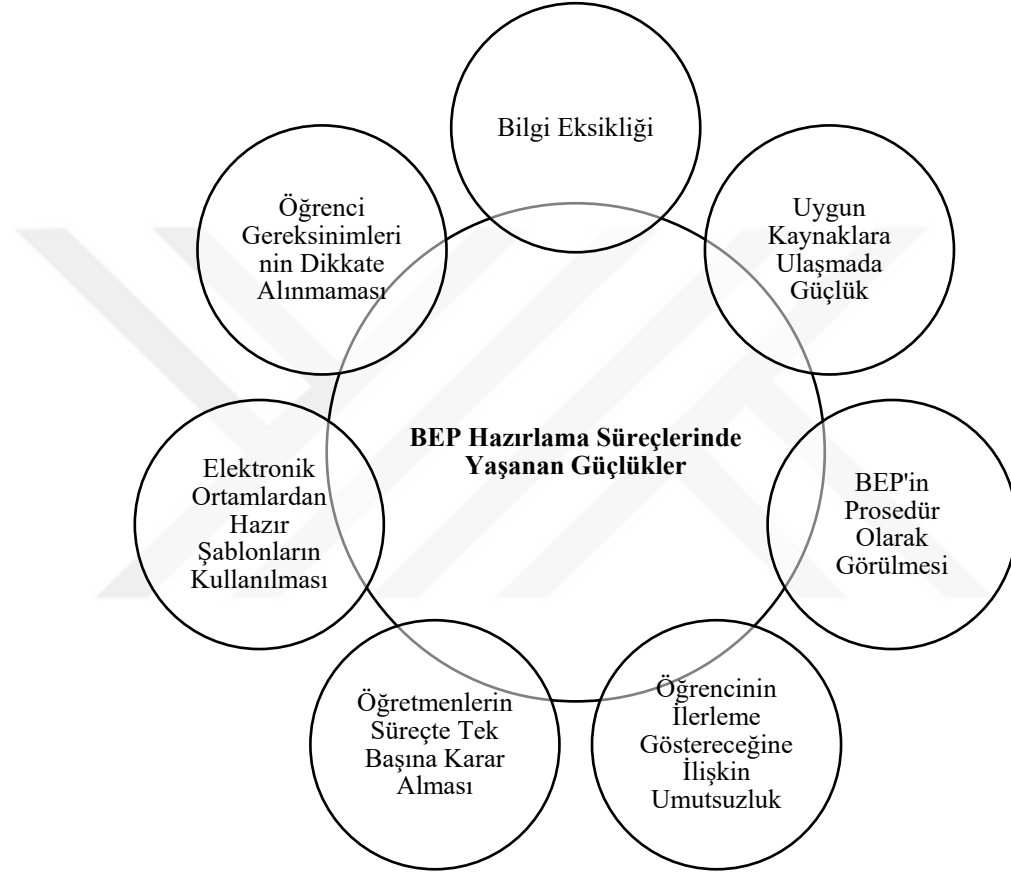
Durum belirleme aşamasında BEP hazırlama süreçlerine ilişkin BEP toplantısında yapılan gözlemlerde araştırmacı gözlemlerini izleyen ifadelerle özetlemiştir:

BEP toplantısına yalnızca öğretmenler katıldı ve ailelerin süreçle ilgili davet edilmediğini öğrendim. Bununla beraber öğretmenler ailelerin iş birliği kurmadıklarından yakınmaya başladılar. "BEP toplantısına katılabilir miyim?" sorusunu sorduğumda katılabileceğimi söyleyip gülerken zaten pek bir şey yapmadıklarını ve toplantının kısa süreceğini ifade ettiler. Toplantı öğretmenlerin de deyimiyle tamamen "prosedür yerine getirilsin diye" gerçekleşti. Öğretmenler arasında iletişim olumlu olsa da işlevsel görünmüyor. Dolayısıyla BEP hazırlama süreçlerinde birbirlerinden bilgi ve deneyim anlamında yararlanmak yerine yalnızca bir BEP'teki ifadenin kopyalanıp yeni BEP'e yapıştırıldığını gördüm. Bununla birlikte öğretmenlerin öğrenci performansına odaklanmak yerine internet ortamından hazır şablonlardan yararlandığını söyleyebilirim. Öğretmenler "eğitimhane" adlı bir sitedeki amaçları alıp aynen kullanıyorlar gibi görünüyor. Toplantının tek bir gündem maddesi vardı bu da BEP evrakının hazırlanmasıydı. Dolayısıyla öğrencinin gereksinimleri, sunulacak

destek hizmetleri ve değerlendirme süreçleri gibi maddeler konuşulmadı. Bununla beraber öğretmenler bilgi eksikliklerini dile getirerek kendilerine sunulacak herhangi bir yardımı kabul edeceklerini de dile getirdiler (BEP toplantısı, 02.11.2021).

Şekil 4.5

BEP Hazırlama Süreçlerinde Öğretmenlerin Yaşadığı Güçlükler

BEP hazırlama süreçlerinde öğretmenlerin yaşadıkları zorluklarla ilgili soru sorulduğunda Ceyda Öğretmen, zorluk yaşamadığını ve bunun nedeni olarak da yeni BEP hazırlamadığını dile getirmiştir. Ceyda Öğretmen motivasyon eksikliğini öğrencinin ilerleme kaydetmemesine bağlayarak izleyen sözlerle ifade etmiştir:

Ya hiç zorluk yaşamıyorum, çünkü ilerleme kaydetmediğimiz için aynı BEP devam ediyor yani. Aynı BEP planını tekrar kullanıyorum, çünkü ilerleyemiyoruz (Ceyda Öğretmen, 14.12.2021).

Mahir Öğretmen BEP hazırlama süreçlerine ilişkin ekip üyelerinin bilgi yetersizliğine sahip olduğunu, bu nedenle BEP hazırlama süreçlerinde uygun kaynaklara erişmede

güçlük yaşadıklarını ve internet ortamından elde ettikleri BEP taslaklarından yararlandıklarını izleyen sözlerle dile getirmiştir:

BEP'i nasıl hazırlıyoruz? Ne yalan söyleyeyim, internetten indiriyoruz. ... Allah razı olsun. Bu eğitimhanedir gibi şeylerden hazır gelince bize bir en azından bir kılavuz oluyor. Biz onun üstünde küçük düzenlemeler yapıyoruz. Daha güzel oluyor. Ondan sonra çocuğu gözümüzün önüne alıyoruz. Oradakileri okuyoruz, bazılarını çıkartıyoruz. Bazı bir şeyler ekliyoruz çocuğun durumuna göre. ... He neden öyle yapıyoruz? Çünkü biz gerçekten temelimiz yok. Sonuçta ben tarih bölümü mezunuyum. Öncesinde de elektrik mezunuyum (gülerek). He özel eğitimi almadım, eğitim de almadım. Normal şey eğitimde alsak da zaten çocukla karşı karşıya gelmedikten sonra kusura bakma hiçbir şey olmuyor. Yani orada oturduğun yerde işte şu saatte şunu yapacaksın, bu saatte yapamıyorsun çocuk o an neyle karşılaşacağın hiç belli olmuyor (Mahir Öğretmen, 14.12.2021).

Yüksel Bey de Mahir Öğretmene benzer olarak BEP hazırlama süreçlerinde bilgi eksikliğinden kaynaklanan çeşitli güçlüklerle karşılaştıklarını dile getirerek bu sorunun çözümü için kendilerine yönelik MEB ya da üniversite tarafından uygulamalı çalışmalar yapılması gerektiğini izleyen sözlerle ifade etmiştir:

Bence yaşıyorlar çünkü orada da öğrencinin tanısı ile ilgili belki yeterli bilgiye sahip olmayabiliyorlar. Bizde RAM'dan gelen bazı raporlar var ama çok detaylı değil. Bu konuda öğretmenlerimizin de tekrar mutlaka iyi öğretmenlerimiz var ama bilgi eksikliği olan, ben kendi adıma bugün öğretmenliğe dönsem bilgimin eksik olduğunu kabul ediyorum. Yani bu konuda yetersizim. Bu konuda BEP tekrar nasıl hazırlanır, nasıl hazırlanmalı? Kâğıt üzerinde slayt üzerinde değil de Milli Eğitim tarafından ya da üniversiteler tarafından uygulamalı bir eğitim nelerin, nasıl yapılması, dikkat edilecek konular hakkında bir eğitim verilmesi gerekiyor ki öğretmenler de bu konuda bilinçli olduğunda daha kolay olacaktır işlerimiz (Yüksel Bey, 13.12.2021).

Mine Hanım BEP hazırlama sürecinde benzer olarak öğretmenlerin bilgi yetersizliğine vurgu yapmış ve ek olarak bu bilgi eksikliğiyle beraber oluşan sorunlara değinmiştir. Mine Hanım öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde bilgi eksikliğinden dolayı internet ortamındaki güvenilirliği belirsiz kaynaklara başvurmak durumunda kaldıklarını ve bu nedenle de özel gereksinimli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş süreçlerin işletilemediğini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Hani kapsamlı bir eğitim alan kimse yok. İnternette araştırdığında ya da RAM'ın işte yönlen ... yaptığı basit yönlendirmelerle yapmaya çalışıyorlar. Zaten BEP hani artık şey genel olarak söyleyeyim, tek bizim okulumuz için değil, eğitimhaneden indirip işte tarihini

değiştireyim ya da ne o isim değiştireyim şeklinde yapılıyor. Özellikle tek tek öğrenci için açıkçası çok yapıldığını görmedim de duymadım, eğitim yok (Mine Hanım, 07.12.2021).

Nuran Öğretmen BEP hazırlama süreçlerinde kaynakların yetersiz olmasının yanı sıra tüm sorumluluğun öğretmende olmasından kaynaklanan zaman ayırma problemlerinden söz ederek kendilerine eğitim verilmesi gerektiğini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Tabii ki onda bayağı bir zorluk yaşıyoruz. Normalde hazır materyallerimiz ya da yazılı kaynaklarımız çok az. Hani kendimiz bütün kazanımları gözden geçirip bunları tekrar indirgemen gerekiyor. Bu da bayağı bir zaman ve süreç yani. ... İşte bu planlama sürecinde bize destek olacak, aslında okullarda ilk başlangıçta çocukla beraber gözlemleyip sizle beraber gözlemleyip öğretmenle beraber plan hazırlamam aslında en önemli nokta, çıkış noktamız. Plan yapmayı öğrenmek (Nuran Öğretmen, 07.12.2021).

Öğrenciler için hazırlanmış olan resmî BEP evrakları incelendiğinde öğrencilere ilişkin bilgilerin yer aldığı ilk BEP toplantısının gerçekleştirildiğine ve bu toplantıda çeşitli kararların alınmış olduğuna dair resmî belgelerin olduğu ancak bu evraklarda ailelerin imzasının bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca süreç içerisinde diğer BEP toplantılarına ilişkin ilgili evrakın tamamen boş olduğu ve herhangi bir toplantının düzenlenmemiş olduğu görülmüştür. Bununla beraber tüm süreçte belirlenmiş olan uzun ve kısa dönemli amaçların yer aldığı ve bu amaçlara ulaşmada başlangıç ve bitiş tarihleri ve süreçte sorumlu kişilere ilişkin bilgilerin yer aldığı BEP formuna da herhangi bir bilginin yazılmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin BEP’i incelendiğinde RAM tarafından yapılan eğitsel tanılamaya yer verildiği ancak öğrencinin mevcut performans düzeyine ve değerlendirme süreçlerine ilişkin herhangi bir içeriğe yer verilmediği söylenebilir. Öğrenciler için hazırlanan uzun ve kısa dönemli amaçlar incelendiğinde ise amaç yazımına uygun ifadelerin yer almadığı ve belirli şablonların kullanıldığı görülmüştür. Örneğin uzun dönemli amaç kısmında yalnızca “doğal sayılar” gibi belirsiz ifadelerin kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca öğrenciler için hazırlanan planlar incelendiğinde içerikte bütünsel bir şablonun kullanılmadığı, çeşitli sayfalarda uzun ve kısa dönemli amaçlara yer verilirken farklı formatlardan yararlanıldığı görülmüştür. Bu durumu araştırmacı günlüğüne izleyen ifadelerle aktarmıştır:

BEP ekibinde yer alan üyelerle görüşme gerçekleştirdiğimde BEP hazırlama süreçlerinde çoğunlukla yalnız olduklarını dile getirmişlerdi. BEP toplantısında da yalnızlardı. Yani süreçte ailelerin olmadığını üzülerek gördüm. BEP’leri incelediğimde orada da aileleri

göremedim. Aileler sürecin neredeyse tamamında yok gibi görünüyor. BEP hazırlamayla ilgili öğretmenler bilgi eksikliklerini tekrar tekrar dile getirdi. Bu nedenle internet kaynaklarından yararlandıklarını söylediler. Ancak bunun en somut halini BEP'leri incelerken gördüm. BEP'ler öğrencilere uygun değil gibi. Ayrıca tek bir format da kullanılmamış. Her bir sayfa birbirinden farklı hazırlanmış. BEP'lerin içeriği de dağınık. Öğrenciyle ilgili eksik tarihli amaçlara da rastladım. Sanırım öğretmenin gözünden kaçmış (Araştırmacı Günlüğü, 20.12.2021).

4.1.4.2 BEP'in uygulanması süreçleri

Araştırmanın durum belirleme aşamasında BEP'in uygulanması süreçlerine ilişkin çeşitli problemler olduğu görülmüştür. Bu problemler; öğretmenin BEP'in yararlı olacağına ilişkin umutsuz olması, öğretmenin özel gereksinimli öğrenciden kaynaklı sorunlardan dolayı BEP'i uygulayamadığını düşünmesi, iş birliği süreçlerinin yürütülemediği olması, BEP'in hazırlanması süreçlerinde yaşanan problemler, öğretmenlerin BEP'i uygulama konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması, okulda destek hizmetlerin yetersiz görülmesi, öğretmenlerin sınıflarında yalnızca doğrudan öğretim yönteminden yararlanması, BEP'in işlevselliğine ilişkin kararsız olmaları, BEP'in sınıf içerisinde uygulanabilirliğiyle ilgili vakit ayırma problemleri, sınıf yönetimi ve düzeni konusunda yetersiz bilgiye sahip olması şeklinde ortaya çıkmıştır. BEP'in uygulanması süreçlerinde öğretmenlerin yaşadığı güçlükler Şekil 4.6'da ayrıntılı olarak ifade edilmiştir.

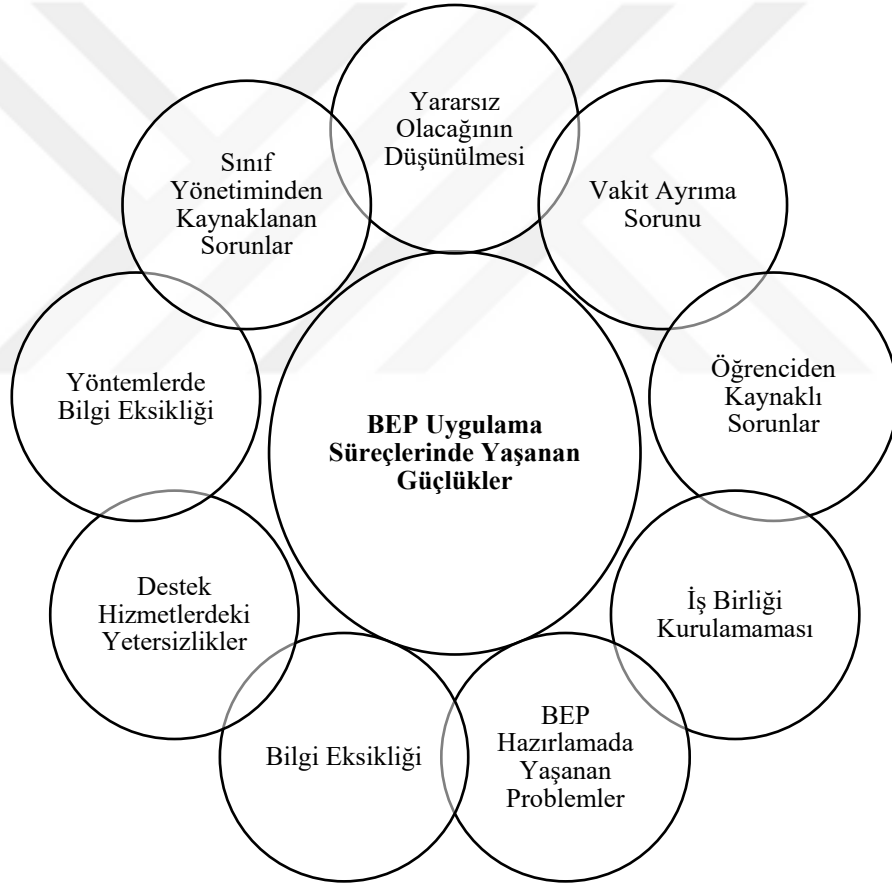
Örneğin Ceyda Öğretmenle yapılan görüşmede Ceyda Öğretmen sınıfında BEP'i uygulayamamasının nedeni olarak öğrenciyi ve aileyi göstermiş ve umutsuz oluşunu öğrenciden kaynaklanan problemlerle, öğrencinin öğrenmeye ilişkin isteksiz oluşuyla ve özel gereksinimiyle ilişkilendirmiştir. Ceyda Öğretmen bu konuya ilişkin görüşlerini izleyen sözlerle ifade etmiştir:

Çok çok geri. Geri yani birinci sınıf, biz dört, dördüncü sınıfız şimdi daha okuma-yazma bilmiyor. Sayıları biliyor ama. Bir de başarı elde edemiyoruz çünkü isteyene öğretebiliyorsun, istemediği için bir şey sorduğum zaman bir etrafına bakıyor, diğerleri bana bakıyor mu diye. Dikkati dağılıyor zaten. Hiperaktif, önden önden böyle çok aceleci böyle şey yapamıyor. Konsantre olamıyor, dikkat eksikliği de var. Yani ben başarılı olamadığımı düşünüyorum gerçekten, bu da beni çok üzüyor. Böyle düşünüyorum. ... Yani BEP planı yapıyoruz. Ama bir şey elde edemediğim için yani hiçbir ilerleme kaydedemediğim için aynı planı tekrar tekrar yaptım. Yani birinci sınıftan beri devam ediyorum. Bu çocuğun gerçekten çok kıymetli bir zaman dilimi okulda geçiyor. Zaman kaybediyor yani. Ben de faydalı olamıyorum. Yani çocuk için bence uygun değil. Eğer şöyle sessiz sakin bir çocuk, öğretmenin dediğini yapan bir çocuk olsaydı. Belki faydalı olacaktı. Benim dediğimi

yapmıyor birincisi. Sessiz de durmuyor, diğer çocuklara da çok zararı oldu. Gerçekten sınıf bir yana Derya bir yana. Uğraşmak zorunda kaldım. Çok büyük zararı oldu. Kendisine de zararı oldu. Bir faydasının olduğunu hiç zannetmiyorum. Birazcık topluma toplum içerisinde nasıl davranacağını belki öğrendi birazcık. Başka da bir faydasının olduğunu sanmıyorum. ... Canı isterse yapıyor mesela ben toplama çıkartıp veriyorum ona. Başında durup da parmaklarını ben saydırınca sayıyor ama tek başına bırakınca yapmıyor, canı isteyince yapıyor yani. ... Yapmayınca ilerleme de kaydedemiyorum ya durduğumuz yerde şey yapıyoruz yani debeleniyoruz (Ceyda Öğretmen, 14.12.2021).

Şekil 4.6

BEP Uygulama Süreçlerinde Öğretmenlerin Yaşadığı Güçlükler

BEP'in uygulanması süreçlerine ilişkin ortaya çıkan bir diğer problem iş birliği süreçlerinin istenen biçimde gerçekleşmiyor oluşu ve öğretmenin süreçle ilgili tüm yükü taşımak durumunda olmasıdır. Bu duruma ilişkin daha önce çalışmış oldukları rehber öğretmenle yaşadığı olumsuz iş birliği girişimine ilişkin deneyimini Ceyda Öğretmen izleyen sözlerle aktarmıştır:

O zaman rehber öğretmenimiz vardı ya şu çocukta birazcık ilgilen. ... İşte bir gönderdim, gitmesiyle gelmesi 5 dakika sürdü. Çocuğun gitmesiyle gelmesi 5 dakika sürdü. Bir daha da göndermedim yani. Çünkü bomboş odasında oturdu, durdu. Ne yaptı bilmiyorum. Yani bana emirler vermekten başka hiçbir şey yapmadı. O yüzden rehber öğretmenden de bir fayda hiç görmediğim için bundan yıllar önce de bir öğrencimi başka bir rehber öğretmene anlatmıştım. Böyle böyle yapıyor şöyle yapıyor, ne yapmalıyım işte ailesiyle konuşur musunuz falan böyle konuşunca hocam dedi, “O ailesinden problem.” dedi. “Ailesi değişmedikçe çocuk değişmez.” dedi. Ailesini de değiştiremeyeceğimize göre. Hiç yani ben bir ne bir umut gördüm ne bir fayda gördüm. Yani diğer öğretmenler farklı konuşuyor. Ben biraz da çabuk pes ettim herhalde. Rehber öğretmene tekrar tekrar göndermedim. Yani bir kere umudumu kırdı. Öyle fayda görmedim yani (Ceyda Öğretmen, 14.12.2021).

Ceyda Öğretmen ailenin uygulama süreçlerine katılmayı reddetmesinin ve uzman desteğinin yetersiz oluşunun da süreci olumsuz yönde etkileyen etmenler arasında olduğunu ifade etmiştir. Ceyda Öğretmen duruma ilişkin görüşlerini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Annesine söyledim Derya'nın “Siz de gelin, hani gelin sınıfta oturun, en azından durdurursunuz, yani zarar vermesini önlersiniz.” Kabul etmedi, zaten çalışıyor. Öyle bir uzman, bir öğretmen olsa faydası olur tabii onu düşünüyorum. Bu kadar mezun var, rehber öğretmen fazlalığı var, evet yani bu öğretmenler ne yapıyor? Biz burada çırpınırken bir öğrenci ile baş edemezken onlar ne yapıyor gerçekten düşündüm yani (Ceyda Öğretmen, 14.12.2021)

Mahir Öğretmen de Ceyda Öğretmene benzer olarak ailelerin sürece katılmadığını izleyen sözlerle ifade etmiştir:

Aslında ilgilenilse çocukla çok yol alınacak ama maalesef ilgilenilmiyor. ... Valla aslında şöyle sağlam bir babası olsa veya annesi olsa veya halası da katılsa çok güzel olur ama ben iki şeyde birinci sınıftaydım, işte 15 tatilde bir plan hazırladım. Çok basit bir plandı, 15 günlük gün gün, saat saat ne yapacağı yazıyordu. Maalesef onu bile çocuğa uygulamamışlar. Yani çocuk sadece gidiyor, eline telefon veriliyor (Mahir Öğretmen, 14.12.2021).

Ailenin süreçlere dahil olmaması, öğretmenle kaliteli bir iletişim ve iş birliği süreci yürütememesi BEP'in uygulanması süreçlerine olumsuz etki etmektedir. Ailelerin sürece dahil olamama nedenlerinin bilgi eksikliği ve okul tarafından süreçlere etkili biçimde dahil edilmeme olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumu araştırmacı günlüğüne izleyen ifadelerle betimlemiştir:

Öğretmenlerle yaptığım görüşmelerde ailelerin süreçlere dahil olmadığı ve iş birliği süreçlerinde yer almadığından yakındıklarını gördüm. Ancak aynı öğretmenlerin aileleri

BEP toplantılarına davet etmediği ve yalnızca formaliteden ibaret olarak yalnızca onları imza atma rolünde kullandıklarını gözlemledim. Bunun yanı sıra ailelerle yaptığım görüşmelerde ise BEP'in ne olduğunu bilmediklerini fark ettim. BEP'le ilgili sorular sorduğumda buna ilişkin bilgi sahibi olmadıklarını gördüm. Dolayısıyla ailelerin çocuklarının başarılı olmak istediklerini ancak buna ilişkin ne yapmaları gerektiğini bilmediklerini söyleyebilirim. Tüm bunlarla beraber hem aileler hem de öğretmenler bir arada çalışmak istediklerini dile getiriyorlar. Bu durum da iş birliği süreçlerine ilişkin çalışmamız gerektiğini ve bilgi düzeylerini artırmaya yönelik çalışmalar yapmamız gerektiğini gösteriyor (Araştırmacı Günlüğü, 20.12.2021).

Durum belirleme aşamasında BEP'in uygulanması süreçlerine ilişkin elde edilen bir diğer bulgunun ekip üyelerinin uygulamaya ilişkin bilgi eksikliği olduğu ortaya çıkmıştır. BEP'in uygulanmasına ilişkin Mahir Öğretmen bilgi eksikliğine vurgu yaparak öğretmenlerin bu bilgi eksikliğine rağmen çaba gösterdiğini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

... Çünkü elimizden geldiği kadar çok mu biliyoruz? Hayır bilmiyoruz ama elimizden geldiği kadar kimimiz ders saatinde, kimimiz dersten sonra vakit ayırıp bu çocuklara yardımcı olmaya çalışıyoruz. En azından diyoruz okuma-yazma öğreysin, 1, 2 küçük toplama çıkarma öğreysin, en azından okuduğunu anlarsa belki yarın öbür gün neye imza attığını bilir (Mahir Öğretmen, 14.12.2021).

BEP'in uygulanması süreçlerinin önünde engel olarak görülen bir diğer durum, öğretmenlerin sınıf içerisinde özel gereksinimli öğrenciyle ilgilenecek vakit bulamamaları olarak ifade edilmiştir. Mahir Öğretmen özel gereksinimli öğrencisine sınıf içerisinde ek vakit ayıramayışını “Ya güzel ama şimdi sınıf içinde ona ayrıyeten vakit ayıramıyorum.” sözleriyle dile getirmiştir. Mahir Öğretmen özel gereksinimli öğrenciye sınıf içerisinde vakit ayıramamasının aile ile iş birliği yaparak çözülebileceğini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Şu an yani sınıfta ben veya bir gün içinde ben Esen ile en fazla ilgileneceğim yarım saattir, o da en fazla maksimum. Ama eve gittiği zaman ailesi her iki saatte bir 20 dakika çocukla ilgilense bir saati bulur. En az altı saatte bir saati çocuğa ayırabilir ve bire bir olur ve daha etkili olur. En azından der ki ha benim halam, babam da benim arkamda ama eve gidince ha ben eve gideyim telefonumu alayım. Nasıl olsa babam da beni ellemiyor. Gürültü etmemem için telefon veriyorlar mantığıyla düşünüyor. Çocuk haklı (Mahir Öğretmen, 14.12.2021).

Nuran Öğretmen sınıf içerisinde ve dışında iş birliği sürecine ailenin yanı sıra alandan bir uzmanın da dahil olması gerektiğini ifade etmiştir. Nuran Öğretmen bu konudaki görüşlerini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Olmalı aile, çünkü destekleyecek yani. Çünkü eğitimin bir sacayağı biziz, idareciler ve aile. Biz hep böyle geçiririz olayı yani olmalı, mutlaka olmalı. Çünkü evde verdiğimiz ödevde ya da bazı davranışların sürekliliği konusunda. ... İşleyiş aslında bazen kâğıt üstünde kalıyor. Yani tam olarak denetlenmesi ya da kontrolü eksiklerinin hani ... O yüzden de hani sene içinde tekrar düzeltmeler yapılabilmesi, başka bir insan tarafından gözlenip plana yeni eklemeler yapılabilmesi mümkün olması lazım. Yani o yüzden de dediğim gibi sizin gibi uzman olan kişilerin bu sürecin içine dahil olup belli süreçlerde bizimle beraber bu süreci planı takip etmek, gelişimi takip etmek bence yani önemli olur gibi geliyor (Nuran Öğretmen, 07.12.2021).

BEP'in uygulanmasına ilişkin yaşanan problemlerden birinin de öğretmenlerin BEP'in uygulanmasının gerçekçi bir işlevselliğinin olup olmadığına ilişkin kararsız olmalarıyla ve bilgi düzeylerinin düşük olmasıyla ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. BEP ekibinde yer alan Mahir Öğretmen bu iki durumu birbiriyle ilişkilendirerek izleyen sözlerle dile getirmiştir:

... biz gerçekten temelimiz yok. Sonuçta ben tarih bölümü mezunuyum. Öncesinde de elektrik mezunuyum (gülerek). He özel eğitimi almadım. Eğitim de almadım. Normal şey, eğitim de alsak da zaten çocukla karşı karşıya gelmedikten sonra kusura bakma hiçbir şey olmuyor. Yani orada oturduğun yerde işte şu saatte şunu yapacaksın, bu saatte yapamıyorsun, çocuk o an neyle karşılaşacağın hiç belli olmuyor (Mahir Öğretmen, 14.12.2021).

Öğretmenlerin BEP'in uygulanması süreçlerine ilişkin bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ve BEP'lerin henüz hazırlanma aşamasında uygun süreçler izlenmeden yapılıyor olması nedeniyle uygulama sürecinde problemler ortaya çıktığı araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde de ortaya konmuştur. Araştırmacı sınıf içerisinde yaptığı gözlemleri izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

Öğretmen ders işlerken BEP'te yer alan amaçlara ilişkin herhangi bir girişimde bulunmamaktadır. Öğrencinin düzeyi akranlarından geride olmasına karşın öğretmen sınıf içerisinde genel müfredatı işlemekte ve BEP'te yer alan amaçları dikkate almamaktadır (13.12.2021 tarihli gözlemden).

Sınıfında özel gereksinimli öğrenciyle çalışırken BEP'teki amaçlara ilişkin öğretmenlerin çoğunlukla doğrudan öğretim yöntemlerinden yararlanıyor olması ve özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerine uygun yöntem ve tekniklerin kullanılmıyor oluşu da BEP'in uygulanması süreçlerini olumsuz yönde etkileyen bir diğer etmen olarak öne çıkmıştır. Örneğin Ceyda Öğretmen BEP'in uygulanması süreçlerinde sınıf içerisinde özel gereksinimli öğrenciyle çalışırken yalnızca doğrudan öğretim yöntemini kullandığını ve bu konuda bilgi desteğine gereksinim duyduklarını ifade etmiştir. Bu durum

araştırmacının sınıf içerisinde yapmış olduğu gözlemlerde de kaydedilmiştir. Araştırmacı bu duruma ilişkin günlüğüne izleyen notları kaydetmiştir:

Sınıf içerisinde şimdiye kadar yaptığım gözlemlerde ya doğrudan öğretim yönteminden yararlanıldı ya da bu yöntemin sadece belirli aşamalarından yararlanıldı. Ancak özel gereksinimli öğrencilere yönelik sınıf içerisinde BEP'in uygulanmasına ilişkin girişimlerin hiç olmadığını görmek benim için şaşırtıcıydı. Buna ilişkin de bir şeyler yapılması gerektiği kanaatindeyim (Araştırmacı Günlüğü, 14.12.2021).

Öğretmenlerin sınıf içerisinde BEP'i uygulamasının önündeki bir diğer engel öğretmenlerin sınıf yönetimi ve düzeni konusunda yetersiz kalmasıdır. Bu duruma ilişkin araştırmacı sınıf içerisinde yaptığı gözlemlerde izleyen notları almıştır:

Sınıf içerisindeki düzene baktığımda özel gereksinimli öğrenci en arka sırada oturmakta ve akranlarıyla iletişimi hiç yok. Öğretmen derse girip dersi işlemeye başlıyor ve öğrenci gözle görülür bir biçimde derse olan ilgisini yitirerek karalama yapmaya başlıyor. Öğretmen öğrenciyi görmezden gelerek dersi işlemeye devam ediyor ... (23.11.2021 tarihli gözlemden).

4.1.4.3 BEP'in değerlendirilmesi süreçleri

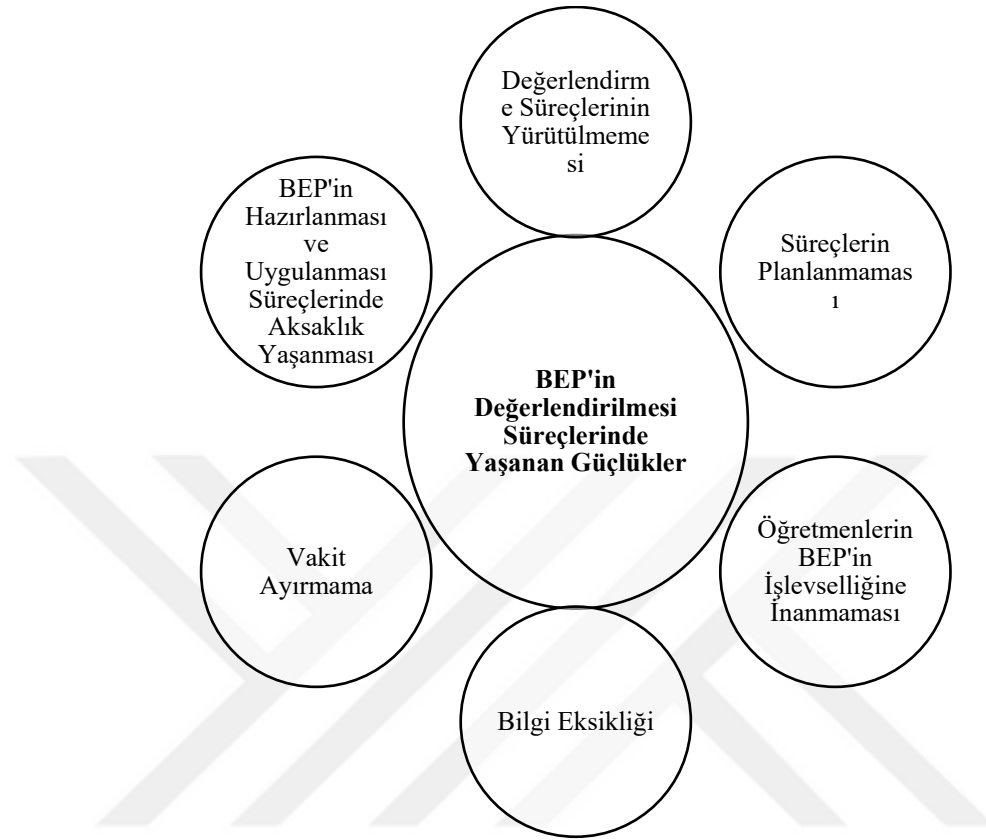
Araştırmanın durum belirleme aşamasında BEP'in değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin elde edilen veriler analiz edildiğinde BEP'in hazırlanması süreçlerinde uygun süreçlerin yürütülememesinden kaynaklı olarak uygulama ve bunun ardından da değerlendirme süreçlerinde Şekil 4.7'de görüldüğü gibi neredeyse herhangi bir uygulama yürütülmediği ortaya çıkmıştır. Elde edilen veriler analiz edildiğinde BEP'in hem uygulama süreçleri devam ederken hem de süreç başında ya da sonunda değerlendirilmesine ilişkin de ekip üyeleri tarafından herhangi bir girişimde bulunulmadığı görülmüştür. BEP'in değerlendirilmesi süreçleriyle ilgili uygulama süreci devam ederken amaçların gözden geçirilmesiyle ilgili ekipte yer alan yalnızca bir ekip üyesi gereklilik vurgusu yapmıştır.

Nuran Öğretmen BEP'in değerlendirilmesi süreçlerinde uygulama devam ederken BEP'in gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Nuran Öğretmen bunun gerekçelerini izleyen cümlelerle dile getirmiştir:

Şimdi sene başında bazı şeyleri öngörebilirsiniz. Fakat yani ilerledikçe bazı şeyler belki Cemil'de yaşadığımız gibi çok ileriye sıçrayabilir. Çocuğun gelişimi çok ileriye sıçrayabilir. O planda gereksiz ya da eksik kalabilir, üzerini düzeltmeler yapılabilir. O yüzden de hani sene içinde tekrar düzeltmeler yapılabilmesi, başka bir insan tarafından gözlenip plana yeni eklemeler yapılabilmesi mümkün olması olması lazım (Nuran Öğretmen, 07.12.2021).

Şekil 4.7

BEP'in Değerlendirilmesi Süreçlerinde Öğretmenlerin Yaşadığı Güçlükler

BEP'in değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin araştırmacı tarafından yapılan gözlemler ve saha notları analiz edildiğinde de benzer sonuçlar ortaya çıkmış ve ekibin BEP'in değerlendirme süreçlerine ilişkin herhangi bir girişimde bulunmadığı görülmüştür. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen ifadelerle aktarmıştır:

BEP toplantısında daha çok internet kaynaklarından yararlanarak kendilerinin de ifade ettikleri gibi prosedür gerekliliklerini yerine getirmek amacıyla bir BEP hazırlamaya karar verdiler. Ancak BEP'in uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin herhangi bir planlama ya da konuşmada bulunmadılar (Araştırmacı Günlüğü, 02.11.2021).

BEP'in değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin araştırmacı tarafından yapılan gözlemler ve saha notlarının analiz edilmesi sonucunda gereksinim duyulmasına rağmen süreç içerisinde BEP'te herhangi bir gözden geçirme ya da değişiklik girişiminde bulunulmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmacı bu durumun nedenlerini ortaya koyarken ekip üyelerinin BEP'in değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin gerekli bilgi ve becerilere sahip olmadıklarını, BEP'in hazırlanması ve uygulanması süreçlerindeki aksaklık ve eksiklikler yaşandığını, vakit ayırma konusunda sorunlar yaşandığını, BEP'in

işlevselliğiyle ilgili olumsuz düşüncelere sahip olduklarını ortaya koyarak bu durumu izleyen ifadelerle günlüğüne aktarmıştır:

BEP süreçleriyle ilgili yaptığım gözlemler ve görüşmelerden yola çıkarak şunu söylemek doğru olacaktır: Ekip üyeleri BEP'in gözden geçirilmesi ve değerlendirme süreçleriyle ilgili bilgi sahibi değiller ve nasıl yapacaklarını bilmiyorlar. Bir diğer durumsa ekip üyelerinden özellikle de öğretmenlerin BEP'in uygulanabilirliği konusunda şüphelerinin olmasıdır. Öğretmenler BEP'i hazırlama ve uygulama konusunda isteksiz olduklarından ve ne şekilde yürüteceklerini bilmediklerinden doğal olarak değerlendirme süreçlerini de yürütemiyorlar. Tüm bunların beraberinde öğretmenler bu konuda vakit oluşturma sorunu yaşamaktadır (Araştırmacı Günlüğü, 04.03.2022).

4.2 Uygulama Aşamasına İlişkin Bulgular

Yürütülen eylem araştırmasının durum belirleme aşamasında elde edilen verilerin analiz edilmesinin ardından araştırmacı bulguları ortaya koymuş ve bu bulgular doğrultusunda araştırmacı tarafından gereksinimler belirlenerek İK'ya sunulmuştur. İK ile birlikte durum belirleme aşamasında ortaya çıkan gereksinimler doğrultusunda gerekli planlama ve düzenlemelerin gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Böylece uygulama aşaması 08.04.2022 tarihinde başlamıştır. Araştırmanın uygulama aşaması, eylem araştırmasının doğası gereği uygulama öncesinde gereksinimlerin belirlenmesi, gereksinimlerin ortadan kaldırılması ya da iyileştirilmesi amacıyla uygulamaların planlanıp uygulanması ve bu uygulamalar devam ederken de veri toplamayı ve analiz etmeyi gerektirmiştir. Bu bağlamda uygulama süreci devam ederken araştırmacı yansıtma toplantıları yaparak gözlemlerine devam ederek ve yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirerek veri toplamaya devam etmiş ve verileri analiz ederek yeni eylem planları oluşturmuştur. Araştırmacı bu yeni eylem planlarını İK ile paylaşmış, dönüt ve düzeltmeler ışığında yeni eylem planlarını döngüsel süreçte uygulayarak sürece devam etmiştir. Dolayısıyla araştırmanın uygulama aşamasında hem konunun doğası gereği sıralı hem de eylem araştırmasının doğası gereği döngüsel bir süreç izlenmiştir. Araştırmacı gereksinimler doğrultusunda ilk eylem araştırması döngüsüne başlamadan önce belirlemiş olduğu konu başlıklarını öncelikli olarak İK'ya sunmuş ve bu başlıkların içeriği ve neleri kapsaması gerektiği üzerine tartışılmış ve araştırmacının planlamalarına ilişkin yol haritası belirlenmiştir. Bu bağlamda ilk olarak gereksinimlerde ön plana çıkan “bilgi” gereksinimi üzerinde durulmuş ve belirlenen konu başlıklarına ilişkin temel düzeyde bilgi verici ilk içeriklerin hazırlanmasına karar verilmiştir. Araştırmanın uygulama aşamasında BEP

ekibi süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik hazırlanan eylem planlarının konu başlıkları belirlenirken İK'da yer alan üyelerin uzmanlık alanlarına göre belirli konu başlıklarında eylem planlarının yürütülmesine okul ortamında katkı sağlanmasına karar verilmiş (07.01.2022 tarihli İK toplantısı) ve buna yönelik de planlamalar yapılmıştır. Bu duruma ilişkin ayrıntılı bilgilere ilgili başlıklarda yer verilmiştir. Ayrıca araştırmacı sürecin bu şekilde planlanmasına ilişkin durumu günlüğüne izleyen ifadelerle aktarmıştır:

Bugün inandırıcılık komitesi olarak toplandık ve Aysun Hocam komite üyelerinin uzmanlıklarından yararlanılmasının hem süreç hem de okuldaki ekip üyelerinin katılımı için yararlı olacağını dile getirdi. Bu fikre tüm komite üyeleri oldukça sıcak yaklaştı ve ellerinden gelen desteği sunacaklarını dile getirdiler. Bu aslında benim için de çeşitli açılardan oldukça yarar sağlayacak bir katkı olacak. Çünkü komite üyeleri gelip okulu gördüğünde benim nasıl bir ortamda olduğumu ve o ortamın neleri gerektirip gerektirmediği konusunda daha iyi fikir sahibi olmalarını sağlayacak. Bana kalırsa bu durum araştırmada güvenilirliğe de katkı sağlayacak. Ayrıca ekip üyeleri de kendilerinin önemsendiğini ve kendileriyle ilgilenildiğini hissedecek ve katılıma ilişkin motivasyonları artacak (Araştırmacı Günlüğü, 07.01.2022).

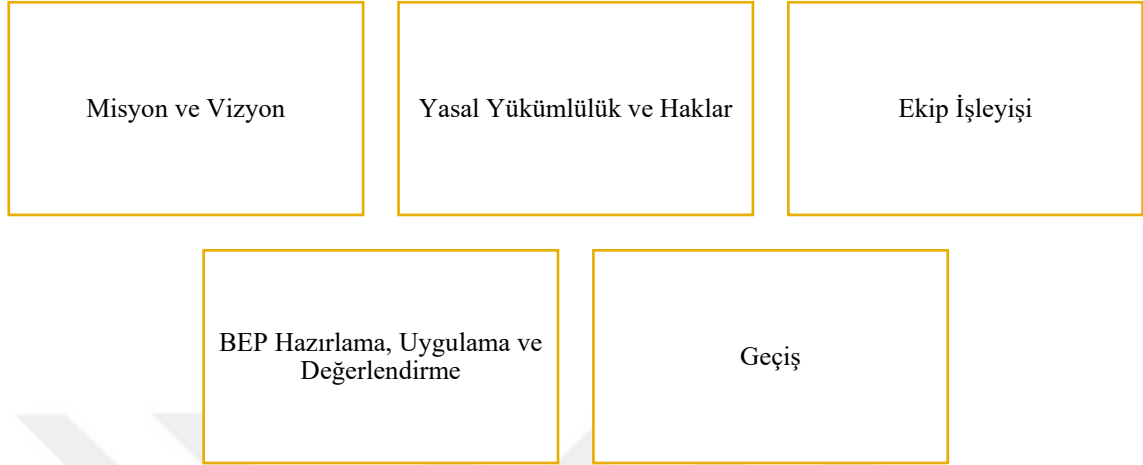
Araştırmanın uygulama aşamasına geçilmeden önce araştırmacı tarafından BEP ekibinde yer alan üyelerle bir araya gelinmiş ve yürütülmesi düşünülen eylem planlarından söz edilmiştir. Böylece ekipte yer alanlardan planlamalara ilişkin son görüş ve teyit alındıktan sonra ilk eylem planlarına ilişkin bir takvim oluşturulmuştur. Takvim oluşturulurken ekipte yer alan aileler, öğretmenler, okul yöneticileri ve İK'da yer alıp eylem planlarında katkı sağlayacak olan üyeler için ortak bir zaman dilimi belirlenmiştir. Eylem planlarının yürütülmesi süreçlerinin okuldaki eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmaması adına ders süreçlerinin dışındaki zaman dilimleri belirlenmiş ve program oluşturulduktan sonra 31.03.2022 tarihinde tüm paydaşlara bilgi verilerek teyit edilmiştir.

Şekil 4.8'de gösterildiği gibi uygulama aşamasında ilk olarak okulun misyon ve vizyonunun yeniden belirlenmesi gerekliliğine karar verilmiş ve araştırmacı bu sürece ilişkin hazırlıklarını tamamlayıp İK'ya ve okulun stratejik plan geliştirme kuruluna sunmuş ve süreçleri yürütmüştür. Böylece ilk eylem planı gerçekleştirilmiş ve süreç başlamıştır.

Araştırmanın gereksinim belirleme aşamasında ortaya çıkan gereksinimlerden biri BEP ekibinde yer alan paydaşların yasal yükümlülüklerine ve rollerine ilişkin bilgi gereksinimiydi.

Şekil 4.8

Uygulama Aşamasındaki Bulgular

Araştırmacı katılımcılardan elde ettiği verileri analiz ettiğinde BEP ekibinde yer alan okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve özel gereksinimli öğrenci ailelerinin yasal hak ve yükümlülüklerine ilişkin bilgi sahibi olmadıklarını, buna ilişkin bir gereksinim içerisinde olduklarını ortaya koymuştur. Bu gereksinim doğrultusunda araştırmacı içeriklerini hazırlayarak ailelere ve diğer ekip üyelerine ayrı oturumlarda sunmuş ve süreçlere devam etmiştir. Yasal hak ve yükümlülüklerle ilişkin içeriğin aile ve diğer paydaşlara ayrı sunulma nedeni ilgili başlıkta açıklanmıştır. BEP ekibi işleyişinin iyileştirilmesine ilişkin gerçekleştirilen bir diğer eylem planı BEP ekibinin işleyişiyle ilgiliydi. Durum belirleme aşamasında elde edilen veriler analiz edildikten sonra ekip içerisindeki işleyişe yönelik gereksinimler doğrultusunda işleyiş, iletişim, iş birliği ve ekip içerisinde kullanılan dile yönelik eylem planları yürütülmüştür. Durum belirleme aşamasında ortaya çıkan bir diğer bulgu da BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine ilişkindi. Bu bağlamda araştırmacı tarafından BEP ekibinde yer alan üyelere yönelik eylem planları geliştirilmiş ve döngüsel bir süreç içerisinde uygulanmıştır. Son olarak özel gereksinimli öğrencinin geçiş süreçlerine ilişkin eylem planları geliştirilmiş ve uygulamaya konmuştur.

4.2.1 Okuldaki misyon ve vizyon çalışmaları

Araştırmacının veri toplamak amacıyla okul ziyaretlerinde bulunduğu süreçte doktora tez danışmanı ile yapmış olduğu toplantılarda, danışmanın okulun misyon ve vizyonunun da süreçte odaklanması gereken bir bileşen olduğunu ifade etmesi üzerine araştırmacı bu

bakış açısıyla veri elde etmeye başlamış ve okulun resmî web sitesinde yer alan misyon ve vizyon çalışmalarına ait dokümanlara ulaşarak analiz süreçlerine dahil etmiştir. Durum belirleme aşamasına ilişkin bulgulara da belirtildiği üzere bu kararın verilmesindeki temel amaçlardan biri de özel gereksinimli öğrenci ve ailelerinin bulunduğu okulda ekip içerisinde yer alan her bir üyenin süreçteki değişimi başlatmak adına yazılı bir doküman etrafında birleşmeleri ve değişimi kendilerinin üstlenerek rol ve sorumlulukları paylaşmalarının amaçlanmasıydı.

Araştırmacı elde etmiş olduğu verileri analiz ettikten sonra yol haritasını belirlemek üzere önce danışmanıya ardından da İK ile bir araya gelerek yol haritasını belirlemiştir. Araştırmacı yol haritasını belirledikten sonra okul müdürü Yüksel Beyle bir araya gelerek planlamasını anlatmıştır. Okul müdürü Yüksel Bey süreci onayladıktan sonra okulun stratejik planlama ekibiyle misyon ve vizyon belirleme toplantısı yapılmasına karar verilmiştir. Okulun stratejik planlama ekibi iki sınıf öğretmeni, bir İngilizce öğretmeni, bir aile, bir müdür yardımcısı ve başkan olarak da okul müdüründen oluşmaktadır. Yapılan toplantıda ilk olarak okulun güçlü ve zayıf yanları üzerinde tartışılmıştır. Okulun güçlü yanları toplantı tutanağında izleyen ifadelerle belirtilmiştir:

Öğretmenlerin eleştirilere açık olması, öğretmenlerin yeni fikirlere açık olması, öğretmenlerin gelişime açık olması ve zayıf yönlerini kabul etmesi, okul yönetiminin yeniliklere açık olması, özel gereksinimli öğrencilerin okulda kabul görmesi (08.04.2022 tarihli stratejik planlama misyon ve vizyon belirleme toplantı tutanağından).

Okulun misyon ve vizyonu tez çalışmasının konusu nedeniyle özel gereksinimli öğrenci ve aileleri boyutunda değerlendirilerek yeniden gözden geçirilmiş ve toplantıda özel gereksinimli öğrencilerin de yer alacağı şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu bağlamda okulun misyon ve vizyonuna; eğitimin bireyselleştirilmesi, eğitimde fırsat eşitliği sunulması, özel gereksinimli öğrencilerin ve ailelerinin yasal anlamda desteklenmesi, ailelerin birer karar mekanizması olarak özel gereksinimli öğrencilerin eğitim süreçlerinde aktif olarak yer alması, okulun özel gereksinimli öğrencilere de odaklanarak fiziksel şartlarda iyileştirme çalışmalarını yürütmesi, destek hizmetlerin sunulabilmesi için personel çeşitliliğinin sağlanması, özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla birlikte katılımlarının sağlanması, izleme ve değerlendirme sistemlerinin güçlendirilmesi, üst kademelere geçişlerde gerekli tedbirlerin alınması ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik kayıt tutma süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik yeni maddeler eklenmiştir. Yapılan düzenlemeler resmi olarak tüm paydaşların onayıyla 08.04.2022 tarihinde imza

altına alınmıştır. Stratejik planlama misyon ve vizyon belirleme toplantısına ilişkin resmi evrak EK-12’de yer almaktadır.

Okulun özel gereksinimli öğrenci ve aile odaklı biçimde yeniden gözden geçirilmesi ve düzenlenmesi, okulda BEP ekibinde yer alan tüm paydaşların süreçte iş birliği içerisinde çalışmaları yönünde olumlu bir ilk adım olarak görülmüş ve katılımcıların BEP süreçlerinin iyileştirilmesi çalışmalarına ilişkin olumlu bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamıştır. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

Okulun misyon ve vizyonunu yeniden düzenledikten sonra özellikle ailelerle görüştüğümde kendileriyle ilgili öğretmen ve okul yöneticileri tarafından bir şeyler yapılıyor olmasından son derece mutlu olduklarını ve kendilerini değerli hissettiklerini dile getirdiler. Öğretmenler ise kendilerinin güçlü ve zayıf yönlerine yeniden odaklanmaya başladıklarını ve bundan memnuniyet duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum beni de araştırma sürecine ilişkin motive etti. Araştırmaya tüm paydaşların olumlu duygularla başlaması, ilerleyen sürecin benim açımdan da keyifli geçeceğinin bir göstergesi (Araştırmacı Günlüğü, 08.04.2022).

4.2.2 Yasal yükümlülük ve haklar

Durum belirleme aşamasında BEP ekibi üyelerinin yasal yükümlülük ve haklarına ilişkin bilgi gereksinimlerinin olduğunun ortaya çıkması nedeniyle bu konuda planlama yapılmasına karar verilmiştir. Okulun misyon ve vizyon çalışmalarının ardından ilk olarak yasal konulara ilişkin çalışılması gerektiği İK üyeleri tarafından uygun bulunmuş ve planlama araştırmacı tarafından bu yönde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı bu planlamaya ilişkin düşüncelerini günlüğüne izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

Şimdiye kadar okulda misyon ve vizyonla ilgili bir çalışma yürüttük. İK üyeleri ilk olarak yasal konuların çalışılması gerektiğini dile getirmişti. Bu bana da mantıklı geldi. Çünkü ilk olarak yasal konuların çalışılması diğer tüm süreçlere bir zemin oluşturacaktır. Planlamamı bu şekilde yapmam gerekiyor (Araştırmacı Günlüğü, 08.04.2022).

Araştırmacı ilk olarak okul müdürü Yüksel Bey ile bir araya gelmiş ve yürütülecek olan eylem planlarıyla ilgili ortamın belirlenmesine karar vermek istemiştir. Araştırmacı ve Yüksel Bey tarafından yapılan toplantıda Yüksel Bey, araştırmanın yürütüldüğü ilkokulun fiziksel şartlarının yetersiz olmasından dolayı toplantıların hemen bitişteki ortaokulda yapılabileceği fikrini dile getirmiştir. Yüksel Beyin sözünü ettiği ortaokul aynı zamanda mevcut araştırmada yer alan Derya ve Cemil’in geçiş yapması planlanan okul olarak dile getirilmekteydi. Araştırmacı Yüksel Beyin dile getirdiği bu öneriye sıcak bakmış ve danışmanıyla görüşükten sonra durumu İK üyelerine sunmuştur. İK üyeleriyle

yapılan toplantının ardından özel gereksinimli öğrencilerden Derya ve Cemil'in geçiş yapacağı okul olması nedeniyle geçiş süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülmüş ve eylem planlarının sözü edilen ortaokula ait toplantı salonunda yapılmasına karar verilmiştir. İK ile yapılan toplantıda özel gereksinimli öğrencilerin geçiş yapacağı okulda yer alan personelin de yürütülecek eylem planlarına ilişkin bilgilendirilmesine ve toplantılara davet edilmesine 31.03.2022 tarihinde karar verilmiştir. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen sözlerle kaydetmiştir:

Hem okul müdürü hem de İK üyeleriyle yaptığım toplantılarda yürütülecek eylem planlarının yan okulda yapılmasına karar verildi. Bu durumdan memnunum, çünkü şu anki okulda toplantıları nasıl yapacağımızı düşünmekten yorulmuştum. Yan taraftaki okulun kapasitesi ve imkanları daha iyi gibi duruyor. Bununla beraber Derya ve Cemil'in geçiş yapacağı okulda bu çalışmalarını yürütecek olmak bence kaçırılmaz bir fırsat. Oradaki öğretmenle, okul yöneticisiyle, rehberlik servisiyle bir araya gelmek ve iletişim kurmak artık daha kolay olacak gibi görünüyor. Bu durumu bu nedenle iyi bir fırsat olarak değerlendiriyorum (Araştırmacı Günlüğü, 31.03.2022).

Sürecin bu şekilde yürütülmesinin geçiş planlamalarına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu kararın tüm paydaşlar tarafından uygun bulunmasının ardından araştırmacı ve okul müdürü Yüksel Bey randevu alarak geçiş yapılacak ortaokula bir ziyarette bulunmuşlardır. Bu ziyarette araştırmacı ve Yüksel Bey okulun müdürüne planlamaları hakkında bilgi vermişlerdir. Okul müdürü kendilerine ait olan toplantı salonundan yararlanabileceklerini dile getirerek kendilerinin de bu toplantılardan yararlanmaları için diğer okul personeline duyuru yapacağını ifade etmiştir. Ayrıca pandemi süreci henüz tam anlamıyla bitmediği için planlamalar yürütülürken bu konuda hijyenik bir ortam oluşturulması adına gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin çalışmalar yürüteceğini de dile getirmiştir. Araştırmacı bu duruma ilişkin gözlemlerini günlüğüne izleyen ifadelerle aktarmıştır:

Bugün geçiş yapılacak okulun müdürüyle görüştük. Kendisi aynı zamanda Yüksel Beyin de yakın arkadaşıymış. Dolayısıyla bize karşı son derece misafirperver ve sıcakkanlı bir yaklaşım sergiledi. Kendisi okullarının toplantı salonunun tarafımızca kullanılmasına ilişkin çok olumlu yaklaştı. Hatta pandemi sürecinde oldukları için salonu bizim için düzenleyerek hijyenini sağlayacaklarını da dile getirdi. Ayrıca okulda görev yapan personeli de toplantılara katılmaları amacıyla davet edeceklerini dile getirdi. Ben de okuldaki öğretmenlerle görüşüp davet etmek istiyorum (Araştırmacı Günlüğü, 01.04.2022).

Araştırmacı ve okul müdürü Yüksel Bey tarafından eylem planlarının bir kısmının yürütüleceği ortam ve takvim belirlendikten sonra 18.04.2022 tarihinde teyit amaçlı ikinci toplantı yapılmıştır. Bu toplantının ardından ekipte yer alan diğer üyelerle bir araya gelinmiş ve takvime ilişkin teyit görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Ailelerle ise aynı tarihte telefonla görüşülmüş ve planlanan takvime ilişkin teyit görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

Teyit görüşmelerinin gerçekleştirilmesinin ardından araştırmacı eyleme geçilmesi planlanan içeriğe ilişkin İK üyeleriyle bir araya gelmiş ve hazırladığı içeriği sunmuştur. İçerikte 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, ÖEHY, Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi, Birleşmiş Milletler Çocukların Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler Engelli Bireylerin Haklarına Dair Sözleşme gibi kanun, yönetmelik, sözleşme ve genelgeler yer almaktadır. Araştırmacı İK'nın önerileriyle içeriğe ilişkin yol haritasını oluşturmuştur. Toplantıda alınan karar ve ekip üyelerinin önerileri doğrultusunda yasal yükümlülüklerle ilişkin bilgi verici bir içerik oluşturulması planlanmıştır. İK'da bu bilgi verici içeriğin ana bölümünü BEP ekibinin süreç içerisinde yasal yükümlülüklerine ilişkin bilgilendirilmesi amacıyla MEB tarafından yayınlanan ÖEHY'nin oluşturmasına karar verilmiştir. Ayrıca içerikte MEB tarafından yayımlanan Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi'nden de yararlanılmıştır. BEP ekibinde yer alan üyelere yasal yükümlülüklerin sunulması geçiş yapılacak okulun toplantı salonunda 21.04.2022 tarihinde araştırmacı tarafından Görsel 4.1'de görüldüğü gibi gerçekleştirilmiştir.

Toplantıya BEP ekibinde yer alan öğretmenler, okul yöneticileri, okuldaki diğer öğretmenler, özel gereksinimli öğrencilerin aileleri, geçiş yapılacak okulda yer alan öğretmenler, okul yöneticileri ve rehberlik servisi davet edilmiştir. Araştırmacı tarafından sunulan içerikte ailelerin de katılacak olması nedeniyle BEP'in yasal anlamda tanımı yapılarak başlanmış, ardından BEP ekibinin bilmesi gereken yasal düzenlemelerden söz edilmiştir. Bunun devamında araştırmacı tarafından yasalarda BEP'in içeriğinde yer alması gerekenlerden söz edilmiş ve BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinin yasal dayanaklarına vurgu yapılmıştır. MEB yönetmeliklerinde "BEP geliştirme birimi" olarak söz edilen araştırmada BEP ekibi

olarak ifade edilen ekibin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde görev, rol ve sorumluluklarına vurgu yapılmıştır.

Görsel 4.1

Yasal Yükümlülüklerle İlişkin Gerçekleştirilen Eylem Planı

Bu içeriğin ekip üyelerine sunulması bir saat 23 dakika sürmüştür. İçeriğin sunulmasının ardından ekipte yer alan üyelerle yansıtma toplantıları yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan toplantıda ekip üyeleri tarafından sunulan içeriğin bilgilendirici ve yararlı olduğu ifade edilmiş, ancak öğretmenler yasal mevzuatın uygulanması süreçlerinde yalnız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacı bu konuyu saha notu olarak izleyen sözlerle kaydetmiştir:

Ekipte yer alan öğretmenlerle yaptığımız yansıtma toplantısında öğretmenler bu bilgilere gereksinim duyduklarını ve bu gereksinim karşılandığı için mutlu olduklarını ifade ettiler. Öğretmenler tüm bu süreçlerde kendi okullarında yeterince destek personel bulunmadığını hatta rehber öğretmenin bile olmamasından dolayı tüm süreçte yalnız kaldıklarını ifade ederek mutsuz olduklarını belirtmiş ve bu boşlukları araştırmacı olarak kısmen dolduracak olmamdan memnun olduklarını dile getirmişlerdir (Saha Notu, 21.04.2022).

Araştırmacı tarafından öğretmenlerle yapılan yansıtma toplantısının ardından araştırmacı öğretmenlerin bilgi gereksinimlerinin karşılandığını ancak bu sorumluluklara ilişkin bilgi gereksinimi sahibi olduklarını şu ifadelerle ifade etmiştir:

Ekip üyeleriyle bugün BEP ekibinde yer alan üyelerin yasal yükümlülükleri üzerine bir toplantı yaptık. Bu toplantıdan sonra öğretmenlerle yaptığımız yansıtma toplantısında öğretmenler bilgi anlamında gereksinimlerinin karşılandığını dile getirdiler. Ancak yine de

onları memnun etmeyen bir durumun olduğunu hissederek biraz daha irdelemek istedim. Nihayetinde öğretmenlerin bu yükümlülüklerle şimdi ne yapacaklarını bilemediklerini fark ettim. Dolayısıyla BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi, hatta okulda destek hizmetlere ve personele ilişkin de bir şeyler yapılması gerektiğini düşünüyorlar diyebilirim. Bu konuda planlamaları onların gereksinimlerini ortadan kaldıracak şekilde bir an önce uygulamaya geçirmemiz gerekmektedir (Araştırmacı Günlüğü, 21.04.2022).

Yasal yükümlülüklerle ilişkin yürütülen eylem planının ardından ailelerle de ayrıca bir yansıtma toplantısı yürütülmüştür. Bu toplantıların ayrı yürütülme nedeni; ekipte yer alan üyelerin toplantı sırasında hem kendilerinin hem de diğer ekip üyelerinin yasal yükümlülüklerine ilişkin çeşitli ifadeler kullanması durumunda ekip içi dinamiğin ve iletişimin olumsuz yönde etkilenmesinin önüne geçmek, ekip üyelerinin kendilerini daha rahat ifade etmelerini ve güvende hissetmelerini sağlayacak bir ortamın oluşturulmasıydı. Araştırmacı ailelerin bilgi gereksinimlerinin karşılanması durumunda kendi istek ve gereksinimlerini daha rahat ve anlaşılır şekilde ifade ettiklerini günlüğüne izleyen şekilde kaydetmiştir:

BEP ekibinde yer alan üyelerden ailelerle ilk yaptığımız görüşmelerde BEP'in ne olduğuna ya da yasal hak ve sorumluluklara ilişkin herhangi bir bilgi sahibi olmadıkları ve dolayısıyla da tam olarak ne isteyecekleri konusunda da ne söyleyeceklerini bilemediklerini gözlemlemiştim. Şimdi ise bu toplantının ardından aslında ekibin ne işe yaradığını fark etmeye başladıklarını gördüm. Artık soru sorma konusunda daha az çekingen davranıyorlar. Bu okulun misyon ve vizyonunun belirlenmesinin ardından ailelerin sürece dahil olması anlamında olumlu bir diğer adım olarak görülebilir (Araştırmacı Günlüğü, 21.04.2022).

Araştırmacı ve aileler arasında gerçekleştirilen yansıtma toplantısında gündeme gelen konulardan biri de ailelerin BEP'te yer alan üyelerin görev ve sorumluluklarını öğrenmesiyle süreçte daha aktif rol almalarının önündeki engellerden birinin kalkmasıyla ilgiliydi. Bu süreçte gündeme gelen bir diğer konu ailelerin yasal yükümlülüklerinin yanı sıra yasal haklarına ilişkin bilgi gereksinimiydi. Ailelerle yapılan toplantıda BEP süreçlerinde yasal olarak haklarının ne olduğuna ilişkin de bir çalışma yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Araştırmacı bu toplantının ardından konuya ilişkin araştırmacı günlüğüne izleyen ifadeleri kaydetmiştir:

Ekipte yer alan ailelerle yapmış olduğumuz yansıtma toplantısında aileler BEP ekibinde kimlerin yer alması gerektiğini, daha da önemlisi BEP'in ne olduğunu artık öğrenmeye başladıklarını ifade ettiler. Bunun yanı sıra BEP ekibinde yer alan personelin görev ve sorumluluklarını öğrendiklerini ve kendi çocuklarıyla ilgili daha farklı bir bakış açısıyla süreçte yer alabileceklerini ifade ettiler. Bununla beraber aileler kendi haklarına ilişkin de

bilgi almaları gerektiğini ifade ettiler. Bu konuda araştırmacı olarak benim yapmış olduğum planlamaya ilişkin ailenin de benzer bir istekte bulunuyor olması beni ailelerin sürece katılımı konusunda motive etti. Ailelerin istekli oluşu ve süreçlerde kendilerinin de araştırma başında belirttiği şekilde istekli davranıyor oluşu, benim hazırlayacağım eylem planlarının onlar açısından yararlılığını en üst seviyeye çıkaracaktır diye düşünüyorum (Araştırmacı Günlüğü, 21.04.2022).

Ailelerle yapılan toplantıda yasal yükümlülüklerle beraber ailelerin yasal haklarının da bir eylem planı olarak geliştirilmesi ve sunulması gerekliliğinin konuşulmasının ardından ilk olarak araştırmacı ve tez danışmanı arasında bir görüşme gerçekleştirilmiş ve içeriğin hazırlaması gerektiğine karar verilmiştir. Ardından araştırmacı hazırladığı içeriği İK üyelerine sunmuştur. İK üyeleriyle yapılan toplantıda araştırmacının ailelere ihtilaf ve itiraz durumlarında başvurabilecekleri idari ve adli makamlara ilişkin bilgilere, bu makamlara başvuruların ne şekilde yapılacağına dair uygulamalara ve bu başvuruları ne şekilde takip edeceklerine ilişkin bilgi verici bir içeriğin sunulmasına karar verilmiştir. Araştırmacı, kendisine gösterilen bu yol haritası ışığında ailelere sunacağı içeriği tamamlayarak onlarla iletişime geçmiş ve içeriğe ilişkin bilgi vermiştir. Bunun yanı sıra ailelerle takvim oluşturularak eylem planının uygulanacağı gün için planlama yapmıştır. Yapılan planlamada aileler hem hafta içi hem de hafta sonu çalışmalarından dolayı takvimlerinin sıkışık olduğunu ancak bu süreçte katılım sağlamak istedikleri için hafta sonu bile olsa eğitime vakit ayırabileceklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla ailelerle 23.04.2022 tarihinde cumartesi günü 23 Nisan kutlamalarının ardından bir araya gelmek üzere sözleşilmiştir. Okul müdürüyle yapılan görüşmede en uygun ortamın okul müdürünün odası olduğu, burada kimse tarafından rahatsız edilmeden çalışmaların yürütülebileceği ifade edilmiştir. Böylece hem takvim hem de ortama ilişkin tüm planlamalar tamamlanmıştır.

Araştırmacı ve aileler okul müdürünün odasında bir araya gelmiştir. Araştırmacı ailelere içeriğin bir dinleyici kopyasını vermiştir. Eğitim bir saat 12 dakika sürmüştür ve toplantıda BEP ekibinde yer alan ailelerin yasal haklarına ilişkin içerikler sunulmuştur. Bu hakların yanı sıra ailelerin ihtilaf ve itiraz durumlarında başvurabilecekleri adli ve idari makamlara itiraz ya da şikâyet taleplerine ilişkin süreçleri ne şekilde yürütecekleri ve takip edeceklerine ilişkin bilgiler aktarılmıştır. Yürütülen eylem planının ardından araştırmacı ve aileler arasında yansıtma toplantısı gerçekleştirilmiş ve ailelerle yürütülen eylem planının içeriğine ilişkin karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuştur. Aileler bu

içerikleri daha kolay ve ulaşılabilir bir formatta araştırmacıdan talep etmiştir. Bu durum araştırmacı tarafından günlüğe izleyen ifadelerle aktarılmıştır:

Ailelerle ekibin yasal yükümlülüklerine ilişkin daha önce çalışmıştık. Bunun devamında onlarla yapmış olduğumuz yansıtma toplantısında daha çok pratik bilgilere ihtiyaç duyduklarını anladım. Dolayısıyla ikinci döngüde bu içeriğin sunulması son derece yararlı oldu. Ancak ailelerle yapmış olduğumuz son yansıtma toplantısında ailelerin bu pratik bilgilerle ilgili daha pratik bir gereksinimleri olduğunu fark ettim. Bununla ilgili aklımdaki plan bu bilgileri daha da pratik hale getirerek bir broşürde bir araya getirmek ve ailelerin bunu sürekli yanlarında taşıyabilecekleri bir formatta onlara sağlamak oldu. Bu anlamda elimdeki bilgileri çok rahat ve kısa bir biçimde anlaşılacak bir formata dönüştürmek çok vaktimi almayacaktır. Yapmam gereken tek şey Canva uygulamasını kullanarak zaten elimde olan bilgileri broşüre dönüştürmek olacaktır (Araştırmacı Günlüğü, 23.04.2022).

Araştırmacı ailelerle yapılan yansıtma toplantısının ardından daha önce çalışmış oldukları yasal haklara ve bu hakların takibi süreçlerine ilişkin içeriği aileler için daha kolay ve ulaşılabilir hale getirmek amacıyla broşür hazırlama süreçlerini planlamaya başlamıştır. İlk olarak araştırmacı ve tez danışmanı arasında bir toplantı gerçekleştirilmiş ve broşürde yer alacak olan içeriğe karar verilmiştir. Broşür, genişliği 11, yüksekliği ise 8,5 inç olacak şekilde araştırmacı tarafından tasarlanmış ve tez danışmanının onaylamasıyla BEP ekibinde yer alan ailelere sunulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan broşür ailelere hem dijital ortamda hem de basılı olarak verilmiştir. Broşür, ailelerin itiraz ya da şikâyet durumunda hangi kurumlara ne şekilde başvurabileceklerini ve başvuru süreçlerini ne şekilde takip edebileceklerini adım adım yol haritası sunacak şekilde tasarlanmıştır. Ailelere sunulan broşür bilgisine EK-16'da yer verilmiştir. Araştırmacı ailelere broşürleri sunduktan sonra yaptığı görüşmede sunulan içeriğin kalitesi üzerine görüş alışverişinde bulunmuş ve aileler broşürün kendileri için işlevsel, akılda kalıcı ve basit bir dille anlatıldığını ifade ederek aynı zamanda bir önceki sunumun pekiştirilmesine yardımcı olduğunu da ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra aileler süreçteki diğer çalışmalara ilişkin de kendilerine broşür sunulup sunulmayacağını merak ettiklerini ifade ederek taleplerini araştırmacıya iletmışlerdir. Bu durumu araştırmacı saha notuna izleyen sözlerle kaydetmiştir:

Fahriye Hanım ve Seray Hanımla broşürlerin içeriğiyle ilgili yaptığımız görüşmede broşürün işlevsel olduğunu ifade ettiler. İlk olarak broşürün içeriğinde ilk sunuma göre daha sade ve daha önemli yerlerin vurgulandığını ifade ederek kendileri için daha pratik bir kaynak olduğunu dile getirdiler. Aileler aynı zamanda kendileri için önemli bilgilerin adım adım anlatılıyor olmasının da daha yararlı olduğunu dile getirdiler. Ailelerin memnun

kaldığı bir diğer konu ise önceki çalışmaya ilişkin bilgilerinin pekiştirilmesi yönündeydi. Aileler aynı zamanda bu tür pratik broşürlerin kendileri için daha yararlı olduğunu dile getirerek ilerleyen süreçlerde de bu broşürleri hazırlamam yönünde isteklerini dile getirdiler (23.04.2022 tarihli Saha Notu).

Araştırmacı ailelerle yaptığı görüşmede broşürlerin önemini fark etmiştir. Araştırmacı ailelerin daha karmaşık bilgilerdense daha basit, sade ve işlevsel anlamda işlerine yarayacak kısa içeriklere daha fazla ilgi gösterdiklerini gözlemlemiştir. Araştırmacı ilerleyen planlamalarında bu durumu göz önünde bulunduracağını ve bu tür broşürlerden daha fazla yararlanacağını günlüğüne izleyen sözlerle aktarmıştır:

Ailelerle yaptığım görüşmede fark ettiğim bir şey oldu. Ailelere yönelik sunum ve içerikleri hazırlarken zaten basit ve anlaşılır ifadelerle yer verilmesi gerektiğini bilmeme ve bu şekilde içerik hazırlamama rağmen broşürleri gördüklerinde bu broşürlerin onlar için daha anlaşılır olduğunu ifade ettiler. Sanırım aileler daha kısa, daha az karmaşık, daha az ve önemli bilgilere gereksinim duyuyorlar. Elbette ben ilerleyen içerikleri oluşturduğumda önemli tüm bilgileri ekleyeceğim ancak bunların hemen ardından çok daha önemli olan bilgileri daha az yer kaplayan ve ellerine sığacak bir tek ya da iki sayfalık dokümanla pekiştirmek onların hem motivasyon hem de maksimum yararı elde etmeleri açısından önemli olacaktır (Araştırmacı Günlüğü, 24.04.2022).

4.2.3 Ekip işleyişi

Araştırmanın durum belirleme aşamasında katılımcılardan elde edilen verilerin analizi sonucunda BEP ekibinin işlevsel bir biçimde çalışmasının önündeki engellerden biri ekibin sağlıklı işleyişiyle ilgili çeşitli aksaklıklar olduğudur. Ekibin işleyişinin iyileştirilmesi amacıyla ekip içerisinde iletişim, iş birliği ve ekip üyelerinin rol ve sorumluluklarına ilişkin eylem planları oluşturulmasına karar verilmiştir.

İK üyeleriyle yapılan toplantıda eylem araştırması süreçlerinde okul ortamında uygulanacak bazı eylem planlarının inandırıcılık komitesinde yapılan toplantıda alınan karar doğrultusunda BEP ekibine sunulacak eylem planlarının bir kısmında İK üyelerinin kendileri tarafından ve kendi uzmanlık alanlarına ilişkin eğitim vermeleri fikri konuşulmuştur. Bu karar doğrultusunda eylem planlarının “ekip işleyişiyle” ilgili ilk döngülerinde araştırmacının tez danışmanı Doç. Dr. Aysun Çolak tarafından eğitim verilmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak araştırmacının tez danışmanı ve ekip üyelerinin uygun oldukları takvim daha önce planlanmış olsa bile hem eylem planını uygulayacak olan danışman hem de BEP ekibinde yer alan üyelerle bire bir telefon görüşmeleri gerçekleştirilerek takvim teyit edilmiştir.

Takvim teyit edildikten sonra araştırmacı ve tez danışmanı sunulacak içeriğın hangi konuları barındırması gerektiğı üzerine bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantıda durum belirleme aşamasında elde edilen verilerin ışığında içeriğın; BEP ekibinin amacı, ekipteki rol ve sorumluluklar, BEP'in işlevi, ekipte iş birliğı sağlama, sürdürme ve artırma yolları ile ekipte etkili iletişim konularını kapsaması gerektiğine karar verilmiştir. Tez danışmanı sunulacak içeriğı hazırladıktan sonra araştırmacıyla bir araya gelmiş ve içeriğın üzerinde ortak bir karara vararak sunulmasına ilişkin planlamayı yapmışlardır.

21.04.2022 tarihinde araştırmacı tez çalışmasının yürütüldüğü okula giderek araştırmada yer alan BEP ekibi üyelerine ve özel gereksinimli öğrencilerin geçiş yapacağı okulda çalışan personele yapılacak olan çalışmaya ilişkin son bir duyuru daha yapmıştır. 22.04.2022 tarihinde araştırmacı ve okul müdürü Yüksel Bey geçiş okulundaki müdürle bir görüşme gerçekleştirerek okulun toplantı salonunun fiziksel olarak düzenlenmesini sağlamışlardır. n hazırlıklar tamamlandıktan sonra tez danışmanı tarafından Grsel 4.2'de görüldüğü gibi ilk oturum gerçekleştirilmiştir. İlk oturumda BEP ekibinin amacı, BEP'in işlevi, ekibin işleyişi ve bu işleyiş içerisinde iş birliğı ve iletişimin önemine vurgu yapılmıştır. İkinci oturumda BEP ekibinin sorumlulukları, BEP ekibinin bir araya gelmesini ve toplantı yapmasını gerektiren durumlar, BEP ekibinin ekip olarak iş birliğı içerisinde çalışmasının önündeki engellere yer verilerek BEP ekibinde yer alan aile, ğretmen, rehberlik servisi, okul yönetimi, ğrenci ve diğerk destek personelin ekip içi rollerine değinilmiştir.

İkinci toplantının ardından araştırmacının da katılımıyla bir yansıtma toplantısı düzenlenmiştir. Bu yansıtma toplantısında BEP ekibine sunulan eylem planlarına ilişkin katılımcılardan araya zaman girmeden geri dönüşler alınmış, bunun yanı sıra sunulan içeriğın katkıları üzerinde durulmuştur. Bu katkıların yanı sıra ekibin gereksinim duyduğu ek konuların ortaya çıkıp çıkmayacağı da araştırmacı tarafından gündemde tutulmuştur.

Bu toplantıların yanı sıra araştırmacı tarafından yapılandırılmamış gözlemler yapılmaya devam edilmiş ve elde edilen veriler ışığında ekip içi iş birliğı ve iletişime ilişkin yeni gereksinimler ortaya çıkmıştır. Araştırmacı tarafından elde edilen veriler analiz edildiğinde iş birliğı süreçlerinde daha çok aileler ve öğretmenler arasında sorunların yaşandığı ortaya çıkmıştır. Yaşanan bu problemler araştırmacı tarafından günlüğü izleyen sözlerle aktarılmıştır:

Araştırmanın gereksinim belirleme aşamasında hem gözlemlerden hem de katılımcıların sözlerinden gördüğüm iletişimin bazı öğretmenler ve aileler arasında sorunlu olduğu yönündeydi. Bununla birlikte bu iletişimin aslında minimum düzeyde tutulduğu da ortada. Öğretmenler ve okul yöneticileri ailelerle çalışma konusunda bilgi düzeyinde desteğe ihtiyaç duyuyordu. Bu bilgi düzeyindeki gereksinim karşılandı ancak bu noktada hala bir şeyler eksik. Bu eksikliğin ortadan kalkması için artık sadece bilgiyle değil bir şeyler yapmayla da ilgilenmeliyiz. Bu noktada tüm ekip üyelerinin iletişim kurarken çeşitli sorunlar yaşadıklarını biliyor olmamız sağlayacağımız desteğin içeriğini de şekillendirecektir (Araştırmacı Günlüğü, 22.04.2022).

Görsel 4.2

Ekip İşleyişine İlişkin Gerçekleştirilen Eylem Planından Bir Görsel

Araştırmacı tarafından elde edilen veriler süreç içerisinde analiz edilmiş ve bu analizlerin sonucunda yeni bir eylem planı yapılmasına karar verilmiştir. Bu eylem planına göre ekip üyeleri arasındaki iletişimde yaşanan sorunların iyileştirilmesi ve bu yolla iş birliğinin önündeki engellerin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmacı ilgili alanyazını yeniden taramış ve İK üyelerinin çeşitli fikirlerini not almıştır. Alanyazında BEP ekibi içerisinde iletişimin olumlu olması durumunda özel gereksinimli öğrenci için hazırlanan BEP'lere ilişkin çıktıların da olumlu olduğu ifade edilmektedir (Frasier ve White, 1983; Shapiro, 2021; Nicolaysen, 2024). Dolayısıyla eylem planlarının döngüsünde ekibin iş birliğinin ve iletişiminin iyileştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmalara ek olarak ekip içi etkili iletişime de odaklanılmıştır.

Araştırmacı tarafından ekip içi etkili iletişim becerilerinin artırılmasına yönelik gerçekleştirilen çalışmalar taranmış ve ekip içi iletişimi artıracak bir stratejiye karar verilmiştir. Bu doğrultuda araştırmacı tarafından alanyazında McNaughton ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen ve etkili olduğu çeşitli araştırmalarla (Thistle ve McNoughan, 2015; Chatzinikola, 2021; Vostal vd., 2021) ortaya konmuş olan “LAFF Don’t CRY” stratejisine odaklanılmıştır. Araştırmacı yapmış olduğu okumalar ışığında belirlemiş olduğu eylem planı içeriğini ilk olarak danışmanına sunmuş, danışmanla yapılan toplantının ardından içeriği İK’ya sunmuştur. 25.04.2022 tarihindeki İK’da araştırmacı tarafından belirlenen eylem planı içeriği onaylandıktan sonra araştırmacı tarafından içerik hazırlanmaya başlanmıştır.

Araştırmacı LAFF Don’t CRY stratejisinde yer alan basamaklara ilişkin bilgi verici bir içerik hazırlamıştır. Ardından örnek metinlere yer verilerek her bir basamakta yapılması ve yapılmaması gerekenlere ilişkin bir içerik oluşturmuştur. Eylem planının bu döngüsünü oluşturan LAFF Don’t CRY stratejisi, ekip üyeleri arasında iletişim becerilerini artırmak amacıyla toplam yedi adımdan oluşan ve adını her bir adımın ilk harfinden alan bir stratejidir. Bu stratejide ilk dört adım olan “LAFF” kısmında ekip üyeleri tarafından yapılması gerekenlere yer verilirken adından da anlaşılacağı üzere “Don’t CRY” kısmında yer alan adımlarda ekip üyelerinin iletişim süreçlerinde yapmaması gerekenlere odaklanılmaktadır. Tablo 4.1’de stratejinin basamakları ile İngilizce ve Türkçe karşılıkları yer almaktadır.

Stratejinin ilk basamağında iletişim kuran kişinin iletişim kurulurken karşı tarafı dinlemesi, onu anladığını göstermesi ve bu iletişim biçimini saygılı bir dil kullanarak yürütmesi gerekmektedir. Bu basamakta iletişim kuran kişi tüm bu süreçleri hem sözel hem de beden diliyle karşı tarafa yansıtmalıdır.

Stratejinin ikinci basamağında iletişim kuran kişi tarafından çeşitli sorular sorulur. Bu soruların amacı, karşı tarafın belirli bir konuya ilişkin bakış açısından durumu anlamak ve anlamlandırmaktır. Bu adımda araştırmacı ilk olarak çeşitli notlar almak için izin ister ve özel gereksinimli öğrenciyle ya da belirlenen konuyla ilgili derinlemesine bir anlayış geliştirmek amacıyla açık uçlu sorular sorar. Bu soruların sorulma amaçlarından biri de görüşülen kişiye süreçlere dahil edildiğini hissettirmektir. Bu aşamada ayrıca görüşülen kişinin probleme ilişkin uzman tarafından ciddiye alındığını hissetmesi de amaçlanmaktadır. Durumu ve görüşülen kişinin duygularını anlamaya yönelik sorular

sonrundan sonra stratejideki üçüncü basamağa geçilir ve bu basamakta kişiler yerine durumlara odaklanılır. Bu basamakta ayrıca görüşülen kişiden elde edilen verilerin doğruluğunun kontrol edilmesi de gerekmektedir. Bu basamak sonlandıktan sonra yapılması gerekenlere ilişkin basamakların sonuncusu başlatılmalıdır. Stratejinin bu basamağında görüşen kişi bu noktaya kadar elde edilen verilere ilişkin görüşülen kişiyle birlikte bir değerlendirme yapar ve bir sonraki adımı planlamaya ve düşünmeye başlar. Dolayısıyla görüşen kişi gerekli planlamaları yapmak için görüşülen kişiden zaman isteyebilir ve yeniden bir görüşme planlanabilir.

Tablo 4.1

LAFF Don't CRY Stratejisi

Orijinal Hatırlatıcı	İngilizce Açıklaması	Türkçe Çevirisi
L	Listen, empathize and communicate respect.	Dinle, anlayış göster ve saygıyla iletişim kur.
A	Ask questions and ask permission to take notes.	Sorular sor ve not almak için izin iste.
F	Focus on the issues.	Durumlara odaklan.
F	Find a first step.	Bir “ilk adım” bul.
Don't C	Don't Criticize people who aren't present.	Orada bulunmayan insanları eleştirme.
R	React hastily and don't promise something you can't deliver.	Ani tepkilerde bulunma ve gerçekleştiremeyeceğin şeyler için söz verme.
Y	Yakety-yak-yak.	Gevezelik etme.

LAFF Don't CRY stratejisi uygulanırken yapılması gerekenlerin yanı sıra iletişimin olumsuz etkilenmesinin önüne geçilmesi amacıyla yapılmaması gerekenlere de yer verilmiştir. Bunlardan ilki ortamda bulunmayan diğer meslektaş ya da kişilerle ilgili konuşurken dikkatli olunması ve eleştirel ifadelerden kaçınmak gerektiğiyle ilgilidir. Bir

diğer kaçınılması gereken durum ise özellikle ailelerle iletişim kurarken onlara anlık tepkilerde bulunarak asla gerçekleşmeyecek vaatlerde bulunulmasıdır. Son olarak görüşen kişinin görüşülen kişiyle iletişim kurarken bağlamı değiştirecek gereksiz bilgileri paylaşmaktan kaçınılması gerektiğidir.

Araştırmacı tarafından bu stratejiye ilişkin olumlu ve olumsuz örnekler hazırlanarak katılımcılara sunulmuş ve ilk olarak stratejinin tanıtımı yapılarak ilk oturumda bilgilendirme çalışması yapılmıştır. İkinci oturumda ise stratejinin her bir basamağına ilişkin araştırmacı tarafından önceden oluşturulmuş olan hipotetik iletişim örneklerine yer verilmiştir. İki oturumdan oluşan eylem planının bu döngüsü toplamda bir saat 28 dakika sürmüştür. Eylem planının uygulanmasının hemen ardından katılımcılarla yansıtma toplantısı gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı bu toplantının yansımalarını günlüğüne izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

Ekipte yer alan öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin hem ailelerle hem de kendi aralarındaki iletişim süreçlerinin iş birliğine olumsuz yansıdığı ve ailelerin süreçlere neredeyse hiç dahil edilmediği durumlarda özellikle öğretmenlerden bir kısmının bu durumda aileden yakındığı bir ortamdaydık. Dolayısıyla böyle bir gereksinimin karşılanması için ekip içi etkili iletişime yönelik gerçekleştirdiğimiz bu çalışmalardan sonra yaptığımız yansıtma toplantılarında hep bir adım ileri gittiğimizi katılımcıların dönütlerinden anlıyorum. Ancak henüz yapılması gerekenler olduğunun farkındayım. Ekip içindeki iletişimle ilgili olarak biraz daha uygulamaya yönelik bir şeylerin yapılması gerektiği öğretmenler tarafından dile getirildi. Dolayısıyla yeni bir çalışma planlamam gerektiğini düşünüyorum (Araştırmacı Günlüğü, 24.04.2022).

Ekip içi etkili iletişimin iyileştirilmesine yönelik gerçekleştirilen döngünün ardından yapılan yansıtma toplantısında uygulamaya yönelik bir çalışmanın daha gerçekleştirilmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu karara göre araştırmacı tarafından aynı stratejiye yönelik bu kez senaryoların canlandırıldığı videolar çekilmesi ve bu videolarda olumlu ve olumsuz örneklerle yer verilmesi amaçlanmıştır.

Bu kapsamda araştırmacı tarafından alanyazın dikkate alınarak LAFF Don't CRY stratejisi temel alınarak olumlu ve olumsuz örneklerin yer aldığı toplam altı senaryo hazırlanmıştır. İK'da alınan karar doğrultusunda hazırlanan senaryolar hem komite üyelerine hem de iletişim fakültesinde görev yapan alanda uzman 13 öğretim üyesine uzman görüşü alınmak üzere 16.06.2022 tarihinde e-posta yoluyla gönderilmiştir.

Görsel 4.3

Etkili İletişim Senaryolarına İlişkin Hazırlanan Senaryodan Örnek

24.06.2022 tarihinde tüm uzmanlardan gelen geri dönüşler sonrasında araştırmacı tarafından senaryolar üzerinde son düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve 25.06.2022 tarihinde özel eğitim bölümünde çalışan öğretim elemanlarının rol aldığı videoların çekimlerine başlanmıştır. Başlangıçtan bitişe kadar aralıksız olarak her gün çekimler devam etmiş ve son olarak 30.06.2022 tarihinde tüm senaryolara ilişkin çekimler Görsel 4.3'te görüldüğü üzere sorunsuz bir şekilde tamamlanmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda hazırlanan senaryoların video çekimleri tamamlandıktan sonra 01.07.2022 tarihinde danışmanla video çekimlerinin kontrolü sağlanmıştır. EK-21'de oluşturulan senaryolardan örneklerle yer verilmiştir. Sonrasında BEP ekibi üyeleriyle iletişime geçilmiş ve eylem döngüsünde yer alan çalışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla takvim belirlenmiştir. Katılımcılarla yapılan telefon görüşmelerinde MEB takvimine göre okulların tatil olması nedeniyle katılımcılar, takvimin sıkışık olmadığını ve bu nedenle daha kolay katılım göstereceklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla tüm katılımcıların yer alabileceği bir tarih üzerinde uzlaşmaya varılmıştır. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

Katılımcılarla yapmış olduğum görüşmede tatil olması nedeniyle katılım gösterip göstermeyecekleri konusunda endişelerim vardı. Ancak tatil olmasına rağmen herkesin çalışmaya katılmak konusunda istekli olması ve buna zaman ayırmak istemeleri beni de ayrıca motive etti. Bu istekleri, çalışmadan onların da benim kadar keyif aldıklarının bir göstergesi olabilir. Çünkü tatil günlerinde okula gelmek istemeyecekleri durumunu düşünmüştüm. Umarım bu döngüde de öncekiler gibi herkes hem eğlenir hem de olumlu

yönde bir değişim yakalar. Bu yalnızca onlar için değil benim için de bir değişim ve öğrenme süreci oluyor (Araştırmacı Günlüğü, 30.06.2022).

Katılımcılarla belirlenen takvime göre ekip içi etkili iletişimin iyileştirilmesine yönelik yeni eylem planının 04.07.2022 ve 05.07.2022 tarihlerinde yapılması planlanmıştır. Bu planın iki günde gerçekleştirilmesi araştırmacı tarafından belirli bir amaç gözetilerek belirlenmiştir. Bu amacı araştırmacı günlüğünde izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Bu eylem döngüsünde amacım katılımcılarla önceki döngülerde gerçekleştirdiğimiz olumlu değişimin pekiştirilmesi ve onların isteği üzerine uygulamalı örnekler üzerinde çalışmaktır. Bu nedenle ben de bu döngüde hem olumlu hem de olumsuz senaryoları hazırlayıp bu senaryoları video çekimleriyle görsel bir materyale dönüştürdüm. İlk gün tüm katılımcıların yer almasıyla olumlu ve olumsuz üç senaryo üzerinde çalışacağız. Bu oturumun hemen ardından katılımcılardan hızlı dönütler alarak olası aksiliklerin yaşanması durumunda ikinci oturumda bu aksilikleri en aza indirmeyi amaçlıyorum. Böylece iki oturumun sonunda en iyi sonucu almak istiyorum (Araştırmacı Günlüğü, 30.06.2022).

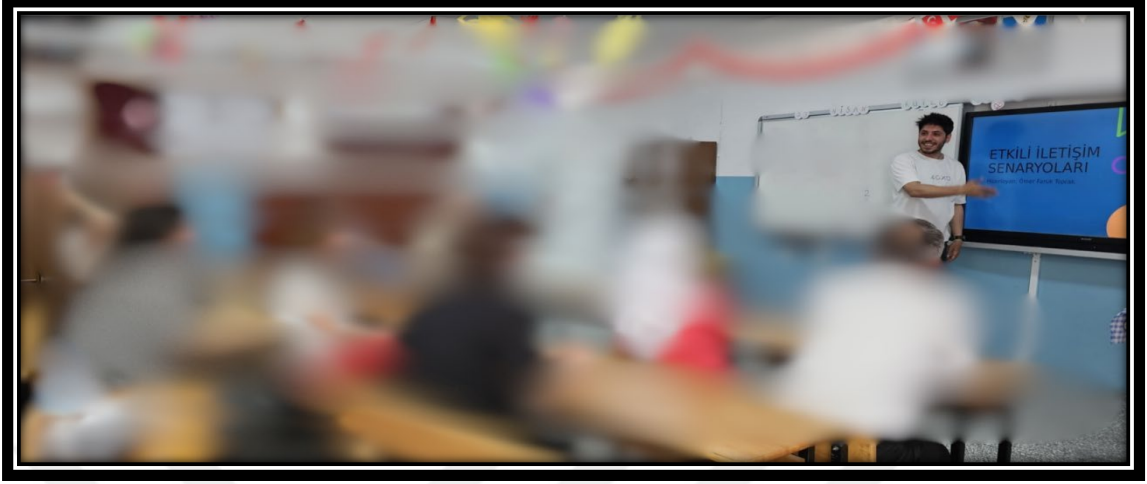
04.07.2022 tarihinde araştırmacı ve katılımcılar BEP ekibinin çalıştığı okulda, içerisinde akıllı tahtanın da bulunduğu Mahir Öğretmenin sınıfında bir araya gelmiştir. Görsel 4.4'te bu toplantılardan bir örnek gösterilmektedir. İlk oturumda önceki eylem döngüsünde gerçekleştirilen çalışmaya ilişkin soru-cevap etkinliği yapılmış ve katılımcılara nelerin akılda kalıcı olduğu sorulmuştur.

Katılımcılar iletişim kurma süreçlerinde yapılması ve yapılmaması gerekenlere vurgu yapmıştır. Örneğin Ceyda Öğretmen tarafından bu konuyla ilgili olarak “Mesela daha önce yapmış olduğumuz şeylerin bir kısmını yapmamamız gerektiğini öğrendik.” diyerek güldü ve tüm katılımcılar ona gülerek eşlik etti (Araştırmacı Günlüğü, 04.07.2022). Soru-cevap etkinliğinin ardından araştırmacı tarafından hazırlanan senaryolar katılımcılara izletilmiştir.

Videolar izlendikten sonra yeniden oynatılmış ve belirli anlarda durdurularak araştırmacı tarafından katılımcılara “Bu sahnede dikkatinizi ne çekti?”, “Şu an izlediğiniz sahneyi LAFF Don't CRY stratejisine göre incelediğimizde hangi basamak gerçekleştiriliyor?” gibi sorular sorulmuştur.

Görsel 4.4

Etkili İletişim Senaryolarına İlişkin Yürütülen Eylem Planı

Olumsuz örneklerle ilişkin sahneler izletildikten sonra da katılımcılara ek olarak “Şu an gördüğünüz sahnede sizce yanlış olan ifadeler hangileriydi?” ve “Siz olsaydınız burada ne şekilde konuşurdunuz?” şeklinde sorular yöneltilmiş ve sürece dahil olmaları sağlanmıştır. Çalışma sonunda katılımcıların sürece dahil oldukları ve bu süreçten keyif aldıkları görülmüştür. Ayrıca oturum sonlandıktan sonra katılımcılarla yapılan yansıtma toplantısında katılımcıların tam olarak talepte bulundukları içeriklerin hazırlanmış olduğu dile getirilmiştir. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen sözlerle aktarmıştır:

Bugün katılımcılarla yapmış olduğumuz çalışma sürecinde gözlem yapma şansım oldu. Katılımcıların sahneler izletilirken birbirlerine zaman zaman “Bak bu tam olarak sizi yansıtıyor hocam.” şeklinde sözlerle grup arkadaşlarıyla süreci eğlenceli hale getirdiklerini görmek süreçten keyif aldıklarının da benim açımdan bir göstergesiydi. Bunu dile getirme nedenim, araştırmaya başlamadan önce müdür bey tarafından sıkıcı bir hizmet içi eğitimden fazlasını yapmamın istenmesiydi. Çalışmada ayrıca katılımcıların hem olumlu hem de olumsuz örneklerle ilişkin önceki döngüde vermiş olduğum bilgiler doğrultusunda yanıt vermeleri de olumlu bir çıktı aldığımızı gösteriyor. Her bir toplantıdan sonra onlara sunduğum içerikleri benden talep etmeleri de bilgi gereksinimlerinin karşılanması yönünde istekli olduklarını bana hissettirmişti (Araştırmacı Günlüğü, 04.07.2022).

05.07.2022 tarihinde katılımcılarla aynı ortamda ikinci oturumun gerçekleştirilmesi amacıyla bir araya gelinmiştir. İkinci oturumda araştırmacı bir önceki oturuma ilişkin hatırlatıcı bilgiler vererek sürece başlamıştır. Daha sonra katılımcının hazırladığı olumlu ve olumsuz senaryolar izletilerek önceki oturumla aynı süreçler izlenmiştir. Sürecin sonunda katılımcılarla yansıtma toplantısı yapılmış ve iletişime yönelik eylem

döngülerindeki katkılar üzerine tartışılmıştır. Toplantı sonunda katılımcılar hem bilgi hem de uygulama konusundaki gereksinimlerini karşıladıklarını ve bir değişim yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu gelişmeler üzerine eylem döngüsünün tamamlanmasına karar verilmiştir. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen sözlerle aktarmıştır:

Araştırmanın bu boyutunda, döngüsünde katılımcılarla yapmış olduğumuz çalışmanın sonunda iletişim süreçlerine ilişkin yürütmüş olduğumuz tüm eylem döngüleriyle ilgili konuştuk. Hem kendi gözlemlerimden hem de toplantıda katılımcılar tarafından dile getirilen konulardan onların artık ekip işleyişi içerisindeki iletişim boyutunda bir değişim yaşadıklarını söyleyebilmek son derece sevindirici bir çıktı. Bunlarla beraber ek olarak öğretmenlerin ailelere, ailelerin de öğretmenlere bakış açısında bir değişim olduğunu gözlemledim. Artık birbirleriyle kurdukları iletişimle ilgili konuştuklarında iletişim kurdukları kişinin neler hissedebileceği üzerinde daha çok düşündüklerini dile getirmeleri bu düşüncede olmama neden oldu (Araştırmacı Günlüğü, 05.07.2022).

4.2.4 BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme

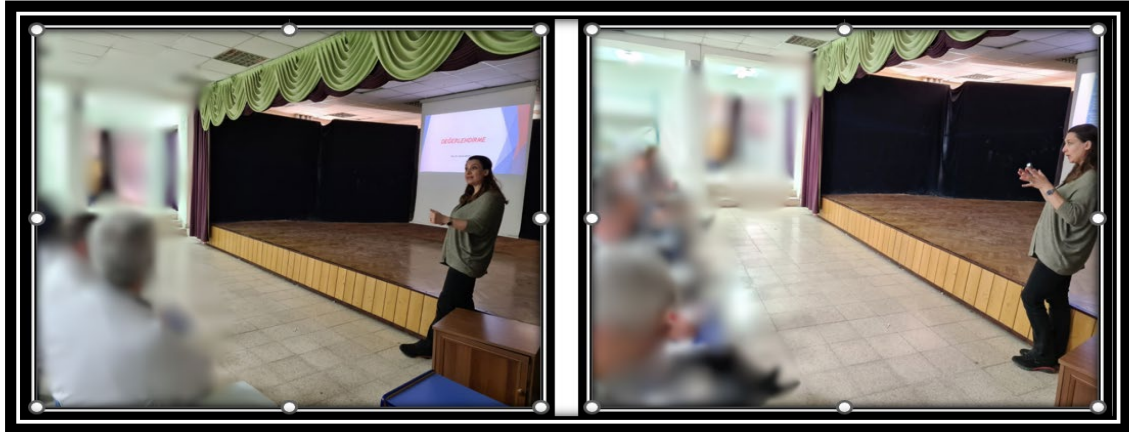
Durum belirleme aşamasında BEP ekibinin en önemli işlevlerinden biri olan BEP'in hazırlanması konusunda bilgi gereksinimi olduğu, bu gereksinimin uygun süreçlerle karşılanmaması nedeniyle de uygun BEP'lerin hazırlanamadığı ortaya çıkmıştı. Dolayısıyla zincirleme bir süreç olması nedeniyle BEP'in uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde de problemlerin ortaya çıktığı gözlenmişti. Bu nedenle BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin araştırmacı ve İK üyelerinin bir arada yapmış olduğu planlamalar doğrultusunda uygulama aşamasına yönelik eylem planları geliştirilmiş ve uygulamaya geçirilmiştir.

BEP ekibinde yer alan üyelerin BEP'in hazırlanmasıyla ilgili bilgi gereksiniminin en temel problem olarak ortaya çıkmasının ardından araştırmacı tarafından BEP'in hazırlanmasıyla ilgili bilgilendirici bir içerik oluşturmasına karar verilmiştir. Araştırmacı ve İK üyeleri ilk olarak takvimi belirlemiş ve sunulacak içerikle ilgili elde edilen verilerden yola çıkarak bir yol haritası belirlemiştir. Böylece eylem planının BEP hazırlamayla ilgili döngüsünde ilk olarak İK'da yer alan Doç. Dr. Funda Aksoy tarafından özel gereksinimli öğrencinin değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin bilgi verici bir içeriğin sunulmasına karar verilmiştir. Doç. Dr. Funda Aksoy tarafından değerlendirme süreçlerine ilişkin içerik hazırlandıktan sonra belirlenen takvim doğrultusunda geçiş yapılacak okulun konferans salonunda toplantının yapılmasına karar verilmiş ve

araştırmacı tarafından hem özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu ilkokuldaki BEP ekibi üyeleri ve diğer öğretmenler hem de geçiş yapılacak okulda yer alan öğretmenler, rehberlik servisi ve okul yöneticileriyle görüşmeler gerçekleştirilerek planlama konusunda gerekli organizasyon sağlanmıştır. Takvim planlaması tamamlandıktan sonra araştırmacı ve içeriği sunacak olan İK üyesi 27.04.2022 tarihinde konferans salonuna ulaşmış ve gerekli hazırlıkları tamamlamış ve planlanan içerik İK üyesi tarafından sunulmuştur. Görsel 4.5'te görüldüğü gibi İK üyesi tarafından sunulan içerikte ilk olarak değerlendirmenin tanımına ve neden yapıldığına değinilmiştir. Sunulan içerikte tarama, tanılama, özel eğitime uygunluğu belirleme, BEP'i planlama, gelişimi kaydetme ve son değerlendirme gibi amaçlarla değerlendirme yapılabileceğine değinilerek odak konu olan BEP hazırlama amacıyla yapılan değerlendirmenin ayrıntılarına geçilmiştir. Sunulan içerikte aynı zamanda İK üyesi tarafından değerlendirme yöntem ve tekniklerine değinildikten sonra performans düzeyi belirlenirken kullanılabilecek tekniklere örneklerden yararlanılarak yer verilmiştir.

Görsel 4.5

BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Yürütülen Eylem Planı

Sunum 74 dakika 51 saniyede tamamlanmıştır. Çalışma tamamlandıktan sonra İK üyesi tarafından sunulan içeriğin değerlendirilmesi istendiğinde okul müdürü Yüksel Bey “Keşke daha çok şey anlatsaydınız, tadı damağımızda kaldı diyebiliriz.” şeklinde bir ifade kullanmış ve çalışmanın yararlı olduğunu ifade etmiştir. Çalışmanın tamamlanmasının ardından yansıtma toplantısı yapılmış ve bu toplantıda BEP'in içeriğinde yer verilmesi gerekenlere ilişkin gereksinimin devam ettiği ve buna ilişkin de

bir planlama yapılarak bilgi gereksiniminin karşılanması üzerinde konuşulmuştur. Araştırmacı bu durumu izleyen sözlerle saha notu olarak kaydetmiştir:

BEP hazırlama süreçlerinde özel gereksinimli öğrencilerin değerlendirilmesiyle ilgili Funda Hocamız tarafından yapılan bilgilendirici içerik sunulduktan sonra ekip üyelerinin hem bilgi sahibi olduğunu hem de yeni bazı soru işaretlerine sahip olduklarını gözlemleme şansım oldu. Öğretmenler değerlendirme yapma konusunda yeni yöntem ve teknikleri öğrendiklerini ve bunları kullanma konusunda sorun yaşamayacaklarını dile getirseler de BEP hazırlamayla ilgili içerikte tam olarak hangi konulara yer vermeleri gerektiği konusunda da bilgi sahibi olmak istediklerini dile getirdiler. Bununla ilgili Mahir Öğretmen “Hocam standart bir içerik yazma konusunda desteğinizi istiyoruz artık.” şeklinde bir ifade kullandı. Dolayısıyla sıradaki çalışmada artık BEP’in içeriğine odaklanmamız gerekiyor (Araştırmacı Günlüğü, 27.04.2022).

İK’da yer alan üyelerden biri olan Doç. Dr. Funda Aksoy tarafından yürütülen bilgilendirici çalışmanın ardından araştırmacı tarafından gereksinim doğrultusunda BEP hazırlamaya yönelik bir içerik oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından BEP hazırlama sürecinin aşamaları olan özel gereksinimli öğrencinin performans düzeyinin belirlenmesi, performans düzeyinden hareketle uzun ve kısa dönemli amaçların belirlenmesi ve son olarak da destek hizmetlerin planlanması konuları ana başlıklar olacak şekilde bir planlama yapılmıştır.

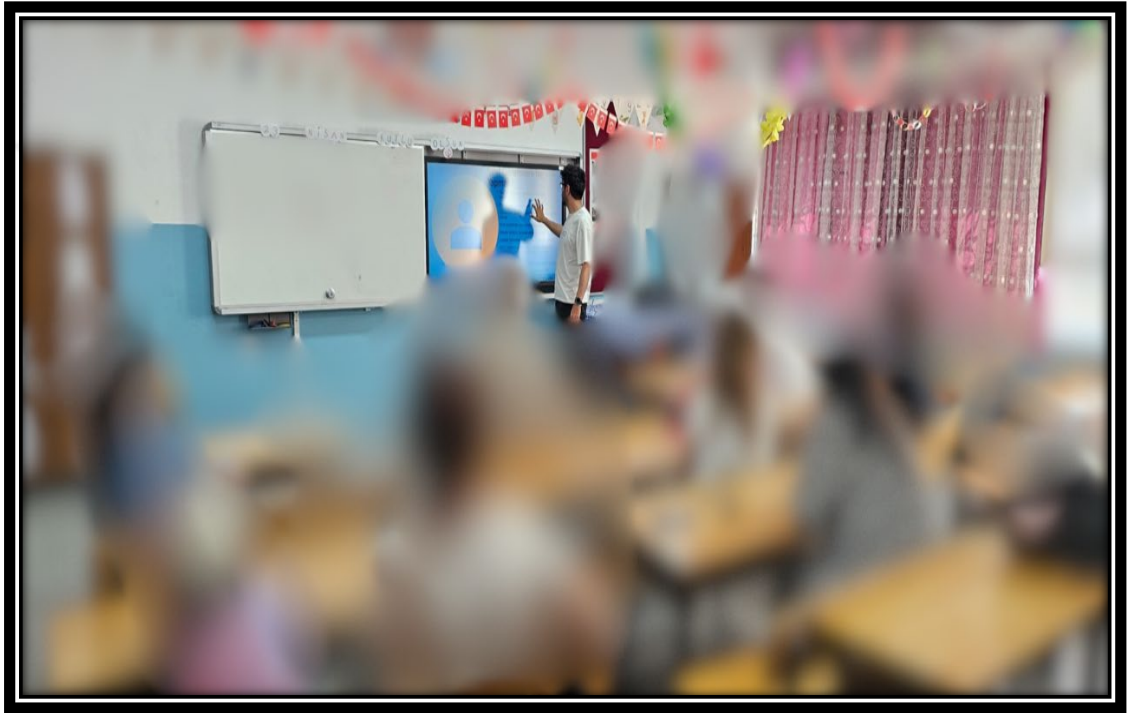
Araştırmacı ilgili alanyazından elde ettiği bilgiler doğrultusunda bu temel başlıklar etrafında şekillenen bir bilgi verici içerik oluşturmuş ve tez danışmanına sunmuştur. İK’da alınan kararlar doğrultusunda oluşturulan içeriğin sunulması amacıyla katılımcılarla daha önce görüşülmüş ancak bir teyit görüşmesi de gerçekleştirilerek planlama aşaması tamamlanmıştır.

Toplantıya özel gereksinimli öğrencilerin eğitim gördüğü okuldaki BEP ekibi üyeleri ve diğer tüm öğretmenler, geçiş yapılacak okulda görev yapan öğretmenler, rehberlik servisi ve okul yöneticileri davet edilmiştir. 17.05.2022 tarihinde belirlenen yerde araştırmacı ve okul müdürü Yüksel Bey hazır bulunmuş, gerekli teknik ve çevre düzenlemelerini sağlamışlardır. Araştırmacı tarafından 17.05.2022 tarihinde katılımcılara BEP hazırlama süreçlerine ilişkin hazırlanan bilgi verici içerik Görsel 4.6’da görüldüğü gibi sunulmuş ve bu sunum toplam bir saat 12 dakika sürmüştür. Eylem planının uygulanmasının ardından ekip üyeleriyle yansıtma toplantısı yapılmış ve bilgi gereksiniminin karşılanıp karşılanmadığı üzerinde tartışılmıştır. Ekip üyesi Mahir Öğretmen “Hocam bunlar

aslında düşündüğümde az çok bir şeyler yapıyormuşuz ama işte bilmeyince olmuyor. Bu yüzden bu bilgilerle daha rahat ederiz.” (Saha Notu, 17.05.2022) diyerek daha önce BEP hazırlamayla ilgili çabalarının olduğunu ancak bilgi gereksiniminin karşılanmasıyla birlikte daha işlevsel süreçler yürütülebileceğini ifade etmiştir.

Görsel 4.6

BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Araştırmacı Tarafından Yürütülen Eylem Planı

Katılımcıların bilgi gereksinimlerinin karşılanmasının yanı sıra ailelerle sunulan eylem planına ilişkin yapılan görüşmede araştırmacı tarafından ek bir eylem planına daha gereksinim duyulduğu görülmüş ve ailelerle ek bir bilgilendirici çalışma daha yapılmasına karar verilmiştir. Araştırmacı ailelerle yaptığı toplantıyı günlüğüne izleyen sözlerle kaydetmiştir:

Aileler ve ekip üyeleriyle yapmış olduğumuz çalışmada bilgi gereksiniminin öğretmenler tarafında yüksek ölçüde karşılandığını söyleyebilirim. Ancak aileler doğal olarak öğretmenler kadar sürece hâkim olmadıkları ve sürecin içerisinde bulunmadıkları için ilk defa duydukları bilgiler karşısında biraz zorluk yaşadılar. Dolayısıyla aileler ek bir tekrar niteliğinde de olsa çalışma yapabileceklerini ifade ettiler. Ailelerin istekli oluşu süreçten en üst düzeyde yarar sağlayacakları konusunda beni de cesaretlendiriyor (Araştırmacı Günlüğü, 17.05.2022).

Araştırmacı tarafından ailelerle yapılacak olan çalışmaya ilişkin yeni bir döngüye geçilmiş ve sunulacak içerik hazırlanmaya başlanmıştır. Ailelere sunulacak içerikte BEP'in tanımına, amacına, BEP'te yer alan içeriğe, BEP'in sunmuş olduğu yararlarla, performans düzeyine, uzun ve kısa dönemli amaçlara ve olası destek hizmetlere yer verilmiştir. Bunlara ek olarak bilgi verici içerik sunulduktan sonra ailelerle kendi çocuklarına ilişkin performans düzeyi belirleme ve uzun ve kısa dönemli amaç yazma etkinliği yapılması planlanmıştır.

18.05.2022 tarihinde müdür yardımcısının odasında araştırmacı ve aileler bir araya gelmiş ve araştırmacı tarafından ilgili içerik Görsel 4.7'de görüldüğü gibi ailelere sunulmuş ve yazılı olarak da kendilerine verilmiştir. Böylece ailelerin içerik sunulduktan sonra da işlevsel olarak yararlanabilecekleri uygun bir kaynağa erişmeleri sağlanmıştır. Bilgi verici içerik sunulduktan sonra araştırmacı ailelerden çocuklarının performans düzeylerini yazmalarını istemiştir. Sunulan bilgilendirici içerikte performans düzeyini yazmak için iletişim ve sosyal beceriler, işlevsel akademik beceriler, motor beceriler ve özbakım becerilerine odaklanılmıştır. Dolayısıyla ailelerden önce bu becerileri düşünerek dile getirmeleri, ardından da bunun yazılı hale getirmeleri istenmiştir. Bu etkinliğin ardından araştırmacı ailelerden performans düzeyini göz önünde bulundurarak uzun ve kısa dönemli amaç yazmalarını istemiştir. Etkinlik tamamlandıktan sonra uygulama bitirilmiş ve yansıtma toplantısı gerçekleştirilmiştir. Aileler özellikle etkinlikleri yararlı bulduklarını ve bilgi gereksiniminin karşılanmasının yanı sıra kendi çocuklarıyla ilgili işe yarar bir şey yapmaları nedeniyle süreci keyifli bulduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacı bu durumu saha notlarında izleyen ifadelerle dile getirmiştir:

Aileler kendi çocukları için bir şeyler yapmış olmanın ve bunun işe yarar görülmesinin mutluluğunu yaşadıklarını çok iyi gösterdiler. Özellikle performans düzeyi ve amaç yazımalarında onlara çok iyi yaptıklarını söylediğinde gülümsemeleri bunun en büyük göstergesiydi. Anladığım kadarıyla şimdiye kadar eğitsel süreçlerle ilgili hiç iş birliği süreçlerine dahil edilmemeleri kendilerini yetersiz hissetmelerine neden olmuş ve bunu yapabiliyor olduklarını göstermek istediler (Saha Notu, 18.05.2022).

Ailelerle yapılan çalışmanın ardından gerçekleştirilen yansıtma toplantısında ailelerin çocuklarıyla ilgili tüm alanlara ilişkin performans düzeyi yazmalarına ve bu performans düzeyi doğrultusunda uzun ve kısa dönemli amaçları yazmalarına karar verilmiştir. Böylece ailelerle yeni bir eylem döngüsü planlaması yapılmıştır. Aileler, istenen performans düzeyi ve amaçları yazma sürecinde araştırmacıyla iletişim içerisinde

olmaları konusunda cesaretlendirilmiş ve süreç tamamlandıktan sonra yeniden bir araya gelinerek hazırlanan içerik üzerinde tartışılmasına karar verilmiştir.

Görsel 4.7

BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Ailelerle Yürütülen Eylem Planı

Ailelerle süreç içerisinde yaptıkları çalışmalarla ilgili iletişim Görsel 4.8’de görüldüğü gibi devam etmiş ve katılımlarının sürdürülmesi sağlanmıştır. Bu hatırlatmaların ardından aileler yazmış oldukları içerikleri araştırmacıyla paylaşmış ve devamında okul müdürü Yüksel Beyin odasında 30.05.2022 tarihinde bir araya gelerek hazırlanmış içerikler üzerinde çalışılmıştır. Bu çalışmada aileler tarafından oluşturulan performans düzeyi ve amaç cümleleri iyileştirilmiş ve çocuklarının eğitim yaşamlarına ilişkin karar alma süreçlerinde aktif rol almaları önündeki engellerden biri ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu durum hakkında Fahriye Hanım “*Hocam yani şimdi artık kendimi daha rahat hissediyorum. Yani biri ne bileyim bir şey sorduğunda cevap verebilirim.*” (Saha Notu, 30.05.2022) ifadesini kullanmıştır.

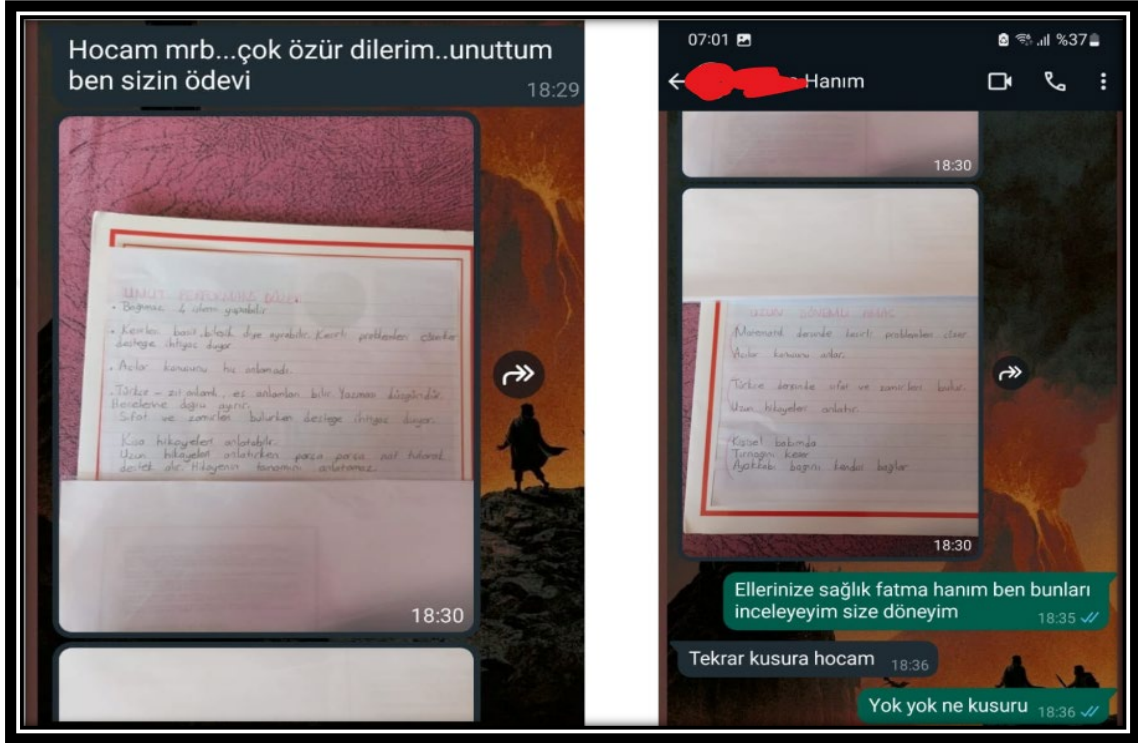
Bu çalışma sonrasında araştırmacı ailelerle yapılan son toplantıya ilişkin günlüğüne izleyen ifadeleri eklemiştir:

... her iki anne de baktığımda sürecin başında neredeyse çocuklarıyla ilgili hiçbir eğitsel süreçte yoktu. Yani aslında daha çok bakım gibi işlerle ilgileniyorlardı. Elbette bunun bir nedeni vardı. İlki ekip içi iş birliği süreçlerinde yer almamaları, ikincisiyse çocuklarının eğitsel süreçlerine ilişkin bilgi gereksinimleri. Her ikisinin de iyileştiğini görüyor olmak yaptığımız şeylerin işe yararlığı konusunda gösterge gibi geliyor bana. Örneğin Ceyda Öğretmen eskiden ailenin süreçte sorun çıkaran kişi olduğunu düşünüyordu. Ancak artık öyle bir önyargı yok. Bu da ekip içi etkileşimin iyiye gittiğini ve ailelerin artık daha çok kabul

gördüğünü gösteriyor. Elbette ailelerdeki bilgi düzeyi arttıkça süreçte kendilerini daha işe yarar da hissediyorlar (Araştırmacı Günlüğü, 30.05.2022).

Görsel 4.8

BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Ailelerle Sürdürülen İletişim Örneği

Gerçekleştirilen eylem döngüsünün ardından ailelerle bir yansıtma toplantısı daha yapılmış ve bu toplantıda ailelerin kolaylıkla erişebilecekleri broşürlerin araştırmacı tarafından kendilerine sunulabileceği üzerinde tartışılmıştır. Benzer bir görüş öğretmenlerle yapılan toplantıda da dile getirilmiş ve araştırmacı buna yönelik de bir içerik hazırlayabileceğini dile getirmiştir. Bu nedenle araştırmacı toplantının hemen ardından BEP hazırlama konusunda ailelerin ve öğretmenler için iki farklı broşür hazırlığına başlamıştır. Görsel 4.9’da hazırlanan broşürlerden bir kesit yer almaktadır. Araştırmacı tarafından broşürde BEP’in tanımına ve içeriğine, örneklerle, performans düzeyine, uzun ve kısa dönemli amaçlara yer verilmiştir.

Araştırmacı tarafından EK-16’da tamamına yer verilen broşürler hazırlandıktan sonra ekip üyelerine sunulmuş ve ekip üyelerinin içerikle ilgili anlaşılmayan ya da eksik gördükleri bir kısmın olup olmadığı tartışılmış ve içeriğin onlar için sade ve kullanışlı olduğu ifade edilmiştir. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen sözlerle aktarmıştır:

Hem ailelerin hem de öğretmenlerin gereksinimleri doğrultusunda hazırlamış olduğum broşürleri kendilerine sundum ve bunun üzerinde konuşma şansımız oldu. Nuran Öğretmen bunu kendi dosyasına koyacağını ve BEP hazırlama süreçlerinde kendileri için yararlı olacağını dile getirdi. Ailelerden Seray Hanım ise daha önce çok yabancı oldukları bu konuların aslında içine girince çok da zor olmayabileceğini anladığını ifade etti (Araştırmacı Günlüğü, 01.06.2022).

Görsel 4.9

BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Ailelere Sunulan Broşürden Bir Kısım

BEP'in hazırlanmasına ilişkin döngülerin yürütülmesiyle beraber BEP'in uygulanması süreçlerine ilişkin gereksinimler doğrultusunda da araştırmacı tarafından planlamalar yapılmıştır. Durum belirleme aşamasında öne çıkan bulgulardan biri, öğretmenlerin sınıf içerisinde özel gereksinimli öğrencileri ders işleniş süreçlerine dahil etmede ve sınıf yönetimini sağlamada sorun yaşamalarıydı. Dolayısıyla araştırmacı tarafından ilk olarak sınıf içinde öğretimin uyarlanması konusunda bir planlama yapmasına karar verilmiştir. Araştırmacı tarafından öğretimin uyarlanması konusunun içeriği; öğretim uyarlamasında amaç, sınıfın düzenlenmesinde, öğrenci grupları oluşturmada, öğretimde kullanılan yardımcı materyallerde ve sınıf içi öğretim yöntemlerinde yapılan uyarlamalar şeklinde alt başlıklardan oluşmuştur.

Araştırmacı yaptığı planlama doğrultusunda BEP ekibinde yer alan katılımcılarla görüşerek daha önce belirlenmiş takvime ilişkin teyit görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Takvim planlamasının ardından önceki eylem planlarının yürütüldüğü geçiş okulundaki konferans salonunun çalışmanın yapılacağı yer olarak belirlenmesine karar verilmiş ve geçiş yapılacak okulda çalışan öğretmenler de çalışmaya davet edilmiştir. Araştırmacı tarafından 23.05.2022 tarihinde okula gidilmiş ve ilkokul müdürü Yüksel Beyle beraber geçiş okulunda yer alan konferans salonunda ön hazırlıklar tamamlanmış ve salon çalışmaya hazır hale getirilmiştir. Araştırmacı tarafından belirlenen içerik katılımcılara sunulmuş ve bu çalışma 61 dakika sürmüştür. Çalışma tamamlandıktan sonra gerçekleştirilen yansıtma toplantısında Mahir Öğretmen “*Hocam aslında bunların bir kısmı bildiğimiz şeyler ama işte vakit ayıramama mı diyeyim, değişeceğine inanmamak mı diyeyim ya da ne diyeyim bilmiyorum ama olmuyordu.*” (Saha Notu, 23.05.2022) sözleriyle yaşadıkları durumu özetlemiştir. Mahir Öğretmen önceki çalışmalara atıf yaparak motivasyonlarının bilgiyle beraber arttığını ve artık bunları yürütme konusunda daha etkili olabileceklerini dile getirmiştir. Bu duruma ilişkin araştırmacı günlüğüne izleyen notları almıştır:

Ekip içerisinde BEP’in hazırlanmasıyla ilgili yaptığımız çalışmalarda uygulama süreçlerine ilişkin öğretmenlerin tereddütleri vardı. Evet bilgi düzeyimiz artıyor ama sınıf içerisinde neler yapılabileceğiyle ilgili soru işaretleri vardı. Dolayısıyla bu çalışmada aslında örneğin, çevresel düzenlemelerin bile uygulama içerisinde önemli olduğunu ve öğrencinin katılımını etkileyebileceği üzerinde hemfikir olduk. Bu konuda bir sonraki adımda sınıf içi düzenlemeler bağlamında öğrencilerin sınıf içerisindeki oturma düzeninde de değişikliğe gidilebileceği üzerinde konuştuk (Araştırmacı Günlüğü, 23.05.2022).

Gerçekleştirilen eylem planının ardından yapılan yansıtma toplantısında Mahir Öğretmen ve Ceyda Öğretmenin sınıfındaki özel gereksinimli öğrencilerin sınıf içi oturma düzeninde değişiklik yapılabileceği üzerinde fikir birliğine varılmıştır. Öğrencilerin öğretmenden uzak bir yerde ve sınıfın en arka sıralarında oturmaları nedeniyle problem yaşadıkları düşünüldüğünden yer değişikliği düzenlemesinin izleyen ders gününde yapılmasına karar verilmiştir.

Sınıf içi düzenlemelere ek olarak BEP’in uygulanması süreçlerine ilişkin öğretmenler ve okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerde uygulama süreçlerinde özel gereksinimli öğrenciye yeteri kadar vakit ayrılmak istendiği ancak sınıf içerisinde bunun istenen düzeyde gerçekleşmediği ifade edilmişti.

Dolayısıyla bu konuda yapılan gereksinim belirleme süreçlerinde öğretmenlerin okul içerisinde destek eğitim odasına ihtiyaç duydukları dile getirilmişti. Bu gereksinim doğrultusunda okulun fiziksel yapısı da düşünüldüğünde ek bir odanın oluşturulması mümkün olmadığından halihazırda işlevsel olarak kullanımda olmayan bir oda üzerinde düşünülmüş ve okul müdürü Yüksel Beyin teklifiyle bu odanın onarılarak uygun hale getirilebileceği ifade edilmiştir.

Okulda depo olarak kullanılan bu odanın artık kullanımda olmayan araç, gereç ve bilgisayarların depolanması amacıyla kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu gözleme ilişkin araştırmacı günlüğüne izleyen ifadeleri kaydetmiştir:

Okulda ekip üyeleri tarafından özel gereksinimli öğrenciye yönelik çalışmaların yürütülmesi amacıyla destek eğitim odasına gereksinim duyulduğu sıklıkla ifade edilmişti. Buna yönelik müdür bey depo olarak kullandıkları odayı tadilattan geçirerek uygun hale getirmek istediğini dile getirdi. Gözlemlediğim kadarıyla bu odada eski ve kullanılmayan materyaller depolanıyor ve başka herhangi bir amaç için de kullanımda değil. Okulların tatil olmasıyla birlikte burada bir onarım işi yapılmasını istiyorlar (Araştırmacı Günlüğü, 30.05.2022).

Depo olarak kullanılan odanın destek eğitim odası ve kütüphane olarak işlev kazanması amaçlanarak okulun resmî tatile girmesiyle beraber onarım çalışmalarına başlanmasına karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda Görsel 4.10'da görüldüğü gibi 18.06.2022 tarihinde onarım işlerine başlanmış ve depo olarak kullanılan odanın uygun hale getirilmesi çalışmalarına başlanmıştır.

Görsel 4.10

Destek Eğitim Odası Olması Planlanan Depodan Bir Görsel

Depo olarak kullanılan odanın tadilat çalışmaları yaz tatili aylarında gerçekleştirilerek gerekli tüm onarımlar yapıldıktan sonra oda bir sonraki eğitim-öğretim döneminde kullanıma açılmıştır. Bu odanın hem kütüphane olarak hem de destek eğitim odası olarak kullanılması amaçlanmıştır. Bu yolla ekip üyeleri tarafından özel gereksinimli öğrencilere ek desteklerin sunulması amaçlanmıştır. Bu odanın planlaması yapılırken araştırmacı tarafından değil okul yöneticisi ve BEP ekibi üyeleri tarafından istekte bulunulmuş ve gereksinimin karşılanacağı düşüncesiyle odanın dönüştürülmesine karar verilmiştir. Bu durum araştırmacı tarafından günlüğüne izleyen sözlerle aktarılmıştır:

Ekiple yaptığımız görüşmelerde daha öncesinde öğrencilerine yeteri kadar sınıf içi destek sunamadıklarını dile getiriyorlardı. Bu durumun en aza indirilmesine ilişkin çeşitli eylem planları yürüttük ancak öğretmenler, ek bir destek eğitim odasına gereksinim duyduklarını hem yaptığımız görüşmelerde bana hem de okul yöneticisi müdür beye tekrarlı bir şekilde dile getirdiler. Bu planlama da bu şekilde ortaya çıktı. Müdür Bey gerekli maddi koşulları sağlayarak bu süreci yürütebileceğini dile getirdi. Böylece destek eğitim odasının ve kütüphanenin eksik olduğu ifade edilerek her iki amaç için kullanılması planlanan bir oda yapmak için planlamalar yapıldı (Araştırmacı Günlüğü, 18.06.2022).

Görsel 4.11

Destek Eğitim Odasının Tamamlanmış Halinden Bir Görsel

Depo olarak kullanılan oda yaz tatilinin bitiminde Görsel 4.11’de görüldüğü gibi hazır hale getirilmiş ve içerisine hem grup hem de bireysel çalışmaların yapılmasını sağlayacak

masa ve sandalyeler konmuştur. Ayrıca özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda akademik çalışmalar için materyaller temin edilerek destek eğitim odasına konmuştur. Bunun yanı sıra öğrenciler için ek materyalleri elektronik ortamda oluşturup kullanıma hazırlamak amacıyla bilgisayar ve yazıcı da odaya dahil edilmiştir.

Destek eğitim odasına ek olarak BEP'in uygulanması süreçlerinde yaşanan bir diğer sorun ailelerin uygulama süreçlerinde yer alamamasıydı. BEP ekibinde yer alan üyelerin ailenin katılımındaki engel olarak gördüğü konulardan biri de okulda rehberlik servisinin olmamasıyla ilgiliydi. Dolayısıyla okulda rehber öğretmen olmasının bu süreçte ailelere ve diğer ekip üyelerine sağlayabileceği olumlu katkılar göz önünde bulundurularak bu yönde bir girişimde bulunulması kararlaştırılmıştır. Ancak bu konuda da en önemli engellerden birinin okulda rehberlik servisine ayrılacak fiziksel bir ortamın olmayışı şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla depo olarak kullanılan odanın destek eğitim odasına dönüştürülmesi planlamaları yapılırken bu durum da göz önünde bulundurularak bir kısmının odadan ayrılarak rehberlik servisine ayrılması planlanmıştır. Destek eğitim odası tasarlanırken aynı zamanda rehberlik servisinin bulunacağı oda da planlanmış ve düzenleme Görsel 4.12'de görüldüğü şekilde gerçekleştirilmiştir.

Onarım işleri tamamlanıp rehberlik servisi için gerekli fiziksel koşullar sağlandıktan sonra bir rehber öğretmenin BEP ekibinde yer alabilmesi adına okul müdürü Yüksel Bey resmi yazı yazarak okulda fiziksel şartların yeterli olduğunu ve hem özel gereksinimli öğrenciler hem de tipik gelişen öğrencilere rehberlik hizmetlerinin işlevsel biçimde sunulabilmesi amaçlanarak talepte bulunmuştur. Rehber öğretmene ilişkin talep 22.08.2022 tarihinde kabul edilmiş ve geçici bir görevlendirmeye okula rehber öğretmen atamasının ilerleyen eğitim öğretim yılında yapılmasına karar verilmiştir. İzleyen eğitim-öğretim döneminin başlamasıyla okula rehber öğretmen görevlendirilmiştir.

BEP'in hazırlanması ve uygulanması süreçlerine ilişkin araştırmacı ve İK üyeleri tarafından gerçekleştirilen eylem planlarının yanı sıra BEP'in değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin de gereksinimler doğrultusunda planlamalar yapılmıştır. Bu süreç BEP hazırlama sürecindeki planlamalarla beraber yürütülmüştür. Değerlendirme konusunda planlamalar yapılırken BEP hazırlama sürecine odaklanan tarama, tanılama, özel eğitime uygunluğu belirleme ve programı planlama amacıyla yapılan değerlendirmelere odaklanılmış ve bu amaçla İK üyelerinden Doç. Dr. Funda Aksoy ve araştırmacı tarafından eylem planları uygulanmıştır.

Görsel 4.12

Rehberlik Servisinin Tamamlanmış Halinden Bir Görsel.

Bu döngülerin ardından BEP'in değerlendirilmesi süreçlerinde ise gelişimi kaydetme ve son değerlendirme konularına odaklanılarak bilgi gereksiniminin karşılanması amacıyla içerikler oluşturulmuştur. İlk olarak geçiş yapılacak okuldaki konferans salonunda ilkokulda görev yapan öğretmenler, aileler, okul yöneticileri ve geçiş yapılacak okuldaki öğretmenler, rehberlik servisi ve okul yöneticilerinin davet edilmesiyle Doç. Dr. Funda Aksoy tarafından 27.04.2022 tarihinde bilgi gereksinimini karşılamak amacıyla eylem planı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda İK üyesi tarafından BEP sürecinde bütüncül olarak tüm değerlendirme süreçleri katılımcılara sunulmuştur.

Bu ilk eylem döngüsünün ardından "BEP'in değerlendirilmesi" süreçlerine odaklanılarak araştırmacı tarafından ek bir içerik oluşturulmasına karar verilmiş ve bu odak konu çerçevesinde araştırmacı tarafından ilgili alanyazın dikkate alınarak bir içerik planlanmıştır. Araştırmacı tarafından içerik hazırlandıktan sonra katılımcılarla eylem planının uygulanması amacıyla takvim planlaması yapılmıştır. Bu planlama doğrultusunda 30.05.2022 tarihinde geçiş yapılacak okulun konferans salonunda Görsel 4.13'te görüldüğü gibi eylem planı gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından yürütülen uygulama 83 dakika sürmüştür. Gerçekleştirilen çalışmada ilk olarak BEP'in değerlendirilmesinin gerekçelerine ve önemine vurgu yapılmıştır. Daha sonra BEP'in ne

zaman ve kimler tarafından değerlendirileceği üzerinde durularak BEP’te kullanılacak değerlendirme teknikleri anlatılmıştır. Bunlara ek olarak eğitim dönemi sonunda yapılacak BEP toplantılarının değerlendirme süreçlerindeki rolüne değinilmiştir. Çalışmada ayrıca BEP’in planlanmasından değerlendirilmesine kadar olan süreçlerin önceden planlanması gerektiğine vurgu yapılarak BEP hazırlama aşamasında yazılan uzun ve kısa dönemli amaçların da BEP’in gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi süreçlerine hizmet edeceği, bu nedenle tüm sürecin bütüncül olarak ele alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Görsel 4.13

Değerlendirme Süreçlerine İlişkin Yürütülen Eylem Planından Bir Kesit

Bu duruma ilişkin Nuran Öğretmen “*Hocam amaçları BEP’i değerlendirirken amaca ulaşıp ulaşmadığı noktasında değerlendiriyoruz. Galiba bu yüzden de ölçülebilir, gözlenebilir vurgunuz buna hizmet ediyor değil mi?*” (Saha Notu, 30.05.2022) şeklinde bir ifade kullanarak sürece katılım sağlamıştır. Çalışma tamamlandıktan sonra katılımcılarla yansıtma toplantısı yapılmış ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgi gereksinimlerinin yanı sıra ek gereksinimlerinin olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Yapılan toplantıda ekip üyeleri tarafından araştırmacıdan sunum sırasında sözü edilen kaba değerlendirme formu örneği talep edilmiş ve araştırmacı formu kendilerine

ulaştırılabileceğini ifade etmiştir. Toplantının ardından araştırmacı tarafından örnek bir kaba değerlendirme formu katılımcılarla paylaşılmıştır. Toplantı sonrasında araştırmacı katılımcıların bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına ilişkin gözlemlerini günlüğüne izleyen sözlerle aktarmıştır:

Bugün BEP'in değerlendirilmesi süreçleriyle ilgili BEP ekibiyle toplandık. Hazır bulunuşluk düzeyleri yüksekti. Bunun bir nedeni de okulda belirli bir çalışma rutini yakalamış olmamız diye düşünüyorum. Artık belirli süreçlere daha hâkim oldukları çok açık. BEP'in süreçlerini ve BEP ekibinin görevlerini artık daha net biliyor olmaları nedeniyle aktif katılımları ve katkıları daha yüksek. Bir başka neden de elbette Funda Hocanın ve benim daha önce değerlendirme konusuyla ilgili yapmış olduğumuz sunumlardı. Funda Hocanın çalışmasında BEP süreçlerindeki tüm değerlendirmelerden söz edildi ancak orada daha çok BEP'in planlanması ve hazırlanması süreçlerindeki değerlendirmelere odaklanıldı. Bu kez artık sürecin ve BEP'in değerlendirildiği kısma odaklandık. Artık neden sürecin değerlendirilmesi gerektiği konusunda ekiple hemfikiriz. Artık eskisi kadar umutsuz değiller ya da işe yaramaz olarak değerlendirmiyorlar BEP sürecini. Bu bile tek başına bir kazanım ancak BEP'in değerlendirilmesinin ne şekilde yapılacağını biliyor olmaları da sürecin işlevsel olarak yürütülmesinde son derece önemli. Bugünkü diğer kazanımımız ise BEP toplantılarının sene sonunda daha önce hiç yapılmamış olmasıydı. Bugünkü çalışmamızda BEP toplantılarının değerlendirme süreçlerindeki rolüne ve o toplantıda neler yapılabileceği üzerinde konuştuğumuzda ekip üyelerinin artık toplanmak için bir nedenleri olduğunu gördüm. Dolayısıyla süreç sonunda ilk defa değerlendirme amacıyla toplanacak olmaları son derece önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir (Araştırmacı Günlüğü, 30.05.2022).

BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin gerçekleştirilen eylem planlarının yanı sıra araştırmacı tarafından geçiş süreçlerine ilişkin de BEP ekibiyle çeşitli çalışmalar yapılmıştır. İzleyen alt başlıkta geçiş süreçlerine ilişkin gerçekleştirilen eylem planlarına yer verilmiştir.

4.2.5 Geçiş süreçleri

Durum belirleme aşamasında ailelerle ve ekipte yer alan diğer üyelerle yapılan görüşmelerde ve araştırmacının öğrenci bilgilerinden elde ettiği verilere göre Nuran Öğretmenin öğrencisi Cemil ve Ceyda Öğretmenin öğrencisi Derya'nın son sınıfta olduğu görülmüş ve her iki öğrencinin de geçiş yapacağı okulun araştırmanın gerçekleştirildiği ilkokulun bitişiğinde olan ortaokul olduğu öğrenilmiştir. Araştırmacı ve tez danışmanı bu iki durumu bir arada ele alarak geçiş süreçlerine ilişkin planlamalara katkı sağlanacağını düşünerek geçiş yapılacak okuldaki öğretmen, rehberlik servisi ve okul yöneticilerinin de davet edilebileceği bir toplantı yapılmasında hemfikir olmuşlardır. Bu görüşmenin

ardından konu 07.01.2022 tarihinde İK'ya taşınmıştır. İK üyeleri bu fikrin geçiş süreçlerini kolaylaştıracağını dile getirmişlerdir. İK toplantısının ardından fikir aşamasındaki bu planlama, araştırmaya dahil olan ilkokulun okul yöneticisi olan Yüksel Beye sunulmuş ve Yüksel Bey bu fikre sıcak bakarak geçiş yapılacak okuldaki yöneticiyle görüşülebileceğini ifade etmiştir. Yüksel Bey ve araştırmacı geçiş yapılacak okulun müdürüyle 01.04.2022 tarihinde bir görüşme gerçekleştirmiş ve kendilerinin de sunulacak olan eylem planlarına katılabileceklerini ifade etmişlerdir. Geçiş okulundaki müdür okulda görev yapan öğretmenlere bunu duyuracağını ve katılmak istediklerini ifade ederek konferans salonundan yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla belirlenen eylem planlarına geçiş yapılacak okuldaki tüm personel davet edilmiştir. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

Bugün geçiş yapılacak okulun müdürüyle görüştük. Kendisi aynı zamanda Yüksel Beyin de yakın arkadaşıymış. Dolayısıyla bize karşı son derece misafirperver ve sıcakkanlı bir yaklaşım sergiledi. Kendisi okullarının toplantı salonunun tarafımızca kullanılmasına ilişkin çok olumlu yaklaştı. Hatta pandemi sürecinde oldukları için salonu bizim için düzenleyerek hijyenini sağlayacaklarını da dile getirdi. Ayrıca okulda görev yapan personelin de toplantılara katılımları amacıyla davet edeceklerini dile getirdi. Ben de okuldaki öğretmenlerle görüşüp davet etmek istiyorum (Araştırmacı Günlüğü, 01.04.2022).

Geçiş süreçlerinin kolaylaştırılmasına ilişkin ilk planlamalar yapıldıktan sonra süreç içerisinde araştırmacı tarafından planlanan eylem döngülerinde de geçiş süreçlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda BEP hazırlama süreçlerinde gerçekleştirilen eylem planlarında BEP'te amaç yazılırken geçiş süreçlerinin de dikkate alınması gerektiği üzerine katılımcılara bilgi sunulmuştur. Araştırmacının bu bilgilere yer verme nedeni ise geçiş çalışmalarına ilişkin yürütülecek eylem döngülerine hazırlık yapılmasıydı. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

BEP hazırlamayla ilgili yeni bir döngü planlama sürecindeyiz ancak ben konuya sadece BEP hazırlama olarak bakmamalıyım. Çünkü önümüzde geçiş süreçlerine de yer vereceğimiz döngüler oluşturacağımız bir planlama olacak. Bu nedenle BEP hazırlama konusunu anlatırken hatta diğer konuları planlarken de geçiş süreçlerine yönelik bilgilere de yer verip katılımcıları bu planlamalara hazırlamak doğru olacaktır. Bu yüzden içeriklerde örneğin amaç yazmayı çalıştığımızda geçiş amaçlarına da değineceğim ki geçiş konusuna geldiğimizde ekip üyeleri daha hazır bulunsun (Araştırmacı Günlüğü, 27.04.2022).

Bu ön hazırlıkların yapılmasıyla katılımcıların geçiş süreçlerine ilişkin farkındalığının artması sağlanmış ve geçiş süreçlerine ilişkin araştırmacı tarafından eylem planlarının

oluşturulmasına ilişkin yol haritası planlanmaya başlanmıştır. Bu planlamaya göre ilk olarak araştırmacı tarafından geçiş süreçlerine ilişkin temel kavramlar üzerinde durulmasına karar verilmiştir. Araştırmacı bu planlama doğrultusunda bilgi gereksinimini karşılamaya yönelik alanyazın doğrultusunda içeriğini oluşturmuştur. Araştırmacı içeriğini oluşturduktan sonra katılımcılarla takvim belirlemek amacıyla görüşmeler gerçekleştirmiş ve 03.06.2022 tarihinde eylem döngüsünün gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda araştırmanın yürütüldüğü ilkokulda geçiş süreçlerine ilişkin bilgi gereksinimini karşılamaya yönelik 03.06.2022 tarihinde ilk döngü gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda araştırmacı tarafından geçişin tanımına, önemli geçiş aşamalarına ve geçiş süreçlerinde yer alan paydaşlara ve paydaşların bu süreçlerdeki önemine yer verilmiştir. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen sunumun tamamlanmasının hemen ardından yansıtma toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda iki yeni gereksinim ortaya çıkmıştır. Bu gereksinimlerden ilki geçiş planlamasının daha ayrıntılı biçimde katılımcılara sunulmasına ilişkin gerekliliktir. Bu duruma ilişkin Nuran Öğretmen *“Hocam daha önce BEP’i anlatırken hep geçişten bahsetmiştiniz ya hani şimdi amaç yazarken nasıl davranmamız gerekiyor daha somut örnekler yapsak nasıl olur?”* (Saha Notu, 03.06.2022) sözleriyle gereksinimi vurgulamıştır. Gereksinim olarak ortaya çıkan bir diğer konu ise geçiş yapılacak okulla görüşme gerçekleştirmeye yöneliktir. Bu durumu araştırmacı günlüğüne izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

Bugün gerçekleştirdiğimiz yansıtma toplantısında iki önemli konudan biri geçiş okuluyla kuracağımız temasla ilgiliydi. Hem anneler hem de öğretmenler okulla görüşmenin iyi olacağını söyledi. Bununla birlikte toplantıdan sonra Ceyda Öğretmen yanıma gelerek özellikle kendi öğrencisinin annesi için bu durumun çok kritik olduğunu dile getirdi. Nedenini sorduğumda ise annenin artık sürece katılmaya başladığını ve bu ivmenin durmaması adına geçiş okuluyla da şimdiden iyi ilişkiler inşa etmenin bir fırsat olduğunu dile getirdi. Bu nedenle şu an iki döngü planlaması içerisinde olmamız gerekiyor. Şimdi ilk olarak geçiş süreçlerine yönelik daha ayrıntılı bir içerik oluşturmam gerekiyor. Daha sonrasındaysa geçiş okuluyla bir randevu ayarlamamız gerekecek. Şimdiden bu konuda Yüksel Beyle planlama üzerinde konuşsak iyi olacak (Araştırmacı Günlüğü, 03.06.2022).

Yansıtma toplantısının ardından araştırmacı tarafından ikinci döngü planlanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda araştırmacı, ikinci eylem döngüsünde yer verilmek üzere geçiş planı hazırlama süreçlerine odaklanmış ve alanyazın doğrultusunda içerik oluşturmuştur. Sonrasında takvim belirlenmiş ve 10.06.2022 tarihinde eylem planının gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Araştırmacı belirlenen tarihte katılımcıların yer

aldığı ilkokuldaki uygun bir sınıfta eylem döngüsünü gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen döngünün ardından araştırmacı tarafından katılımcılarla yansıtma toplantısı yapılmıştır. Toplantıda katılımcılardan Seray Hanım “Artık Ortaokuluyla görüşmeye hazırım hocam.” (Saha Notu, 10.06.2022) diyerek çocuğunun geçiş yapacağı okulla yapılacak toplantıya vurgu yapmış ve gerçekleştirilen döngülerin kendileri için yararlı olduğunu ifade etmiştir. Toplantıda ayrıca geçiş yapılacak okulla görüşmenin ayrıntıları üzerinde durulmuştur. Araştırmacı tarafından toplantı sonrasında gündeme getirilmesi planlansa da özellikle ailelerin bu konuda konuşmak istemesi üzerine bir planlama gerçekleştirilmiştir. Toplantıda alınan karara göre Yüksel Bey ve araştırmacı tarafından ilk olarak geçiş yapılacak okulun müdürüyle görüşülmesi planlanmış, ardından öğretmenlerin dahil olacağı bir süreçten sonra 10.06.2022 tarihinde okula öğretmen ve ailelerin de dahil olduğu bir ziyaret yapılmasına karar verilmiştir. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen sözlerle kaydetmiştir:

Bugün aileler çocuklarının geçiş süreçleriyle ilgili hem heyecanlı hem kaygılı hem de merak duygusuyla doluydu. Bu yüzden sürekli bu konuyu konuşmak istediler. Onların bu isteği üzerine daha sonrası için planlama yapmış olmama rağmen konuyu gündeme getirdik ve tartıştık. Ailelerin ve öğretmenlerin geçiş süreçleriyle ilgili Okuluyla bir araya gelmesi için müdür beyle görüşme gerçekleştirip süreçleri planlayacağız. Ailelerin bu denli istekli olması ve bu konunun konuşulmasını istemesi birçok yönden iyi. Umarım bu süreçlere ilişkin yaşam boyu aynı istek ve ilgide olurlar (Araştırmacı Günlüğü, 10.06.2022).

Okul müdürü Yüksel Bey geçiş yapılacak okulun müdürüyle 10.06.2022 tarihinde bir telefon görüşmesi yapmış ve bu görüşmede öğrencilerin geçiş yapacağı bilgisine ve ziyaret gerçekleştirilmesi isteğine değinmiştir. Geçiş yapılan okulun müdürünün teklifi kabul etmesi ve organizasyonu sağlama konusundaki desteği üzerine rehberlik servisiyle bir görüşme yapılmasına karar verilmiştir. Bu görüşmenin planlandığı üzere geçiş yapacak öğrencisi olan Ceyda Öğretmen ve Nuran Öğretmenle gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Okul ziyareti öncesinde ekip üyeleriyle bir araya gelinmiş ve gündem maddelerinin oluşturulması sağlanmıştır. Araştırmacı ve öğretmenlerle yapılan görüşmenin ardından yapılacak ziyarette özel gereksinimli öğrencilerle ilgili geçiş okuluna bilgi verme, öğrencilerin mevcut performans düzeyleri ve gereksinimleriyle ilgili bilgi paylaşma, öğrencilerin ailesine ilişkin bilgi paylaşma, geçiş okuluna ilişkin bilgi alma, öğrencilerin yerleştirileceği olası sınıflar ve öğretmenlerine ilişkin bilgi alma, beklentilerin okula sunulması ve okulun beklentilerine ilişkin bilgi edinme başlıklarının

ziyaret gündeminde yer almasına karar verilmiştir. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

Yaptığımız toplantıda ilk ziyaret olacağı için hangi konular üzerinde durmamız gerektiği üzerinde tartıştık. Öğretmenlerin ilk dile getirdiği konu öğrenciyle ilgili hangi bilgilerin paylaşılması gerektiği üzerineydi. Bu konuda öğrencilerin tanısına ve performans düzeyiyle gereksinim duydukları konulara odaklanmamız gerektiğine karar verdik. Bununla ilgili her öğretmen kendi öğrencisiyle ilgili bilgi paylaşacak. Toplantıda ayrıca ailelerle ilgili de okula bilgi vereceğiz. Bu bilgi vermenin tek taraflı olmaması adına okuldan da beklentilerinin neler olduğu yönünde bilgi edinip kendi beklentilerimizi sunacağız. Beklentilerimiz arasında ilk olarak ortaya çıkan durum öğrencilerin okula oryantasyonuyla ilgili çalışma yapılmasının gerekliliği olacak. Bu konuda geçiş okulundaki rehberlik servisiyle görüşmenin nasıl geçeceği konusunda hem heyecanlıyım hem de ailelerin yaptığımız eylem döngüsündeki yansıtma toplantısındaki heyecanlarını paylaşıyorum (Araştırmacı Günlüğü, 13.06.2022).

13.06.2022 tarihinde Nuran Öğretmen ve Ceyda Öğretmenle yapılan toplantının ardından geçiş okulundaki rehberlik servisiyle görüşme yapılarak toplantı tarihi kararlaştırılmıştır. Rehberlik servisindeki öğretmen vakit kaybetmeden görüşme yapabileceklerini ve bu görüşme için 14.06.2022 tarihinde öğle arasını bu iş için ayırabileceğini ifade etmiştir. Takvim belirlendikten sonra öğretmenler ve araştırmacı ilkokulda bir araya gelerek geçiş okuluna gitmişlerdir. Toplantıda ilk olarak Nuran Öğretmen söz almış ve öğrencisiyle ilgili bilgi paylaşımında bulunmuştur. Rehber öğretmen öğrencilerin düzeyini ve tanılarını sormuş ve bunun nedeni olarak da okulda bulunan özel eğitim sınıfına geçiş yapılması gerekip gerekmediğini merak ettiğini “... bunu şunun için söyledim. Şimdi dördüncü sınıflarda geçiş yapacaklar ya bizim kaynaştırma sınıfımız var buna yönelik bu sınıfa gitmesi daha yararlı olabilir mi diye sorgulamamız lazım o yüzden sormak istedim.” (Saha Notu, 14.06.2022) sözleriyle ifade etmiştir. Bu sorunun üzerine Nuran Öğretmen öğrencisinin tipik gelişen akranlarıyla bir arada bulunacak düzeyde olduğunu “Yok, özel eğitime gittiğinden dolayı seviyesi çok iyi. Eskiden yerlerde yatıyordu, ... şimdi gayet iyiyiz.” (Saha Notu, 14.06.2022) sözleriyle dile getirmiştir. Bu konunun ardından öğrencilere ilişkin bilgiler rehberlik servisiyle paylaşılmıştır. Rehber öğretmen ailelerin iş birliğine istekli olup olmadığını sorduğunda Nuran Öğretmen ve Ceyda Öğretmen ailelerle iletişimin artık iyi kurulduğuna ve süreçlere dahil olma konusunda istekli olduklarına değinmiştir. Ceyda Öğretmen bu duruma ilişkin “Benim çocuğum yönünden hiç sorun yok.” (Saha Notu, 14.06.2022) şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bu konunun konuşulmasının ardından geçiş okuluna ilişkin beklentilere değinilmiş ve özel

gereksinimli öğrencilerin geçiş yapması muhtemelen sınıflarında atanacakları öğretmenlerin belirlenip belirlenemeyeceği dile getirilmiştir. Bu duruma ilişkin rehber öğretmen bu konuda ancak eğitim döneminin başındaki öğretmenler kurulu toplantısında karar alınabileceğini ifade etmiştir. “*Peki bu öğrencilerimize yönelik ek bir tedbir alınması amacıyla daha önceden belirlenme şansı var mı?*” sorusu sorulduğunda bunun mümkün olmayacağı ifade edilmiştir. Özel gereksinimli öğrencilerin geçiş süreçlerinin kolaylaştırılması amacıyla ne tür planlamalar yapılacağı sorulduğunda ise dönem başlamadan bir hafta önce uyum çalışmalarının yapılacağını ancak özel gereksinimli öğrenciler için ek tedbirler alınabileceği ifade edilmiştir. Rehber öğretmen okullarında 30 özel gereksinimli öğrencinin tipik gelişen akranlarıyla aynı sınıflarda eğitimlerine devam ettiklerini ve dört özel gereksinimli öğrencinin ise özel eğitim sınıfına devam ettiği bilgisini paylaşmıştır. Rehber öğretmene geçiş yapılacak okulun beklentilerine yönelik soru sorulduğunda daha çok akademik performansla dayalı bir beklentinin olduğunu ifade etmiştir. Toplantının devamında ailelerin de bulunması gerektiği konuşulmuş, onların ve öğretmenlerin yer aldığı yeni bir toplantı gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Araştırmacı toplantıya ilişkin düşüncelerini günlüğüne izleyen sözlerle kaydetmiştir:

Bugün gerçekleştirdiğimiz toplantıda rehberlik servisi bizi son derece sıcak karşıladı. Bu samimi durumun oluşma nedeni hem eylem planlarımızı daha önce geçiş okulunda yapmış olmamız, katılım göstermeleri hem de öğretmenlerimizle olan tanışıklıklarıydı. Dolayısıyla yalnızca resmi değil aynı zamanda samimi de bir ortamın olması herkesin söylemek istedikleri konusunda daha cesur olmasını sağladı. Rehber öğretmen öğrencilerin özel eğitim sınıfında mı yoksa tipik gelişen akranlarıyla aynı sınıfta mı olması gerektiği konusunda şüpheliydi. Ancak öğretmenlerin bu konuda öğrencilerinin ve ailelerinin yeterlilikleri konusunda söyledikleri rehber öğretmeni ikna etti. Tüm bunlara rağmen rehber öğretmen öğrencilerin ilk etapta mutlaka zorlanabilecekleri konusunda hazırlıklı olunması gerektiğini de dile getirdi. Aileleri merak ettiğini ve onlarla da görüşme yaparak daha ayrıntılı bir planlama yapabileceklerini ifade ettiği için geçiş sürecinde en azından rehberlik servisi bağlamında mutluyum. Ancak öğretmenlerin neredeyse dönem başlayana kadar belirlenemeyecek olması süreci ne kadar zorlayıcı yapar emin değilim (Araştırmacı Günlüğü, 14.06.2022).

32 dakika 22 saniye süren toplantının ardından ailelerin de sürece dahil edilmesi için araştırmacı tarafından planlamalara başlanmıştır. Araştırmacı bu iletişimin öğretmenler tarafından yürütülmesi teklifinde bulunmuş ve teklif öğretmenler tarafından kabul görmüştür. Dolayısıyla planlama öğretmenler tarafından gerçekleştirilmiş ve geçiş yapılacak okuldaki toplantının hemen ardından ilkökul kısmına geçilmiş ve aileler davet

edilerek bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda ailelerin beklentilerine odaklanılmış ve geçiş süreçlerinde endişe duydukları konuların, beklentilerin ve isteklerin gündem maddeleri olarak belirlenmesine karar verilmiştir. 14.06.2022 tarihinde mesai bitiminde Fahriye Hanım ve Seray Hanım okul gelmiş ve öğretmenler odasında toplantı yapılmıştır. Toplantıda ailelerin kaygı duyduğu konulara değinildiğinde Fahriye Hanım *“Şimdiki okul küçük ama seneye daha büyük bir okula gidecek. Orda zorlanır mı acaba?”* sözleriyle çocuğunun geçiş yapacağı okulun fiziksel olarak daha büyük olması ve sınıfların daha kalabalık olmasının olumsuz etkileri konusundaki kaygılarını dile getirmiştir. Fahriye Hanımın bu katkısının ardından Seray Hanım da bu konu hakkında aynı kaygılara sahip olduğunu ifade etmiştir. Ailelere beklentileri sorulduğunda çocuklarının uyum sağlamasından, akademik anlamda akranlarından geride kalmamasından ve hem akademik anlamda hem de bağımsız olarak gereksinimlerini karşılayabilmelerinden söz etmişlerdir. Bu durumu Seray Hanım *“... okula alışsın orda derslerinde başarılı olsun yeter bizim için.”* sözleriyle etmiştir.

16.06.2022 tarihinde aileler ve öğretmenlerle birlikte geçiş okuluna gidilmiş ve rehberlik servisinde rehber öğretmenle bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda rehber öğretmen ailelere çocuklarının hangi ortamda eğitim görmelerini istediklerine ilişkin görüşlerini sormuştur. Hem aileler hem de öğretmenler çocukların akranlarıyla aynı ortamda olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Toplantıda ayrıca aileler kaygılarını dile getirmişlerdir. Rehber öğretmen bu kaygılarının normal olduğunu ifade ederek öğrencilerin farklı bir ortamda, farklı beklentilerle ve farklı akran ve öğretmenlerle bir arada bulunacakları için hem davranışsal hem de akademik anlamda problemlerle karşılaşabileceklerini *“Müfredat değişecek, ders sayısı artacak, çocuk bir okul değişikliğine maruz kalarak düşüşler yaşayacak, davranış problemleri gösterecek belki. Bu doğal çocuk için. ...”* sözleriyle dile getirmiştir. Bu durumun etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla yapılacaklar üzerinde durulmuş ve okuldaki eğitim faaliyetlerinin başlamasından önceki uyum haftasına ek olarak neler yapılabileceği üzerinde konuşulmuştur. Bu konuda Nuran Öğretmen söz alarak öğrencilerinin hangi öğretmenlere atanacakları belirlendiğinde kendileriyle iletişime geçilip geçilemeyeceğini *“Sizden bir şey rica etsek. Biz öğrenciyi dönem başında oryantasyona gönderiyoruz ama sınıf öğretmenleri belli olduğu zaman çocuklarımızın öğretmeniyle diyalog kurmamız sağlanabilir mi?”* şeklinde sormuş ve rehber öğretmen *“Kesinlikle sağlayabiliriz.”* diyerek bunun organize edilebileceğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra özel gereksinimli

öğrencilerin geçiş yapmasının ve öğretmenlerinin belirlenmesinin ardından öğrencilerin yeniden değerlendirilmesi ve bu değerlendirmelerde ilkokuldaki öğretmenleriyle iş birliği kurulmasına karar verilmiştir.

Planlamalara ek olarak aileler tarafından uyum haftasından önce de okula öğrenciyle gelip okulun fiziksel alanlarının tanıtılıp tanıtılamayacağı sorulmuş ve bunun mümkün olduğu ifade edilmiştir. Rehber öğretmen bu konuyla ilgili planlama yapacağını ve ailelere ulaşacağını söyleyerek iletişim bilgilerini almıştır. Bunun yanı sıra toplantıda geçiş süreçlerinin yönetilmesinden sorumlu kişiler olarak Nuran Öğretmen ve Ceyda Öğretmen belirlenmiş ve geçiş yapılacak okuldaki öğretmenler belirlenene kadar geçecek süreçte geçiş yapılacak okuldaki rehber öğretmen sorumlu kişi olarak belirlenmiştir. Geçiş yapılacak sınıflardaki öğretmenler belirlendikten sonra bir toplantı daha yapılması üzerinde fikir birliğine varılmış ve bu toplantıda özel gereksinimli öğrencinin BEP'inin ve diğer dokümanlarının paylaşarak fikir alışverişinde bulunulacağı ifade edilmiştir. Toplantı tamamlandıktan sonra araştırmacı toplantıya ilişkin değerlendirmesini günlüğüne izleyen sözlerle aktarmıştır:

Bugün toplantı öncesi ve sonrası süreçlerle ilgili bir karşılaştırma yapma şansım oldu. Özellikle hem aile hem de öğretmenlerdeki değişim gözle görülürdü. Aileler toplantı öncesinde son derece kaygılı ve heyecanlı görünüyordu. Bunun bir bilinmezliğe doğru çocuklarıyla beraber gidiyor oluşlarından kaynaklandığını biliyorum elbette. Ancak toplantıda başta gergin görünseler de rehberlik servisinin sıcakkanlı yaklaşımı sayesinde kendilerini daha güvende hissettiler ve kaygılarını dile getirdiklerinde kendilerine verilen cevaplarla rahatladılar. Aynı şekilde öğretmenler de ailelerle bir arada hareket etti ve toplantıdan önce Nuran Öğretmen aileleri cesaretlendirdi. Herkes geçiş sürecinin artık önceki duruma göre daha kolay geçeceğini düşünüyor şimdi. Uygulama sonrasında bu durumları gözlemlemeyi çok isterim (Araştırmacı Günlüğü, 16.06.2022).

Uygulama aşaması tamamlandıktan sonra araştırmacı tarafından uygulama sonrası süreçlere ilişkin veriler toplanmaya başlanmıştır. Bu süreçlere ilişkin ayrıntılı bulgulara izleyen başlıkta yer verilmiştir.

4.3 Uygulama Sonrasına İlişkin Bulgular

Bu kısımda eylem döngülerinin yürütülmesinin ardından araştırma soruları doğrultusunda katılımcıların yürütülen eylem planları süreçleri içerisindeki deneyimlerinin belirlenmesi amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşmelerden, kontrol

listelerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda katılımcılardan elde edilen bulguların yanı sıra araştırmacının süreç içerisindeki deneyimlerine ilişkin bulgulara da yer verilmiştir.

Mevcut araştırmanın uygulama aşamasının tamamlanmasının ardından araştırmacı tarafından katılımcı deneyimlerinin ortaya konması amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanmasına karar verilmiştir. Katılımcılarla 29.08.2022-31.08.2022 tarihleri arasında yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler tümevarım analizi yoluyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara izleyen alt başlıklarda yer verilmiştir. Aşağıdaki Şekil 4.9’da uygulama sonrası bulgulara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 4.9

Uygulama Sonrasına İlişkin Bulgular

4.3.1 Okuldaki misyon ve vizyon çalışmalarının süreçlere katkısı

Araştırmanın sonunda katılımcılarla yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler analiz edildiğinde okulda misyon ve vizyon çalışmaları yürütmenin ekipteki tüm süreçlere çeşitli katkılar sağladığı ortaya çıkmıştır. Katılımcılara misyon ve vizyon çalışmalarının sürece etkisi sorulduğunda bu çalışmaları yapmış olmanın ekip için bir amaç oluşturma bağlamında önemli katkılar sunduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra özel gereksinimli bireylerin daha önce misyon ve vizyon çalışmalarında gündeme gelmediği ancak mevcut çalışmada bu bireylerin dahil edilmesinin ardından ekipteki tüm

üyelerde farkındalığın arttığı ifade edilmiştir. Bu durumu Mahir Öğretmen izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Bu konuda bizim misyon, vizyon geliştirme çalışmalarımızda daha önceki çalışmalarımızla ilgili söyleyeyim. Bununla ilgili söylemiyorum. Böyle bir çalışmamız olmamıştı işin açıkçası. Yani bu öğrencileri, özel gereksinimli öğrencileri bu konuya dahil etmemiştik ama sizinle yaptığımız çalışmada bizde bunun farkındalığı oluştu (Mahir Öğretmen, 29.08.2022).

Misyon ve vizyon çalışmalarının sonucunda özel gereksinimli bireyler bağlamında okulun güçlü ve zayıf yönlerinin daha iyi anlaşıldığı ve bu yolla yol haritası oluşturulmasının kolaylaştığı ifade edilmiştir. Ayrıca misyon ve vizyon çalışmalarının ekip için yol haritası olmasının yanı sıra bir başlangıç noktası belirleme açısından da önemli görüldüğü söylenebilir. Okul müdürü Yüksel Bey bu çalışmanın okula kısa vadeli değil aynı zamanda uzun vadeli katkılarının da olabileceğini izleyen sözlerle dile getirmiştir:

En azından bu öğrenciler için de özel gereksinimli öğrencilerimiz için de misyon ve vizyonda neler yapabiliriz? Yani bir güçlü yanlarımızı belirledik, zayıf yanlarımızı belirleyerek bir yol haritası çizmiş olduk. İşin açıkçası bir başlangıç, bir mihenk taşı oldu. Oradan bir yol haritası belirledik ve tabii ki bu misyon vizyon çalışmaları kısa vadede olacak çalışmalar değil. Yani bunun belki sonuçlarını ileride göreceğiz. Şimdi son işlem neler olacağını göreceğiz. Şimdiden çıktılarını görmeye başladık (Yüksel Bey, 29.08.2022).

Yüksel Beye benzer olarak müdür yardımcısı Mine Hanım da okulun güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesine ve yol haritası olma özelliğine dikkat çekmiş ancak bunlara ek olarak misyon ve vizyon çalışmalarının bir araya gelme ve süreçleri beraber planlama anlamında önemli bir işleve sahip olduğunu, ailelerin de bu süreçlerde düşünüldüğünü ifade etmiştir. Bu duruma ilişkin görüşünü Mine Hanım izleyen sözlerle dile getirmiştir:

... okulun misyonu, vizyonu bizim aslında ne durumda olduğumuzu, ne yapmak istediğimizi, hedeflerimizi özetliyor. Bu nedenle de okulun misyon, vizyonu ile ilgili çalışmalarda okulumuzun güçlü ve zayıf yönlerini de ortaya koymuştuk biz. Bu da bizim için bir başlangıç noktası oldu açıkçası. Yani işlere nereden başlayacağımıza bir şekilde karar verdik. Bu sayede özel gereksinimli çocuklarımız ve ailelerle ilgili ne yaparsak daha iyi olur? Hani başka neler yapabiliriz? İşte onunla ilgili bir sürü şey düşündük, konuştuk, hayal kurduk, hayallerimizi söyledik (Mine Hanım, 31.08.2022).

Katılımcılar aynı zamanda misyon ve vizyon çalışmaları yürütmenin, kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü ve son yıllarda kapsayıcı eğitim yaklaşımının önemli bileşenlerinden olan okul kültürü oluşumunda da önemli bir katkıya sahip olduğunu dile

getirmişlerdir. Ayrıca bu durumun bir miras olarak devam ettirilmesi ve mevcut ekip değişse bile yeni gelen öğretmenlerin ya da yöneticilerin bu kültürü devam ettirmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi açısından değerlendirilmesi gerektiğini Nuran Öğretmen izleyen ifadelerle dile getirmiştir:

Yani bu tabii ki dediğim biraz süreç gerektirir. Bunu uygulamak lazım, devam ettirmek lazım. Siz burada konuyu bitirdikten sonra bizim devam ettirmemiz lazım. Bu devam ettirilmediği sürece yine aynı noktaya dönülür. Misyon ve vizyon tabi okul kültürünün oluşması açısından önemli. İşte sizin yaptığınız çalışmalarla, misyon ve vizyonun zaten yapılma sebebi de bu muhtemelen, okul kültürü oluşturma açısından (Nuran Öğretmen, 29.08.2022).

Okul müdürü Yüksel Bey de Nuran Öğretmene benzer sözler söyleyerek okul kültüründe sürdürülebilirliğe ek bir bakış sunmuştur. Yüksel Beye göre okul kültürü oluştuğunda ve BEP bağlamında süreçler sürdürülebilir hale geldiğinde okul yöneticileri ve öğretmenler yerine yeni kişiler geldiğinde de işlevsel olarak yürütülen süreçte bu kişiler zorunlu olarak aktif rol alabileceklerdir. Yüksel Bey bu duruma ilişkin görüş ve deneyimlerini izleyen şekilde ifade etmiştir:

Yönetim değiştiğinde de uygulanabilirse okulda bir iklim kültürü oluştuğunda, mesela ben burada okulu bırakıp ayrıldığımda süreç devam etmeyecekse hiçbir anlamı yok. Bunu okula bir kültür olarak kazandırabilirsek özel gereksinim öğrenciler için inşallah bunu sağlamış olmamız bence en önemli şey. Bu önemli bence. ... sisteme odaklamak, yani buraya farklı bir öğretmen geldiğinde de herhangi bir öğretmen rotasyon olduğunda veya gittiğinde, geldiğinde bakacak bu okulda böyle bir kültür var. Her okulun iklimi vardır, kültürü vardır. Bunu burada oluşturmak açısından bir adım attık. Bu bence daha da gelişecek inşallah (Yüksel Bey, 29.08.2022).

Yüksel Bey konuşmasının devamında sistemin zorunlu olarak öğretmenleri ve diğer üyeleri ekibin bir parçası haline getireceğine, bu konuda öğretmenler istekli olmazsa sistemin dışında kalacaklarına izleyen sözleriyle vurgu yapmıştır:

... bir parçası olmak için çaba sarf ediyorlar tabi ki. Yani zaten sistem o parçası olmadığında bir şekilde onu tasfiye ediyor. Yani bitecek işte böyle. Eğer siz o kültürün içine dahil olamazsanız ya kendiniz ayrılıyorsunuz ya da kendinizi geri çekmek durumunda kalıyorsunuz (Yüksel Bey, 29.08.2022).

Okuldaki misyon ve vizyona ilişkin yapılan çalışmaların yanı sıra yasal yükümlülük ve haklara ilişkin de çalışmalar yürütülmüş ve uygulama sonrası aşamada çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. İlerleyen alt başlıkta yasal yükümlülükler ve haklara ilişkin uygulama sonrası bulgulara yer verilmiştir.

4.3.2 Yasal yükümlölükler ve haklar

Araştırmanın uygulama aşamasında araştırmacı tarafından hem ailelere hem de öğretmenlere ve okul yöneticilerine yasal yükümlölükler ve haklara ilişkin çeşitli eylem planları sunulmuştur. Bu eylem planlarında ailelere ağırlıklı olarak hak odaklı, öğretmenlere ise yasal yükümlölük odaklı içerikler sunulmuştur. Araştırma sonunda yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler araştırmacı tarafından analiz edilmiş ve yürütülen eylem planlarının katkıları ve katılımcılar üzerindeki değişimleri ortaya konmuştur. Yürütülen uygulamaların sonrasında ailelerin bilgi gereksinimlerinin karşılandığı görülmüştür. Ailelere göre uygulama öncesinde yasal anlamda kendilerinin sahip olduğu haklara ilişkin bilgiye sahip olmamaları durumu değişmiştir. Bunun yanı sıra aileler anlaşmazlık durumunda başvurabilecekleri resmî kurumların ve alternatiflerin varlığından haberdar olmanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu duruma ilişkin Fahriye Hanım *“Haklarımız olduğunun farkına vardık. Nasıl söyleyeyim, mesela anlaşılamazsak ya da bir şey hoşumuza gitmezse itiraz edebiliriz. Bizim bir tanecik öğretmenimiz var zaten, sağ olsun ama.”* şeklinde bir ifade kullanmıştır. Hak odaklı durumun yanı sıra yasal yükümlölüklere ilişkin de gereksinimlerin karşılandığı görülmüştür. Katılımcılar yasal yükümlölüklere ilişkin bilgi düzeyinin artmasıyla ekibin daha işlevsel biçimde çalışmaya başladığını ifade etmişlerdir. Bu durumu Yüksel Bey izleyen şekilde özetlemiştir:

Daha önceki konuşmalarımızda da söylediğimiz gibi mevzuatlar doğrultusunda yapmamız gereken iş ve işleyişler var tabi ki. Ama bu BEP ekiplerinin okullarda genel manada tam anlamıyla bir işlevi olmuyordu. Yani genelde de bu okullarda böyle, bazı iyi yapılan okullar mutlaka vardır ama genel işleyiş normalde kâğıt üzerinde kalan bazı uygulamalardı ama sizin çalışmanızla birlikte bu prosedürler daha iyi anlaşıldı. Gerçek manada bir BEP ekibi nasıl çalışmalı? Bununla ilgili bazı stratejileri öğrendik. Özel gereksinimli öğrencilerin hayatlarına katkı sağlayabilmek için daha kaliteli bir toplantı gerçekleştirmiş olduk. Yani herkes ne yapacak? Belli sınırları var. Görevi nedir? Okul müdürü ne yapar? Müdür yardımcısının görevi nedir? Buradaki öğretmenin rolü nedir? Bunlar daha çok netleşmeye başladı sizle yaptığımız çalışma sonucunda (Yüksel Bey, 29.08.2022).

Öğretmenler ailelerin yasal haklarına ilişkin bilgi düzeylerinin artmasıyla süreçlere katılımlarının arttığını ifade etmişlerdir. Bu durumu Mahir Öğretmen *“... ailesi de bir şeyler öğrendi, bir şeyler edindi. Bir şeyler koydu üstüne. Çocuğuna daha faydalı olmaya çalıştı zaten, faydalı olmaz olur mu?”* sözleriyle dile getirmiştir. Ceyda Öğretmen de ek

olarak hem kendi sorumluluklarına ilişkin yasal bilgilerinin arttığını hem de ailelerin yasal haklarına ilişkin bilgi düzeyinin arttığını “*Yani bu toplantılarda yasal sorumluluklarımla ilgili çok şeyler öğrendiğimi söyleyebilirim. Ailelerle de ilgili ek yasal bilgileri edinmiş oldum. O yüzden teşekkür ederim.*” sözleriyle dile getirmiştir.

Bulgular özetlenecek olursa ekip üyelerinin yasal hakları ve yükümlülükleriyle ilgili yürütülen eylem planlarından sonra bilgi gereksinimlerinin karşılandığı, bilgi düzeyinin artmasıyla ekibin çalışma biçiminin olumlu yönde değiştiği, ekipteki öğretmenlerin ailelerin yasal haklarını öğrendikten sonra ailelere bakışının olumlu yönde şekillendiği görülmüştür. Ekip işleyişinde katılımcıların yasal haklarına ve yükümlülüklerine ilişkin bilgi gereksiniminin karşılanması ardından olumlu değişimler olmasının yanı sıra yürütülen diğer eylem planlarının da katkısı çeşitli bulgularla ortaya konmuştur. İzleyen alt başlıkta ekipteki işleyişin değişimine ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

4.3.3 Ekip işleyişindeki değişim

Araştırmamanın uygulama aşamasında ekip işleyişinin iyileştirilmesine yönelik hem araştırmacı hem de tez danışmanı tarafından çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmaların sonunda katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilerek sürece ilişkin deneyim ve görüşleri alınmış, böylece sunulan içeriklerin katılımcılarda oluşturduğu değişim ve katkının anlaşılması amaçlanmıştır. Ortaya çıkan bulgulara göre ekibin işleyişinde bir dönüşüm ve değişimin olduğu görülmüştür. Bu dönüşümün önemli bir kısmı ekip içi iletişim, iş birliği ve rollerle ilgiliydi. Dönüşümün ve değişimin bir diğer boyutu da özel gereksinimli bireylere yönelik kullanılan dille ilgiliydi.

Araştırmacı sürece dahil olduğunda BEP toplantılarının daha önce gerçekleştirilmediği ve daha çok prosedürlerin yerine getirilmesinin odak noktada olduğu ortaya çıkmıştı. Araştırmacı sürece dahil olduğunda BEP toplantısı düzenlenmiş ve bu toplantıda gözlem yapma fırsatı elde etmiştir. Bu toplantılarda da yine gündem olarak yalnızca prosedürlerin yerine getirilmesi söz konusuydu. Ancak ilerleyen süreçte gerçekleştirilen uygulama aşamasının ardından katılımcıların BEP toplantılarına bakış açısında değişimler olduğu görülmüştür. Araştırmacı bu durumu günlüğüne izleyen sözlerle kaydetmiştir:

Daha önce, uygulama aşamasından önce katılımcılarla görüştüğümde ya da gözlem yapma şansı bulduğumda BEP toplantılarının işlevsel olmadığını gördüm. Daha çok bir araya gelip yasal bir zorunluluğu yerine getiriyorlardı. Bu toplantılarda sadece BEP şablonlarını internet ortamında bulup bunlar üzerinde bir çalışma yapıyorlardı. Aileler toplantılarda

yoktu. Çünkü olmaları gerektiği konusunda bilgileri yoktu. Aileler sadece okula gidip imza atıyordu. Bu da ailelerin süreçte iş birliğinde yer almadıklarını gösteriyordu. Ancak yaptığımız çalışmalardan sonra bakış açıları tamamen değişti. BEP toplantılarında artık ne yapacaklarını biliyorlar ve ailenin de sürecin bir parçası olduğunu biliyorlar (Araştırmacı Günlüğü, 01.09.2022).

Ekip üyeleriyle yapılan görüşmelerde katılımcılar BEP toplantılarının artık daha işlevsel görüldüğünü ve toplantıların kâğıt üzerindeki bir süreçten işe vuruk bir sürece doğru değişim gösterdiğini ifade etmişlerdir. Bu durumu Yüksel Bey “*Kâğıt üzerinde kalmadan, kâğıt üzerindeki yaptığımız toplantıları hayata uygulama, eğitim alanında uygulama şansı buluyoruz yani.*” sözleriyle dile getirmiştir. Mahir Öğretmen de benzer şekilde “*Önceden el yordamıyla yapıyorduk. Şimdi değişti.*” ifadesini kullanmıştır.

Ekip işleyişindeki bir diğer olumlu yöndeki değişim ekip içi iletişimle ilgiliydi. Katılımcılar yürütülen eylem planlarının ardından iletişim boyutunda olumlu bir değişimin ortaya çıktığını ifade etmiştir. Katılımcılar daha önce benzer konularda çeşitli seminerler ya da eğitimler aldıklarını ancak bunların yalnızca teorik bilgiler içerdiğini ve uygulamada bu bilgilerin kullanışsız olduğu vurgusunu yapmışlardır. Bu durumu Nuran Öğretmen izleyen sözlerle vurgulamıştır:

... Ya şimdi iletişim becerileriyle ilgili birçok eğitim aldık aslında. Ama bunlar genelde teoride kalan eğitimlerdi. Bunların belki gerçek hayatta uygulanabilirliği zor oluyordu ama sizinle yaptığımız çalışmada şunu gördük. Yani en azından pratik, böyle nokta atışlar, iletişimde neler yapabilir gibi ... (Nuran Öğretmen, 29.08.2022).

Yüksel Bey de Nuran Öğretmenle benzer şeyleri dile getirmiş ancak okul müdürü olması nedeniyle kendisinin bulunduğu pozisyonla ilgili çeşitli ek kazanımlar sağladığını, bu süreçte birden çok paydaşla iletişim kurmak zorunda kaldığını ve yürütülen eylem planlarının kendisine olan katkısını izleyen sözlerle ifade etmiştir:

Okul müdürü olarak birçok paydaşlarımız var. Velilerimiz var, öğretmenlerimiz var, dış paydaşlarımız var. Burada iletişim noktasında bu stratejileri kullandığımızda gerçekten faydalı dönütler aldık. En azından bir iletişim nasıl olmalı? İşte veridir, şudur, budur. Böyle teorik bir şey değil de pratik bilgiler. Biraz daha pratik, uygulamaya yönelik şeyler gerçekten faydalıydı (Yüksel Bey, 29.08.2022).

İletişim becerileriyle ilgili yürütülen eylem planlarının öğretmenlerin ailelerle çalışırken sergiledikleri davranışları da olumlu yönde değiştirdiği ortaya konmuştur. Örneğin Ceyda Öğretmen ailelerle çalışırken daha profesyonel bir yaklaşım sergilediğini ve artık daha sabırlı olduğunu izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Ailelerle çalışırken daha sabırlı olmayı ve daha profesyonel şekilde yaklaşmayı öğrendim diyebilirim. ... Yani senaryolar üzerinde çalışmam beni daha pekiştirdi, iş birliği kurmayı daha iyi öğrendim diyebilirim (Ceyda Öğretmen, 31.08.2022).

Ceyda Öğretmene benzer olarak Mahir Öğretmen de hem profesyonellik hem de daha sabırlı olma vurgusunu yapmış ancak buna ek olarak öğrenciyle de iletişimin olumlu yönde değişim gösterdiğini “*Aileler daha farklı yaklaşmaya başladı. Biz daha farklı yaklaşmaya başladık. Çocuk da bilincine varır gibi oldu. Yani hakikaten verimli oldu. Çocukta da geri dönüşünü aldık.*” sözleriyle ifade etmiştir.

Yüksel Bey de ailelerle kurulan iletişimde empati kurma becerisinin geliştiğine vurgu yapmış ve uygulama aşamasındaki bir çalışmayı referans alarak onları ve belirli bir durumu anlamanın süreçte sağladığı katkıyı izleyen sözlerle ifade etmiştir:

Ya şöyle, en azından empati yapabiliyorsun en başta yani. O özel gereksinimli bir öğrencinin velisi, onunla bir empati duygusu geliştiriyorsunuz zaten. ... Zaten senaryoların birinde şey vardı durumu anlamayla ilgili. O kişinin durumunu anlayamazsanız, öğrencinin durumunu anlayamazsanız. Onunla ilgili faydalı bir şeyler ortaya çıkabileceğini düşünmüyorum. İletişimin bir şeyi de empati zaten, empati kurabilmek. O kişinin ne yaşadığını anlayabilmek. Varsa zaten süreç kendiliğinden de geliyor. Empati kurduğumuzda, o kişinin yerine koyduğunuzda kendinizi. Bir şeyler daha olumlu ilerleyebiliyor yani (Yüksel Bey, 29.08.2022).

Yürütülen uygulamaların bilgi gereksinimini karşılamasının ve ailelerle çalışma biçimini dönüştürmesinin yanı sıra olası olumsuz iletişimlerin yaşanmaması için önleyici bir etki oluşturduğu ifade edilmiştir. Mine Hanım bilgi gereksiniminin karşılandığını ve buna ek olarak da önleyici yönünü vurgulayarak yürütülen çalışmalara ilişkin izleyen ifadeleri kullanmıştır:

Ya artık şimdi olumlu, olumsuz senaryolar üzerinde çalıştık birlikte. Tabii biz de gün içerisinde birçok kişiyle iletişim kuruyoruz. Olumlu, olumsuz iletişimler olabiliyor illaki. Yani profesyonel olarak ben iletişim kurmanın teknik yönlerinin ve stratejilerin olduğunu bilmiyordum. Yani okumuş geçmiştik diyeyim. Uygulayamıyorduk biz bunları ama şu an bana daha fazla katkı sağladığını düşünüyorum. BEP özelinde de hem öğretmenler hem ailelerle iletişim kurarken benim açımdan süreci kolaylaştırdı ya da olumsuz olma ihtimali olan iletişim durumlarında onun önünü kesmiş oldum. Farklı bakış açıları geliştirdi. Ben de daha dikkatli olmaya çalışıyorum açıkçası bu süreçte (Mine Hanım 31.08.2022).

Ekte süreç içerisinde gerçekleşen değişimlerden bir diğeri de özel gereksinimli bireylere ilişkin kullanılan dildeki olumlu yöndeki değişimdi. Katılımcılar süreçler

başlamadan önce gereksinim belirleme aşamasında özel gereksinimli öğrenciden söz ederken “BEP’li öğrenci” ya da “kaynaştırma öğrencisi” gibi ifadeler kullanırken uygulama aşamasıyla beraber artık bu ifadeleri kullanmak yerine “özel gereksinimli öğrenci” ifadesini ya da doğrudan öğrencinin ismini söylemeyi tercih etmeye başlamışlardır. Bu duruma ilişkin araştırmacı yapmış olduğu gözlemleri günlüğüne izleyen şekilde aktarmıştır:

Süreç boyunca gerçekleşen en önemli değişimlerden biri bana göre özel gereksinimli öğrencilerle ilgili kullanılan kavramsal ifadelerdeki belirgin değişimdi. Bunun neden oldukça önemli olduğunu açıklamak istiyorum. Eskiden “BEP’li öğrenci” kelimesini sıklıkla duyuyordum. Ama artık ya ismiyle ya da özel gereksinimli öğrencimiz gibi ifadeler kullanıyorlar. Bu kavramsal dönüşüm bakış açısındaki bir değişim ve dönüşümün de göstergelerinden biri. Bu artık olumsuz bir bakış yerine olumlu bir bakış açısı geliştirildiğinin de bir göstergesi. Bu nedenlerden dolayı süreçteki değişimin olumlu yönde değiştiğinin belirgin çıktılarından biri de bu kavram seçimlerinin iletişime yansıma biçimi olarak düşünülebilir (Araştırmacı Günlüğü, 01.09.2022).

Ekip işleyişindeki değişimlerin yanı sıra ekipte BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin de önemli değişimler ortaya çıkmıştır. Bu süreçlerdeki değişimlere ilişkin bulgulara izleyen alt başlıkta yer verilmiştir.

4.3.4 BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme sürecindeki değişimler

Araştırmanın uygulama aşamasında BEP’in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin hem araştırmacı hem de İK üyesi Doç. Dr. Funda Aksoy tarafından çeşitli eylem planları yürütülmüştür. Yürütülen eylem planlarının ardından katılımcılarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve bulgulara ulaşılmıştır. Bu başlık altında elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın başında BEP hazırlanmasına ilişkin katılımcılarla yapılan görüşmelerden ve özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan BEP’lerden elde edilen verilerden süreç içerisinde BEP hazırlama konusunda ekip üyelerinin gereksinimleri olduğu ortaya çıkmıştı. Bu gereksinimlerin karşılanması amacıyla çeşitli eylem planları yürütülmüş ve eylem planlarının ardından katılımcılarla süreçte yaşanan değişimler üzerinde görüşülmüştür. Bu görüşmelerde katılımcıların ilk olarak bilgi gereksinimi üzerinde durulmuş ve bu gereksinimin tüm ekip üyeleri için karşılandığı ifade edilmiştir. Ceyda Öğretmen BEP hazırlama konusunda uygulama aşamasından önce bilgi gereksinimine

sahip olduğunu ve bu gereksinimler karşılandıktan sonra öğrenci odaklı BEP hazırlamaya başladığını izleyen sözlerle ifade etmiştir:

Daha önceden de BEP hazırlıyorduk ama yani bütün aşamaları çok iyi biliyordum diyemem. Yani BEP hazırlama konusunda da çocuğun gereksinimlerine odaklı ve daha kaliteli BEP hazırlayabileceğimi düşündüm artık. Yani düşünüyorum evet bu süreçten sonra (Ceyda Öğretmen, 29.08.2022).

Mahir Öğretmen de özel gereksinimli öğrenci odaklı BEP hazırlama konusunda Ceyda Öğretmenle benzer ifadeler kullanarak daha önce internet kaynaklarından yararlandıklarını, bu nedenle öğrenci odaklı bir BEP hazırlama süreci yürütemediklerini ifade ederek uygulama sürecinden sonra bu durumun değiştiğini ve artık öğrenci odaklı bir süreç yürütebildiklerini izleyen sözleriyle ifade etmiştir:

Ya internetten paldır küldür indiriyorduk. Kendimizi çocuğun yerine koymuyorduk veya çocuk ne biliyor, ne bilmiyor? İşte orada daha çocuk harfi bilmeden biz yok şunu yazar, bunu yazar, daha çocuk harfi bilmeden veya sayıları bilmeden biz toplar, çıkarır, çarpar. Ne çarpması ne bölmesi. ... Bizim öğrenciye özel bir BEP hazırlayamıyorduk kısacası. ... Artık daha sistematik bir süreç olduğu için yol izlemek de daha kolay oldu diyebiliriz. Şimdi çocuğun en azından ne bildiğini biliyorum. Sonraki adımlarda ne yapacağımı biliyorum. Sağolun o toplantılardan sonra daha faydalı oldu. En azından ona göre ilerledik artık. Uçuk bir hedef koymadık (Mahir Öğretmen, 31.08.2022).

Okul müdür yardımcısı Mine Hanım da öğretmenlik yaptığı zamanları örnek göstererek daha önce bu tür bir süreç yürütülmediğini ve BEP'in yalnızca prosedür olarak hazırlandığını vurgulayarak uygulama aşamasından sonra artık BEP hazırlama süreçlerinde ne yapılması gerektiğini bildiğini izleyen sözlerle ifade etmiştir:

... Benim de öğretmenlik yaptığım süreçte özel gereksinimli öğrencim oldu ama bunu bir evrak, prosedür olarak görüyorduk. Hani çok üstüne düştüğüm, bildiğim bir konu değildi açıkçası. Evrak hazırlayıp gönderiyorduk. Öğrenci için ekstra ne yapılması gerekiyor, ne yapılır? Bu tür uygulamalarda bulunamadım açıkçası çok bilmediğim için ama bu süreçte şimdi ne şekilde hazırlayacağım konusunda bilgi sahibi oldum. Hazır şablonların dışına çıkmış olduk (Mine Hanım, 31.08.2022).

Uygulama sürecinden önce ailelerin BEP'in ne anlama geldiğine ilişkin henüz bilgi sahibi olmadığı görülmüştü. Daha önce bu duruma ilişkin Fahriye Hanım "Oğlumun bir dosyası var, evet." şeklinde bir ifade kullanmış ve BEP'in ne olduğunu bilmediğini ifade etmişti. Ancak uygulama aşamasından sonra ailelerin ilk olarak BEP'e ilişkin bilgi gereksinimlerinin karşılandığı ve ardından BEP hazırlama konusunda çeşitli uygulamalar

yürütüldükten sonra kendi çocuklarıyla ilgili hem performans düzeyi hem de amaç yazma konusunda ilerleme kaydettikleri yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır. Bu duruma ilişkin Seray Hanım “*Hocam artık BEP’in ne olduğunu biliyorum ama sadece bilmiyorum, yazıyorum da.*” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bu duruma ilişkin araştırmacı ailelerin bilgi düzeylerinin artmasıyla kendilerinin de sürecin bir parçası haline geldiğini günlüğüne izleyen ifadelerle kaydetmiştir:

İki gün önce Fahriye Hanımla bugün de Seray Hanımla görüşme gerçekleştirdik. Her iki görüşmede de şunu gördüm. Artık BEP’in ne anlama geldiğini bilmenin ve hatta çocuklarıyla ilgili planlamada bir şeyler yapmanın mutluluğunu yaşadıklarını gördüm. Ailelerin bilgisinin artması yeterli olmadı ki bu da harika bir gelişmeydi. Bilgileri artınca artık biz de bir şeyler yapmak istiyoruz diyerek süreçlere dahil olmaya çabaladılar. Daha fazla kabul gördüler. Bu tüm süreçlerde ekibin artık bir bütün olarak çalışmaya başladığının bir göstergesi (Araştırmacı Günlüğü, 31.08.2022).

Yüksel Bey öğretmenlerin daha önce internet kaynaklarından yararlanarak BEP hazırladığını ve çeşitli nedenlerle BEP hazırlama sürecinin yorucu bir yük olarak görüldüğünü ifade etmiştir. Uygulama süreciyle birlikte yararlı olunabileceğine ilişkin yeni bir bakışın gelişmesiyle tüm zorluklarına rağmen BEP hazırlama konusunda işlevsel bir süreç yürütmeye başladıklarını izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Öğretmen internetten bu of the record olsun diyeceğim ama kayıt altına alıyorsun (gülerek) ama yani süreç böyle işte maalesef. Yani bir de bir BEP planı bulunur, belki toplanır belki toplanmaz BEP kurulu, orada bir imzalar atılır. Öğretmen o plana göre tabii ki hareket edecektir. Ama yani burada çocuğun gereksinimleri gerçekten o mudur? Yani oradaki kazanımlar doğru mudur? Ya bunlar birlikte toplantı yapıldığında fikir alışverişi yapıldığında daha iyi ortaya çıkıyor. Yani en azından etkin bir şekilde toplantıların yapılması sağlandı. Yani bu toplantılar gerçek manada nasıl olması gerekiyor, neye katkı sağlıyor, neye faydası var? Bunları görmüş olduk. Öncelikle amaç nasıl yazılır, performans nasıl yazılır? Bunları tabii ki öğretmenlerin çoğu mutlaka biliyorlar ama yani biraz da iş yükünden dolayı bunlar biraz daha geri plana atılabiliyordu. Çünkü öğretmenin de normal bir sınıf işleyişi var. Özel gereksinimli öğrenciler bazen geri planda kalabiliyorlar işte sınıf mevcutlarının da fazla olması, mevzuat belli bir sayıya hükmetse de sınıf yetersizliğimizden dolayı malum almak durumunda kalıyordu. Öğretmene de bu ekstra bir yük olarak gelebiliyordu ama gerçekten bir işin faydalı olduğunu görüyorsanız yorucu da olsa çocuğa dokunduğunu görüyorsanız insan onu yapmaktan imtina etmiyor tabii (Yüksel Bey, 29.08.2022).

BEP’in hazırlanması süreçlerinin iyileştirilmesiyle uygulama süreçleriyle ilgili de yürütülen eylem planlarının ekibin süreçleri yürütmesi üzerinde değişim oluşturduğu

katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Okul müdürü Yüksel Bey BEP'in uygulanması süreçlerini takip ettiğinde gözlemlerinden ve hem aile hem de öğretmenlerden aldığı bilgilerden yola çıkarak izleyen ifadeleri kullanmıştır:

Ya şunu görüyorsun, öğrencide bir değişim görüyorsun, gözlemliyorsunuz. Senin de mutlaka çalıştığın öğrenciler oldu. Öğretmenlerimiz de bunun farkına vardılar. Bu BEP planı da düzgün yapıldığında bir planınız olduğunda bu sürecin daha düzgün işlediğini, öğrenciye katkı sağladığınızı gördüğünüzde öğretmen de bir rahatlıyor. Çünkü o da akademik anlamda ya da davranışsal anlamda çocuklarda değişim gördüğünde gerçekten bu işe yarıyormuş, bunu bu şekilde uygulamamız doğru bir yöntemmiş dediğinde, performansa yönelik dönütler geldiğinde zaten öğretmen, idareci, aile bu konunun faydalı olduğunu, zaten kendisi süreçte görüyor (Yüksel Bey, 29.08.2022).

Ceyda Öğretmen BEP'in uygulanmasıyla ilgili sınıf içerisinde uygulayabilecekleri etkili öğretim yöntemlerine vurgu yaparak durumu *“Yani çocuğun seviyesine uygun içerik hazırlamakta zorlanıyordum. Yani bu konuda çocuğa özel olarak hazırlamam gerektiğini anladım. Faydası oldu, daha sağlıklı oldu, işlevsel oldu diyebilirim.”* sözleriyle dile getirmiştir. Nuran Öğretmen de daha önce uygulama konusunda sorun yaşadığını ancak uygulama sürecinden sonra sürecin katkısı olduğunu benzer sözlerle ifade etmiştir.

Katılımcılar aynı zamanda BEP'in uygulanması süreçlerinin araştırmanın uygulama süreciyle beraber kolaylaştığını ve bu eylem planları yardımıyla sınıf içerisindeki uygulamaların özel gereksinimli öğrencinin gereksinimleri doğrultusunda yürütüldüğünü ifade etmişlerdir. Bu durumu Mahir Öğretmen izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Tabi ona göre kazanımlar, şimdi daha basit tutunca çocuğun tam seviyesine çıkınca çocuk algılamaya başladı. E biz ne yapıyorduk? Diğer çocuklar gibi aynı kefeye koyuyorduk ve çocuk daha biri, ikiyi, üçü, dördü tam ayırt edemezken biz çocuğa bölme, işte mümkün değil. ... Bir etkinlik yaparken o çocukların da seviyesine uygun etkinlik hazırlamaya başladık. Ne bileyim bir sınav yaparken o çocukların seviyesine indirerek de bir sınav yapmaya çalıştık. Yani çocuk çocukları en azından bir tarafından da olsa yakalamaya çalıştık ama yakaladık. Ben gerçekten yani başarıya ulaştığımıza inanıyorum (Mahir Öğretmen, 29.08.2022).

Nuran Öğretmen de uygulama süreçlerinde öğrencilerin gereksinimine odaklandıktan sonra sınıf içi uygulamalara katılım sağlamaya başladıklarını *“Herkes katıldı, herkes mutluydu. Kimse başka şeyle uğraşmamaya başladı, hatta öğretmenim ben de yapabilir miyim diye parmak kaldırmaya bile başladı.”* sözleriyle dile getirmiştir. Yüksel Bey de öğretmenlerin söylediklerine paralel olarak görüşlerini *“Daha öğrenci gereksinimi odaklı oldu.”* sözleriyle belirtmiştir.

Görüşmeler tamamlandıktan sonra okul yöneticisi olan Yüksel Bey eklemek istediği bir konu daha olduğunu dile getirerek BEP'in uygulanmasına ilişkin yürütülen eylem planlarına katıldıktan sonra yöneticilik süreçlerinden sonra yine öğretmenlik mesleğine döndüğünde de bu uygulamaları kendi sınıfında yürütebileceğini izleyen sözlerle vurgulamıştır:

Gelecekte şimdi ben burada okul müdürlüğünün sonuna geldiğimde. Yani mutlaka kendi sınıfım olursa BEP ekiplerine sınıf öğretmeni olarak dahil olacağım. Muhtemelen burada da o bölgeden de bakmak, en azından uygulayıcı olmak, yani o programı uygulayacak biri olmak için bana da o anlamda katkılar sağladı. Yani birden okul müdürlüğünden ayrılıp tekrar sınıf öğretmenliğine döndüğümde hiç bilmediğim bir şeyle karşı karşıya kalmayacağım en azından. Yani evet, çalışmalarda olduğum için onları gözlemlemiş oldum. Artık uygulayıcı boyutunda da olacağımız için BEP ekibinde yani burada aldığımız bilgiler, yaptığımız toplantılar, velilerle görüşmeler mutlaka mesleğimize de olumlu katkılar sağladı (Yüksel Bey, 29.08.2022).

Müdür yardımcısı Mine Hanıma “Tekrar bir çalışma yapmış olsaydık nasıl bir süreç olmasını isterdiniz?” sorusu sorulduğunda Yüksel Beyin görüşlerine paralel olacak şekilde görüşünü izleyen sözlerle ifade etmiştir:

Açıkçası ben yönetici olarak değil de sınıf öğretmeni olarak katılmak isterim bu süreçte. Zaten sınıf öğretmeniyim, geçici olarak müdür yardımcılığı yapıyorum. Bundan sonra kendi sınıfım olduğunda böyle bir ekip içerisinde çalışıyor olmayı daha uygun bulurum. Çünkü daha iyi şeyler yapabilirim, daha aktif olabilirim, daha faydalı olabilirim diye düşünüyorum (Mine Hanım, 31.08.2022).

BEP'in değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin araştırma sonrasında çeşitli veriler elde edilmiştir. BEP'in değerlendirilmesiyle ilgili eğitim dönemi tamamlandıktan sonra 08.07.2022 tarihinde araştırmacının da yer aldığı bir BEP toplantısı düzenlenmiş ve bu toplantıda özel gereksinimli öğrencilere ilişkin daha önce hazırlanmış olan BEP'ler ve uygulama süreçleri değerlendirilmiştir. Bu kez toplantıya özel gereksinimli öğrencilerin aileleri de dahil olmuş ve sürece ilişkin bilgi düzeyleri olduğu için aktif katılım sağlama şansı yakalamışlardır. Fahriye Hanım toplantıdan önce araştırmacının yanına gelerek sürece dahil olup olamama konusunda heyecanlı olduğunu ifade etmiş ve nasıl davranması gerektiği konusunda karmaşık duygular yaşadığını dile getirmiştir. Bu duruma ilişkin araştırmacı saha notuna izleyen ifadeleri kaydetmiştir:

Toplantıdan önce Fahriye Hanım yanıma gelerek çok heyecanlı olduğunu, ilk defa bu süreçte yer alacağını, öğretmenler gibi kendisinin de fikirlerinin dinleneceğini ifade etti. Fikirlerini

dile getirirken kimseyi kırarak bir şey söylemek istemediğini ve süreçten memnun olduğunu ifade ederek heyecanına ortak olmamı ve bu yolla heyecanının azalacağını söyledi (Saha Notu, 08.07.2022).

Toplantıda yeni bir sürecin yürütüldüğü ve ilk defa tüm ekibin bilgi birikimi yüksek biçimde bir arada olduğu vurgusu yapılarak özel gereksinimli öğrenci için hazırlanan BEP'ler üzerinde tartışılmıştır. Mahir Öğretmen içinde bulundukları eğitim-öğretim yılında süreç içerisinde öğrenmeye ve gelişmeye devam ettiklerini, bu nedenle internet kaynaklı hazır BEP şablonu yerine öğrenci gereksinimli bir süreç yönetildiğini ancak ilerleyen yıl artık ön hazırlıkların daha profesyonel biçimde hazırlanarak daha çok ilerleme kaydedileceğini ifade etmiştir. Nuran Öğretmen ve Ceyda Öğretmen ise öğrencilerinin geçiş yapacak olması nedeniyle süreçlere ilişkin geçiş yapılacak okul ile ellerindeki bilgileri paylaşacaklarını ifade etmişlerdir. Aileler ilk defa böyle bir süreçte olmaları nedeniyle heyecanlı olduklarını ancak bu durumdan memnun olduklarını ve kendilerini iyi hissettiklerini dile getirerek kendilerini değerli hissettirdikleri için ekipteki öğretmenlere teşekkür etmek istediklerini dile getirmişlerdir. Çocuklarının bağımsız yaşama katılabilmesi amacıyla ilerleyen süreçlerde diğer ekiplerde de yer alacaklarını, dolayısıyla bu sürecin onları hazırlaması yönünden önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu duruma ilişkin araştırmacı saha notlarına izleyen ifadeleri kaydetmiştir:

Değerlendirme amacıyla yapılan toplantıda BEP'ler konuşuldu ve gelişmekte olan bir süreç olduğundan eksikliklerin olabileceği kabul edildi. Ancak yalnızca BEP'ler değil, öğretmenler, aileler, ilişkiler, geçiş süreci gibi daha birçok konu da değerlendirildi. Aileler ve öğretmenler arasında duygusal bir bağ kurulduğunu hissettim. Çünkü özellikle Ceyda Öğretmen ve Seray Hanım daha önce hiç anlaşılmazken şimdi birbirleriyle çok iyi bir iletişim kurdukları için mutlular. Ayrıca ailelerin bu değerlendirme sürecine dahil olmasının iyi bir yanı da geçiş yapılacak okul için bir ek deneyim oldu. Bununla ilgili hem Fahriye Hanım hem de Seray Hanım artık neyle karşılaşacaklarını bildiklerini, bu nedenle de kaygılarının azaldığını ifade ettiler (Saha Notu, 08.07.2022).

4.3.5 Geçiş süreçleri

Araştırmanın uygulama süreçlerinde araştırmacı tarafından geçiş süreçlerine yönelik çeşitli eylem planları yürütülmüş ve hem aile hem de diğer ekip üyeleri geçiş süreçlerinde aktif rol almıştır. Geçiş süreçleri uygulamanın hemen sonrasında tamamlanmadığı için araştırmacı tarafından izleme aşamasında ayrıntılı veri elde edilmesi beklenmiş ve bu duruma ilişkin verilere izleme başlığı altında yer verilmiştir.

Araştırmanın uygulama sonrası veri toplama ve analizi süreçleri tamamlandıktan sonra araştırmacı bir süreliğine ortamdan ayrılmış ve sonrasında izleme aşamasında veri elde etmek için ortama dahil olmuştur. Bu süreçlere ilişkin ayrıntılı bulgulara izleyen başlıkta yer verilmiştir.

4.4 İzleme Sürecine İlişkin Bulgular

Araştırma tamamlandıktan ve 05.08.2022-31.08.2022 tarihleri arasında uygulama sonrası veriler elde edilip analiz edildikten sonra bulgular ortaya konmuştur. Bu bulguların ortaya konmasının ardından araştırmacı ortamdan ayrılmış ve bir sonraki eğitim döneminin başlamasıyla beraber izleme aşamasında veri toplamak amacıyla okula yeniden dahil olmayı planlamıştır. Araştırmacı izleyen eğitim döneminin başlamasının ardından süreçlerin ilerlemesini ve bu süreçlerdeki katılımcı deneyimlerinin veri elde etmeye müsait olmasını beklemiştir. Şubat ayıyla beraber veri toplamak için okul yöneticisiyle görüşmüş ve takvimi belirlemiştir. Ancak 06.02.2023 tarihinde ülke çapında olumsuz bir etkiye neden olan deprem felaketi yaşanması nedeniyle eğitim faaliyetlerine ara verilmiş ve izleme süreçlerine ilişkin veriler 11.04.2023- 18.06.2023 tarihleri arasında toplanabilmiştir.

İzleme süreçlerine ilişkin veri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından katılımcıların kendilerini değerlendirebileceği kontrol listeleri hazırlanmış ve aile, öğretmen ve okul yöneticilerine yönelik hazırlanan formlar ailelere 11.04.2023 tarihinde, öğretmen ve okul yöneticilerine ise 12.04.2023 tarihinde ulaştırılarak doldurmaları sağlanmıştır. Araştırmacı tarafından katılımcılarla kontrol listelerinin doldurulmasının ardından yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Kontrol listeleriyle BEP toplantıları, ekip içi iletişim, karar alma süreçleri, görev ve sorumluluklar, BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme ile geçiş süreçlerine ilişkin veriler elde edilmiştir. Fahriye Hanım ve Seray Hanım geçiş yaptıkları ortaokuldaki BEP toplantısına ilişkin paylaştıkları bilgilerde toplantı öncesinde gündem maddeleri oluşturduklarını ifade etmişlerdir. Aileler toplantıda çocuklarına ilişkin kendilerine de söz hakkı verildiğini, tartışmalara dahil olduklarını ve ekipteki diğer üyeler gibi özgür biçimde fikirlerini dile getirdiklerini belirtmişlerdir. Ancak toplantıda kendilerine verilen görev ve sorumlulukların çok belirgin olmadığını, dolayısıyla süreçle ilgili kafa karışıklığı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu duruma ilişkin Fahriye Hanım "*Hocam*

tam olarak ne yapmam gerektiğini tam bilmesem de söz hakkım olduğunu da biliyorum.” (Saha Notu, 11.04.2023) şeklinde bir ifade kullanmıştır.

İzleme aşamasında okul yöneticisinin BEP ekibindeki liderliğinin daha belirgin olduğu, BEP toplantılarının organizasyonunu yaptığı ve toplantılardan önce gündem maddelerini belirlediği görülmüştür. Örneğin Seray Hanım doldurmuş olduğu kontrol listesinde *“Gündem önceden belliydi.”* ifadesine yer vermiştir. Bu maddeye verilen yanıt, öğretmen ve okul yöneticilerinin doldurduğu kontrol listeleriyle karşılaştırılmış ve kontrol listelerinin birbirleriyle uyumlu olduğu ortaya konmuştur. Toplantılara özel gereksinimli öğrencilerin ailelerinin davet edilmeye başlandığını ve aile beklentilerinin de toplantı gündemine alındığını Yüksel Bey *“Ailelerle toplantıdan önce konuştuk. Yani onların beklentileri neler dinledik, gündemimize almış olduk.”* (Saha Notu, 12.04.2023) sözleriyle dile getirmiştir. Hem okul yöneticisi hem de öğretmenler toplantıların ekip odaklı olduğunu ve tüm ekip üyelerine söz hakkı tanındığını ifade etmişlerdir. Toplantıların önceki durumlara göre daha planlı olduğu ve toplantılarda bir sonraki adımın da planlanarak iletişimin toplantılardan sonra da sürdürüldüğü ifade edilmiştir. Mahir Öğretmen bu duruma *“Artık WhatsApp grubumuz var BEP işleri için. Tabi burada artık daha rahat iletişim kurma fırsatımız oluyor.”* (Saha Notu, 12.04.2023) sözleriyle açıklık getirmiştir.

BEP hazırlama süreçlerinde ailelerin artık sürece dahil olduğu ve planlar hazırlanırken internet kaynakları yerine öğrenci performansı odaklı amaçların yazıldığı görülmüştür. Araştırmacı tarafından Mahir Öğretmenin hazırladığı BEP incelendiğinde öğrenci için performans düzeyinin güncellendiği görülmüştür. Bu durumu Mahir Öğretmen *“Artık internetten indirmiyoruz hocam.'nın performans düzeyi neyse onu yazıyoruz.”* (Saha Notu, 12.04.2023) sözleriyle açıklamıştır. Araştırmacı incelediği BEP'lerin ardından günlüğüneizleyen ifadeleri eklemiştir:

BEP'leri incelediğimde artık amaçlarda yer alan uzun ve kısa dönemli amaçlarda birey, davranış, koşul, ölçüt gibi öğelerin olduğunu gördüm. Bu önemliydi çünkü önceki BEP'lerde bu öğelere tam anlamıyla yer verilmiyordu. Ayrıca gözlenebilir ve ölçülebilir süreçlerin yine eski BEP'lere göre doğru kullanımı da dikkatimi çekti. Çalıştığımız konuların uygulanmış olmasını, çıktıları görmek sevindirici. Örneğin BEP'teki amaçlardan biri şu şekilde ifade edilmişti: '..... kendisinden istendiğinde okuduğu metnin ana fikrini 5 denemenin 4'ünde doğru şekilde söyler.' şeklinde bir kısa dönemli amaca yer verilmişti (Araştırmacı Günlüğü, 18.04.2023).

BEP'in uygulanması süreçlerine ilişkin öğretmenler BEP'te yer verdikleri yöntemleri sınıflarında uyguladıklarını, ek bir desteğe gereksinim duyduklarında ise destek eğitim odasında özel gereksinimli öğrenciyle bu yöntemleri kullanarak eğitimi gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak BEP ekibinde ilk defa yer alan öğretmenlerin ve daha önce süreçleri yürütmekte olan öğretmenlerin yeni bir iş birliği süreci geliştirdiği ve bu süreçte önceki öğrenmelerini ve deneyimlerini bu öğretmenlere aktardıkları ortaya konmuştur. Bu duruma ilişkin okul yöneticisi Yüksel Bey izleyen açıklamaları yapmıştır:

Ömer Hocam şöyle bir şey de oldu. Tabi yeni öğretmenlerimiz hangi yöntemleri kullanacaklarını, BEP'i nasıl yazacaklarını bilmiyorlardı. Sizinle yaptığımız toplantılarda öğrendiklerimizi onlara aktardık. Sağ olsun öğretmenlerimiz de onlara destek oldu (Saha Notu, 12.04.2023).

Araştırmacı tarafından katılımcılara verilen kontrol listelerinde BEP süreçlerindeki tüm hizmetlerin tarihlerinin önceden belirlenmiş olduğu, bu tarihlere uyulduğu ifade edilmiş ve araştırmacı tarafından BEP'ler incelendiğinde bu ifadelerle uyumlu bir içeriğe rastlanmıştır. BEP'in değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin henüz toplantı yapılmadığı ifade edilmiş ancak dönem sonunda değerlendirme amacıyla toplantı yapılmasının planlandığı ve buna ilk BEP toplantısında karar verildiği dile getirilmiştir.

Geçiş süreçlerine ilişkin araştırmacı tarafından ilkokuldaki öğretmenlerle ve artık çocukları geçiş yapılan okulda olan Fahriye Hanım ve Seray Hanımla yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve öğrencilerin BEP'leri incelenmiştir. Ayrıca kontrol listeleri aracılığıyla da ekip üyelerinden veriler elde edilmiştir. Elde edilen verilerden ortaya çıkan bulgulara göre Mahir Öğretmen de son sınıfta bulunan öğrencisine ilişkin geçiş süreçlerini başlatmış ve öğrencisine ilişkin geçiş okulundaki ilgili personelle bilgileri paylaşmıştır. Bu duruma ilişkin Mahir Öğretmen izleyen ifadeleri kullanmıştır:

Tabi şimdi biz diğer okula gideceğimiz zaman en azından ... ile ilgili veya ... ile ilgili ikisi ile ilgili bir altyapıyı onlara vermiş olduk. Onlar da en azından çocuk nasıl diye araştırmayla uğraşmadan direkt en azından bilgi sahibi olarak işe başlayınca tabi adım daha hızlı olacak (Mahir Öğretmen, 15.06.2023).

Nuran Öğretmen geçiş yapılan okulda eğitimine devam eden öğrencisine ilişkin ortaokulda görev yapan öğretmenlerle iletişim halinde olduğunu ifade ederek okulun yakın olması nedeniyle bu iletişimin rahat biçimde kurulduğunu “Okul da yan tarafta olduğu için daha rahat oldu iletişimimiz bizim için de. En azından sorunları olduğunda

gelip bizimle de konuştular ve devam ettik.” (Nuran Öğretmen, 15.06.2023) sözleriyle dile getirmiştir. Ceyda Öğretmen de önceki yıl geçişe ilişkin geçiş yapılan okulla yapılan iş birliğinin eski öğrencisinin ortaokula uyum sağlamasını kolaylaştırdığını izleyen sözlerle dile getirmiştir:

Yani geçen sene diğer okula gitmiştik. Orda görüşme yapmıştık rehber öğretmenle ve çocuk gerçekten de uygun bir sınıfa gitti çok fazla zorlanmadan. Faydalı oldu yani o sınıfa gitmesi. ... Tabii gelecekle ilgili bir çalışma yapmak faydalı oldu o zaman. Yani çocuk için de faydalı oldu, bizim için de. Oradaki rehber öğretmenle görüşmemiz de bence faydalı oldu. Çünkü daha rahat çocuğu da hazırlamış olduk diğer okula ve faydalı bir geçiş oldu (Ceyda Öğretmen, 15.06.2023).

Fahriye Hanım geçiş süreçlerinde ilk başlarda çocuğunda ve kendisinde kaygı olduğunu ancak dönem başlamadan önce öğretmenin belirlenmesinin ardından hem Nuran Öğretmenin hem de geçiş okulundaki rehber öğretmenin bir araya geldiğini ve çocuklarıyla ilgili durumu konuşarak fikir alışverişinde bulunduklarını ifade etmiştir. Bu görüşmenin sonucunda okulun önceden çocuğa tanıtılmasının sağlanarak bu kaygının en aza indirildiğini belirtmiştir. Bu duruma ilişkin araştırmacı yapmış olduğu görüşmeye ilişkin saha notuna izleyen ifadeleri eklemiştir:

Bugün Fahriye Hanım ve Seray Hanımla yapmış olduğum görüşmede anneler yeni okula başlamadan önce kaygılı olduklarını, ancak hem eski hem de yeni öğretmenlerin olumlu bir iletişim süreci yürüterek kendilerine destek olduklarını ifade ettiler. Okul başlamadan önce hem aile hem de öğrenci okula davet edilmiş, öğrenciye okul ve bulunacağı sınıf tanıtılmış, bu da kaygılarını azaltmaya yardımcı olmuş (Saha Notu, 14.06.2023).

Öğrencilerin geçiş yaptığı okuldaki BEP’leri incelendiğinde ilkokulda yürütülen süreçlerin devamı niteliğinde bir BEP hazırlandığı ve amaçların buna uygun olarak yazıldığı görülmüştür. Öğrencilere yönelik hazırlanan BEP formatının ilkokulda hazırlanan BEP’lerle bire bir aynı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla hem uygulama aşamasında yürütülen çalışmaların hem de uygulama sonrasında iki okuldaki ekiplerin iletişimi sürdürmesinin geçiş süreçlerinde ve sonrasında iş birliği içerisinde yeni bir destek sistemi oluşturduğu söylenebilir. Bu durum araştırmacı tarafından günlüğüne izleyen ifadelerle kaydedilmiştir:

Bugün BEP’leri inceleme fırsatım oldu. BEP’leri incelediğimde ilk dikkatimi çeken şey ilkokulda düzenlenen BEP’lerle aynı formatta olmalarıydı. Öğretmenler zaten geçiş yapılan okuldaki ekiple sürekli iletişim halinde olduklarını söylediler. Ancak bunun somut bir ürün

olarak karşına çıkması, iki ekip arasındaki iş birliğinin işlevsel olarak yürütüldüğünü bana gösterdi (Araştırmacı Günlüğü, 14.06.2023).

Özetle izleme sürecinde araştırmacı ortama dahil olmuş ve veriler elde edilerek analiz edilmiştir. Bu aşamadaki bulgular, katılımcıların uygulama sürecinde elde ettikleri bilgi ve deneyimlerden yararlanmaya devam ettiğini ve hem BEP hem de geçiş süreçlerinde ailelerin de sürece dahil olduğu bir ekip işleyişi içerisinde iş birliğine devam edildiğini ortaya koymuştur. İzleyen başlıkta araştırmacının araştırma sürecine ilişkin deneyimlerine yer verilmiştir.

4.5 Araştırmacının Süreçteki Deneyimleri ve Gelişimi

Araştırma süreci boyunca araştırmacı tarafından süreç içerisinde kendi deneyimleri de araştırmacı günlüklerine aktarılmıştır. Bu süreçte araştırmacı yaşadığı zorlukları, değişimleri ve deneyimleri kendi bakış açısıyla ele almış ve bulgulaştırmıştır. Araştırmacının süreç içerisinde kendi deneyimlerini ele aldığı bu başlıkta kendi deneyimlerini daha kolay aktarabilmesi amacıyla üçüncü tekil şahıs yerine birinci tekil şahıs, bir diğer deyişle “ben dili” kullanılmıştır.

Araştırma sürecine başlamadan önce yüksek lisans tezimde elde ettiğim bulgular üzerinde düşünüyordum. Bu araştırma sürecinde elde ettiğim bulgularda dikkatimi çeken bir şey vardı. Katılımcı grubum özel gereksinimli öğrenciler hariç okuldaki tüm paydaşlardan oluşuyordu. BEP ekibinde yer alan her bir üye süreçle ilgili eğitim konusunda eksikliklerinin olduğunu, bu nedenle bu konuda kendilerinin desteğe gereksinim duyduklarını ifade ediyorlardı. Bu nedenle henüz doktora tez konum belli değilken aslında bu konuda çalışma fikri hep vardı. Dolayısıyla bu araştırmanın yapılma gereksinimi benim açımdan yüksek lisans tezimden elde ettiğim bulgulardı. Akademik eğitim sürecim boyunca kendimi bir araştırmacı olarak tanımaya ve tanımlamaya çalıştım. Her araştırma yöntemi ve deseniyle ilgili okumalar yaptıktan ve bazı desenlerle çeşitli araştırma ya da çalışma deneyimleri yaşamamın ardından nitel bakış açısına daha yatkın olduğu fark ettim. Bu nedenle hem çalışmak istediğim konu hem de araştırma desenim hazırda yakındı. Tez danışmanımla yeterlik sonrasında yapmış olduğum görüşmelerde danışmanım konu belirleme noktasında beni özgür bıraktığını ve hangi konuyu çalışmak istersem o konuda çalışabileceğimi dile getiriyordu. Dolayısıyla bu anlamda çalışmaktan keyif alacağım konu, grup ve yöntemi seçtiğimi söyleyebilirim. Bu durumla ilgili günlüğüme kaydettiğim şu sözleri paylaşmak istiyorum:

Yeterlik sonrası Aysun Hocamla görüştük. Sıranın artık doktora tezi için bir öneri yazmaya geldiğinden söz ettik. Ben az çok okumalarımın yola çıkarak yine BEP ve BEP ekibiyle sahada olmak istediğimi düşündüğümü dile getirdiğimde Aysun Hocam konu seçiminde rahat çalışabileceğim bir konuyu, yöntem seçiminde de yatkın olabileceğim bir yöntemi seçmem konusunda fikrini dile getirdi. Bu nedenle ben BEP çalışmak istiyorum zaten nitel yaklaşıma daha yatkın olduğumu düşündüğüm için de sanırım eylem araştırması gibi bir nitel yaklaşımla planlama yapmak istiyorum (Araştırmacı Günlüğü, 30.09.2020).

Tez konum şekillendikten sonra araştırmacı olarak tez önerimi hazırladım ve bu önerimi TİK üyelerine sundum. 20.01.2021 tarihinde konunun alanyazında önemli bir boşluğu gidereceğini ifade ettiler. Bu durum motivasyonumu artırdı ve süreçle ilgili planlamamı hızlandırdım. Ancak Covid-19 pandemisi nedeniyle çok ciddi bir sorunla karşı karşıyaydım. Ben sahada çalışmak istiyordum ve BEP ekibiyle okul ortamında çalışmak istiyordum. Okulların ne zaman açılacağı, açılrsa bile yüz yüze süreçlerde ne kadar etkileşim kurabileceğim soruları en büyük iki problem olarak karşımdayken araştırma süreçlerinde süre sınırımın olması da zorlaştırıcı etkenler arasındaydı. Katılımcı bulma noktasında da bu süreçte bu nedenle güçlük yaşadım. Bu duruma ilişkin araştırmacı günlüğüme şunları kaydettim:

Aysun Hocamla bir görüşme gerçekleştirdik. Görüşmenin konusu pandemi nedeniyle katılımcı bulma sürecinde nasıl bir yol haritası izlemem gerektiği üzerindeydi. Kendimi çok bunalmış ve sıkışmış hissettiğimi Aysun Hoca anlamış olacak ki RAM müdürlerinden birini tanıdığımı dile getirdi ve randevu alırsam belki bana destek olabileceklerini söyledi. Böylelikle ilk başlangıç noktam bu oldu. Randevu aldım ancak pandemi kısıtlamaları nedeniyle RAM'larla görüşme ayarlamam da bile sorun yaşamışken katılımcı bulma konusunda kim bilir nasıl zorluklar yaşayacağım (Araştırmacı Günlüğü, 01.03.2021).

Araştırma sürecimle ilgili katılımcı bulma noktasında pandemi gerekçesiyle yaşadığım sorunlardan biri aradığım okulların pandemiye öne sürerek önlerini göremiyor oluşuydu. Bu durumda artık bir alternatif düşünmem gerekiyordu. Bu konuda günlüğüme şu sözleri kaydettim:

Okullarla bugün ikinci telefon görüşmemi gerçekleştirdim. Okullar pandemi süreci yüzünden önlerini göremediklerini söylüyor. Sanırım katılımcı bulmak adına bu noktada ek alternatifler üzerinde düşünmem gerekiyor. Araştırmanın ortasında katılımcı kaybı yaşama ihtimali beni düşündürüyor (Araştırmacı Günlüğü, 11.03.2021).

Düşündüğüm alternatif istemesem de uzaktan bir süreçle araştırmayı yürütmekti. Ancak buna gerek kalmaması beni çok sevindirdi. Çünkü aradığım okullardan birinde müdür yardımcısı telefonu açmış ve araştırmamı anlattığımda müdür beye danışacağını dile

getirmişti. Ben çok fazla umutlanmasam da geri aradılar ve Yüksel Bey olduğunu söyleyen müdür bey bu konuyu okulda tartıştıklarını ve süreçte bu konuya ilişkin gereksinimleri olduğunu dile getirdi. Ben de hiç vakit kaybetmeden bu okulla sürekli bir iletişim içerisinde olmam gerektiğini fark ettim. Okul içerisinde kabul görmek ve o ortamda yer edinmek üzere planlamalarımı yapmaya başladım. Ayrıca çalışmam için en uygun okul olduğuna yönelik çok iyi ipuçları yakalamıştım. Okul müdürü bu konuyu ekipteki tüm öğretmenlere danıştığını söylemişti. Bu da okuldaki iklimle ilgili bana aslında çok iyi ipuçları verdi. Bu durumla ilgili günlüğüme şu sözleri kaydettim:

Yüksel Bey aradığında okulda bu çalışmaya gereksinim duyulduğunu ve bu karara ekip üyeleriyle vardığını dile getirdiğinde benim için harika bir araştırma ortamı sunulacağını hissettim. Çünkü müdür bey bütün öğretmenlerden görüş almış ve otoriter bir yaklaşımla hareket etmemişti. Bu da herkesin gönüllü katılacağını bir göstergesi bana göre. Bu yüzden bu okulu kaybetmemem gerekiyor. Müdür beyle sürekli görüşme halinde olmak için çabalamam gerek (Araştırmacı Günlüğü, 14.03.2021).

Daha önce okul ortamlarında bulunmuş olmam nedeniyle araştırma ortamında kabul görmenin ve güven aşılamanın son derece önemli olduğunu biliyordum. Bu nedenle ortamdan biri olabilmek adına okula hemen gidip veri toplamanın uygun olmayacağını düşündüm. Bu yüzden de bir süre sadece okula gidip onlarla sohbet ettim, yapmak istediklerimle ilgili fikir alışverişinde bulundum ve bu süreçte veri toplamadım. Bu durum müdür beyin dikkatini çekmiş olmalı ki bana klasik bir araştırma sürecinde gördüğü şeyi yapmadığımı ve onlardan doğrudan veri toplamayarak aslında onlara olan saygımı dile getirdiğimi düşündüğünü dile getirdi. Dolayısıyla bu yaklaşımımın okulda kabul görmeme yardımcı olduğunu görmek benim için sevindirici oldu. Bu durumla ilgili günlüğüme şu sözleri ekledim:

Bugün okul müdürü Yüksel Beyle odasında çay içiyorduk. Bana verileri ne zaman toplamaya başlayacağımı sordu. Ben de onlar için en uygun zamanı beklediğimi dile getirdim. 'Bu söylediğim sözden sonra hemen veri toplamaya başlasaydın bu kadar samimi olamazdık muhtemelen. Çünkü sadece pragmatik birinin okulumuzda olması samimiyeti azaltan bir şey olurdu.' dedi. Bu sözleri duymak beni mutlu etti, çünkü yol haritamın işe yaradığını görmüş oldum. Bununla birlikte aslında samimiyetlerini kazandığımı görmüş oldum. Bu yüzden artık okulda sistematik anlamda veri elde etmeye başlayabilirim diye düşünüyorum (Araştırmacı Günlüğü, 02.11.2021).

Süreçte en az güçlük çektiğim konu ise okul ortamında kabul görmemle ilgiliydi. Okulda ilk görüşmemden ortamdaki ayrılanlara kadar hep sıcak bir iklimle karşılaştım. Hatta okula

gelip orda sürecime çok önemli katkılarda bulunan İK üyeleri de bu durumu gözlemleyip dile getirdiler. Bu durumla ilgili düşüncelerimi günlüğüme şu sözlerle aktardım:

Bugün gerçekleştirdiğimiz İK toplantısında Aysun Hocam okulda yürüttüğü eylem planının ardından müdür yardımcısı ve öğretmenlerle görüştüğünde gözlemlemiş olduğu şeyleri söyledi. Benim oradaki konumumla ilgili 'Ömer Faruk artık orada kabul görmüş ve bir kimlik kazanmış.' sözlerini dile getirdi. Orada gerçekten de bir kimlik elde etme fırsatım oldu ve kabul gördüm. Hatta süreçleri ve takvimleri sıkışık olmasına rağmen bu kabulden dolayı kendi planlarını bana göre yapmaya bile çalışıyorlar (Araştırmacı Günlüğü, 25.04.2022).

Araştırma sürecinde yaşadığım bir zorluk daha vardı. Bu da takvimle ilgili bir sorundu. Öğretmenlerin okul ortamında yorulmaları ve derslerden sonra vakit bulmakta güçlük çektikleri bir süreçte yalnızca öğle aralarında süreçleri yürütmek zorunda olduğum bir zaman dilimi yaşandı. Bu süreçte aynı zamanda hocalarımızın da katkı sunacağı bir takvim belirlemek zorundaydım. Dolayısıyla çok fazla paydaşın olduğu bir süreçte herkes için ortak bir zaman dilimi oluşturmak konusunda son derece zorluk yaşadığımı söyleyebilirim. Ancak yukarıda sözünü ettiğim okul içerisinde kabul görme durumum nedeniyle okuldaki ekip üyeleri bana destek olacaklarını söylediklerinde sürecim kolaylaştı. Dolayısıyla başta zorluk gibi görünen bu sürecin kolaylaşması tezimdeki olası aksaklıkların önüne geçti.

Tez sürecimde benim için en kolaylaştırıcı durumlardan biri de İK üyelerinin süreç içerisinde bana destek olmasıydı. Bununla ilgili yaptığımız toplantıda destek sunmak konusunda son derece istekli oldular ve her bir öğretim üyesi hocamız kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili içeriklerde katkı sağlamayı kabul ettiler. Bu durumun çeşitli açılardan destek sağladığını düşünüyorum. İlk olarak eylem araştırmasının doğasında uzman desteğinin son derece önemli olduğunu ve bunun süreçleri kolaylaştırıcı rolde olduğunu söyleyebilirim. Ayrıca kendi açımdan araştırma ortamında yalnız kalmamamı sağladı. Bir diğer yararı ise İK üyelerinin araştırma ortamını yalnızca benim anlatımdan değil kendi gözlemlerinden de yola çıkarak ortam hakkında fikir sahibi olmalarını sağlamasıydı. İK üyeleri oraya gelip öğretmenlerin, ailelerin, yöneticilerin, geçiş okulunun nasıl olduğunu, motivasyonlarını, benim oradaki konumumu görüp değerlendirme fırsatı yakaladı. Bu oldukça önemli bir katkı sağladı, çünkü araştırma ortamıyla yapılmak istenenler zaman zaman uyumlu olamayabiliyor. Ancak ortam ve ortama ilişkin gereklilikler göz önünde bulundurulduğunda planlamalarda daha gerçekçi yaklaşımlar sergilenebiliyor

düşüncesindeyim. Dolayısıyla İK üyelerinin ortamda bulunması bu süreçlere de katkı sağladı diye düşünüyorum.

İK üyelerinin ortama gelmelerinin ekip üyeleri üzerinde de olumlu bir etkiye yol açtığını düşünüyorum. Çünkü kendilerinin değerli görüldüğünü ve onlar için kalabalık bir ekibin planlamalar yapıp bir süreç izlediğini görme şansları oldu. Bu durumla ilgili günlüğüme şu sözleri kaydettim:

Özellikle İK üyesi hocalarımız okula geleceği zaman öğretmenlerde daha başka bir heyecan ve hazırlık olduğunu gözlemledim. Kendilerini önemsenmiş hissediyorlar. Onlar için bir süreç planlandığını görüyorlar. Bu hem onların motivasyonuna katkı sağlıyor hem de bana verdikleri kıymet de artıyor. Onlar için bir çaba gösterildiğini görmek ve onlara saygı duyulduğunu görmek onların da bana olan saygısını artırdı (Araştırmacı Günlüğü, 18.05.2022).

Ayrıca araştırma süreçlerinde İK ve TİK üyelerinin tüm süreçte bana yapıcı katkıları oldu. Bunlardan biri de kaynak ve materyal sağlama konusundaki destekleriydi. Örneğin değerlendirme süreçleriyle ilgili içerik oluşturmak istediğimde Doç. Dr. Funda Aksoy hocam benimle kaynaklarını ve kitaplarını paylaştı. Prof. Dr. Yasemin Ergenekon hocam BEP ve geçiş konusunda elindeki bütün akademik kitapları ve kaynakları paylaştı ve alanyazında öne çıkan önemli kaynaklar konusunda belirli aralıklarla e-posta yoluyla paylaşım ve destek sağladı. Doç. Dr. Aysun Çolak hocam danışmanlık konusunda yaşadığım güçlüklerde çözüm yolları üretti ve motivasyonumun düştüğü zamanlarda bana destek oldu. Ayrıca elindeki kaynakları ne zaman istesem benimle paylaştı.

Süreçteki olumlu deneyimlerimden biri de hiç ummadığım değişimlerin ve süreçlerin yaşanmasıydı. Bunlardan biri de geçiş süreçleriydi. Geçiş süreçlerine ilişkin okulların belli olması ve ailelerin bu konuda ısrarcı olacak duruma gelmeleri beni en çok sevindiren durumlardan biriydi. Aileler ilk başta “BEP nedir?” diye sorduğumda ne olduğunu bilemiyorken geçiş süreçlerini planlama noktasında özgüven kazandı. Bu durum da benim için en önemli deneyim ve çıktılardan biri oldu. Bu durumla ilgili günlüğüme şu sözleri aktardım:

Geçiş süreçleriyle ilgili yaptığımız toplantılarda ailelerin süreçlere dahil olması, öz güvenli olması ve planlamalarda kendi görüşlerini ve isteklerini dile getirmeleri son derece önemli bir sonuç oldu araştırma açısından. Bununla ilgili ilk günleri düşünüyorum da aileler çok daha çekingendi. Bu çekingenliğin nedenlerinden biri bana göre haklarına ilişkin bilgi gereksinimleriydi. Bir diğeri de elbette süreçlere ilişkin bilgi gereksinimleriydi. Bunlar

ortadan kalkınca kendileri zaten dahil oldular kolaylıkla. Umarım hep bu şekilde ilerlerler
(Araştırmacı Günlüğü, 20.06.2022).

Özetle süreçlerde hem olumlu hem de olumsuz deneyimler yaşadım. Ancak olumlu deneyimlerim olumsuz deneyimlerimin her zaman önüne geçti. Bu nedenle sürecin benim açımdan beni geliştiren bir süreç olduğunu söyleyebilirim. Doktora tez çalışmamda araştırmacı kimliğime uyan ve tüm süreçlerde hem öğretici hem de değişimime neden olan eylem araştırmasını iyi ki yaptım diyorum...

Son olarak bu araştırmanın bir araştırmacı olarak bende birçok becerinin ve anlayışın gelişmesine katkısı oldu. Yaşadığım gerçek ortam deneyimlerinden yola çıkarak araştırma süreçlerinde çeşitli aksiliklerle karşılaşmamın doğal olabileceğini kabul etmem gerektiğini ve bunun benim kötü bir araştırmacı olduğum anlamına gelmediğini öğrenmemde önemli bir etkisi oldu. Karşılaştığım her sorunla tek başıma mücadele etmek zorunda olmadığımı ve bu süreçlerde uzman desteğine başvurmamın beni daha iyi bir araştırmacı yapacağı gerçeğini kısa sürede kavradım ve öğrendim.

5 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde Eskişehir ilindeki bir ilkokulda faaliyet gösteren bir BEP ekibinin süreçleriyle bir üst eğitim kademesine geçişlerine ilişkin durumun betimlenmesi ve süreçlerin iyileştirilmesine yönelik elde edilen bulguların kendi içerisinde ve alanyazındaki çalışmalarla bir arada yorumlanmasına yer verilmiştir. Bunun sonucunda araştırmacı tarafından çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

5.1 Sonuç

Bu araştırmada bir ilkokulda yer alan BEP ekibinin BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçlerindeki gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimler doğrultusunda okuldaki BEP ve geçiş süreçlerinin iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından 02.11.2021-18.06.2023 tarihleri arasında araştırma ortamında veriler toplanmıştır. Araştırma, BEP ekibi süreçlerine ilişkin mevcut durumun ve gereksinimlerin belirlendiği durum belirleme aşaması, okulda BEP süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik araştırmacı tarafından döngüsel bir süreçle eylem planlarının geliştirilip uygulandığı uygulama aşaması, uygulama sonrasında BEP ekibindeki değişime ilişkin bulguların ortaya konduğu uygulama sonrası ve izleme aşamalarından oluşmuştur.

Durum belirleme aşamasında elde edilen bulgulara göre okulun misyon ve vizyon çalışmalarının yalnızca prosedür olarak yerine getirildiği ve özel gereksinimli birey ve ailelerini kapsamadığı görülmüş, ayrıca ekip üyelerinin BEP süreçlerine ilişkin yasal yükümlülüklerle ve haklara ilişkin bilgi gereksiniminin olduğu ortaya çıkmıştır. BEP ekibi toplantılarında aile katılımının olmadığı ve ekibin bu toplantıları yalnızca prosedür olarak gördüğü, BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgi gereksinimleri olduğu, süreçleri ne şekilde yürüteceklerine ilişkin bir yol haritasının olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu gereksinimlerin yanı sıra süreçte ilk olarak planlanmamasına karşın özel gereksinimli öğrencilerin geçiş yapacağı okulun belirlenmiş olması nedeniyle geçiş süreçlerine ilişkin de bir yol haritasına gereksinim duyulmuştur.

Durum belirleme aşamasında elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacı ve İK üyeleri tarafından yol haritası belirlenerek planlamalar yapılmış ve bu planlamalar doğrultusunda ilk olarak misyon ve vizyon belirleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarla ekip içerisinde bir ortak amaç ile başlangıç noktası oluşturulmuş ve süreç boyunca bu amaç etrafında iş birliği ve iletişimin sürdürülmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Katılımcılardan elde edilen veriler bu amaca ulaşıldığını göstermektedir. Misyon ve vizyon çalışmalarının ardından ekip üyelerinin yasal sorumluluklarına ve haklarına ilişkin eylem planları geliştirilmiş, öğretmenlere ağırlıklı olarak yükümlülük, ailelere ise hak odaklı içerikler sunulmuştur. Yasal yükümlülük ve haklara ilişkin gerçekleştirilen çalışmaların yanı sıra ekip işleyişine odaklanılmış ve bu işleyişin iyileştirilmesi amacıyla iş birliği ve iletişim bağlamında eylem planları yürütülmüştür. Araştırma kapsamında ayrıca önce BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine ilişkin eylem planları, ardından da geçiş süreçlerine ilişkin çalışmalar yürütülmüştür. Sonuç olarak araştırmanın uygulama aşamasının ardından ve izleme aşamasından da elde edilen bulgulara göre süreç içerisinde yürütülen eylem planlarının ekip işleyişi üzerinde olumlu bir değişime yol açtığı ve bunun sürdürüldüğü ortaya konmuştur.

5.2 Tartışma

Araştırma kapsamında durum belirleme aşamasında elde edilen bulgulara göre BEP ekibinde iş birliği süreçlerinde, ekibe ait olma düşüncesinde ve belirli bir amaç için bir araya gelme süreçlerinde iyileştirilmelerin yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu durumla ilgili olarak okulda özel gereksinimli öğrenci ve aileleri bağlamında bir misyon ve vizyon geliştirme süreci işletilmesine karar verilmiştir. Alanyazına göre misyon ve vizyon çalışmalarıyla bir kuruluş, mevcut durumu betimler ve gelecekte başarılmak istenen hedefleri ortaya koyarak bu doğrultuda planlamalar yapar (Ağın ve Kahraman, 2021). Bir arada ve ekip olarak uyumlu çalışmanın gerekli olduğu kurumlarda misyon ve vizyon kavramı, iş birliği süreçlerinin etkili bir biçimde yürütülmesinde ve içinde bulunulan kurumsal topluluğa üyelerin bağlılıklarının artırılmasında önemli bir role sahiptir (Çöllü ve Summak, 2010). Ayrıca kurum kültürünün oluşmasında, bu kültürün oluşmasıyla istenen etkinin hızlı biçimde değişmesinde, üyelerin amaca ulaşmada motivasyona sahip olmalarında ve kriz anlarının ortadan kaldırılmasında kolaylaştırıcı etkiye sahip olma gibi konularda da önemli bir rolü olduğu ifade edilmektedir (Lipton, 1996; Altıok, 2011). Dolayısıyla ekibin özel gereksinimli öğrenci ve ailesi bağlamında bir amaç etrafında bir araya gelmesi, bir kültür oluşturmak ve ekip üyelerinin motivasyonunu sağlayarak iş birliği süreçlerinin iyileştirilmesi amacıyla uygulama aşamasında ilk olarak okulun misyon ve vizyonun belirlenmesine karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda tüm paydaşların yer aldığı bir ekiple b misyon ve vizyonun yeniden gözden geçirilmesi ve ulaşılabilir somut bir vizyonun oluşturulması adımları atılmıştır.

Bu misyon ve vizyonun geliştirilmesinde okul müdürünün liderlik gücü son derece önemli bir rol almıştır. Okulda misyon ve vizyonun şekillenmesinde okul müdürünün etkisinin yanı sıra ekibin süreç içerisinde sürekli olarak iş birliği içerisinde çalışması da değişimi olumlu yönde etkilemiştir. Araştırmanın sonunda katılımcılardan elde edilen bulgular, okulda bir kültürün oluştuğunu ve bu kültürün BEP ekibi çalışmalarında sürdürülebilir bir sistem oluşturduğunu göstermiştir. Alanyazında okul müdürünün sahip olduğu değerlerin ve vizyonunun okul kültürünün şekillenmesinde, misyon ve vizyonunun oluşmasında önemli bir etkiye sahip olduğunu gösteren çalışmalara bulunmaktadır (Gurley vd., 2015; Sulastri vd., 2021). Misyon ve vizyon çalışmalarında okul müdürünün etkisine yönelik mevcut çalışma bulgularının alanyazında ifade edilen etkilerle paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Ancak uluslararası alanyazında misyon ve vizyonun ekiplerin belirli bir amaç etrafında toplanması, kurum kültürünün oluşması ve ekipteki iletişim ve iş birliğinin artırılması üzerindeki etkilerine vurgu yapılmasına rağmen ulusal alanyazında bu konuda oldukça sınırlı sayıda çalışma (Yalçınkaya, 2004; Özmantar, 2011) olduğu görülmektedir. Örneğin Yalçınkaya (2004) tarafında yapılan bir çalışmada okullarda stratejik planlama, misyon ve vizyon çalışmalarına istenen düzeyde yer verilmediği ifade edilmektedir. Kapsayıcılık bağlamında ele alındığında misyon ve vizyonun işlevsel olarak yürütülmesinin okul yöneticisiyle doğrudan ilgili bir durum olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla okul yöneticisinin okulun misyon ve vizyonunun şekillenmesindeki rolü, aynı zamanda kapsayıcı bir okul olma noktasında da önemli görülmektedir (Romanuck Murphy, 2018). Misyon ve vizyonun, okulun kapsayıcılık özelliğindeki yeri düşünüldüğünde özel eğitim alanında bu konuya odaklanan çalışmalara yer verilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın durum belirleme aşamasında ortaya çıkan bir diğer bulgu, katılımcıların yasal yükümlülüklerine ve haklarına ilişkin bilgi gereksiniminin olduğudur. Öğretmen ve okul yöneticilerinin hem kendi sorumluluklarına hem de ailelerin yasal haklarına, ailelerin de kendi hak ve sorumluluklarına ve okulun yükümlülüklerine ilişkin bilgi gereksinimi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu gereksinimin ortadan kaldırılması amacıyla araştırmacı tarafından uygulama aşamasında eylem planları yürütülmüştür. Alanyazın incelendiğinde BEP ekibi üyelerinin yasal konulardaki eğitim gereksinimlerine ilişkin bulguların (Çiftçi, 2015; Toy, 2020; Toprak ve Çolak, 2024) mevcut çalışmadaki gereksinimlerle benzer olduğu görülmüştür. Ayrıca alanyazın incelendiğinde özel eğitime ilişkin yasal düzenlemelerin okul ortamlarında uygulanması noktasında da güçlükler

yaşandığı ifade edilmektedir (Çitil, 2013; Kizir ve Memişoğlu, 2017; Yılmaz ve Melekoğlu, 2018). Araştırmanın durum belirleme aşamasında elde edilen bulgular, öğretmenlerin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirmeye ilişkin yasal süreçleri prosedür olarak gördüklerini, BEP ekibinde yer alan öğretmenlerin BEP'e ilişkin süreçleri yürütmekte bilgi gereksinimlerinin olduğunu, sınıf mevcudu nedeniyle BEP süreçlerine odaklanmakta yetersiz kaldıklarını, BEP süreçlerinin yürütülmesinin özel gereksinimli öğrenciler üzerinde olumlu etki oluşturacağına ilişkin umutsuz bakış açısına sahip olduklarını, özel eğitim konusunda uzman desteği alamadıklarını, iş birliği sistemlerindeki yetersizlikler nedeniyle yasal süreçleri uygulayamadıklarını göstermektedir. Bu gereksinimlerin karşılanmasıyla ekip üyelerinin, yasal yükümlülükleri yerine getirme konusunda uygulama öncesi süreçlere göre bilgi düzeylerinin arttığı, süreçlerin yürütülmesi durumunda olumlu sonuçların ortaya çıkacağına ilişkin inançlarının olumlu yönde değiştiği, özel eğitim konusunda bir uzmandan destek almalarının ardından iş birliği süreçlerinde sorumlulukları paylaştıkları görülmüştür. Dolayısıyla yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi bir zorunluluk olarak görülmekle beraber araştırmalarda elde edilen bulgular bu konuda bilgi gereksinimine işaret etmektedir. Bu durumun sağlanabilmesi için ekip üyelerinin bu yükümlülükleri yerine getirebilecek koşulların okul ortamında sağlanmasının önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Durum belirleme aşamasında elde edilen bir başka bulgu, ailelerin yasal haklarına ilişkin bilgi gereksinimleri olmasıdır. Ayrıca ailelerin BEP süreçlerindeki karar alma gibi önemli noktalarda da yer almamaktadırlar. Araştırmanın yürütüldüğü okul çevresine bakıldığında düşük sosyoekonomik düzeydeki bir bölge olduğu görülmektedir. Alanyazında düşük sosyoekonomik gruptaki ailelerin karar alma ve iş birliği süreçlerine katılımlarında problemlerle karşılaştıkları ifade edilmektedir (Kalyanpur ve Rao, 1991; Leung, 1996; Danseco, 1997; Thorp, 1997; Kalyanpur vd., 2000). Dolayısıyla bu durumun ailelerin süreçlere katılmasında olumsuz yönde bir etkide bulunmuş olabileceği düşünülse de araştırmacı tarafından uygulama sürecinde ailelere sunulan bilgi gereksinimini ortadan kaldırmayı amaçlayan eylem planları sonrasında ailelerin BEP süreçlerinde katılımdaki rollerine ilişkin görüşlerinin değiştiği ve süreçlerde aktif katılım gösterdikleri görülmüştür. Pozitivist profesyonellik paradigmasının (positivist professionalism paradigm) savunucuları, bilgi hiyerarşisi ve profesyonel statüye vurgu yaparak yasal düzenlemelerin ailelerin karar alma süreçlerinde aktif rol almasını gerektirse de bilgi gereksinimi olan ailelerin profesyonellerle bir arada ortak karar alma

süreçlerinde yer almalarının çelişkili bir duruma neden olacağını ifade etmektedirler (Kalyanpur vd., 2000). Alanyazındaki bu görüşün temel dayanak noktasını profesyonel yeterlikler oluşturmaktadır. Ancak yasal hakların bilinmesinin tek başına ailelerin süreçlere dahil olması için yeterli olmayabileceği, ailelerin bilgi gereksiniminin yanı sıra iş birliği, iletişim, BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin de eğitimlere dahil edilmeleri gerektiği düşünülmektedir. Özel eğitim bağlamında konuya bakılacak olursa özel gereksinimli öğrenci ailelerinin tipik gelişen öğrenci ailelerine göre özel gereksinimin doğası gereği eğitsel süreçlere katılımında daha fazla çaba göstermek zorunda kaldıkları göz önünde bulundurulduğunda, pozitivist profesyonellik paradigmasının savunduğunun aksine gerekli aile eğitimi çalışmalarının sağlanması, böylece karar alma süreçlerinde aktif rol almaları gerektiği düşünülmektedir. Yasal haklara ve sorumluluklara ilişkin farkındalığın artmasıyla hem ailelerin hem de özel gereksinimli öğrencilerin sahip oldukları haklara ilişkin savunuculuk rolünü üstlenebileceği düşünülmektedir. Ayrıca ailelerinin yasal haklarına ilişkin farkındalığının yüksek olmasının özel gereksinimli öğrencilerin de bu haklar konusunda farkındalığına katkıda bulunmasını kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir. Bu durumla beraber özel gereksinimli öğrencilerin öz-belirleme (self determination) becerilerine dolaylı olarak katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın durum belirleme aşamasında elde edilen bulgulara göre ekipteki iletişim ve iş birliği süreçlerini olumsuz yönde etkileyen durumlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgulara göre ekip içi iletişim ve iş birliği bağlamında; uzman desteği eksikliği, sürecin prosedür olarak görülmesi, ekip üyelerinin motivasyon düşüklüğü, bilgi gereksiniminin olması, BEP ekibinin bir arada ortak bir amaç için çalışmıyor olması, süreçlerle ilgili tüm yükümlülüklerin öğretmende olması ve aile katılımının yetersiz olması gibi nedenler öne çıkan problemler olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu bulgulardan yola çıkarak gereksinimler belirlenmiş ve uygulama sürecinde araştırmacı ve İK üyelerinin desteğiyle eylem planları oluşturularak yürütülmüştür. Bu süreçlerde ekibin amacı, işleyişi, ekipteki roller, ekipte yer alan her bir üyenin sürece katkısı ve ekip içi etkili iletişim süreçlerine odaklanılmış ve araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre ekip içi iletişim ve iş birliğinin olumlu yönde değişerek ekip işleyişine katkı sağladığı ortaya konmuştur. Ayrıca araştırma bulgularına göre iş birliği ve iletişim boyutunda ailenin neredeyse hiç yer almadığı görülmüştür. Bu durum Weaver ve Oueye (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışma ile paralellik göstermektedir. Araştırmanın bulgularının ekip üyelerinin

kullandığı dilin ve ekip üyelerinin tümünün ortak bir dil geliştirmemiş olmasının (Thurlow ve Quenemon, 2019), ekip üyeleri arasında olumsuz iletişimin ve anlaşmazlıkların (Lazar ve Slostad, 1999; Cho ve Gannotti, 2005; Beck ve deSutter, 2020) ekip işleyişine olumsuz etki ettiğine ilişkin alanyazındaki bulgularla uyumlu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla belirlenen olumsuz durumların ortadan kaldırılması sonucunda ekip üyeleri arasında iletişim ve iş birliğinin sağlanarak BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş gibi konularda daha işlevsel bir sürecin yürütülmesi ve aile katılımının iyileştirilmesi sağlanmıştır. Bu duruma ilişkin elde edilen bulguların alanyazındaki bulgularla (Gelfer ve Perkins, 1987; McNaughton ve Vostal, 2010; Chatzinikola, 2021) uyumlu olduğu görülmektedir. BEP ekibinde aileler ve okul personeli arasındaki iş birliği ve iletişim süreçleri uygulama öncesinde oldukça kısıtlıyken uygulama sonrasında bu süreçlerin iyileştiği, iletişim ve iş birliği süreçlerinde aile katılımının sağlandığı görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde aile katılımının kısıtlı olma nedenleri arasında zaman ayırma problemi, düşük sosyokültürel, ekonomik durum ve eğitim yetersizlikleri, öğrencilerin problem davranış sergileme düzeyleri ve eğitsel performansları gibi nedenler gösterilmektedir (Stamis ve Chatzinikola, 2021). Mevcut araştırmanın durum belirleme aşamasındaki bulgularla uyumlu olsa da ailelere fırsat sunulduğunda ve bilgi gereksinimleri karşılanarak eşit partnerler olarak görüldüklerini hissettiklerinde süreçlere dahil olmak istedikleri görülmüştür. Öğretmenler, ailelerin katılım göstermeleri gerektiğini ifade etseler de ailelerin katılım göstermemeleri gerektiği yönünde olumsuz ve çelişkili görüşleri dile getirmeleri ve onlarla olumlu iletişim ortamı oluşturma ya da onlarla iş birliği kurma girişimlerinin olmayışı çelişkili bir durum ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla ailelere iletişim ve iş birliği süreçlerine katılım göstermeleri konusunda eğitim sunulmasının yanı sıra öğretmenlere de benzer becerilerin kazandırılması yönünde çalışmaların yürütülmesi süreçte bütüncül bir yaklaşım sergilenerek iş birliğinin kurulmasını sağlamıştır. Ailelerin ekipte katılım gösterdiği durumlarda olumlu bir okul-aile iş birliğinin geliştiği ve bunun beraberinde özel gereksinimli öğrencinin akademik, duygusal ve davranışsal anlamda gelişim gösterdiği ifade edilmektedir (Gai, Moyer ve Wang, 1997; Henderson ve Mapp, 2002; Lawson ve Almeida-Lawson, 2012). Araştırma bulgularına bakıldığında uygulama aşamasında gerçekleştirilen iletişim ve iş birliğine yönelik eylem planlarının ardından okul-aile iş birliğinin iyileştiği ve alanyazında ifade edilen bulgularla uyumlu sonuçlar ortaya çıktığı söylenebilir.

Uygulama sürecinde ortaya çıkan bir diğer bulgu da ekip içeriğinde özel gereksinimli öğrenciye yönelik kullanılan dildeki ve etiketlemedeki değişimdir. Durum belirleme aşamasında öğretmen ve okul yöneticilerinin iletişim kurarken özel gereksinimli öğrenci için “BEP’li öğrenci” ve “zihinsel engelli” gibi etiketlere başvurdıkları, öğrencinin olumlu özelliklerden çok sınıf içerisindeki olumsuz özelliklerine ve özel gereksinimine vurgu yaptıkları ortaya çıkmıştır. Ancak uygulama aşamasıyla öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin özel gereksinimli öğrencinin yetersizlik durumu yerine daha olumlu etiketler olan “öğrencimiz”, “özel gereksinimli öğrencimiz” ve doğrudan öğrenci ismiyle kendisinden söz etmeyi tercih ettikleri görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde özel gereksinimli öğrencilere ilişkin olumsuz etiketlemelerin öğrencilerin ilerleme kaydetmelerinin önünde bir engel oluşturabileceği ifade edilmektedir (Marsh, 2007). Özel gereksinimli öğrencilere ilişkin kullanılan etiketlerin doğrudan öğretmenlerin sürece ilişkin bakış açılarının olumlu ya da olumsuz olma durumuyla bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin süreçlere ilişkin bilgisi, farkındalığı, bakışı ve motivasyonu olumlu yönde değişim gösterdiğinde öğrencilere yönelik kullandıkları ifadelerde de bir değişim yaşandığı düşünülmektedir. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencilere ilişkin kullanılan dilin olumlu yönde değişmesi ve bu süreçlerin araştırmacı tarafından planlanmadan gerçekleşmesi, uygulama sürecinde ekibinin BEP sürecine ilişkin olumlu yönde bir değişim yaşadığının göstergelerinden biri olarak düşünülebilir.

BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin durum belirleme aşamasında ortaya çıkan ilk gereksinim bilgi gereksinimiyle ilgiliydi. Alanyazın incelendiğinde ekip üyelerinin bu süreçlere ilişkin en fazla bilgi ve eğitim gereksinimi olduğu ifade edilmektedir (Miller vd., 2000; Hettleman, 2004; Çuhadar, 2006; Lee-Tarver, 2006; Çimen Öztürk ve Eratay, 2010; Şekercioğlu, 2010; Saraç ve Çolak, 2012; Dapudong, 2014; Söğüt ve Deniz, 2018; Şahin ve Gürler, 2018; İlik, 2019; Özan ve Sarıca, 2021; Swain vd., 2021; Gün vd., 2023). Ayrıca BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin birbiriyle bağlantılı olduğu ve her bir süreçte önceki sürecin bilgisine sahip olunması gerektiği düşünüldüğünde BEP hazırlama süreçlerinde bilgi gereksinimi olan ekip üyelerinin ilerleyen aşamalarda da işlevsel bir süreç yürütmede zorlandığı düşünülmektedir. Dolayısıyla araştırmada bu bakış açısıyla tüm süreçlerin bütüncül olarak ele alınıp her birine ilişkin eylem planlarının geliştirilmesinin uygun olacağı düşünülmüş ve her bir sürece ilişkin ilk olarak bilgi gereksinimine odaklı bir süreç planlanmış, eylem planlarıyla da bilgi ve iş birliği süreçlerinin iyileştirilmesi sağlanmıştır.

Bu eylem planlarının ekibin işlevsel olarak toplanmasına ve BEP hazırlama, izleme ve değerlendirme süreçlerine doğrudan katkı sağlayıcı koşulları oluşturduğu ifade edilebilir. Bu durum alanyazında öğretmenlerin BEP hazırlama süreçlerinde iş birliği boyutunun önemli bir role sahip olduğuna (Clark, 2000; Çıkılı vd., 2014; İdin, 2016) vurgu yapmaktadır. Özellikle kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü okullardaki BEP süreçlerinde yaşanan güçlüklerde hem bilgi gereksiniminin olduğu hem de iş birliği süreçlerinde özel eğitim öğretmenlerine göre daha fazla sorunla karşı karşıya kalındığı ifade edilmektedir (Çetin, 2004; Çıkılı vd., 2014; Söğüt ve Deniz, 2018; Şahin ve Gürler, 2018). Alanyazında bu sorunların ortadan kaldırılması amacıyla hizmet içi eğitimlerin yetersiz görüldüğü (İzci, 2005; Çıkılı, 2014) ve bu hizmet içi eğitimlerin etkili olduğuna (Tike-Bafra ve Kargın, 2009; Şahin ve Gürler, 2018) ilişkin karmaşık bulgular yer almaktadır. Dolayısıyla alanyazındaki bu karmaşık bulgulardan hareketle BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin sunulan hizmet içi eğitimlerin ekip gereksinimlerinin önceden belirlenerek planlanmasının, sürecin etkili bir biçimde yürütmesine ve ekip üyelerinin eğitimlerden yararlanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Alanyazında BEP hazırlama süreçlerine ilişkin öğretmen tutumlarına ilişkin bulgular yer almaktayken (Morgan ve Rhode, 1983; Dapudong, 2014; Yazıcıoğlu, 2020; Dayı vd., 2024) öğretmen tutumları olumlu yönde değiştiğinde ve BEP süreçlerinin yararlı olduğunu düşündüklerinde karşılaştıkları güçlüklerle daha iyi baş ettikleri (Estorninos, 2025) ifade edilmektedir. Dolayısıyla yalnızca BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme odaklı değil aynı zamanda ekibin işleyişi ve ekip içi iletişime odaklanılmasının ve süreç içerisinde uzman desteği sunulmasının da BEP süreçlerinin işlevsel olarak yürütülmesine katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

BEP dokümanı özel gereksinimli öğrencilerin eğitim yaşamı boyunca geçiş yaptıkları kurumlarla paylaşılması bakımından da önemli bir role sahiptir. Dolayısıyla BEP süreçlerinden söz edildiğinde geçiş süreçlerinin de düşünülmesi önemlidir. Mevcut araştırmada katılımcı olan Cemil ve Derya'nın geçiş yapacağı okulun önceden belirlenmiş olması ve süreçte bu geçişe ilişkin ailelerden elde edilen verilerden yola çıkılarak geçiş süreçlerine ilişkin de eylem planları geliştirilmiştir. İzleme aşamasında elde edilen bulgulara göre özel gereksinimli öğrencilerin geçiş süreçlerinin yürütülen eylem planları sonrasında iyileştiği ortaya çıkmıştır. Alanyazında geçiş süreçlerinde en fazla kaygı yaşayan ekip üyesinin aileler olduğu (McIntyre vd., 2010) ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu süreçlerde yürütülen çalışmaların olumlu sonuçlarının ailelerin kaygı

durumları üzerinde olumlu yönde bir değişime yol açacağı düşünülebilir. Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre de ailelerin geçiş süreçlerinde diğer ekip üyelerine göre daha yüksek kaygı yaşadıkları, ancak geçiş süreçlerine ilişkin planlamalara dahil olduklarında kaygılarının olumlu yönde değişim gösterdiği ortaya çıkmıştır. Alanyazında geçiş süreçlerinin başarısının önündeki engellerden biri olarak ekip üyelerinin ailelerle kurduğu iletişimde ailelerin anlamakta güçlük çekeceği bir dili tercih etmeleri, bu nedenle de ailelerin sürece katılımının kısıtlandığını (Landmark vd., 2007; Cavendish ve Connor, 2018) ifade eden çalışmalar bulunmaktadır. Mevcut araştırmanın uygulama aşamasında aileler ve diğer ekip üyelerine iş birliği ve iletişime ilişkin sunulan eylem planlarının ardından alanyazında sözü edilen olumsuz iletişimin iyileştirilmesinin sağlanmasıyla geçiş süreçlerinde aile katılımının gerçekleşmesi sağlanmıştır. Dolayısıyla ailenin aktif olarak yer aldığı bir ekipte geçiş süreçlerinin kolaylaşacağı söylenebilir. Geçiş süreçlerinin planlanmadığı durumlarda ailelerin yanı sıra kademeler arasında geçiş yapan özel gereksinimli öğrencilerin de yeni eğitim ortamında sorun yaşayacağı (Kohler ve Field, 2003; Ulugöl ve Erbaş, 2020) ifade edilmektedir. Mevcut araştırmanın izleme aşamasında elde edilen bulgulara göre özel gereksinimli öğrencilerin geçiş süreçlerinde okulu tanımlarının sağlandığı ve öğrenciye ilişkin bilgilerin geçiş okuluyla paylaşılarak öğrenciye ilişkin geçiş yapılacak okulun planlama yapmasını kolaylaştırdığı, bunun özel gereksinimli öğrencinin yaşayabileceği olası problemleri azalttığı düşünülmektedir. Araştırmanın uygulama öncesi bulgularında BEP sürecindeki işleyişin, ekibin görev dağılımındaki ve tanımlardaki belirsizliğin alanyazındaki bulgularla (Park, 2008) benzer olarak geçiş süreçlerinin hiç gündeme gelmemesine neden olduğu düşünülmektedir. Ekip içerisinde süreçlerdeki rol dağılımlarının belirlenmesinin ve BEP süreçlerin planlanmasının geçiş süreçlerinin planlanmasını da mümkün kılacağı düşünülmektedir. Başarılı geçişlerin yürütülebilmesi için BEP ekibi tarafından mevcut eğitim kademesindeki eğitsel süreçlerin de planlı bir biçimde yürütülmesi gerekmektedir. Dolayısıyla BEP ve geçiş süreçlerinin birbirinden bağımsız olarak düşünülmemesi gerektiği ifade edilebilir. Geçiş süreçlerine ilişkin mevcut araştırmada yürütülen eylem planları sonucunda bir iyileştirme yapılsa da bu süreçlere ilişkin BEP süreçlerinde olduğu gibi ayrıntılı bir yasal düzenlemeye gereksinim duyulmaktadır. Aksi durumda Ergenekon (2016) tarafından da ifade edildiği gibi yürütülen uygulamalarda eksiklikler ve farklılıklar oluşacağından belirli bir standarda göre planlama yapılmazsa yalnızca okul ve ailenin çabalarıyla bu süreçler yürütülmeye devam edecektir.

Ulusal alanyazında doğrudan BEP süreçlerine ilişkin yürütülen tezler incelendiğinde gerçekleştirilen çalışmaların daha çok katılımcıların görüşlerini belirlemeye (Yılmaz, 2013; Söğüt, 2017; Yaman, 2017; Kuru Habiboğlu, 2018; Toprak, 2018; Akkın, 2019; Özan, 2019; Akkoyunoğlu, 2019; Burunsuz, 2019; Evyapan, 2020; Aslan, 2021; Giray, 2023; Dağdögen, 2024; Yıldız, 2024), öğretmen yeterliklerini belirlemeye (Göçmez Kılıç, 2024; Küçük, 2024), algıları belirlemeye (Tüfekçi, 2023), BEP kalitesini belirlemeye (Alan, 2019; Şahin, 2021), BEP hazırlama yeterlikleri ve tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemeye (Yücetürk, 2022), hazırlanan BEP'lerin etkililiğini incelemeye (Şahin, 2021), BEP hazırlama süreçlerindeki iş birliğine ilişkin paydaş görüşlerini ortaya koymaya (Yener, 2019), BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde okul yöneticilerinin yaşadıkları sorunları ortaya koymaya odaklanan (Kuyumcu, 2011) ve farklı alanlardan mezun olan öğretmenlerin BEP hazırlama ve bu BEP'leri kullanma durumlarını inceleyen (Pektaş, 2008) çalışmalara ulaşılmıştır. BEP hazırlama yeterliklerini geliştirmeye yönelik ise yalnızca iki çalışmaya (İlik, 2015; Karakoç, 2024) rastlanmıştır. Uygulamaya yönelik araştırmalar incelendiğinde İlik tarafından 2015 yılında yürütülen doktora tezinde kaynaştırma ortamında görev yapan öğretmenlere sunulan eğitim programının BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme yeterliklerine etkisi incelenmiştir. Karakoç tarafından 2024 yılında yürütülen doktora tezinde ise kaynaştırma ortamlarında görev yapan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerine ilişkin eğitim programının etkililiğine odaklanılmıştır.

Mevcut doktora tezinin diğer tezlerden çeşitli yönleriyle farklılıkları bulunmaktadır. İlk olarak yürütülen uygulamalı tezler incelendiğinde yöntem olarak karma yöntemden yararlandıkları görülmektedir. Bu çalışmada eylem araştırması yöntemi kullanılmış ve bu sayede sürece ilişkin gereksinimler belirlendikten sonra uygulama aşamasında da yeni gereksinimler ortaya çıktıkça yeni eylem planları geliştirilerek BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçleri iyileştirilmeye çalışılmıştır. Mevcut araştırmayı alanyazındaki diğerlerinden ayıran özellikler; BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin yanı sıra bu süreçlere doğrudan etkisi olan iş birliği ve iletişim süreçlerine, aile katılımının sağlanmasına, misyon ve vizyon çalışmalarının yürütülmesine, geçiş süreçlerine ilişkin de eylem planlarının yürütülmesidir. Geçiş yapılacak okuldaki uzmanlar ile öğrencilerin mevcut okulundaki uzmanlar bir araya getirilmiş ve iş birliği içerisinde geçiş süreçlerinin planlanması sağlanmıştır. Ayrıca farklı olarak tüm bu süreçlerin araştırmacı dahil olmadan da devam edip etmediğinin

anlaşılabilmesi amacıyla araştırmacı ortamdan ayrılmış ve belirli bir süre sonra izleme aşaması yürüterek süreçlerin işlevsel bir biçimde yürütüldüğü bulgusu elde edilmiştir.

5.3 Öneriler

BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve özel gereksinimli öğrencilerin geçiş süreçlerine ilişkin hem uygulama ortamında hem de alanyazında yapılan çalışmaların daha çok belirli bir durumu betimleme, ortaya koyma amacıyla yapıldığı tartışma bölümünde ifade edilmiştir. Dolayısıyla hem uygulama hem de bilimsel araştırma bağlamında bu konuda daha fazla sayıda araştırmaya gereksinim olduğu söylenebilir. Bu başlıkta BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme ve geçiş süreçlerine ilişkin uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.3.1 Uygulamaya yönelik öneriler

1. Okullarda kapsayıcı eğitimin işlevsel olarak sürdürülebilmesi ve özel gereksinimli bireylere gereksinim duydukları hizmetlerin sunulabilmesi amacıyla MEB tarafından okul yöneticilerine okullarda faaliyet gösteren birimlere liderlik yapma konusunda eğitim vermeleri sağlanabilir.
2. Okullarda misyon ve vizyon çalışmalarının her eğitim branşından uzmanların dahil olduğu, misyon ve vizyon belirleme konusunda uzmanlık sahibi olan personelin dahil olduğu ekipler tarafından gerçekçi ve ulaşılabilir bir biçimde hazırlanması sağlanabilir.
3. Okullarda rehberlik servisinin iş birliğiyle ailelere yasal haklarına ilişkin bilgilendirici çalışmalar yapılabilir. Bununla beraber ailelerin yasal haklarına ilişkin savunuculuk rolüne sahip olması amacıyla STK'larla bir araya gelmelerini sağlayacak uygulamalar gerçekleştirilebilir.
4. Özel gereksinimli öğrencilerin BEP'leriyle bir arada yürütülmek üzere bireyselleştirilmiş geçiş planı (BGP) süreçlerinin de yasal anlamda düzenlenmesi ve böylelikle tüm süreçlerin her okulda belirli bir yol haritasına göre planlanması sağlanabilir.
5. BEP ve geçiş süreçlerini en başından itibaren bir arada ve bütünlük bir biçimde planlanması ve yürütülmesinin özel gereksinimli öğrenci ve ailelerinin bu yönde hazırlık ve planlamalar yapmalarını kolaylaştırabilir.

5.3.2 İleri araştırmalara yönelik öneriler

1. Özel gereksinimli bireylerin yasal haklarına ilişkin eēitim programları geliştirilerek bu bireylere sunulması, uygulamalı olarak yürütülecek araştırmaların sonucunda bu bireylerin kendi haklarının savunucusu olmalarını saēlayabilir. Dolayısıyla bu araştırmaların sonuēları doērultusunda bu konuda daha fazla araştırma yapılmasına katkı saēlayabilir.
2. Mevcut araştırmada özel gereksinimli ērencilerin ve ailelerin gereksinimlerine odaklanılarak bir araştırma yürütülmüş ancak sreēlere ērenciler dahil edilmemiştir. Dolayısıyla ērencilerin liderlik yaptığı (student-led) BEP ve geēiř sreēlerinin yrtldēü ileri araştırmalar planlanabilir.
3. BEP'in yanı sıra özel gereksinimli ērencilerin ortaokuldan liseye geēiřiyle ilgili BGP odaklı araştırmalar planlanarak yürütülebilir.
4. Okul sonrası yetişkinlik yaşamına geēiř sreēlerine odaklanan uygulamalı araştırmalar yürütülebilir. Ayrıca okul sonrası geēiř sreēlerine ilişkin takip (follow up) ēalıřmalarının yürütülerek okul sonrası sreēlerde özel gereksinimli ērencilerin durumunu ortaya koymak ve bir ulusal veri tabanı oluşturulmasına yönelik araştırmalar yürütülebilir.
5. retken yapay zekâ araēlarından yararlanılarak BEP ekibi sreēlerine odaklanan uygulamalı araştırmalar yürütülebilir.
6. Ayrıca kademeler arası geēiřlerin ve iş yaşamına geēiřlerin planlanmasına ilişkin sreēlerin ele alındığı araştırmalarda da üretken yapay zekâ araēlarından yararlanılarak uygulamaların geliştirilmesi de bu sreēlere katkı saēlayabilir.

KAYNAKÇA

- Agran, M., and Hughes, C. (2008). Students' opinions regarding their individualized education program involvement. *Career Development for Exceptional Individuals*, 31(2), 69-76. <https://doi.org/10.1177/0885728808317657>
- Ağın, K., ve Kahraman, T. (2021). The concepts of mission and vision in organizations and their effects on organizations. *Iksad Journal*, 7(26), 66-84. <https://doi.org/10.31623/iksad072606>
- Akçın, F. N. (2022). Identification of the processes of preparing individualized education programs (IEP) by special education teachers, and of problems encountered therein. *Educational Research and Reviews*, 17(1), 31-45.
- Akman Yozgat, N., Özbek, N., ve Afacan, Ö. (2018). Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilere elementlerin isimlerinin doğrudan öğretim yöntemi kullanılarak öğretimi. *Researcher*, 6(1), 23-39.
- Alan, Ş. (2019). *Özel eğitim okullarında geliştirilmiş olan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (BEP) kalitelerinin incelenmesi* (Yayın Numarası: 543007) [Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aldemir- Fırat, Ö., ve Ergenekon, Y. (2018). Uygulamacılar için özel eğitimde farklı bir bakış açısı: Gömülü öğretim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 379-401. doi:10.21565/ozelegitimdergisi.328444
- Algan, B., ve Algan, M. (2013). Eğitim hakkı ve özgürlüğü bağlamında eğitim hizmetlerinin ruhsat usulü ile özel kişilere gördürülmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(3), 147-194.
- Alberto, P. A., and Troutman, A. C. (2013). *Applied behavior analysis for teachers*. Upper Saddle River.
- Altın, D. (2014). *Annelerin özel gereksinimli çocuklarının okulöncesi dönemden ilkokula geçiş sürecine ilişkin yaşantılarının incelenmesi* (Yayın Numarası: 375300) [Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Altıok, P. (2011). Applicable vision, mission and the effects of strategic management on crisis resolve. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 24, 61-71. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.09.057>
- Arslan-Armutcu, O., Kurt, M., ve Genel, M. (2024). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin BEP geliştirme sürecine ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 433-457. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2024.-1314006>
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 411-423.
- Artar, T. M., ve Ergenekon, Y. (2022). Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının gelişimi. Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* içinde (s. 1-16). Vize Akademik.
- Artar, T. M., ve Ergenekon, Y. (2022). BEP ekibi: Ekip üyeleri, rol ve sorumluluklar, ekibin işleyişi. Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel*

gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması içinde (s. 17-30). Vize Akademik.

Artar, T. M. ve Ergenekon, Y. (2022). Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama. Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* içinde (s. 55-103). Vize Akademik.

Atwater, J. B., Orth-Lopes, L., Elliott, M., Carta, J. J., and Schwartz, I. S. (1994). Completing the circle: Planning and implementing transitions to other programs.. In M. Wolery, and J. S. Wilbers (Eds.), *Including children with special needs in early childhood programs* (pp. 167-188). National Association for the Education of Young Children.

Avcıoğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(1), 39-53.

Ayanoğlu, Ç., ve Gür-Erdoğan, D. (2019). School administrators' opinions on preparation/implementation of individualized education plan (IEP) for students with special needs. *Ozel Egitim Dergisi*, 20(4), 699-706.

Bakkaloğlu, H. (2013). Ebeveynlerin gözüyle özel gereksinimli çocukların erken müdahaleden okul öncesi programlara geçiş süreci. *Eğitim ve Bilim*, 38(169). 311-327.

Bateman, B. D., and Herr, C. M. (2003). *Writing measurable IEP goals and objectives*. Attainment Company Inc.

Batu, E. S. (2004). Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında ekip çalışmalarına yer verilmesi O. Gürsel (Ed.), *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi* içinde (s. 31-44). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Batu, E. S., Cüre, G., Nar, S., Gövercin, D., ve Keskin, M. (2018). Türkiye’de ilkökul ve ortaokullarda yapılan kaynaştırma araştırmalarının gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(3), 577-614. Doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.336925.

Barblett, L., Barratt-Pugh, C., Kilgallon, P., and Maloney, C. (2011). Transition from long day care to kindergarten: Continuity or not? *Australasian Journal of Early Childhood*, 36(2), 42-50.

Barnard-Brak L., and Lechtenberger D. (2010). Student IEP participation and academic achievement across time. *Remedial and Special Education*, 31(5), 343-349. <https://doi.org/10.1177/0741932509338382>

Beck, S. J., and DeSutter, K. (2020). An examination of group facilitator challenges and problem-solving techniques during IEP team meetings. *Teacher Education and Special Education*, 43(2), 127-143. <https://doi.org/10.1177/0888406419839766>

Berry, R. A. (2011). Voices of experience: General education teachers on teaching students with disabilities. *International Journal of Inclusive Education*, 15(6), 627-648.

Bellini, S., Akullian, J., and Hopf, A. (2007). Increasing social engagement in young children with autism spectrum disorders using video self-modeling. *School*

- Blackwell, W. H., and Rossetti, Z. S. (2014). The development of individualized education programs: Where have we been and where should we go now? *Sage Open*, 4(2), 1-15. <https://doi.org/10.1177/2158244014530411>
- Bleicher, R. E. (2013). A collaborative action research approach to professional learning. *Professional Development in Education*, 40(5), 802-821. <https://doi.org/10.1080/19415257.2013.842183>
- Bogdan, R., and Biklen, S. K. (1997). *Qualitative research for education*. Allyn & Bacon.
- Brink, H. I. (1993). Validity and reliability in qualitative research. *Curationis*, 16(2), 35-38. <https://doi.org/10.4102/curationis.v16i2.1396>
- Brinker, R. P., and Thorpe, M. E. (1984). Integration of severely handicapped students and the proportion of IEP objectives achieved. *Exceptional Children*, 51(2), 168-175. <https://doi.org/10.1177/001440298405100210>
- Browder, D. M., Spooner, F., and Jimenez, B. (2011). Standards-based individualized education plans and progress monitoring. In Diane M. B., and Fred S. (Eds.), *Teaching students with moderate and severe disabilities* (pp. 42-91). Guilford Press.
- Burns, E. (2001). *Developing and implementing IDEA-IEPs: An individualized education program (IEP) handbook for meeting individuals with disabilities education act (IDEA) requirements*. Charles C. Thomas Publisher Ltd.
- Cai, J., Moyer, J. C., and Wang, N. (1999). Parental roles in students' learning of mathematics: An exploratory study. *Research in Middle Level Education Quarterly*, 22(3), 1-18. <https://doi.org/10.1080/10848959.1999.11670147>
- Cameto R. (2005, April). *The transition planning process: A report from the national longitudinal transition study-2* (NLTS2). International. https://nlts2.sri.com/reports/2004_11/nlts2_report_2004_11_execsum.pdf
- Campbell L. M., and Rosas, C. E. (2014). Present levels of academic achievement and functional performance, In K. G. Winterman, & C. E. Rosas (Eds.), *The IEP checklist: Your guide to creating meaningful and compliant IEPs* (pp. 37-52). Paul H. Brooks Publishing.
- Chadwick, D., and Kemp, C. (2002). Critical factors of successful transition to mainstream kindergarten for children with disabilities. *Australasian Journal of Special Education*, 26, 50-68.
- Chatzinikola, M. E. (2021). Active listening as a basic skill of efficient communication between teachers and parents: An empirical study. *European Journal of Education and Pedagogy*, 2(6), 8-12. <https://doi.org/10.24018/ejedu.2021.2.6.186>
- Cho, S. J., and Gannotti, M. E. (2005). Korean-American mothers' perception of professional support in early intervention and special education programs. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 2(1), 1-9. <https://doi.org/10.1111/j.1741-1130.2005.00002.x>

- Clark, S. G. (2000). The IEP process as a tool for collaboration. *Teaching Exceptional Children*, 33(2), 56-66. <https://doi.org/10.1177/004005990003300208>
- Coghlan, D., and Brydon-Miller, M. (2014). *The SAGE encyclopedia of action research*. Sage Publication.
- Cook, L., and Friend, M. (1991). Collaboration in special education: Coming of age in the 1990s. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 35(2), 24-27. <https://doi.org/10.1080/1045988X.1991.10871064>
- Cornish, F., Breton, N., Moreno-Tabarez, U., Delgado, J., Rua, M., de-Graft Aikins, A., and Hodgetts, D. (2023). Participatory action research. *Nature Reviews Methods Primers*, 3(1). doi: <https://doi.org/10.1038/s43586-023-00214-1>
- Crais, E.R., and Woods, J. (2016). The role of speech-language pathologists in providing early childhood special education. In Reichow, B., Boyd, B., Barton, E., Odom, S. (Eds.), *Handbook of early childhood special education* (pp. 363-383). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-28492-7_19
- Creswell, J. W. (2015). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Pearson Education.
- Creswell, J. W. (2015). *30 essential skills for the qualitative researcher*. Sage Publications.
- Creswell, J. W., and Creswell, J. D. (2023). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Curro, K., Shooman, L., and Foo, S. (2022). The use of interprofessional education (IPE) to address collaboration for individualized education plans (IEPs): A retrospective study of occupational therapy, speech-language pathology, and special education students' perceptions. *Teaching and Learning in Communication Sciences & Disorders*, 6(2), 1-21.
- Çakmak, M., Tutuk, T., and Yılmaz, Y. (2023). Nothing has changed on the mainstreaming front: Classroom teachers and individualized education program (IEP). *Theory and Practice in Child Development*, 3(2), 1-14. <https://doi.org/10.46303/tpicd.2023.9>
- Çetin, Ç. (2004). Özel eğitim alanında çalışmakta olan farklı meslek grubundaki eğitimcilerin yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 35-46.
- Çıkılı, Y., Gönen, A., Aslan Bağcı, Ö., ve Kaynar, H. (2020). Özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama konusunda yaşadıkları güçlükler. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(1), 5121-5148. <https://doi.org/10.26466/opus.659506>
- Çiftçi, H. D. (2015). Zihinsel yetersizliği bulunan çocuk sahibi ebeveynlerin eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi. *International Journal of Human Science*, 12(1), 36-54.
- Çimen Öztürk, C., ve Eratay, E. (2016). Eğitim uygulama okuluna devam eden zihin engelli öğrencilerin öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında görüşlerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 145-159.

- Çöllü, E. F., ve Summak, M. E. (2010). Örgütsel iletişimin örgütsel bağlılığa etkisi: Konya’da bulunan mali müşavir çalışanları üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1-2), 273-288.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1-5. sınıflarda kaynaştırma eğitime tabi olan öğrenci için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerinin görüşlerinin belirlenmesi* (Yayın Numarası: 187138) [Yüksek Lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Dağdöğen, M. (2024). *BEP geliştirme birimi üyelerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi* (Yayın Numarası: 883500) [Yüksek Lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Dansec, E. R. (1997). Parental beliefs on childhood disability: Insights on culture, child development and intervention. *International Journal of Disability, Development and Education*, 44(1), 41-52. <https://doi.org/10.1080/0156655970440104>
- Dapudong, R. C. (2014). Teachers’ knowledge and attitude towards inclusive education: Basis for an enhanced professional development program. *International Journal of Learning & Development*, 4(4), 1-24. <http://dx.doi.org/10.5296/ijld.v4i4.6116>
- Dayı, E., Toraman, Ç., Özkan-Renk, P., and Öztürk, B. (2024). Experiences of primary school teachers regarding individualized education programs and mainstreaming/integration in Türkiye. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 11(4), 537-555. <https://doi.org/10.52380/ijcer.2024.11.4.675>
- DeFur, S. (2012). Parents as collaborators: Building partnerships with school and community-based providers. *Teaching Exceptional Children*, 44(3), 58-67. <https://doi.org/10.1177/004005991204400307>
- DeFur, S. H. (2003). IEP transition planning-from compliance to quality. *Exceptionality*, 11(2), 115-128. https://doi.org/10.1207/S15327035EX1102_06
- DeMatthews, D., and Means-Parker, J. (2024). Inclusive principal leadership and family engagement: Strengthening parent participation in IEP meetings and beyond. The clearing house: *A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 1-10. <https://doi.org/10.1080/00098655.2024.2373702>
- DeMatthews, D. E., Serafini, A., and Watson, T. N. (2021). Leading inclusive schools: Principal perceptions, practices, and challenges to meaningful change. *Educational Administration Quarterly*, 57(1), 3-48. <https://doi.org/10.1177/0013161X20913897>
- Dillon, S., Armstrong, E., Goudy, L., Reynolds, H., and Scurry, S. (2021). Improving special education service delivery through interdisciplinary collaboration. *TEACHING Exceptional Children*, 54(1), 36-43. <https://doi.org/10.1177/00400599211029671>
- Diliberto, J. A., and Brewer, D. (2012). Six tips for successful IEP meetings. *TEACHING Exceptional Children*, 44(4), 30-37. <https://doi.org/10.1177/004005991204400403>
- DiPaola, M. F., and Walther-Thomas, C. (2003). Principals and special education: The critical role of school leaders. *National Clearinghouse for Professions in Special*

Education. University of Florida, Center on Personnel Studies in Special Education.

- Downing J. E. (2010). *Academic instruction for students with moderate and severe intellectual disabilities in inclusive classrooms*. Corwin Press.
- Elser, C. (2017). *The power of team in IEP meetings*. [Unpublished doctoral dissertation]. University of Northern Iowa.
- Eliçin, Ö., Dağseven Emecen, D., ve Yıkılmış, A. (2013). Zihin engelli çocuklara doğrudan öğretim yöntemiyle temel toplama işlemlerinin öğretiminde nokta belirleme tekniği kullanılarak yapılan öğretimin etkililiği. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 37(37), 118-136.
- Eratay, E. (2020). Effectiveness of the direct instruction method in teaching leisure skills to young individuals with intellectual disabilities: Abstract, introduction, method, results, discussion, conclusion, references. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 12(5), 439-451. <https://www.iejee.com/index.php/IEJEE/article/view/1114>
- Erbaş, D. (2008). Özel gereksinimli öğrencilere genel para kullanımını öğretme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(01), 35-52.
- Ergenekon, Y. (2016). Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için geçiş süreci ve bu süreçteki hizmetleri planlama. İçinde A. Cavkaytar (Ed.), *Otizm spektrum bozukluğu* (s. 257-283). <https://www.aile.gov.tr/media/5616/otizm-spektrum-bozuklugu-kitabi-2016-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf>
- Estorninos, J. B. (2025). Special education teachers' attitudes and challenges experienced in individualized education program preparation in the city of Dasmariñas. *Journal of Education and Liberal Studies*, 2(1), 38-50.
- Fiscus, E. D., and Mandell, C. J. (1983). *Developing individualized education programs*. West Pub.Co.
- Fish, W. W. (2008). The IEP meeting: Perceptions of parents of students who receive special education services. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 53(1), 8-14.
- Fish, W. (2009). Educator perceptions toward the IEP meeting. *Academic Leadership: The Online Journal*, 7(4). doi: [10.58809/ACXB9932](https://doi.org/10.58809/ACXB9932)
- Fisher, M. (2017). *Qualitative computing: Using software for qualitative data analysis*. Routledge.
- Fox, L., Dunlap, G., and Cushing, L. (2002). Early intervention, positive behavior support, and transition to school. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 10(3), 149-157. <https://doi.org/10.1177/10634266020100030301>
- Freasier, A. W., and White, T. J. (1983). IEP communicators. *Journal of Correctional Education*, 34(1), 27-29. <http://www.jstor.org/stable/41970692>
- Geltner, J. A., and Leibforth, T. N. (2008). Advocacy in the IEP process: Strengths-based school counseling in action. *Professional School Counseling*, 12(2), 162-165. <https://doi.org/10.1177/2156759X0801200206>

- Gersten, R., Keating, T., Yovanoff, P., and Harniss, M. K. (2001). Working in special education: Factors that enhance special educators' intent to stay. *Exceptional Children*, 67(4), 549-567. <https://doi.org/10.1177/001440290106700408>
- Gibb, G. S., and Dyches, T. T. (2000). *Guide to writing quality individualized education programs: What's best for students with disabilities*. Allyn and Bacon.
- Gibson, W. J. and Brown, A. (2009). *Working with qualitative data*. Sage Publications.
- Gilbert, L. S., Jackson, K., and Di Gregorio, S. (2014) Tools for analyzing qualitative data: The history and relevance of qualitative data analysis software. In J. M. Spector, M. D. Merrill, J. Elen and M. J. Bishop (Eds.), *Handbook of research on educational communications and technology* (pp. 221-236). Springer.
- Gill, P., Stewart, K., Treasure, E. and Chadwick, B. (2008). Methods of data collection in qualitative research: Interviews and focus groups. *British Dental Journal*, 204(6), 291-295. <https://doi.org/10.1038/bdj.2008.192>
- Gilliam, J. E., and Coleman, M. C. (1981). Who influences IEP committee decisions? *Exceptional Children*, 47(8), 642-644. <https://doi.org/10.1177/001440298104700809>
- Giray, Ç. (2023). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (BEP) geliştirilmesi sürecine ilişkin bir durum çalışması* (Yayın Numarası: 802579) [Yüksek Lisans tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Goldman, S. E., and Burke, M. M. (2016). The effectiveness of interventions to increase parent involvement in special education: A systematic literature review and meta-analysis. *Exceptionality*, 25(2), 97-115. <https://doi.org/10.1080/09362835.2016.1196444>
- Gurley, D. K., Peters, G. B., Collins, L. et al. (2015). Mission, vision, values, and goals: An exploration of key organizational statements and daily practice in schools. *Journal of Educational Change* 16, 217-242. <https://doi.org/10.1007/s10833-014-9229-x>
- Gürsel, O., Ergenekon, Y., ve Batu, E. S. (2007). Gelişimsel geriliği olan bireylere okuldan işe geçiş becerilerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 61-84.
- Gelfer, J. I., and Perkins, P. G. (1987). Effective communication with parents: *A process for parent/teacher conferences*. *Childhood Education*, 64(1), 19-22. <https://doi.org/10.1080/00094056.1987.10521500>
- Göçmez Kılıç, B. N. (2024). *Kaynaştırma öğrencisi bulunan beden eğitimi ve spor dersi öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamaya (BEP) ilişkin öz yeterlilikleri* (Yayın Numarası: 870749) [Yüksek Lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Griffin M. M., Taylor J. L., Urbano R. C., and Hodapp R. M. (2014). Involvement in transition planning meetings among high school students with autism spectrum disorder. *The Journal of Special Education*, 47(4), 256-264. <https://doi.org/10.1177/0022466913475668>

- Grskovic, J. A., and Trzcinka, S. M. (2011). Essential standards for preparing secondary content teachers to effectively teach students with mild disabilities in included settings. *American Secondary Education*, 39(2), 94-106.
- Grubbs, P. R., and Niemeyer, J. A. (1999). Promoting reciprocal social interactions in inclusive classrooms for young children. *Infants & Young Children*, 11(3), 9-18.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *Educational Communication and Technology*, 29(2), 75-91. <http://www.jstor.org/stable/30219811>
- Guba, E. G., and Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *ECTJ*, 30(4), 233-252. <https://doi.org/10.1007/BF02765185>
- Gün, N., Zorluoğlu, S. L., ve Kaşıkçı, E. (2023). Bireyselleştirilmiş eğitim programı ile ilgili çalışmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(238), 713-744. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1099155>
- Gürsel, O. (2004). Özel gereksinimli olan çocukları değerlendirme. O. Gürsel (Ed.), *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi* içinde (s. 45-68). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Güzel, N. (2014). *Kaynaştırma öğrencisi olan ilköğretim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yaşadıkları sorunlar (Beykoz ilçesi örneği)* (Yayın Numarası: 355918) [Yüksek Lisans Tezi Yeditepe Üniversitesi] Ulusal Tez Merkezi
- Hacıibrahimoğlu, B. Y. (2013). *Özel gereksinimli öğrencilerin ilköğretime geçişte yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi*. (Yayın Numarası: 449827) [Doktora Tezi Ankara Üniversitesi] Ulusal Tez Merkezi
- Hacıibrahimoğlu, B. Y., and Kargın, T. (2017). Determining the difficulties children with special needs experience during the transition to primary school. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17(5), 1487-1524. <http://dx.doi.org/10.12738/estp.2017.5.0135>
- Harper, L. J. (2005). Transition voices: Perspectives, concerns, and discontinuities expressed by children, parents and teachers as children transition from a university-affiliated kindergarten to a public school first grade (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3198006)
- Hartmann, E. S. (2015). Understanding the everyday practice of individualized education program team members. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 26(1), 1-24. <https://doi.org/10.1080/10474412.2015.1042975>
- Hettelman, K. R. (2004). The road to nowhere the illusion and broken promises of special education in the Baltimore city and other public school systems. *The Abell Report*, 17(4), 1-6.
- Henderson, A. T., and Mapp, K. L. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. SEDL.
- Hendricks, C. C. (2017). *Improving schools through action research: A reflective practice approach*. Pearson

- Huefner, D. S. (2000). The risks and opportunities of the iep requirements under IDEA'97. *The Journal of Special Education*, 33(4), 195-204. <https://doi.org/10.1177/002246690003300402>
- İdin, Ş. (2016). Öğretmen uygulamalarında bireyselleştirilmiş eğitim programları. *SDU International Journal of Educational Studies*, 3(1), 1-7. <https://doi.org/10.33710/sduijes.329632>
- İlik, Ş. Ş. (2015). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı eğitiminin, kaynaştırma öğretmenlerinin BEP yeterliliklerine etkisi* (Yayın Numarası: 407532) [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- İlik, Ş. Ş., and Sarı, H. (2017). The training program for individualized education programs (IEPs): Its effect on how inclusive education teachers perceive their competencies in devising IEPs. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17(5), 1547-1572.
- İlik, Ş. Ş., ve Günay, Y. E. (2020). Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama sürecinde tercih edilen bep uygulamaları üzerine öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 347-362. <https://doi.org/10.35675/befdergi.728139>
- Jewett, J., Tertell, L., King-Taylor, M., Parker, D., Tertell, L., and Orr, M. (1998). Four early childhood teachers reflect on helping children with special needs make the transition to kindergarten. *The Elementary School Journal*, 98(4), 329-338. <https://dx.doi.org/10.1086/461899>
- John, W. S., and Johnson, P. (2000). The pros and cons of data analysis software for qualitative research. *Journal of Nursing Scholarship*, 32(4), 393-397.
- Jones, B. A. (2012). Fostering collaboration in inclusive settings: The special education students at a glance approach. *Intervention in School and Clinic*, 47(5), 297-306. <https://doi.org/10.1177/1053451211430113>
- Kalyanpur, M., Harry, B., and Skrtic, T. (2000). Equity and advocacy expectations of culturally diverse families' participation in special education. *International Journal of Disability, Development and Education*, 47(2), 119-136. <https://doi.org/10.1080/713671106>
- Kalyanpur, M., and Rao, S. S. (1991). Empowering low-income black families of handicapped children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 61(4), 523-532. <https://doi.org/10.1037/h0079292>
- Karakoç, B. (2024). *Kaynaştırma sınıflarında çalışan sınıf ve branş öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ile ilgili yeterliliklerinin arttırılmasına yönelik geliştirilen eğitim programının etkisi* (Yayın Numarası: 849982) [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kargın, T., Akçamete, G., ve Baydık, B. (2001). Okulöncesi yaşta işitme engelli çocuğu bulunan ailelerin anasınıfına geçiş sürecindeki gereksinimlerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(01), 13-24. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000057
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-15. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000103

- Kasap, C., ve Ergenekon, Y. (2023). Gelişimsel yetersizliği olan öğrencileri bağımsız yaşama geçişe hazırlamada öğretmenlere yönelik tasarlanan eğitim programının etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 48(215), 113-141. doi:<http://dx.doi.org/10.15390/EB.2023.11450>
- Katsiyannis, A., Ellenburg, J. S., and Acton, O. M. (2000). Address individual needs: The role of general educators. *Intervention in School and Clinic*, 36(2), 116-121.
- Kızılkaya, H. (2023). Ebeveynlerin BEP (bireyselleştirilmiş eğitim programı) hazırlama sürecine katılımlarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 109(95), 109-121. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1269118>
- Kızır, M., ve Memişoğlu, S. P. (2017). Özel eğitim okulu yöneticilerinin özel eğitim mevzuatına dair görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1994-2013. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.32772-363987>
- Kozikoğlu, İ., and Albayrak, E. N. (2022). Teachers' attitudes and the challenges they experience concerning individualized education program (IEP): A mixed method study. *Participatory Educational Research*, 9(1), 98-115. <https://doi.org/10.17275/per.22.6.9.1>
- Kurtoğlu, S., Tekinarslan, E., ve Çıfci Tekinarslan, İ. (2017). Zihinsel yetersizliği olan bireylere bankamatikten para çekme becerisinin öğretiminde bilgisayar destekli video öğretiminin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(02), 185-208. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.321627>
- Kuyumcu, Z. (2011). *Bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri* (Yayın Numarası: 300709) [Yüksel Lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Küçük, M. (2024). *Din kültürü ve ahlak bilgisi (DKAB) öğretmenlerinin bireysel eğitim planı (BEP) yeterlilikleri* (Yayın Numarası: 911752) [Yüksek Lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Lamar-Dukes, P., and Dukes, C. (2005). Consider the roles and responsibilities of the inclusion support teacher. *Intervention in School and Clinic*, 41(1), 55-61. <https://doi.org/10.1177/10534512050410011501>
- Landmark, L. J., Roberts, E. L., and Zhang, D. (2013). Educators' beliefs and practices about parent involvement in transition planning. *Career Development and Transition for Exceptional Individuals*, 36(2), 114-123. <https://doi.org/10.1177/2165143412463047>
- Lawson, M. A., and Alameda-Lawson, T. (2012). A case study of school-linked, collective parent engagement. *American Educational Research Journal*, 49(4), 651-684. <https://doi.org/10.3102/0002831211427206>
- Lazar, A., and Slostad, F. (1999). How to overcome obstacles to parent-teacher partnerships. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 72(4), 206-210. <https://doi.org/10.1080/00098659909599393>

- Lee-Tarver, A. (2006). Are individualized education plans a good thing? A survey of teachers' perceptions of the utility of IEPs in regular education settings. *Journal of Instructional Psychology*, 33(4), 263-273.
- Leung, B. P. (1996). Quality assessment practices in a diverse society. *TEACHING Exceptional Children*, 28(3), 42-45. <https://doi.org/10.1177/004005999602800308>
- Lipton, M. (1996). Demystifying the development of an organizational vision. *Sloan Management Review*, 37(4), 83-92.
- Lo, L. (2008). Chinese families' level of participation and experiences in IEP meetings. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 53(1), 21-27. <https://doi.org/10.3200/PSFL.53.1.21-27>
- Lowenthal, B. (1979). IEP: Purposes and implications. *Young Children*, 35(1), 28-32.
- Lynch, E. C., and Beare, P. L. (1990). The quality of IEP objectives and their relevance to instruction for students with mental retardation and behavioral disorders. *Remedial and Special Education*, 11(2), 48-55. <https://doi.org/10.1177/074193259001100207>
- Lytle, R. K., and Bordin, J. (2001). Enhancing the IEP team strategies for parents and professionals. *TEACHING Exceptional Children*, 33(5), 40-44. <https://doi.org/10.1177/004005990103300506>
- Mac Naughton, G., and Hughes, P. (2008). *Doing action research in early childhood studies: A step-by-step guide*. McGraw-Hill Education.
- Manamela, M. C., Eksteen, C. A., Mtshali, B., and Olorunju, S. A. (2021). South African physiotherapists' perspectives on the competencies needed to work in special schools for learners with special needs. *The South African Journal of Physiotherapy*, 77(1), 1-8. <https://doi.org/10.4102/sajp.v77i1.1571>
- Marsh, S. T. (2007). *Effects of labeling: Teacher perceptions and attitudes towards students with special needs*. Walden University.
- Martin, J. E., Van Dycke, J. L., Greene, B. A., Gardner, J. E., Christensen, W. R., Woods, L. L., and Lovett, D. L. (2006). Direct observation of teacher-directed IEP meetings: Establishing the need for student IEP meeting instruction. *Exceptional Children*, 72(2), 187-200. <https://doi.org/10.1177/001440290607200204>
- McIntyre, L. L., Eckert, T. L., Fiese, B. H., Reed, F. D. D., and Wildenger, L. K. (2010). Family concerns surrounding kindergarten transition: A comparison of students in special and general education. *Early Childhood Education Journal*, 38(4), 259-263. <https://doi.org/10.1007/s10643-010-0416-y>
- McNaughton, D., Hamlin, D., McCarthy, J., Head-Reeves, D., and Schreiner, M. (2008). Learning to listen: Teaching an active listening strategy to preservice education professionals. *Topics in Early Childhood Special Education*, 27(4), 223-231. <https://doi.org/10.1177/0271121407311241>
- McNaughton, D., and Vostal, B. R. (2010). Using active listening to improve collaboration with parents: The LAFF Don't CRY strategy. *Intervention in School and Clinic*, 45(4), 251-256. <https://doi.org/10.1177/1053451209353443>

- Menlove, R. R., Hudson, P. J., and Suter, D. (2001). A Field of IEP dreams increasing general education teacher participation in the IEP development process. *TEACHING Exceptional Children*, 33(5), 28-33. <https://doi.org/10.1177/004005990103300504>
- Mertler, C. A. (Ed.). (2019). *The Wiley handbook of action research in education*. John Wiley and Sons.
- Miles, M. B., and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publication.
- Miles, M. B., and Huberman, M. A. (2015). *Nitel veri analizi*. (Çev: A. Ersoy ve S. Akbaba Altun). Pegem Akademi.
- Miller, E., McCoy, L., and Lichter, J. H. (2000). Teacher attitudes towards inclusion. *Studies in Teaching*, 66-113.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018, Temmuz). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/13145613_Ozel_EYitim_Hizmetleri_YonetmeliYi_son.pdf
- Mills, G. E. (2003). *Action research: A guide for the teacher researcher (2nd ed.)*. Merrill Prentice Hall.
- Morgan, D. P. (1982). Parent participation in the IEP process: Does it enhance appropriate education? *Exceptional Education Quarterly*, 3(2), 33-40. <https://doi.org/10.1177/074193258200300210>
- Morgan, D. P., and Rhode, G. (1983). Teachers' attitudes toward IEP's: A two-year follow-up. *Exceptional Children*, 50(1), 64-67. <https://doi.org/10.1177/001440298305000109>
- Mueller, T. G., and Vick, A. M. (2019). An investigation of facilitated individualized education program meeting practice: Promising procedures that foster family-professional collaboration. *Teacher Education and Special Education*, 42(1), 67-81. <https://doi.org/10.1177/0888406417739677>
- Nicolaysen, C. (2024). Fostering inclusion: Strengthening IEP teams for student success.
- Noble, H., and Smith, J. (2025). Ensuring validity and reliability in qualitative research. *Evidence-Based Nursing*, 28(4), 206-208.
- Odluyurt, S., Tekin-Iftar, E., and Ersoy, G. (2014). Effects of school counselor supervised peer tutoring in inclusive settings on meeting IEP outcomes of students with developmental disabilities. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 49(3), 415-428.
- Özan, S., ve Sarıca, A. D. (2021). Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Sınıf ve rehberlik öğretmenlerinin deneyimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(1), 147-174. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.664973>
- Özmantar, Z. K. (2011). Okullarda etkili stratejik plan hazırlama süreci: Bir eylem araştırması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(4), 1389-1421.
- Öztürk, E. (2023). *Özel gereksinimli bireylerin ortaöğretimden meslek hayatına geçiş süreçlerinin incelenmesi* (Yayın Numarası: 825101) [Yüksel Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

- Özyürek, M. (2004). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Temelleri ve geliştirilmesi*. Kök Yayıncılık.
- Özyürek, M. (2015). *Özel eğitimde ölçümleme ve değerlendirme*. Kök Yayıncılık.
- Park, Y. Y. (2008). Transition services for high school students with disabilities: Perspectives of special education teachers. *Exceptionality Education International*, 18(3), 95-111.
- Paterson, C. R., and Arco, L. (2007). Using video modeling for generalizing toy play in children with autism. *Behavior Modification*, 31(5), 660-681. <https://doi.org/10.1177/0145445507301651>
- Pavri, S., and Luftig, R. (2001). The social face of inclusive education: are students with learning disabilities really included in the classroom? *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 45(1), 8-14.
- Pektaş, H. (2008). *Özel eğitim programlarından ve farklı programlardan mezun öğretmenlerin BEP kullanma durumlarının saptanması* (Yayın Numarası: 218916) [Yüksel Lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Piggot-Irvine, E. (2006). Establishing criteria for effective professional development and use in evaluating an action research based programme. *Journal of In-Service Education*, 32(4), 477-496. <https://doi.org/10.1080/13674580601024432>
- Pounds, L., and Cuevas, J. (2019). Student involvement in IEPs. *Georgia Educational Researcher*, 16(1), 23-47.
- Powers L. E., Turner A., Westwood D., Matuszewski J., Wilson R., and Phillips A. (2001). Take charge for the future: A controlled field-test of a model to promote student involvement in transition planning. *Career Development for Exceptional Individuals*, 24, 89-104.
- Pretti-Frontczak, K., and Bricker, D. (2000). Enhancing the quality of individualized education plan (IEP) goals and objectives. *Journal of Early Intervention*, 23(2), 92-105. <https://doi.org/10.1177/105381510002300204>
- Rahi, M. I., Batool, A., Shafiq, N., and Arif, M. N. (2024). Academic progress monitoring for special children & youth. *Journal of Arts and Linguistics Studies*, 2(2), 603-622.
- Rashid, S. M. M., and Wong, M. T. (2023). Challenges of implementing the individualized education plan (IEP) for special needs children with learning disabilities: Systematic literature review (SLR). *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 22(1), 15-34. <https://doi.org/10.26803/ijlter.22.1.2>
- Rehfeldt, J. D., Clark, G. M., and Lee, S. W. (2012). The effects of using the transition planning inventory and a structured IEP process as a transition planning intervention on IEP meeting outcomes. *Remedial and Special Education*, 33(1), 48-58. <https://doi.org/10.1177/0741932510366038>
- Rock, M. L. (2000). Parents as equal partners: Balancing the scales in IEP development. *Teaching Exceptional Children*, 32(6), 30-37.
- Romanuck Murphy, C. (2018). Transforming inclusive education: Nine tips to enhance school leaders' ability to effectively lead inclusive special education programs.

- Journal of Educational Research and Practice*, 8(1), 87-100.
<https://doi.org/10.5590/JERAP.2018.08.1.07>
- Rosenberg, N. E., Schwartz, I. S., and Davis, C. A. (2010). Evaluating the utility of commercial videotapes for teaching hand washing to children with autism. *Education and Treatment of Children*, 33(3), 443-455.
<https://dx.doi.org/10.1353/etc.0.0098>.
- Sancho, K., Sidener, T.M., Reeve, S.A., and Sidener, D.W. (2010). Two variations of video modeling interventions for teaching play skills to children with autism. *Education and Treatment of Children*, 33(3), 421-442.
<https://dx.doi.org/10.1353/etc.0.0097>.
- Ruppar, A. L., and Gaffney, J. S. (2011). Individualized education program team decisions: A preliminary study of conversations, negotiations, and power. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 36(1-2), 11-22.
<https://doi.org/10.2511/rpsd.36.1-2.11>
- Sagor, R. (1993). *How to conduct collaborative action research*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Salembier, G., and Furney, K. S. (1997). Facilitating participation: Parents' perceptions of their involvement in the IEP/transition planning process. *Career Development for Exceptional Individuals*, 20(1), 29-42.
<https://doi.org/10.1177/088572889702000103>
- Sanderson, K. A., and Goldman, S. E. (2021). Understanding the characteristics and predictors of student involvement in IEP meetings. *Journal of Special Education*, 56(1), 3-13. <https://doi.org/10.1177/002246692110>
- Sanderson, K. A., and Goldman, S. E. (2022). Understanding the characteristics and predictors of student involvement in IEP meetings. *The Journal of Special Education*, 56(1), 3-13. <https://doi.org/10.1177/00224669211008259>
- Sanderson, K. A., and Goldman, S. E. (2023). Factors associated with parent IEP satisfaction. *Remedial and Special Education*, 44(3), 184-196.
<https://doi.org/10.1177/07419325221111571>
- Saraç, T., ve Çolak, A. (2012). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 87-100.
<https://doi.org/10.17860/efd.83054>
- Schmuck, R. A. (1997). *Pratika action research for change*. Arlington Heights. SkyLight Professional Development.
- Schumaker, J. B., Deshler, D. D., Bulgren, J. A., Davis, B., Lenz, B. K., and Grossen, B. (2002). Access of adolescents with disabilities to general education curriculum: Myth or reality? *Focus on Exceptional Children*, 35(3), 1-16.
- Scott, T. M., and Dubuque, E. M. (2021). Guidelines for facilitating direct instruction of generalized social behavior: Teaching the general case. *Behavior Analysis in Practice*, 14, 831-838. <https://doi.org/10.1007/s40617-021-00611-6>
- Shapiro, H. (2021). *Positive communication skills and the IEP meeting*. (Publication No. 28417283) [Doctoral dissertation, Arizona State University]. ProQuest Dissertations and Theses Global.

- Sheppard, M. E., and Vitalone-Raccaro, N. (2016). How physicians support children with disabilities and their families: Roles, responsibilities and collaborative partnerships. *Disability and Health Journal*, 9(4), 692-704.
- Simon, J. B. (2006). Perceptions of the IEP requirement. *Teacher Education and Special Education*, 29(4), 225-235. <https://doi.org/10.1177/088840640602900403>
- Smith, T. E., Reinke, W. M., Herman, K. C., and Sebastian, J. (2021). Exploring the link between principal leadership and family engagement across elementary and middle school. *Journal of School Psychology*, 84, 49-62. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2020.12.006>
- Smith, S. W., and Simpson, R. L. (1989). An analysis of individualized education programs (IEPs) for students with behavioral disorders. *Behavioral Disorders*, 14(2), 107-116. <https://doi.org/10.1177/019874298901400206>
- Söğüt, D. A., ve Deniz, S. (2018). Sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamada karşılaştıkları güçlükler ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 423-443. <https://doi.org/10.17556/erziefd.402532>
- Stamatis, P. J., and Chatzinikola, M. (2021). Advantages and reasons hindering the communication between teachers and parents: An empirical study. *European Journal of Education and Pedagogy*, 2(2), 43-48. <https://doi.org/10.24018/ejedu.2021.2.2.79>
- Stringer, E. T. (2007). *Action research* (3rd ed.). Sage Publications.
- Stringer, E. T. (2013). *Action research* (4th ed.). Sage Publications.
- Stringer, E. T., and Aragón, A. O. (2020). *Action research*. Sage Publications.
- Stroggilos, V., and Xanthacou, Y. (2006). Collaborative IEPs for the education of pupils with profound and multiple learning difficulties. *European Journal of Special Needs Education*, 21(3), 339-349. <https://doi.org/10.1080/08856250600810872>
- Sulastri, S., Syahril, S., and Adi, N. (2021). *Optimizing the vision and mission of schools in learning leadership based on action learning schools*. Atlantis Press. Doi: [10.2991/assehr.k.210618.068](https://doi.org/10.2991/assehr.k.210618.068)
- Swain, K. D., Hagaman, J. L., and Leader-Janssen, E. M. (2021). Teacher-reported IEP goal data collection methods. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 66(2), 118-125. <https://doi.org/10.1080/1045988X.2021.1980849>
- Şahin, A. (2021). *Özel eğitim meslek okulu matbaa teknolojisi alanındaki öğrenciler için hazırlanan bireysel eğitim planlarının (BEP) etkililiğinin incelenmesi* (Yayın Numarası: 657716) [Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Şahin, A., ve Gürler, B. (2018). Destek eğitim odasında ve kaynaştırma ortamlarında çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (29), 594-625. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.437206>

- Şekercioğlu, B. (2010). *İlköğretim ikinci kademe branş öğretmenlerinin, kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşler* (Yayın Numarası: 27695) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Tefera, A. A., Artiles, A. J., Kramarczuk Voulgarides, C., Aylward, A., and Alvarado, S. (2023). The aftermath of disproportionality citations: Situating disability-race intersections in historical, spatial, and sociocultural contexts. *American Educational Research Journal*, 60(2), 367-404. <https://doi.org/10.3102/00028312221147007>
- Tekinarslan, İ. Ç., ve Bircan, Ö. (2009). Zihin engelli çocukların anasınıfına geçiş sürecinde ebeveyn gereksinimlerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 63-75.
- Tekin-İftar, E., Kırcaali-İftar, G. (2012). *Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri*. Vize Akademik.
- Test, D. W., Mason, C., Hughes, C., Konrad, M., Neale, M., and Wood, W. M. (2004). Student involvement in individualized education program meetings. *Exceptional Children*, 70(4), 391-412.
- Thistle, J. J., and McNaughton, D. (2015). Teaching active listening skills to pre-service speech-language pathologists: A first step in supporting collaboration with parents of young children who require AAC. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 46, 44-55. https://doi.org/10.1044/2014_LSHSS-14-0001
- Thorp, E. K. (1997). Increasing opportunities for partnership with culturally and linguistically diverse families. *Intervention in School and Clinic*, 32(5), 261-269. <https://doi.org/10.1177/105345129703200502>
- Thurlow, M. L., and Quenemoen, R. F. (2019). Revisiting expectations for students with disabilities. *Educational Research Journal*, 60(2), 367-404. <https://doi.org/10.3102/00028312221147007>
- Tike-Bafra, L. ve Kargın, T. (2009). Sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenler ve rehberlik araştırma merkezi çalışanlarının bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin tutumları ve bu süreçte karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 1933-1972.
- Tisdell, E. J., Merriam, S. B., and Stuckey-Peyrot, H. L. (2025). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Toprak, Ö. F., and Çolak, A. (2024). IEP team members' experiences on the process of preparing individualized education program in a secondary school. *Journal of Theoretical Educational Science*, 17(2), 351-375. <https://doi.org/10.30831/akueg.1325209>
- Toprak, Ö. F. ve Ergenekon, Y. (2022). BEP toplantıları. Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* içinde (s. 31-42). Vize Akademik.
- Toprak, Ö. F. ve Ergenekon, Y. (2022). Değerlendirme. Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* içinde (s. 43-54). Vize Akademik.

- Toy, A. B., ve Kesici, İ. (2020). Özel gereksinimli çocuğu olan annelerin eğitim ihtiyaçları. *Journal of Advanced Education Studies*, 2(1), 61-93.
- Trolley, B. C. (2011). School counselor roles and preparation. *Michigan Journal of Counseling: Research, Theory and Practice*, 38(1), 14-32. doi:10.22237/mijoc/1298937720
- Trolley, B. C., Haas, H. S., and Patti, D. C. (Eds.). (2009). *The school counselor's guide to special education*. Corwin Press.
- Tucker, V., and Schwartz, I. (2013). Parents' perspectives of collaboration with school professionals: barriers and facilitators to successful partnerships in planning for students with ASD. *School Mental Health*, 5, 3-14. <https://doi.org/10.1007/s12310-012-9102-0>
- Turnbull, A., Turnbull, R., Erwin, E., and Soodak, L. (2006). *Families, professionals, and exceptionality* (5th ed.). Pearson.
- Tufan, S., Tiryaki, D., ve Arslantekin, B. (2020). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere tam saatleri ayırt etme becerisinin öğretiminde doğrudan öğretim modelinin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(4), 757-787. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.595152
- Tüfekçi, E. (2023). *İlkokul ve ortaokullarda görev yapan genel eğitim öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) kavramına ilişkin metafor algılarının incelenmesi* (Yayın Numarası: 845709) [Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Twachtman-Cullen, D. (2001). *A formula for designing highly effective IEPs for students with autism spectrum disorders*. Arlington.
- Twachtman-Cullen, D., and Twachtman-Bassett, J. (2011). *The IEP from A to Z: How to create meaningful and measurable goals and objectives*. John Wiley & Sons.
- Van Reusen A. K., Bos C. S., Schumaker J. B., and Deshler D. D. (1994). *The self-advocacy strategy*. Lawrence, Edge Enterprises.
- Vaughn, S., Bos, C. S., Harrell, J. E., and Lasky, B. A. (1988). Parent participation in the initial placement/IEP conference ten years after mandated involvement. *Journal of Learning Disabilities*, 21(2), 82-89. <https://doi.org/10.1177/002221948802100204>
- Vostal, B. R., McNaughton, D., Benedek-Wood, E., and Hoffman, K. (2015). Preparing teachers for collaborative communication: Evaluation of instruction in an active listening strategy. *National Teacher Education Journal*, 8(2), 5-14.
- Vostal, B. R., Mrachko, A. A., Vostal, M., and McCoy, A. (2021). Effects of group behavioral skills training on teacher candidates' acquisition and maintenance of active listening. *Journal of Behavioral Education*, 1-20. <https://doi.org/10.1007/s10864-021-09431-8>
- Vuran, S., Bozkuş-Genç, G., ve Sani-Bozkurt, S. (2017). İş birliği ile bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme süreci: Durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(02), 165-184. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.316362

- Wagner, M., Newman, L., Cameto, R., Javitz, H., and Valdes, K. (2012). A national picture of parent and youth participation in IEP and transition planning meetings. *Journal of Disability Policy Studies*, 23(3), 140-155. <https://doi.org/10.1177/1044207311425384>
- Weaver, A. D., and Ouye, J. C. (2015). A practical and research-based guide for improving IEP team meetings. *NASP Communique*, 44(3), 1-8.
- West, L. L. (1992). *Integrating transition planning into the IEP process*. Council for Exceptional Children, Publication Sales.
- Whyte, W. F. (1991). *Participatory action research*. Sage.
- Williams-Diehm, K., Wehmeyer, M., Palmer, S., Soukup, J. H., and Garner, N. (2008). Self-determination and student involvement in transition planning: A multivariate analysis. *Journal on Developmental Disabilities*, 14(1), 25-36.
- Wright, W. D., Wright, P. D., and O'Connor, S. W. (2016). *Wrightslaw: All about IEPs*. Harbor House Law Press.
- Yalçinkaya, M. (2004). Okul merkezli yönetim. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(2), 21-24.
- Yazıcıoğlu, T. (2019). Rehberlik öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) biriminin işleyişine ilişkin görüşleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(5), 223-234. <https://doi.org/10.18506/anemon.520753>
- Yazıcıoğlu, T. (2020). Destek eğitim odalarında görev yapan öğretmenlerin destek eğitim odalarının işleyişine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(2), 299-327. doi: 10.21565/ozegitimdergisi.584392
- Yell, M. L., Conroy, T., Katsiyannis, A., and Conroy, T. (2013). Individualized education programs and special education programming for students with disabilities in urban schools. *Fordham Urban Law Journal*, 41(2), 669-714.
- Yener, C. (2019). *Kaynaştırma öğrencileri ile çalışma yapan uzmanlar arasındaki BEP sürecindeki iş birliğinin uzman ve aile görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi* (Yayın Numarası: 549808) [Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yener, C., ve Dayı, E. (2021). Kaynaştırma öğrencileri ile çalışma yapan uzmanlar arasındaki BEP sürecindeki iş birliğinin uzman ve aile görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 76-93. Doi: 10.24315/tred.648737
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayınları.
- Yıldız, S. (2024). *Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden okul öncesi dönem özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme sürecinin incelenmesi* (Yayın Numarası: 85696) [Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, M. F. (2013). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (BEP) uygulanmasında ilköğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin karşılaştıkları engellerin incelenmesi (Gaziantep ili merkez ilçeleri örneği)* (Yayın Numarası: 454243) [Yüksek Lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

- Yılmaz, E., & Batu, E. S. (2016). Farklı branştan ilköğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(3), 247-268.
- Yılmaz, E., ve Melekoğlu, M. A. (2018). Kaynaştırma eğitiminin yasa ve uygulamalardaki durumunun Türkiye ve Avrupa bağlamında değerlendirilmesi. *Osmangazi Journal of Educational Research*, 5(1), 1-17.
- Yin, R. K. (2015). *Qualitative research from start to finish*. Guilford Publications.
- Yüçetürk, A. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) yeterlikleri ile tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın Numarası: 766224) [Yüksek Lisans tezi, Dicle Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Zeitlin, V. M., and Curcic, S. (2013). Parental voices on Individualized Education Programs: 'Oh, IEP meeting tomorrow? Rum tonight!' *Disability & Society*, 29(3), 373-387. <https://doi.org/10.1080/09687599.2013.776493>

EKLER

EK-1 Etik Kurul Karar Belgesi

Evrak Kayıt Tarihi: 21.05.2021 Protokol No: 71237

Tarih: 07.06.2021

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Doktora Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Bir İlkokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Ekibi Çalışmalarının İyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Aysun ÇOLAK
TEZ YAZARI:	Ömer Faruk TOPRAK
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

EK-2a MEB Araştırma İzin Belgesi

Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 27.10.2021-205127

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-88074293-605.01-35669089

27.10.2021

Konu : Ömer Faruk TOPRAK'ın Araştırma İzni

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Genel Sekreterlik Yazı İşleri Müdürlüğü)

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 1563890 (2020/2) sayılı "Araştırma Uygulama İzinleri" Genelgesi.
b) 18.10.2021 tarihli ve 198062 sayılı yazınız.
c) Valilik Makamının 26.10.2021 tarihli ve 35610441 sayılı oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı Zihin Engelliler Eğitimi Doktora Programı öğrencisi Ömer Faruk TOPRAK'ın, Doç. Dr. Aysun ÇOLAK danışmanlığında hazırladığı "Bir İlkokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Ekibi Çalışmalarının İyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması" başlıklı doktora tez çalışmasına ilişkin ilgi (b) yazınız ile istenilen araştırma izni talebi incelenmiş, uygun görülmüş ve valilik makamından alınan ilgi (c) olur ekte gönderilmiş olup, Bakanlığımızın ilgi (a) Genelgesinin 25 inci maddesi gereği çalışmada ekteki imzalı ve mühürlü ölçme araçlarının kullanılması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-İlgi (c) Valilik Oluru (1 Sayfa)
- 2-Araştırma ve Değerlendirme Formu (2 Sayfa)
- 3-Ölçme Araçları (2 Sayfa)

EK-2b MEB Araştırma İzin Belgesi

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-88074293-605.01-35610441
Konu : Ömer Faruk TOPRAK'ın Araştırma İzni

26/10/2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterlik Yazı İşleri Müdürlüğü'nün 18.10.2021 tarihli ve 198062 sayılı yazısı.

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı Zihin Engelliler Eğitimi Doktora Programı öğrencisi Ömer Faruk TOPRAK'ın, Doç. Dr. Aysun ÇOLAK danışmanlığında hazırladığı "Bir İlkokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Ekibi Çalışmalarının İyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması" başlıklı doktora tez çalışması Müdürlüğümüz Araştırma ve Sosyal Etkinlik İzinleri İnceleme Komisyonu tarafından değerlendirilmiş ve uygulanmasında sakınca görülmediği bildirilmiştir.

İl Milli Eğitim Müdürü

O L U R

Vali Yardımcısı

Ek:

1-Araştırma ve Değerlendirme Formu (2 Sayfa)

2-Ölçme Araçları (2 Sayfa)

EK-2c MEB Araştırma Değerlendirme Formu

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN

Adı Soyadı	Ömer Faruk Toprak
Kurumu / Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi
Araştırmanın Konusu	Bir ilkokuldaki bireyselleştirilmiş eğitim programı (Bep) ekibi çalışmalarının iyileştirilmesi: Bir eylem araştırması
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma / Proje / Ödev / Tez Önerisi	Doktora Tezi
Veri Toplama Araçları	1. Görüşme Soruları
Görüş İstenecek Birimler	-

KOMİSYON GÖRÜŞÜ

İlgi: Milli Eğitim Bakanlığının 21.01.2020 tarih ve 81576613 sayılı 2020/2 Nolu Genelge Kapsamında Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri Genelgesi.
Genelgenin ilgili maddeleri gereğince yapılan incelemede 2021–2022 öğretim yılını aksatmayacak şekilde uygulanmasında sakınca yoktur.

Komisyon Kararı	KABUL (oy birliği ile)
(Varsa) Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı	Gerekçesi :

KOMİSYON

22/10/2021

EK-2d MEB Araştırma Ön İnceleme Formu

ANKET VE ARAŞTIRMA İZİN KOMİSYONU ARAŞTIRMA ÖN İNCELEME FORMU

Adı Soyadı : Ömer Faruk Toprak

Kurumu : Anadolu Üniversitesi

Konu : Bir ilkokuldaki bireyselleştirilmiş eğitim programı (Bep) Ekibi çalışmalarının iyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması

Tarih : 22.10.2021

MEB 21.01.2020 tarih ve 81576613 sayılı 2020/2 Nolu Genelge Kapsamında Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerinde Dikkat Edilecek Hususlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
Anayasa, Millî Eğitim Temel Kanunu ve Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına uygunluğu,	X		
Millî ve manevî değerlere uygunluğu,	X		
Kişilik haklarına uygunluğu (kişisel bilgiler istenilmemeli, ad-soyad vb.),	X		
Cinsiyet, din, dil ve ırk gibi farklılıkları istismar etmeme durumu,	X		
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve uluslararası bağlayıcılığı olan diğer belgelerce suç kabul edilen hususları içermemesi,	X		
Kişisel ve ailevi mahremiyetini ifşa eden sorular, ifadeler, resimler ve simgeler yer almaması,	X		
Veri toplama araçlarında kişi, kurum ve kuruluşlara yönelik reklâm veya tanıtım gibi ifade ve öğeler yer almaması,	X		
Araştırma önerisi ile veri toplama araçlarının tamamının idareye sunulması,	X		
Araştırma, veri toplama araçlarının okul ve kurumlarda uygulanması, eğitim-öğretim faaliyetini aksatmaması için ilk ve ikinci yarıyılın bitimine en az üç hafta kalıncaya kadar yapılması,	X		
Uygulamanın sadece Eskişehir ilinde yapılmasıdır.	X		

Komisyon Üyeleri	Uygun	Uygun Değil	İmza
	X		
	X		
	X		

EK-3a Durum Belirleme Aşaması Görüşme Soruları

Öğretmen Görüşme Soruları:

Görüşme Soruları			
1.Sınıfınızdaki özel gereksinimli öğrenci hakkında neler söyleyebilirsiniz?			
2.BEP'e ilişkin neler söylersiniz?			
3.BEP ekibine nasıl katıldınız, açıklar mısınız?			
4.Okulunuzda BEP ekibinde kimler yer alıyor?	Peki bu kişilerin katılımı konusunda neler söylersiniz	Sizce ekip üyelerinin sayısını ve çocuğun farklı gereksinimleri olduğunu düşündüğünde yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Başka kimler olabilir ekipte?	Öğrenci ve ailesinin BEP ekibinde olması konusunda neler söyleyebilirsiniz?
5.BEP ekibindeki işleyiş konusunda neler söyleyebilirsiniz?			

6.BEP ekibinin yasal anlamda görevleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?			
7.Bir öğretmen olarak BEP toplantılarında ne gibi sorumluluklarınız var? Bu sorumluluklar hakkında görüşleriniz nelerdir?			
8.Ekip olarak BEP'i nasıl hazırladığınızı anlatır mısınız?			
9.Dahil olduğunuz BEP ekibinin çalışmalar sürecinde iletişimi ve iş birliği nasıldır?			
10.BEP için belirlenen amaçların çocuğa uygunluğu konusunda neler söyleyebilirsiniz?			
11.Özel gereksinimli öğrencinizin BEP sürecine katılımı konusundaki görüşleriniz nelerdir?			
12. BEP'e ilişkin ne sıklıkta toplanıyorsunuz?			
13. BEP'i ne sıklıkta güncelliyorsunuz/gözden geçiriyorsunuz?			
14.BEP hazırlama sürecinde zorluk yaşadınız mı? Yaşadıysanız ne gibi zorluklar yaşadınız? Açıklar mısınız?	Sizce bu zorluklar neden		

	yaşanıyor, bu zorlukların çözümüne yönelik olmasını istersiniz?		
15.BEP ekibi olarak süreci daha etkili yürütmenizi sağlayacak olan bir çalışmanın okulunuzda yapılmasını ister miydiniz? Evetse ne tür çalışmalar yapılmasını isterdiniz?			
16.Sözünü ettiğiniz bu çalışmalardan en önemlisi ve acil olanı sizce hangisi? Neden?			
17. Sizce yapılması planlanan çalışmanın içeriği, zaman dilimleri, süresi ve sunum biçimi nasıl olmalıdır? Bu konuda neler söylemek istersiniz?			
18.Ekleme istediğiniz başka görüş veya önerileriniz nelerdir?			

EK-3b Durum Belirleme Aşaması Görüşme Soruları

Okul Yöneticisi Görüşme Soruları:

Görüşme Soruları			
1. Okulunuzdaki BEP ekibinde kimler görev alıyor?			
2. BEP ekibinde rolleri belirlerken hangi noktalara dikkat edersiniz/ ettiniz?			
3. Okulunuzdaki BEP ekibinin işleyişi konusunda neler söyleyebilirsiniz?			
4. BEP ekibinin yasal anlamda görevleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?			
5. BEP ekibindeki rol dağılımı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?			
6. Dahil olduğunuz BEP ekibinin çalışmalar sürecinde iletişimi ve iş birliği nasıldır?			
7. ÖĞ öğrenci ve ailesinin BEP ekibinde yer alması konusunda neler söyleyebilirsiniz?			
8. BEP hazırlama sürecinde öğretmenler zorluklar yaşıyor mu? Evetse bu zorlukların üstesinden gelinmesi adına neler yapılabilir?	Önerileriniz nelerdir?		
9. BEP ekibinizle birlikte daha etkili çalışmanızı sağlayacak olan bir çalışmanın okulunuzda yapılmasını ister miydiniz? Evetse ne tür çalışmalar yapılmasını isterdiniz? Hangi zorlukların çözümüne yönelik olmasını istersiniz?			

10. Sözü ettiğiniz bu çalışmalardan en önemlisi ve acil olanı sizce hangisi? Neden?			
11. Sizce yapılması planlanan çalışmanın içeriği, zaman dilimleri, süresi ve sunum biçimi nasıl olmalıdır? Bu konuda neler söylemek istersiniz?			
12. Eklemek istediğiniz başka görüş veya önerileriniz nelerdir?			

EK-3c Durum Belirleme Aşaması Görüşme Soruları

***Aile Görüşme Soruları:**

Görüşme Soruları			
1.Bana çocuğunuzdan biraz söz eder misiniz?			
2. BEP hakkında şimdiye kadar neler duydunuz?	Bep ekibi hakkında neler biliyorsunuz?		
3.Okulunuzda BEP ekibinde kimler yer alıyor?	Ekipte kimlerin yer alması gerektiğini düşünüyorsunuz?		
4. Çocuğunuzun BEP'i ve ekibin çalışma biçimi konusunda neler biliyorsunuz? Biraz söz eder misiniz?			
5. BEP ekibinde alınan kararlarla ilgili ne kadar bilgilendiriliyorsunuz?			
6.BEP ekibindeki rolünüz nedir? Ekipteki diğer kişilerin rolleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?			
7. Ebeveyn olarak BEP toplantılarında ne gibi sorumluluklarınız var? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	Bu sorumluluklarınızı yerine getirirken zorluk yaşıyor musunuz?		
8. Dahil olduğunuz BEP ekibinin çalışmalar sürecinde iletişimi ve iş birliği nasıldır?			
9.BEP için belirlenen amaçların çocuğunuza uygunluğu konusunda neler söyleyebilirsiniz?			
10.Çocuğunuzun BEP ekibine katılımı konusundaki görüşleriniz nelerdir?	Katılmalı mı? Neden?		

11.Eklemek istediğiniz başka görüş veya önerileriniz nelerdir?			
--	--	--	--

KATILIMCI DEMOGRAFİK VERİ FORMU

1. Adınız ve Soyadınız:

2. Yaşınız:

3. Cinsiyetiniz: () Erkek () Kadın

4. Eğitim düzeyiniz:

() İlköğretim

() Lise

() Yüksek okul

() Üniversite

() Diğer..

5. Özel eğitime ilişkin eğitim aldınız mı?

a) Evet, ise belirtiniz.....

b) Hayır

6. Çalışmakta olduğunuz alan:

7. Çalışmakta olduğunuz birim\ ünite:

8. Meslekte çalıştığınız süreniz?

a) 1 yıldan az

b) 1-5 yıl arası

c) 5-10 yıl

d) 11 yıl ve üzeri

9. Daha önce BEP ekibinde yer aldınız mı?

a) Evet

b) Hayır

10. Daha önce BEP hazırladınız mı?

a) Evet

b) Hayır

KATILIMCI DEMOGRAFİK VERİ FORMU

1. Adınız ve Soyadınız:

2. Yaşınız:

3. Cinsiyetiniz: () Erkek () Kadın

4. Eğitim düzeyiniz:

() İlköğretim

() Lise

() Yüksek okul

() Üniversite

() Diğer..

5. Mesleğiniz:

6. Daha önce BEP ekibinde yer aldınız mı?

a) Evet

b) Hayır

7. Daha önce BEP hazırladınız mı?

a) Evet

b) Hayır

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, “Bir İlkokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Ekibi Çalışmalarının İyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması” adıyla, Ömer Faruk TOPRAK tarafından 2021-2022 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi, (a) bir ilkokulda BEP ekibinde yer alan ekip üyelerinin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerindeki gereksinimlerini belirlemek, (b) bu gereksinimler doğrultusunda BEP ekibine ilişkin bir eylem planları geliştirmek, (c) bu eylem planlarının BEP ekibinin çalışmalarını nasıl geliştirdiğini ya da iyileştirdiğini ortaya koymaktır. Bu amaçla aşağıda yer alan sorulara yanıt aranacaktır.

Durum saptama aşamasında;

1. BEP ekibinin işleyişi nasıldır?
2. BEP ekibinin işleyişi nasıl geliştirilebilir?
3. BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin ailelerin görüşleri nelerdir?
4. BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
5. BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin ekip liderinin görüşleri nelerdir?
6. BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin diğer ekip üyelerinin görüşleri nelerdir?
7. Araştırmanın Nedeni: (O) Bilimsel araştırma (X) Tez çalışması
8. Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler):
9. Araştırma Uygulaması: (O) Anket (X) Görüşme
(X) Gözlem (X) Dosya Tarama
10. Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.
11. Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir.

Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

12. Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Ömer Faruk TOPRAK

İletişim bilgileri :

e-mail: Cep-Tlf:

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Okul Yöneticilerine Yönelik Görüşme Soruları:

Görüşme Soruları	Açıklama
1. BEP ekibindeki yasal yükümlülüklerinize ilişkin gerçekleştirdiğimiz toplantılar ekip üyesi olarak sizde nasıl bir değişiklik/etki yarattı? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
2. Yasal yükümlülüklerinize ilişkin birlikte gerçekleştirdiğimiz etkinlikler size neler kazandırdı? Bu konu hakkında neler söylemek istersiniz?	
3. BEP ekibinin işleyişi ve rol ve sorumluluklarınıza ilişkin gerçekleştirdiğimiz toplantılar ekip üyesi olarak sizde nasıl bir değişiklik/etki yarattı? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
4. Birlikte gerçekleştirdiğimiz misyon ve vizyon geliştirme çalışmalarının; BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine herhangi bir etkisi olacağını düşünüyor musunuz? Bu konuda neler söylemek istersiniz?	
5. İletişim becerilerine yönelik gerçekleştirdiğimiz uygulamalar (senaryolar) size neler kazandırdı? Bunun hakkında neler söylemek istersiniz?	
6. BEP hazırlamaya ilişkin gerçekleştirdiğimiz toplantıların BEP hazırlama süreçlerinize herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
7. Yürüttüğümüz çalışmanın içeriği, zaman dilimleri, süresi ve sunum biçimi hakkında neler söylemek istersiniz?	
8. Gelecekte BEP ekibine yönelik başka bir çalışmaya katılsaydınız yürüttüğümüz çalışmadan farklı olarak yer	

almasını istediğiniz uygulamalar olur muydu? Yanıtınız evetse neler olmasını isterdiniz?	
9. Ekip olarak birlikte uzun bir süreçte çalıştık. Bu süreci ve beni değerlendirmeniz için tüm ekiple birlikte bir görüşmeye katılmak ister misiniz?	
10. Eklemek istediğiniz başka görüş var mı?	

EK-6b Uygulama Sonrası Görüşme Soruları Öğretmen Formu

Öğretmenlere Yönelik Görüşme Soruları:

Görüşme Soruları	Açıklama
1. BEP ekibindeki yasal yükümlülüklerinize ilişkin gerçekleştirdiğimiz toplantılar ekip üyesi olarak sizde nasıl bir değişiklik/etki yarattı? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
2. Yasal yükümlülüklerinize ilişkin birlikte gerçekleştirdiğimiz etkinlikler size neler kazandırdı? Bu konu hakkında neler söylemek istersiniz?	
3. BEP ekibinin işleyişi ve rol ve sorumluluklarınıza ilişkin gerçekleştirdiğimiz toplantılar ekip üyesi olarak sizde nasıl bir değişiklik/etki yarattı? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
4. Birlikte gerçekleştirdiğimiz misyon ve vizyon geliştirme çalışmalarının; BEP'in hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine herhangi bir etkisi olacağını düşünüyor musunuz? Bu konuda neler söylemek istersiniz?	
5. İletişim becerilerine yönelik gerçekleştirdiğimiz uygulamalar (senaryolar) size neler kazandırdı? Bunun hakkında neler söylemek istersiniz?	
6. BEP hazırlamaya ilişkin gerçekleştirdiğimiz toplantıların BEP hazırlama süreçlerinize herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
7. Sınıf içindeki etkili öğretim yöntemlerine ilişkin gerçekleştirdiğimiz çalışmaların BEP'i uygulama süreçlerinize herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Yanıtınız evetse bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	

8. Öğrencinizin geçiş süreçlerine ilişkin hem sizinle birlikte gerçekleştirdiğimiz toplantıların hem de sizin de katılımınızla geçiş yapılacak okuldaki personelle gerçekleştirdiğimiz ortak toplantıların size herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Yanıtınız evetse bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
9. Yürüttüğümüz çalışmanın içeriği, zaman dilimleri, süresi ve sunum biçimi hakkında neler söylemek istersiniz?	
10. Gelecekte BEP ekibine yönelik başka bir çalışmaya katılsaydınız yürüttüğümüz çalışmadan farklı olarak yer almasını istediğiniz uygulamalar olur muydu? Yanıtınız evetse neler olmasını isterdiniz?	
11. Ekip olarak birlikte uzun bir süreçte çalıştık. Bu süreci ve beni değerlendirmeniz için tüm ekiple birlikte bir görüşmeye katılmak ister misiniz?	
12. Eklemek istediğiniz başka görüş var mı?	

EK-6c Uygulama Sonrası Görüşme Soruları Aile Formu

Aile Görüşme Soruları:

Görüşme Soruları	Açıklama
1. BEP ekibindeki yasal yükümlülüklerinize ilişkin gerçekleştirdiğimiz toplantıların ekip üyesi olarak size ne gibi bir etkisi oldu? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
2. Yasal yükümlülüklerinize ilişkin birlikte gerçekleştirdiğimiz etkinlikler hakkında neler söylemek istersiniz? Bu etkinlikler size neler kazandırdı?	
4. Çalışmamızın başında BEP ekibinin bir parçası olmadığınızı dile getirmiştiniz. Süreç sonunda BEP ekibinin bir parçası haline geldiğinizi düşünüyor musunuz? Yanıtınız evetse bu konuda neler söylemek istersiniz?	
4. BEP ekibinin işleyişi ve rol ve sorumluluklarınıza ilişkin gerçekleştirdiğimiz toplantıların ekip üyesi olarak size ne gibi bir etkisi oldu/ neler kazandırdı? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
5. İletişim becerilerine yönelik gerçekleştirdiğimiz uygulamalar (senaryolar) size neler kazandırdı? Bu uygulamalar hakkında neler söylemek istersiniz?	
6. Çocuğunuzun geçiş süreçlerine ilişkin hem sizinle birlikte gerçekleştirdiğimiz toplantıların hem de sizin de katılımıyla geçiş yapılacak okuldaki personelle gerçekleştirdiğimiz ortak toplantıların size herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? >Yanıtınız evetse bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	
7. Çocuğunuzun BEP'inin uygulanmasıyla ilgili olarak, evde çocuğunuzla birlikte çalışma konusunda sizinle	

gerçekleştirdiğimiz uygulamalar hakkında neler söylemek istersiniz? Bu uygulamalar size neler kattı?	
8. Yürüttüğümüz çalışmaların içeriği, zaman dilimleri, süresi ve sunum biçimi hakkında neler söylemek istersiniz?	
9. Gelecekte BEP ekibine yönelik başka bir çalışmaya katılsaydınız yürüttüğümüz çalışmadan farklı olarak yer almasını istediğiniz uygulamalar olur muydu? Yanıtınız evetse neler olmasını isterdiniz?	
10. Ekip olarak birlikte uzun bir süreçte çalıştık. Bu süreci ve beni değerlendirmeniz için tüm ekiple birlikte bir görüşmeye katılmak ister misiniz?	
11. Eklemek istediğiniz başka görüş var mı?	

KATILIMCI TEYİT FORMU

Sayın Katılımcımız

Katıldığınız bu çalışma, “Bir İlkokuldaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Ekibi Çalışmalarının İyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması” adıyla, Ömer Faruk TOPRAK tarafından Eylül-2021-Haziran-2023 tarihleri arasında yapılan bir araştırma uygulamasıdır. Araştırmanın Hedefi, (a) bir ilkokulda BEP ekibinde yer alan ekip üyelerinin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerindeki gereksinimlerini belirlemek, (b) bu gereksinimler doğrultusunda BEP ekibine ilişkin bir eylem planları geliştirmek, (c) bu eylem planlarının BEP ekibinin çalışmalarını nasıl geliştirdiğini ya da iyileştirdiğini ortaya koymaktır. Bu amaçla aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır.

Durum saptama aşamasında;

1. BEP ekibinin işleyişi nasıldır?
2. BEP ekibinin işleyişi nasıl geliştirilebilir?
3. BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin ailelerin görüşleri nelerdir?
4. BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
5. BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin ekip liderinin görüşleri nelerdir?
6. BEP ekibi çalışmalarının iyileştirilmesine ilişkin diğer ekip üyelerinin görüşleri nelerdir?
7. Araştırmanın Nedeni: (O) Bilimsel araştırma (X) Tez çalışması
8. Araştırmanın Yapıldığı Yer(ler): Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 100. Yıl Şehit Serdar Ege İlkokulu
9. Araştırma Uygulaması: (O) Anket (X) Görüşme
(X) Gözlem (X) Dosya Tarama
10. Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleşmiştir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada tarafımdan kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmedi.
11. Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermedi. Katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissetmedim
12. Araştırmanın raporlaştırılması kısmında yapılan alıntılar teyidime sunuldu ve

bana kod isim verilerek gerçek kimliğim gizlendi

13. Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Ömer Faruk TOPRAK

İletişim bilgileri :

e-mail: Cep-Tlf:

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmada yer aldım

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

EK-8 İnanđırıcılık Komitesi Tutanak Örneği

Tarih: 07.01.2022

Yer: Çevrimiçi ortam

Katılımcılar: Araştırmacının kendisi, danışman Doç. Dr. Aysun Çolak, İK üyesi Prof. Dr. Yasemin Ergenekon, İK üyesi Doç. Dr. Funda Aksoy

Toplantıda konuşulan konular ve alınan kararlar:

1. Toplantıda öğretmenlerin sınıf içerisinde kullandıkları öğretim yöntemlerine ilişkin eylem planına gereksinim duyulup duyulmadığı konusu üzerinde duruldu ve bunun gerekli olduğuna karar verildi.
2. Öğrenciyi değerlendirme süreçlerine ilişkin eylem planlarının gerekliliği üzerinde duruldu.
3. Özel eğitime ilişkin genel bilgilerden başlayan (yasal haklar, BEP'in tanımı) ve daha sonrasında ayrıntılara odaklanılan bir süreç yürütölmesi gerektiği ifade edildi.
4. Öğretmenlerin eylem planlarına katılım konusunda isteksiz olabileceği, bu nedenle de içeriklerin çok uzun tutulmaması gerektiği ifade edildi.
5. Öğretimsel uyarlamalara ilişkin eylem planlarının gereksinimler doğrultusunda geliştirilebileceği ifade edildi.
6. Eylem planlarının geliştirilmesi ve uygulanması süreçlerinde uzman desteği sağlanması konusu konuşuldu ve İK üyelerinin kendi uzmanlık alanlarına ilişkin katkı sağlayacağı konusunda uzlaşa sağlandı.

EK-9 Tez İzleme Komitesi Tutanak Örneği

Tarih: 02.06.2021

Yer: Çevrimiçi ortam

Katılımcılar: Araştırmacının kendisi, danışman Doç. Dr. Aysun Çolak, TİK üyesi Prof. Dr. Yasemin Ergenekon, TİK üyesi Prof. Dr. Emine Sema Batu

Toplantıda konuşulan konular ve alınan kararlar:

1. Katılımcı olarak belirlenmiş olan okulun katılmaktan vazgeçmesi durumunda alternatifler üzerinde konuşulmuştur.
2. Okul yöneticilerinin BEP toplantılarına katılıp katılmadığının araştırmacı tarafından teyit edilmesi istenmiştir.
3. Bu durum göz önünde bulundurularak görüşme sorularının okul yöneticisi kısmında düzenlemeler yapılabileceği ifade edildi.
4. Katılımcılardan veri elde etmek amacıyla hazırlanan görüşme sorusu sayılarının çok fazla olmaması gerektiği ifade edildi.
5. Öğrencilere ait BEP'lerin okuldan temin edilmesi önerisinde bulunuldu.

EK-10 Temas Özet Kâğıdı Örneği

Tarih: 15.11.2021

Gözlem Süresi: 40 dakika

Saat: 11:00

Öğretmen: ...

Sınıf: 4...

Öğrenci: ...

Ders: Türkçe

Sınıf Mevcudu: 25

Konu: Okuduğunu Anlama

Araştırmacı Yorumu

.... Öğretmen okuduğunu anlamaya ilişkin sorular sormaya başladı. “Gezmeyi seven ağaç neler yapmak istermiş?” şeklinde bir soru yöneltti. Öğrenciler parmak kaldırıp söz almaya başladı ancak ... yine ilgisiz. ... Öğretmen’yı derse dahil etmek ya da ilgisini kazanmak için herhangi bir girişimde bulunmadı ders boyunca. Gözlemlediğim kadarıyla ... okuma yazma konusunda akranlarının gerisinde dolayısıyla metni tam okuyamadığı için okuduğunu anladığını ifade etmede güçlük yaşıyor. Bu nedenle de derse katılmada sorun yaşıyor. Bu yüzden de öğrencinin derse ilgisiz kalması aslında son derece doğal bu durumda.’nın BEP’inde okuduğunu anlamayla ilgili bir amaç var ancak bu amacın ne zaman, nasıl, hangi yöntemle öğretileceği bilgisi yer almıyor. Bu nedenle sistematik yürütülen bir sürece gereksinim olduğu görüşündeyim.

Önceki Gözleme İlişkin Göz Önünde Bulundurulması Gereken Düşünceler

Önceki gözleme ilişkin göz önünde bulundurulması gereken bir düşünce bulunmamaktadır.

Gelecek Gözlem İçin Dikkat Edilmesi Gereken Konular

Diğer derslerdeki öğrenci ilgisine ve katılımına odaklanılmalı

Öğretmenin BEP’ter yer alan amaçlara ilişkin bir öğretim süreci yürütüp yürütmeyeceğine odaklanılmalı

Gözlenen Sorunlara İlişkin öneriler

Öğretmenin öğrenci gereksinimlerine yönelik BEP hazırlaması gerekmekte

Öğrencinin derse katılımı konusunda öğretmenin sınıfında uyarlamalar yapması gerekmekte

EK-11a Kontrol Listesi (Okul Yöneticisi)

BEP Ekibi Üyelerinin BEP Sürecinde Kendini Değerlendirme Okul Yöneticisi
Kontrol Listesi

BEP toplantıları, ekip içi iletişim, karar alma süreçleri, görev ve sorumluluklara ilişkin kontrol listesi.			
Lütfen aşağıdaki soruları evet/hayır şeklinde yanıtlayınız. Açıklama kısmına sorulara ilişkin detaylı açıklamalarınızı yazabilirsiniz.		Evet	Hayır
1	Toplantıdan önce gündem maddelerini belirledim ve gözden geçirdim.		
2	Gündem maddelerini önem sırasına göre sıraladım.		
3	Toplantının ne kadar süreceğine ilişkin planlama yaptım.		
4	Toplantı için kimlerin hangi rolleri alacağı üzerine planlama yaptım.		
5	Toplantı öncesinde tüm ekip üyelerine bilgi verdim.		
6	Toplantı amaçlarına ulaşmak için öneriler geliştirdim.		
7	Toplantıda sürece öğrencinin ailesini davet ettim.		
8	Toplantı öncesinde aileye toplantı yerini ve zamanını bildirdim.		
9	Toplantı gündemine ilişkin aileden görüş aldım.		
10	Toplantıyı başlatmadan önce ekip içi iletişimin yönünü belirlemek adına toplantı kurallarını ekip üyeleriyle karar verecek şekilde oluşturdum.		
11	Toplantıda tartışmalara herkesin dâhil olmasını sağladım.		

12	Toplantıda aileyi tartışmalara dâhil etmek adına fikirlerini sordum.		
13	Toplantıda tüm fikir ve görüşleri not aldım.		
14	Toplantıda önceden belirlenmiş gündem maddelerinin konuşulmasını sağladım.		
15	Toplantı ekip odaklıydı, herkesin özgürce konuşabildiğine emin olarak süreci yönettim.		
16	Toplantı sırasında bir ekip üyesi fikirlerini ifade ederken diğer ekip üyeleri kendisini sonuna kadar dinledi.		
17	Toplantıda aile ve öğrenci gereksinimlerine öncelik verildi.		
18	Toplantıda alınan kararlar konusunda görüş birliği sağlandı.		
19	Toplantının sonunda tüm ekip üyelerinin yer aldığı tartışmayı özetledim ve herkesin konuşulan konular hakkında hemfikir olmasını sağladım.		
20	Toplantıda atılması gereken bir sonraki adım belirlendi.		
21	Toplantı sonunda ekip üyelerinin görev ve sorumlulukları belirlendi.		
22	Ekip üyelerinin görev ve sorumlulukları konusunda her şeyin son derece açık olmasını sağladım.		
BEP hazırlamaya, uygulama, değerlendirmeye ve geçiş sürecine ilişkin kontrol listesi			
Lütfen aşağıdaki soruları evet/hayır şeklinde yanıtlayınız. Açıklama kısmına sorulara ilişkin detaylı açıklamalarınızı yazabilirsiniz.		Evet/Hayır	Açıklama

23	Öğrencilerin var olan performans düzeyi yazılırken gereksinimleri dikkate alınmıştı.		
24	Öğrencilerin var olan performans düzeyi tüm alanlara yönelik hazırlanmıştı.		
25	Hazırlanan yıllık amaçlar yıl sonunda ulaşılabilir/gerçekçi amaçlardı.		
26	Öğrenciler için gereksinim duyulan ek hizmetlere BEP’inde yer verilmişti.		
27	Yer verilen ek hizmetler süreç içerisinde eksiksiz bir şekilde sağlandı.		
28	Öğrenciler için hazırlanan BEP’ler öğrencinin genel eğitim programına katılmasını kolaylaştırdı.		
29	Hazırlanan BEP’de tüm süreçlerin tarihleri belliydi.		
30	Aile BEP’i gözden geçirdi, imzaladı ve sürece yönelik hemfikir olduk.		
31	BEP’de sunacağımız tüm hizmetlerin süreleri belliydi ve bu sürelerle ekip olarak uyduk.		
32	BEP’de değerlendirmelerin ne sıklıkla yapılacağına yer verilmişti.		
33	BEP’de yer alan amaçlara ulaşip ulaşmadığımıza ilişkin bir rapor hazırlandı.		
34	Hazırlanan bu rapor ailelere sunuldu (Evetse ne şekilde sunulduğunu belirtiniz.).		
35	BEP sürecinin tamamında yasal yükümlülüklerimi dikkate aldım.		

36	Öğrencilerin geçiş yapabileceği olası kurumlardaki ilgili kişileri BEP ekibine davet ettim.		
37	Öğrencilerin programı hazırlanırken onun serbest zaman etkinliklerini göz önünde bulundurarak hazırladık.		
38	Öğrencilerin programını onların toplumsal yaşama dâhil olacağını göz önünde bulundurarak hazırladık.		
39	BEP’de öğrencilerin yetişkinliğe geçişini kolaylaştıracak amaçlara yer verdik.		
40	Öğrencilerin ailesini geçiş süreci hakkında bilgilendirdim.		

EK-11b Kontrol Listesi (Öğretmen)

BEP Ekibi Üyelerinin BEP Sürecinde Kendini Değerlendirme Öğretmen Kontrol Listesi

BEP toplantıları, ekip içi iletişim, karar alma süreçleri, görev ve sorumluluklara ilişkin kontrol listesi			
Lütfen aşağıdaki soruları evet/hayır şeklinde yanıtlayınız. Açıklama kısmına sorulara ilişkin detaylı açıklamalarınızı yazabilirsiniz.		Evet	Hayır
1	Toplantıdan önce gündem maddelerimi belirledim ve gözden geçirdim.		
2	Gündem maddelerini önem sırasına göre sıraladım.		
3	Toplantının ne kadar süreceğine ilişkin planlama yaptım.		
4	Toplantı için rolüm belliydi.		
5	Toplantı için gündemi önceden belirlemiştim.		
6	Toplantı amaçlarına ulaşmak için öneriler geliştirdim.		
7	Toplantıya öğrencimin ailesini davet ettim.		
8	Toplantı öncesinde aileye toplantı yerini ve zamanını bildirdim.		
9	Toplantı gündemine ilişkin aileden görüş aldım.		
10	Toplantıda tartışmalara dâhil oldum.		
11	Toplantıda aileyi tartışmalara dâhil etmek adına fikirlerini sordum.		
12	Toplantıda ailenin tüm fikir ve görüşlerini not aldım.		

13	Toplantıda önceden belirlenmiş gündem maddeleri konuşuldu.		
14	Toplantı ekip odaklıydı, herkes özgürce konuşabildi.		
15	Toplantı sırasında bir ekip üyesi fikirlerini ifade ederken diğer ekip üyeleri kendisini sonuna kadar dinledi.		
16	Toplantıda aile ve öğrenci gereksinimlerine öncelik verildi.		
17	Toplantıda alınan kararlar konusunda görüş birliği sağlandı.		
18	Toplantının sonunda tüm ekip üyelerinin yer aldığı tartışma özetlendi.		
19	Toplantıda atılması gereken bir sonraki adım belirlendi (Bir sonraki toplantıda neler yapılacağına ilişkin planlama yapıldı.).		
20	Toplantı sonunda görev ve sorumluluklar belirlendi.		
21	Benim görev ve sorumluluklarım konusunda her şey son derece açıktı.		
BEP hazırlamaya, uygulama, değerlendirmeye ve geçiş sürecine ilişkin kontrol listesi			
Lütfen aşağıdaki soruları evet/hayır şeklinde yanıtlayınız. Açıklama kısmına sorulara ilişkin detaylı açıklamalarınızı yazabilirsiniz.		Evet/Hayır	Açıklama
22	Öğrencimin var olan performans düzeyini belirlerken gereksinimlerini dikkate aldım.		
23	Öğrencimin var olan performans düzeyini yazarken tüm alanlara yönelik hazırladım.		

24	Var olan performans düzeyi öğrencimin güncel performans düzeyidir.		
25	Amaçlarımı yazmakta güçlük yaşamadım.		
26	Yıllık amaçları gözlenebilir bir şekilde hazırladım.		
27	Yıllık amaçları ölçülebilir bir şekilde hazırladım.		
28	Hazırladığım yıllık amaçlar yıl sonunda ulaşılabilir/gerçekçi amaçlardır.		
29	Kısa dönemli amaçları yıllık amaçlara ulaşabilmek için önem sırasına göre belirledim.		
30	Her bir yıllık amaç için birden fazla kısa dönemli amaç yazdım.		
31	Kısa dönemli amaçlarımı öğrencimin var olan performans düzeyine göre belirledim.		
32	Kısa dönemli amaç “birey” ögesini içermektedir.		
33	Kısa dönemli amaç “davranış” ögesini içermektedir.		
34	Kısa dönemli amaç “koşul” ögesini içermektedir.		
35	Kısa dönemli amaç “ölçüt” ögesini içermektedir.		
36*	Amaçlara ulaşmak için kullanacağım yöntem ve teknikleri BEP’de yazdım.		
37	BEP’de yazdığım yöntem ve teknikleri uyguladım.		
38	Öğretim sırasında kullanacağım materyal ve içeriklere BEP’de yer verdim.		
39	BEP’de yazdığım materyalleri öğretimde kullandım.		

40	Öğrencim için gereksinim duyulan ek hizmetlere BEP’inde yer verdim.		
41	Yer verdiğim ek hizmetler süreç içerisinde eksiksiz bir şekilde sağlandı.		
42	Öğrencim için hazırlamış olduğum BEP öğrencimin genel eğitim programına katılmasını kolaylaştırdı.		
43	Hazırladığım BEP’de tüm süreçlerin tarihleri belliydi.		
44	Aile BEP’i gözden geçirdi, imzaladı ve sürece yönelik hemfikir olduk.		
45	BEP’de sunacağımız tüm hizmetlerin süreleri belliydi ve bu sürelerle ekip olarak uyduk.		
46	BEP’de değerlendirmelerin ne sıklıkla yapılacağına yer verdim.		
47	Öğrencimin yıllık amaçlara ulaşp ulaşmadığını değerlendirmek için izleyeceğim yolu belirledim (Evetse lütfen açıklama kısmına ne şekilde değerlendireceğinizi yazınız.).		
48	BEP’de yer alan amaçlara ulaşp ulaşmadığımıza ilişkin bir rapor hazırladım.		
49	Hazırladığım bu raporu ailelere sundum (Evetse ne şekilde sunduğunuzu belirtiniz.).		
50	BEP sürecinin tamamında yasal yükümlülüklerimi dikkate aldım.		
51	Öğrencimin geçiş yapabileceği olası kurumları BEP ekibine davet ettim.		

52	Öğrencimin programını hazırlarken onun serbest zaman etkinliklerini göz önünde bulundurarak hazırladım.		
53	Öğrencimin programını onun toplumsal yaşama dâhil olacağını göz önünde bulundurarak hazırladım.		
54	BEP’de öğrencimin yetişkinliğe geçişini kolaylaştıracak amaçlara yer verdim.		
55	Öğrencimin ailesini geçiş süreci hakkında bilgilendirdim.		

EK-11c Kontrol Listesi (Aile)

BEP Ekibi Üyelerinin BEP Sürecinde Kendini Değerlendirme Aile Kontrol Listesi

BEP toplantıları, ekip içi iletişim, karar alma süreçleri, görev ve sorumluluklara ilişkin kontrol listesi.			
Lütfen aşağıdaki soruları evet/hayır şeklinde yanıtlayınız. Açıklama kısmına sorulara ilişkin detaylı açıklamalarınızı yazabilirsiniz		Evet	Hayır
1	Toplantı için rolüm belliydi		
2	Toplantı için gündem önceden belirlenmişti		
3	Toplantı amaçlarına ulaşmak için öneriler geliştirdim		
4	Toplantıya davet edildim		
5	Toplantı öncesinde toplantı yeri ve zamanı tarafıma bildirildi		
6	Toplantı gündemine ilişkin benden görüş alındı		
7	Toplantıda tartışmalara dahil oldum		
8	Toplantıda sürecinde tartışmalara dahil edildim ve fikirlerim soruldu		
9	Toplantıda tüm fikir ve görüşleri not aldım		
10	Toplantıda önceden belirlenmiş gündem maddeleri konuşuldu		
11	Toplantı ekip odaklıydı, herkes özgürce konuşabildi		
12	Toplantı sırasında bir ekip üyesi fikirlerini ifade ederken diğer ekip üyeleri kendisini sonuna kadar dinledi		
13	Toplantıda benim ve çocuğumun gereksinimlerine öncelik verildi		

14	Toplantıda alınan kararlar konusunda görüş birliği sağlandı		
15	Toplantıda tüm ekip üyelerinin yer aldığı tartışma özetlendi		
16	Toplantıda atılması gereken bir sonraki adım belirlendi (Bir sonraki toplantıda neler yapılacağına ilişkin planlama yapıldı)		
17	Toplantı sonunda görev ve sorumluluklar belirlendi		
18	Benim aile olarak görev ve sorumluluklarım konusunda her şey son derece açıldı		
BEP hazırlamaya, uygulama, değerlendirmeye ve geçiş sürecine ilişkin kontrol listesi			
Lütfen aşağıdaki soruları evet/hayır şeklinde yanıtlayınız. Açıklama kısmına sorulara ilişkin detaylı açıklamalarınızı yazabilirsiniz		Evet/Hayır	Açıklama
19	Çocuğumun var olan performans düzeyi hazırlanırken sürece dahil edildim		
20	Çocuğumun var olan performans düzeyini hazırlarken gereksinimlerini dikkate aldım		
21	Çocuğumun var olan performans düzeyini tüm alanlara yönelik hazırladım		
22	Var olan performans düzeyi çocuğumun güncel performans düzeyidir		
23	Amaçlarımı yazmakta güçlük yaşamadım		
24	Yıllık amaçları gözlenebilir bir şekilde hazırladım		
25	Yıllık amaçları ölçülebilir bir şekilde hazırladım		
26	Hazırladığım yıllık amaçlar yıl sonunda ulaşılabilir/gerçekçi amaçlardır		

27	Kısa dönemli amaçları yıllık amaçlara ulaşabilmek için önem sırasına göre belirledim		
28	Her bir yıllık amaç için birden fazla kısa dönemli amaç yazdım		
29	Kısa dönemli amaçlarımı çocuğumun var olan performans düzeyine göre belirledim		
30	Kısa dönemli amaç “birey” ögesini içermektedir		
31	Kısa dönemli amaç “davranış” ögesini içermektedir		
32	Kısa dönemli amaç “koşul” ögesini içermektedir		
33	Kısa dönemli amaç “ölçüt” ögesini içermektedir		
34	Çocuğum için gereksinim duyulan ek hizmetlere BEP’inde yer verildi		
35	Yer verilen ek hizmetler süreç içerisinde eksiksiz bir şekilde sağlandı		
36	Hazırladığım BEP’te tüm süreçlerin tarihleri belliydi		
37	BEP’i gözden geçirdim, imzaladım ve sürece yönelik diğer ekip üyeleriyle hemfikir olduk (Aile formunda ben dili kullanılarak aileye uyarlanacaktır)		
38	BEP’te sunulacak tüm hizmetlerin süreleri belliydi ve bu sürelerle ekip olarak uyduk		
39	Çocuğumun öğretmeni BEP’te amaçlara ulaşıp ulaşılmadığına ilişkin bana bir rapor sundu		
40	BEP sürecinin tamamında yasal haklarımı ve öğretmenlerin yasal yükümlülüklerini biliyordum.		

41	Çocuğumun geçiş yapabileceğİ olası kurumlara ilişkin diğİer ekip üyeleriyle bir araya geldik ve görüşlerim soruldu.		
42	Çocuğumun programını hazırlarken onun serbest zaman etkinliklerini de göz önünde bulundurdum		
43	Çocuğumun programını onun toplumsal yaşama dahil olacağını göz önünde bulundurarak hazırladım		
44	BEP’de çocuğumun yetişkinliğİ geçişini kolaylaştıracak amaçlara yer verdim		
45	Geçiş sürecine ilişkin aile olarak bizler de sürece dahil edildik.		

EK-12a Okulun Misyon ve Vizyonu

100.YIL ŞEHİT SERDAR EGE İLKOKULU

STRATEJİK PLANLAMA MİSYON VE VİZYON BELİRLEME TOPLANTISI

Stratejik Planlama Ekibi tarafından 04/04/2022 tarihinde Misyon ve Vizyon geliştirme toplantısında öncelikli olarak okulun güçlü ve zayıf yanları ele alınmış olup özel gereksinimli öğrenci ve ailelerinin stratejik planlama dahilinde yeniden düşünülmesi ve misyon ve vizyonunun yeniden oluşturulması amacıyla özel bir gündem maddesiyle bir araya gelmiş ve aşağıdaki kararlar alınmıştır.

Okulun Güçlü Yanları

- Öğretmenlerin eleştirilere açık olması
- Öğretmenlerin yeni fikirlere açık olması
- Öğretmenlerin gelişime açık olması ve zayıf yönlerini kabul etmesi
- Okul yönetiminin yeniliklere açık olması
- Özel gereksinimli öğrencilerin okulda kabul görmesi

Okulun Zayıf Yanları

- Öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik ne tür hizmetler sağlayacaklarına ilişkin yeterli düzeyde donanıma sahip olmaması
- Öğretmenlerin BEP ekibinde tam anlamıyla iş birliği kuramaması
- Okulun Özel gereksinimli öğrencilere yönelik destek sunacak koşullara sahip olmaması
- Okulun fiziki koşullarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim hizmeti sunacak yeterlikte olmaması

MİSYON, VİZYON VE TEMEL DEĞERLER

Okul Müdürlüğümüzün Misyon, vizyon, temel ilke ve değerlerinin oluşturulması kapsamında öğretmenlerimiz, öğrencilerimiz, velilerimiz, çalışanlarımız ve diğer paydaşlarımızdan alınan görüşler, sonucunda stratejik plan hazırlama ekibi tarafından oluşturulan Misyon, Vizyon, Temel Değerler; Okulumuz üst kuruluna sunulmuş ve üst kurul tarafından onaylanmıştır.

MİSYONUMUZ

Biz 100. Yıl Şehit Serdar Ege İlkokulu olarak öğrencilerimizi eğlenerek ve sevgi ortamında Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, teknolojiyi kullanan, öğrenmeyi öğrenen, ülkesine ve milletine yararlı insan haklarına saygılı birer birey olarak yetiştirmek.

VİZYONUMUZ

Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, yeniliklere açık, teknolojiyi en iyi şekilde kullanan, milli ve manevi değerleri özümsemiş öğrenciler yetiştirerek, eğitsel, sosyal ve sportif etkinliklerde bölgemizin lider okulu olmak.

TEMEL DEĞERLERİMİZ

- 1) Atatürk ilke ve inkılaplarını temel alırız.
- 2) Akılcı ve bilimsel düşünürüz.
- 3) Okulumuzda her bireyin gelişmesi için ortam hazırlarız.
- 4) Başarının ekip çalışmasıyla olduğuna inanırız.
- 5) Eleştirel düşünmeye ve yeni fikirlere açığız.
- 6) Adalet, dürüstlük ve karşılıklı güven temel değerlerimizdir.

EK-12b Okulun Misyon ve Vizyonu

100.YIL ŞEHİT SERDAR EGE İLKOKULU

STRATEJİK PLANLAMA MİSYON VE VİZYON BELİRLEME TOPLANTISI

- 7) Sevgi ve hoşgörü olmazsa olmazlarımızdır.
- 8) Psikolojik açıdan mutlu ve üretken bireyler yetiştirmenin önemine inanırız.
- 9) Çevreye ve geleceğe duyarlıyız.
- 10) Her birey tektir, başarılı olmak temel hakkıdır.
- 11) Her öğrenci öğrenebilir inancıyla bütün öğrencilerin başarısını arttırma temel felsefemizdir.
- 12) Eğitimde fırsat eşitliğine inanır ve uygulayırız.
- 13) Öğrencilerimizin geleceğinin bizim geleceğimiz olduğuna inanırız.
- 14) Özel gereksinimli öğrenci ve ailelerin yasal olarak korunması
- 15) Ailelerin karar mekanizması olarak çocuklarının eğitiminde aktif rol alması
- 16) Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimini destekleyici fiziki koşulların iyileştirilmesi
- 17) Okulun özel gereksinimli bireylerin kolay ulaşabileceği şekilde fiziki şartlarının düzenlenmesi
- 18) Özel gereksinimli öğrencilere yönelik hizmet sunacak personel çeşitliliğinin sağlanması
- 19) Birlikte yaşama kültürünü destekleyerek özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla birlikte eğitimin her kademesine katılımının sağlanması
- 20) Özel gereksinimli öğrenci ailelerinin çok taraflı ve katılımcı bir anlayışla eğitimin tüm süreçlerinde katılımlarının sağlanması
- 21) Özel gereksinimi olan çocuklara yönelik değerlendirme, yönlendirme ve izleme sisteminin güçlendirilmesi
- 22) Özel gereksinimli öğrencilerin bir üst kademeye geçişlerine yönelik tedbirlerin alınması
- 23) Özel gereksinimli öğrencilere yönelik kayıt tutma ve izleme süreçlerinin güçlendirilmesi

İngilizce Öğretmeni Sınıf Öğretmeni

VELİ

Müdür Y.

UYGUNDUR

Okul Müdürü

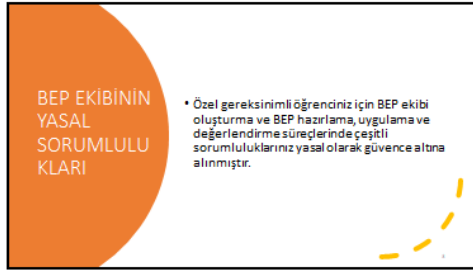
EK-13 Yasal Yükümlülüklere İlişkin Yürütülen Eylem Planından Kesit

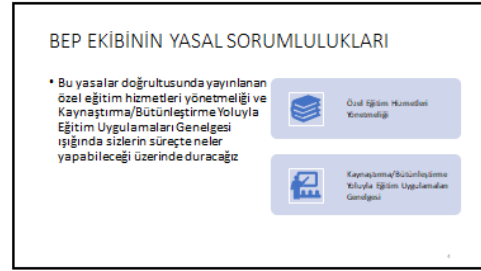
1

Sıra	Konu Başlıkları
01	Yasal Yükümlülükler
02	Ekip İşleyişi, Rol ve Sorumluluklar
03	BEP Hazırlanması
04	Değerlendirme
05	Sınıf İçinde Etkili Öğretim Yöntemleri
06	Geçiş

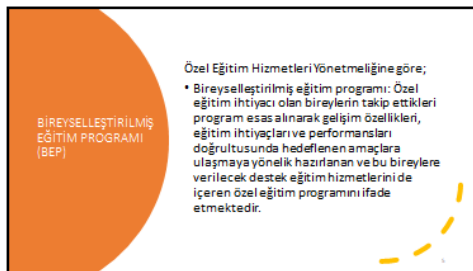
2

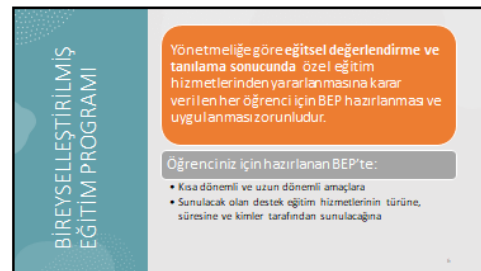
3

4

5

6

EK-14 Yasal Haklarına İlişkin Ailelerle Yürütülen Eylem Planından Kesit

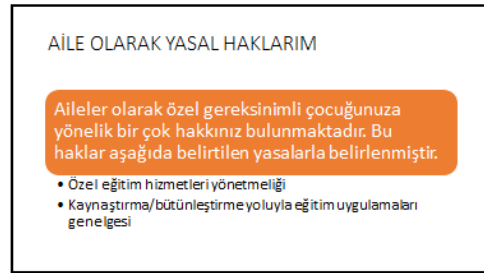
1

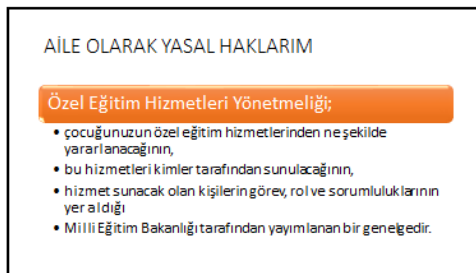
2

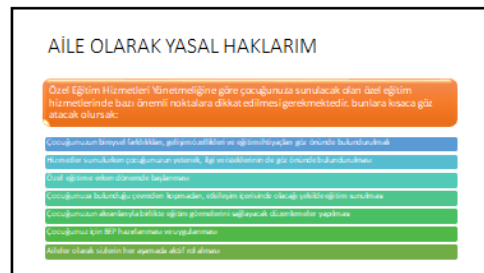
3

4

5

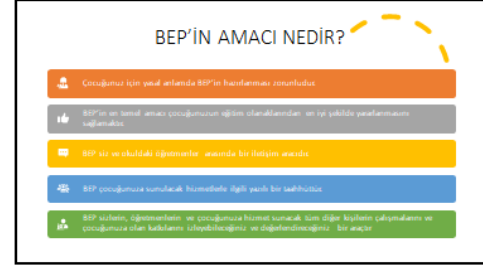

6

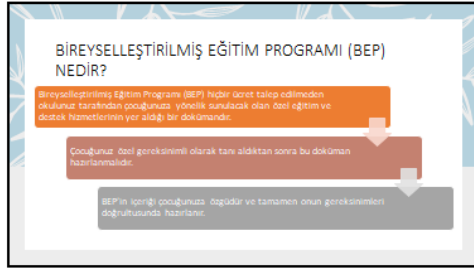
EK-15 Ailelere Sunulan BEP Hazırlama Süreçlerine İlişkin Eylem Planından Kesit

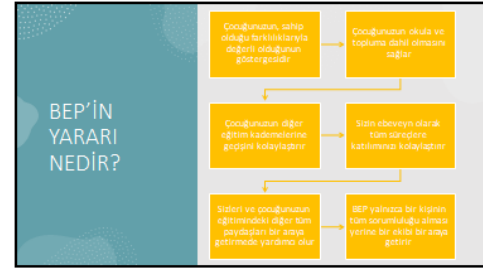
1

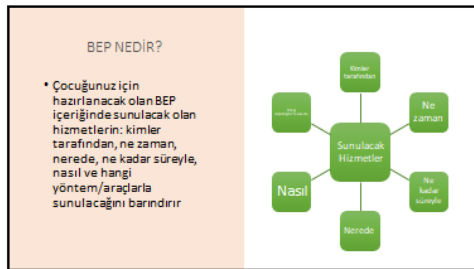
4

2

5

3

6

EK-16 BEP Broşür

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

İlkokulu

BEP Nedir?

-Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hiçbir ücret talep edilmeden okulunuz tarafından çocuğunuza yönelik sunulacak olan özel eğitim ve destek hizmetlerinin yer aldığı bir dokümandır.

-Çocuğunuz özel gereksinimli olarak tanııldıktan sonra bu doküman hazırlanmalıdır.

-BEP'in içeriği çocuğunuza özgüdür ve tamamen onun gereksinimleri doğrultusunda hazırlanır.

- BEP'in amacı çocuğunuzun en üst düzeyde yararlanabileceği eğitim fırsatlarından yararlanmasını sağlamaktır.

Çocuğunuzun BEP'inde Neler Var?

- 1- Çocuğunuzun şu andaki performans düzeyi
- 2- Uzun ve kısa dönemli amaçlar
- 3- Çocuğunuza sağlanacak özel eğitim ve destek hizmetleri
- 4- Çocuğunuza sunulacak hizmetlerle ilgili bir zaman çizelgesi
- 5- Çocuğunuza sunulacak hizmetlerden sorumlu olan kişiler
- 6- BEP'in ne şekilde değerlendirileceği

Çocuğunuzun Performans Düzeyi

Performans düzeyi çocuğunuzun yapabildikleri ve gereksinim duyduğu alanları ifade eden yazılı bilgilerdir. Örneğin, çocuğunuz 1'den 10'a kadar ritmik bir şekilde sayabilir.

Uzun ve Kısa Dönemli Amaç

Çocuğunuzun bir dönem sonunda ulaşmasını istediğiniz amaç uzun dönemli amaçtır.

Örneğin, çocuğunuz bir dönemin sonunda 1'den 100'e kadar ritmik sayar. Kısa dönemli amaçlar uzun dönemli amacına ulaşması için belirlediğiniz kısa vadede gerçekleştirmesini beklediğiniz amaçlardır.

Örneğin, Çocuğunuz 1'den 20'ye kadar ritmik sayar.

Özel Eğitim ve Ek Hizmetler

Özel Eğitim Hizmetleri, özel eğitim öğretmenleri tarafından çocuğunuza sunulan eğitim hizmetleridir.

Ek hizmetler ise özel eğitim dışındaki gereksinimlerini karşılamak üzere ilgili alandaki personelin sağladığı hizmetlerdir.

Çocuğunuzun BEP'inde Neler Var?

Çocuğunuza sunulacak Hizmetlerin Sorumluları ve Süresi

Çocuğunuzun BEP'i hazırlanırken sunulacak hizmetlerin başlama ve bitiş tarihleri, hizmetlerin haftanın hangi günlerinde, hangi saatlerde, nerede ve kimler tarafından sunulacağı yer almalıdır. Bu bilgiler sürecin sağlıklı bir şekilde işlemesi ve süreçte yer alan sorumluların görevlerini yerine getirip getirmediğini anlamak açısından önemlidir.

BEP'in Değerlendirilmesi

Çocuğunuz için belirlediğiniz uzun ve kısa dönemli amaçlara ulaşıp ulaşmadığını anlamak için belirli aralıklarla BEP'in gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Çocuğunuza yönelik sunulan hizmetler başarılı olduysa yeni amaçlar belirlenmenin zamanı gelmiştir.

Ancak istenen amaçlara ulaşamadıysa bunların nedenleri belirlenmelidir. Böylelikle çocuğunuz için en uygun süreçlere yeniden karar verme olanağınız olacaktır.

EK-17a Yasal Haklar Broşür

Yasal Haklar

İlkokulu

EK-17b Yasal Haklar Broşür (Devamı)

Kurumlar Arası Nakil Talebi

çocuğunuzun eğitim kurumları arasındaki nakil ya da geçişleri için dilediğiniz zaman başvuruda bulunabilirsiniz. Bunun için dönemin bitmesini beklemek zorunda değilsiniz. Ancak unutulmamalıdır ki çocuğunuzun sürekli olarak naklini istemek, onun eğitimden yararlanması önünde çeşitli engellere de yol açabilir.

İtiraz Durumlarında Nereye Başvurabilirim?

Çocuğunuzun eğitim sürecinde ne yazık ki her zaman istediğiniz sonuçları elde edemeyebilirsiniz. Bu tür durumlarda başvurabileceğiniz çeşitli resmi kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır.

Çocuğum için yürütebileceğim yasal süreçler

Başvurabileceğim Makamlar

Çocuğunuzun yasal haklarını korumak amacıyla hem idari hem de adli makamlara başvurabilirsiniz.. Başvurabileceğiniz idari makamlar İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve Kamu Denetçiliği Kurumudur. Adli Makamlar ise Cumhuriyet Başsavcılığıdır.

çocuğunuzun eğitim kurumları arasındaki Eğitsel değerlendirme, tanılama ve yerleştirme kararları tarafınıza bildirilmek zorundadır. Çocuğunuzun; Eğitsel değerlendirme, tanılama ve yerleştirme kararlarından herhangi birine itiraz etmeniz durumunda Özel Eğitim Hizmetleri Kuruluna 30 iş günü içerisinde yazılı itirazda bulunabilirsiniz.

tarafınızdan yapılan itiraza en geç 30 iş günü içerisinde yazılı olarak bir cevap verilmek zorundadır. Bu yazılı cevap aynı zamanda okula ve RAM'a da yazılı olarak bildirilmelidir.

Ancak Unutulmamalıdır ki Milli Eğitim Müdürlüklerine yapacağınız bütün başvurularda dilekçe yoluyla başvuru yapmışsınız. Ayrıca bu başvurularda evrak kayıt numarasını da talep etmelisiniz. Evrak kayıt numarasıyla vermiş olduğunuz dilekçeyi daha kolay

Başvurabileceğiniz bir diğer idari kuruluş da Kamu Denetçiliği kurumudur. Bu kuruma başvurunuzu 222.ombudsman.gov.tr adresi üzerinden yapabilirsiniz. Bunun yanı sıra başvurunuzun durumunu E-devlet sisteminiz üzerinden de takip edebilirsiniz. ayrıca 03214652200 ile telefondan ulaşabilirsiniz.

- Başvurabileceğiniz idari kurumların yanı sıra bir de adli makamlar da bulunmaktadır.
- Bu kurum Cumhuriyet Başsavcılığıdır.
- Bu kuruma ancak suç duyurusu amacıyla başvurabilirsiniz.
- Bu kuruma cumhuriyet Başsavcılığı No. (CBS No.) ile adliye ön bürolarından ya da
- Savcılık kaleminden başvuru takibinizi yapabilirsiniz.

EK-18 Ekip İşleyişi ve Rollere İlişkin Yürütülen Eylem Planından Kesit

BEP EKİBİ: EKİP İŞLEYİŞİ ve EKİP ÜYELERİNİN ROLLERİ

Doç. Dr. Aysun ÇOLAK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü

1

EKİP İŞLEYİŞİ

- BEP ekibi özel gereksinimli öğrenci için **BEP hazırlamakla**,
- hazırlanan BEP'i belli aralıklarla **değerlendirmekle** ve
- değerlendirme sonuçlarına göre **BEP'te değişiklikler yapmakla** sorumlu bireylerden oluşmaktadır (CEC, 1999).

2

EKİP İŞLEYİŞİ

BEP ekibinin en önemli amacı;

- özel gereksinimli öğrencinin **gereksinim duyduğu** özel eğitim hizmetlerini
- ve **destek eğitim hizmetlerini** belirleyerek
- belirlenen hizmetleri işlevsel bir **eğitim planı haline getirmek** (Batu, 2007; Hartmann, 2016).

3

BEP'İN İŞLEVİ

- Hazırlanan BEP ile öğrenciye "ne öğretileceği" işlevsellikle ilgilidir.
- Yılda en az bir defa yapılması gereken BEP toplantıları, aile ve okul personeli arasında iletişimi sağlayan bir araçtır.
- Öğrencinin gereksinimlerinden nelerin sağlanabileceği ve karşılanabilecek durumların neler olabileceği konusunda her iki tarafa da **esit söz hakkı sağlar**.
- BEP öğrencinin gereksinimi olan özel eğitim hizmetleri ve ilişkili destek hizmetlerin öğrenciye sunulacağına ilişkin yazılı bir **taahhüttür**.
- BEP ailenin, okulun ve ilişkili tüm kişilerin ve birimlerin çalışmalarını bu çalışmaların öğrenciye katkılarını izleme ve **değerlendirme** aracıdır.

4

EKİP İŞLEYİŞİ

BEP ekibinin oluşumu ve işleyişi farklı modellere dayalı olarak değişse de her modelin temeli, **uzmanlık alanlarına** ya da BEP ekibindeki görevlerine bağlı olarak ekipteki bireylerin birbirleriyle **koordineli** şekilde ve özel gereksinimli öğrenciye **en iyi tanıyan** ve öğrenciyle en yakın çalışacak kişilerin **iş birliği** içerisinde çalışmasına dayanmaktadır (Batu, 2007; OME, 2004).

5

EKİP İŞLEYİŞİ

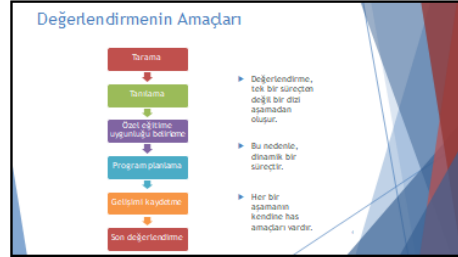
- BEP sürecindeki **iş birliği**; özel gereksinimli öğrencinin **özelliklerine ve gereksinimlerine uygun** eğitime ulaşması amacıyla ekipteki **tüm bireylerin karar alma sürecinde rol sahibi** olmasını ifade eder (Winterman, 2014).

6

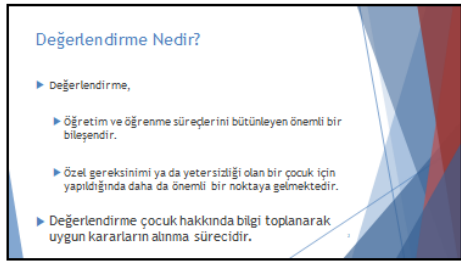
EK-19 Değerlendirme Süreçlerine İlişkin Yürütülen Eylem Planından Kesit

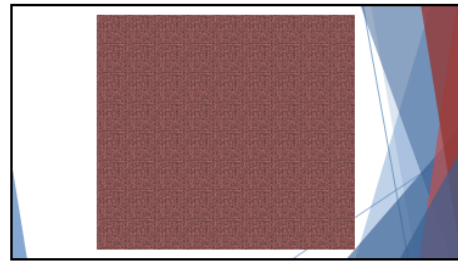
1

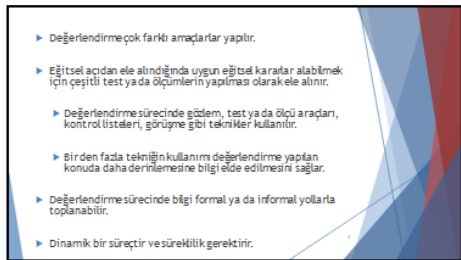
4

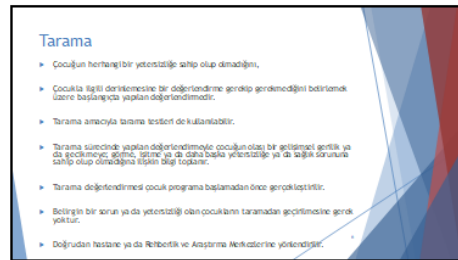
2

5

3

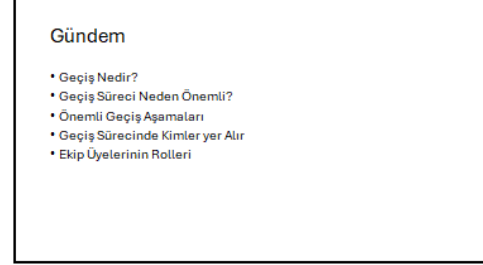

6

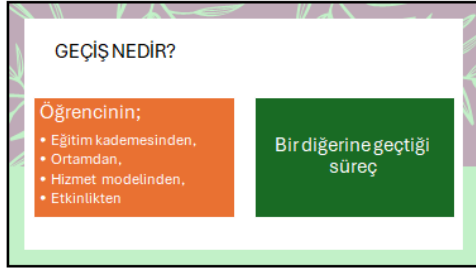
EK-20 Geçiş Süreçlerine İlişkin Yürütülen Eylem Planından Kesit

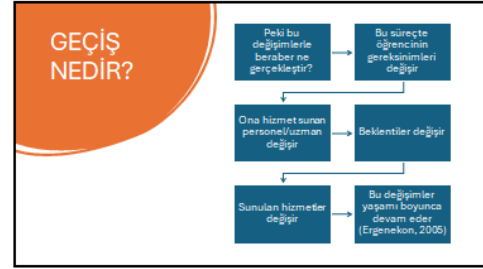
1

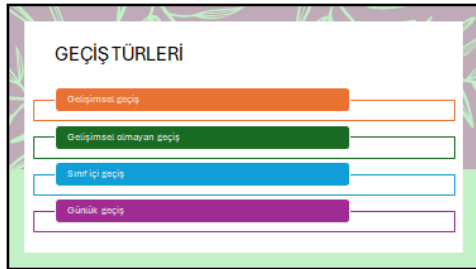
2

3

4

5

6

Senaryo 1 (Olumlu Örnek)

Kaynaştırma ortamlarında eğitim gören 3. Sınıf öğrencisi olan Gamze'nin öğretmeni ve aile arasında iletişime ilişkin senaryoda Mehmet Öğretmen, öğrencisi Gamze'nin ailesini okula davet etmiştir. Mehmet Öğretmen, aileyle olan görüşmesine sıcak bir merhaba ile başlar. Mehmet Öğretmen karşılama sırasında aileyi ayakta karşılamış ve gülümsemektedir. Bu noktada kendisini tanıtır ve ailenin de kendini tanıtmasına fırsat verir böylelikle LAFF Don't CRY Stratejisindeki ilk adımı gerçekleştirmiş olur. Mehmet Öğretmen daha sonra "eğer izniniz olursa sizlere soracağım sorulara ilişkin görüşmemizde çeşitli notlar almak istiyorum" diyerek aileden izin ister. Mehmet Öğretmen izin aldıktan sonra öğrencisi Gamze'nin bundan önceki eğitim yaşamının nasıl olduğunu, destek eğitimlerden hangi kurum/kurumlarda yararlandığını, hangi günler rehabilitasyon merkezinde eğitim aldığını, ne tür çalışmalar yapıldığını, sınıfta yaşadıkları herhangi bir güçlük olup olmadığını ve ailenin kendisinden beklentilerinin neler olduğunu sorar. Stratejinin üçüncü maddesine göre Mehmet Öğretmen yalnızca hakkında soru sorduğu durumlarla ilgilenir ve odaktan ayrılmaz. Buna göre Mehmet Öğretmen okuldaki diğer özel gereksinimli öğrenciler hakkında soru sormaz ya da kimin okuldaki en iyi öğretmen olduğu gibi odak alanının dışındaki konulara değinmez. Stratejinin "bir ilk adım bul" başlığına göre görüşmeyi gerçekleştiren Mehmet Öğretmen aileye çocuğuna ve öğretmenlere ilişkin beklentilerinin ne olduğunu sorar. Böylelikle diğer basamağa geçilmiş olur. Stratejinin son üç basamağında öğretmenin yapmaması gereken konuşmalara yer verilmektedir. Beşinci basamağa göre öğretmenin orada bulunmayan kişileri eleştirmemesi gerektiği yer almaktadır. Bu duruma göre Mehmet Öğretmen "bir önceki öğretmeninizin çocuğunuzun toplama işleminde herhangi bir çalışma yapmadığını düşünüyorum" şeklindeki ifadelerden kaçınması söz konusudur. Bunun yerine aileye "çocuğunuzun toplama işlemi konusunda bazı gereksinimleri olduğunu görüyorum. Bu durumla ilgili BEP'ini gözden geçirmeye ne dersiniz?" şeklinde bir ifade kullanmaktadır. Stratejinin bir diğer basamağına göre Mehmet Öğretmen ani tepkilerde bulunmaz ve gerçekleştiremeyeceği şeyler için söz vermekten kaçınır. Bu basamağa göre Mehmet Öğretmen "çocuğunuzun toplama işlemini 2 haftada çözeriz. Ben de her gün onunla özel olarak iki saat çalışırım ve gerekeni yaparım" şeklinde bir ifade kullanmaktan

kaçınır ve “çocuğunuzun toplama işlemlerinde istenen düzeye ulaşabilmesi için önce değerlendirme yapmamız ve bu değerlendirme sonuçlarına göre planlama yapmamız gerektiğini düşünüyorum” şeklinde bir ifade kullanır. Stratejinin son basamağına göre Mehmet Öğretmen odağı dağıtmamak adına lafı gereksiz yere uzatmaz. Bu basamağa göre “Görüşmemizi özetleyecek olursak çocuğunuzun gereksinimlerinden en önemlisi toplama işlemi konusu. Bunun dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı?” diyerek soru sorar ve aileye teşekkür ederek görüşmeyi tamamlar.

Orijinal Hatırlatıcı	İngilizce Açıklaması	Türkçe Çevirisi	
L	Listen, empathize and communicate respect	Dinle, anlayış göster ve saygıyla iletişim kur	
A	Ask questions and ask permission to take notes	Sorular sor ve not almak için izin iste	
F	Focus on the issues	Durumlara odaklan	
F	Find a first step	Bir «ilk adım» bul	
Don't C	Don't Criticize people who aren't present	Orada bulunmayan insanları eleştirme	
R	React hastily and don't promise something you can't deliver	Ani tepkilerde bulunma ve gerçekleştiremeyeceğin şeyler için söz verme	
Y	Yakety-yak-yak	Gevezelik etme	

Senaryo 2 (Olumsuz Örnek)

Kaynaştırma ortamlarında eğitim gören 3. Sınıf öğrencisi olan Gamze'nin öğretmeni ve aile arasında iletişime ilişkin senaryoda Mehmet Öğretmen, öğrencisi Gamze'nin ailesini okula davet etmiştir. Mehmet Öğretmen aile tam zamanında gelmiş olmasına rağmen kapıda bekletmiştir. Aileyi kabul ettiğinde yüzünde gülümseme yoktur ve aile odaya girdiğinde ayağa kalkmadan ve onlara bakmadan “Buyurun, hoş geldiniz” demiştir. Mehmet Öğretmen kendini tanıtmamıştır ve aileye de bu fırsatı vermeden “Gamzenin annesiydiniz sanırım?” diyerek oturmaları için yer göstermeden konuşmaya devam etmiştir. Böylelikle Mehmet Öğretmen Stratejinin birinci basamağının gerekliliklerini yerine getirmemiş ve olumsuz bir ilk izlenim oluşturmuştur. Aile kendilerine yer gösterilmediği için ayaktadır ve öğretmenden oturmak için izin ister. Öğretmen de “tabi ki oturabilirsiniz” der ve aile oturur. Mehmet Öğretmen, aileyle görüşme yapılacak konuya ilişkin hazırlıklı değildir ve aileye “sizinle ne konu hakkında görüşecektik acaba, unuttum tamamen?” demiştir. Ayrıca Mehmet Öğretmen herhangi bir not tutma girişiminde bulunmamıştır ve aileyle görüşürken sürekli olarak bilgisayar ekranına bakmakta ve başka şeylerle ilgilenmektedir. Böylelikle öğretmen, ikinci basamağın gerekliliklerini de yerine getirmemiştir. Mehmet Öğretmen aileye “çocuğunuz matematik dersinde oldukça başarısız” “siz evde çocuğunuzla hiç ilgilenmiyorsunuz sanırım” der ve stratejinin üçüncü basamağının gerekliliğini yerine getirmez. Olumlu odak konuları bulmak yerine aileyi kötü hissettirecek olumsuz konular üzerinde konuşmuştur. Mehmet Öğretmen konuşmanın devamında “Bir önceki öğretmeninizin çocuğunuzun toplama işleminde herhangi bir çalışma yapmadığını düşünüyorum” şeklinde bir ifade kullanarak orada bulunmayan diğer kişiler hakkında olumsuz konuşma yaparak stratejinin beşinci basamağına aykırı davranır. Ayrıca Mehmet Öğretmen devam ederek “Ancak hiç endişe etmeyin. Artık ben varım çocuğunuzun matematikle ilgili problemini ben bir haftada ya da iki haftada hallederim. Derslerden sonra da özel olarak ilgilenirim” diyerek gerçekçi olmayan hedef belirlemiş ve aileye tutamayacağı sözler vermiştir. Bu durumda Mehmet Öğretmen stratejinin altıncı basamağına uygun davranmamıştır. Mehmet Öğretmen daha sonra altıncı basamağa uygun davranmayarak kendisinden söz etmeye başlar ve “Ben matematik konusunda çok iyi

eğitim aldım ve bir önceki öğretmenini yapamadıklarını çocuğunuz için yapacağım. Bunun için dört yıl lisans eğitimi aldım. Zaten herkes matematik öğretmez” diyerek sözü gereksiz yere uzatır. Ardından aile ortamdan ayrılır. Ancak Mehmet Öğretmen aileyi uğurlamak üzere ayağa kalmaz ve masasında bilgisayar ekranına bakmaya devam eder.

Örijinal Hatırlatıcı	İngilizce Açıklaması	Türkçe Çevirisi	
L	Listen, empathize and communicate respect	Dinle, anlayış göster ve saygıyla iletişim kur	
A	Ask questions and ask permission to take notes	Sorular sor ve not almak için izin iste	
F	Focus on the issues	Durumlara odaklan	
F	Find a first step	Bir «ilk adım» bul	
Don't C	Don't Criticize people who aren't present	Orada bulunmayan insanları eleştirme	
R	React hastily and don't promise something you can't deliver	Ani tepkilerde bulunma ve gerçekleştiremeyeceğin şeyler için söz verme	
Y	Yakety-yak-yak	Gevezelik etme	

Senaryo 3 (Olumlu Örnek)

BEP ekibinde yer alan öğretmenler, aileler ve ekip lideri BEP toplantısı için ilk defa bir araya gelmiştir. Ekip lideri önünde not defterini hazır bulundurmaktadır ve tüm ekip üyelerinden önce ortamda hazır bulunmaktadır. Ekip lideri gelen her bir üyeyi ayakta karşılar ve güler yüzlü bir ifadesi vardır. Herkes ortamda yerini aldıktan sonra ekip lideri sözü alarak toplantıya başlar ve “Hepiniz hoş geldiniz. Öncelikli olarak burada öğrencimiz Gamze için toplanmış bulunuyoruz ve değerli vaktinizi ayırıp burada bulunmanızdan son derece mutluyum” şeklinde bir ifade kullanır. Ardından ekip üyelerin tümüne seslenerek “izininiz olursa önümdeki not defterime konuştuğumuz konular hakkında daha sonra yararlanmak üzere notlar tutmak istiyorum” diyerek izin ister. Tüm üyelerin sözlü olarak iznini aldıktan sonra önündeki not defterini açar ve kalemi elinde hazır bulundurur. Ekip lideri daha sonra gündeme ilişkin bilgi vermek üzere yeniden sözü alır ve “Bugün burada bulunma nedenimiz ilk defa Gamze’nin BEP’ini hazırlamaya ilişkin görüşlerinizi ve bu doğrultuda da ortak kararlar almaktır.” şeklinde bir ifade kullanır. Daha sonra devamında “dilerseniz gündem maddelerini sıralayalım” der ve “ilk olarak Gamze’nin mevcut performansı üzerinde konuşmaya ne dersiniz?” şeklinde sorar ve böylelikle “bir ilk adım bul” aşamasını da gerçekleştirmiş olur. Ayrıca ekip üyelerinin her birine söz hakkı verdiğinden emin olmak için “her birinizin fikirleri oldukça önemli ve buraya getireceğiniz her bilgi bizler için ve de Gamze için son derece değerli olacaktır” der. Daha sonra ekip lideri “Dilerseniz Gamze’nin Matematik dersindeki performans düzeyinden başlayalım. Bu konu hakkında sizin ifadeleriniz bizler için son derece önemli” diyerek aileye öncelikli olarak söz verir ve ailenin kendi çocuğuna ilişkin ilk söz hakkına sahip olduğunu hissettirir. Öğretmen aileden sonra sınıf öğretmenine söz verir ve “Mehmet hocam sizlerin Gamze’nin performansı konusunda belirtmek istedikleriniz neler?” diye sorar. Ekip lideri orada bulunmayan ekip üyeleri ve diğer aile üyeleriyle ilgili konuşmaz ve yalnızca konuşulan konulara odaklanır. Ekip lideri toplantının devamında “Gamzenin Matematik dersinde eldesiz toplama işlemleri konusunda gereksinimleri olduğu konusunda hepimiz hem fikiriz sanırım” der ve “bu konu hakkında amaçlarımızı belirleyelim ve süreç içerisinde ne kadar zamanda eldesiz toplama işlemlerini bağımsız bir şekilde gerçekleştirmesi gerektiği konusunda

gerçekçi hedefler belirleyelim” diyerek stratejinin “gerçekçi olmayan hedefler belirleme” basamağına uygun davranır. Ekip lideri herkese yönelik “bu konu hakkında dile getirmek istediğiniz başka durumlar var mı?” diyerek son sözleri olup olmadığını sorar ve katıldıkları için herkese teşekkür eder ve ayağa kalkarak tüm ekip üyelerine toplantı salonunun kapısına kadar güler yüzlü bir ifadeyle eşlik eder.

Orijinal Hatırlatıcı	İngilizce Açıklaması	Türkçe Çevirisi	
L	Listen, empathize and communicate respect	Dinle, anlayış göster ve saygıyla iletişim kur	
A	Ask questions and ask permission to take notes	Sorular sor ve not almak için izin iste	
F	Focus on the issues	Durumlara odaklan	
F	Find a first step	Bir «ilk adım» bul	
Don't C	Don't Criticize people who aren't present	Orada bulunmayan insanları eleştirme	
R	React hastily and don't promise something you can't deliver	Ani tepkilerde bulunma ve gerçekleştiremeyeceğin şeyler için söz verme	
Y	Yakety-yak-yak	Gevezelik etme	

Senaryo 4 (Olumsuz Örnek)

BEP ekibinde yer alan öğretmenler, aileler ve ekip lideri BEP toplantısı için ilk defa bir araya gelmiştir. Ekipteki üyeler yerlerini almış ancak ekip lideri toplantıya geç kalmıştır. Ekip lideri geç kalmasına rağmen herhangi bir neden belirtmeden yerine oturur. Ayrıca yanında herhangi bir not defteri de bulunmamaktadır. Ekip lideri “hepiniz hoş geldiniz” diye söze başlar ve kendini tanıtmaz. Ekip lideri hoş geldiniz dedikten sonra “bugün sanırım ilk BEP toplantısı için bir araya gelmiştik” der ve “toplantımız formalite aslında burada bizler çok şeyi değiştiremeyiz diye düşünüyorum” der ve aile “aslında çocuğumla ilgili.....” derken ekip lideri ailenin sözünü keserek “çok pardon bir de bu BEP’leri doküman olarak sanırım bu hafta yazsak iyi olur” diyerek ailenin konuşmasını tamamlamasına izin vermeden konuşmaya başlar. Ekip lideri konuşmasının devamında aileye hiç bakmaz ve sınıf öğretmenine dönerek “hocam şimdi matematik alanında öğrencimizin durumu ne? Bir de öğrencimizin adı neydi unuttum?” der. Gamze’nin sınıf öğretmeni “öğrencimizin adı Gamze” der ve “matematik dersinde eldeli toplama işlemleri konusunda destek gereksinimi var” der. Ekip lideri “çok iyi o zaman hemen bunu BEP’ine yazalım. Zaten hocam çok da önemli değil aslında BEP. Çoğu uygulanmıyor zaten bu amaçların.” der ve stratejinin üçüncü ve dördüncü basamaklarına aykırı davranır. Bu cümlelerinin devamında ekip lideri “matematik dersinde öğrencinin kötü olmasının nedeni sanırım önceki matematik öğretmeni. İyi öğretememiş.” der ve stratejinin “orada olmayan kişiler hakkında konuşma” maddesine aykırı davranır. Daha sonra da aileye dönerek “siz hiç düşünmeyin bu konuları. Matematik konusunda biz bir iki haftaya kadar bu eksikliklerin hepsini hallederiz. Siz bize bırakın” der ve stratejinin “gerçekleştiremeyeceğin şeyler için söz verme” maddesine aykırı davranır. Ardından da “o zaman birer çay ya da kahve mi içsek” der ve “telefonla okul çalışanını arayıp kahve söyler” bu noktada diğer ekip üyelerine herhangi bir söz bırakmaz ve toplantıyı bitirip ekip üyelerinin kahve için zamanları olup olmadığını sormaz.

Orijinal Hatırlatıcı	İngilizce Açıklaması	Türkçe Çevirisi	
----------------------	----------------------	-----------------	--

L	Listen, empathize and communicate respect	Dinle, anlayış göster ve saygıyla iletişim kur	
A	Ask questions and ask permission to take notes	Sorular sor ve not almak için izin iste	
F	Focus on the issues	Durumlara odaklan	
F	Find a first step	Bir «ilk adım» bul	
Don't C	Don't Criticize people who aren't present	Orada bulunmayan insanları eleştirme	
R	React hastily and don't promise something you can't deliver	Ani tepkilerde bulunma ve gerçekleştiremeyeceğin şeyler için söz verme	
Y	Yakety-yak-yak	Gevezelik etme	

Senaryo 5 (Olumlu Örnek)

Kaynaştırma ortamlarında eğitim gören 3. Sınıf öğrencisi olan Gamze'nin annesi Ayşe Hanım ve öğretmen arasındaki iletişime ilişkin senaryoda Ayşe Hanım, kızı Gamze'yle ilgili okula davet edilmiştir. Ayşe Hanım öğretmen tarafından sıcak bir biçimde karşılanmış ve kendisi de aynı şekilde güler yüzlü bir biçimde bu karşılamaya olumlu bir tepki vermiştir. Ayşe Hanım bu sırada gülümsemektedir. Ayşe Hanım kendisini tanıtmış ve öğretmenin kendisine gösterdiği yere oturmuştur. Böylelikle stratejinin ilk adımı gerçekleşmiştir. Ayşe Hanım “sizlerin çocuğum hakkında bana soracağı sorular olduğundan eminim. Aynı zamanda benim de sizlere bazı sorularım olacaktır. Bu nedenle eğer izin verirseniz not defterimi çantamdan çıkarıp bazı notlar almak istiyorum. Ayrıca soracağım sorulara ilişkin görüşmemizden önce bazı sorular not almıştım.” Diyerek hem görüşmeye hazırlıklı geldiğini belli eder hem de öğretmenden izin almış olur. Ayşe Hanım izin aldıktan sonra not defterine çocuğuna ilişkin aldığı notlardan yararlanarak çocuğunun bundan önceki eğitim yaşamında nasıl olduğunu, destek eğitimlerden hangi kurum/kurumlarda yararlandığını, hangi günler rehabilitasyon merkezinde eğitim aldığını, ne tür çalışmalar yapıldığını, ev ortamında yaşadığı güçlüklerden söz eder. Böylelikle stratejinin ikinci aşaması tamamlanmış olur. Stratejinin üçüncü maddesine göre Ayşe Hanım yalnızca hakkında soru sorduğu durumlarla ilgilenir ve odaktan ayrılmaz. Stratejinin “bir ilk adım bul” başlığına göre Ayşe Hanım, öğretmenin süreç boyunca kendisinden beklentilerinin ne olduğunu. Bir ekip üyesi olarak kendisinden beklenen rolün ne olduğunu sorar. Böylelikle diğer basamağa geçilmiş olur. Ayşe Hanım ortamda bulunmayan kişiler hakkında soru sormaz. Örneğin diğer öğretmenler hakkında “diğer öğretmenimiz sizin kadar ilgili değildi” şeklinde bir ifade kurmaktan kaçınır. Böylelikle “orada bulunmayan kişileri eleştirme” başlığı gerçekleştirilmiş olur. Stratejinin diğer basamağına göre Ayşe Hanım ani tepkilerde bulunmaz ve gerçekleştiremeyeceği şeyler için söz vermekten kaçınır. Ayşe Hanım “ben haftanın 5 günü çalışıyorum. Dolayısıyla şimdiden birlikte belirleyeceğimiz bir takvim olursa bu takvime göre işyerimle konuşup izinlerimi buna göre kullanacağım. Ayrıca benim başka bir çocuğum daha var ve onun eğitimine de zaman ayırmam gerekiyor. Bu nedenle gerçekçi bir planlama yapmamız süreç içerisinde daha sürdürülebilir bir iş birliği geliştirmemizi sağlayacaktır.” Şeklinde bir

ifade kullanır. Stratejinin son basamağına göre Ayşe Hanım lafı daha fazla uzatmaz ve öğretmen kendisine “sormak istediğiniz ya da değinmek istediğiniz başka bir şey var mı?” sorusunu yönelttiğinde. “İlk görüşmemizin bu şekilde gerçekleşmesinden memnunuz. Sizlere süreç içerisinde çeşitli sorularım olacaktır. Bu konu hakkında bir sonraki görüşmemize aklıma gelen soruları not alıp yeniden sizlere soracağım.” der ve teşekkür ederek ayağa kalkar. Hem öğretmen hem de Ayşe Hanım gülümsemektedir ve öğretmen Ayşe Hanım’ı kapıya kadar geçirir.

Orijinal Hatırlatıcı	İngilizce Açıklaması	Türkçe Çevirisi	
L	Listen, empathize and communicate respect	Dinle, anlayış göster ve saygıyla iletişim kur	
A	Ask questions and ask permission to take notes	Sorular sor ve not almak için izin iste	
F	Focus on the issues	Durumlara odaklan	
F	Find a first step	Bir «ilk adım» bul	
Don't C	Don't Criticize people who aren't present	Orada bulunmayan insanları eleştirme	
R	React hastily and don't promise something you can't deliver	Ani tepkilerde bulunma ve gerçekleştiremeyeceğin şeyler için söz verme	
Y	Yakety-yak-yak	Gevezelik etme	

Senaryo 6 (Olumsuz Örnek)

Kaynaştırma ortamlarında eğitim gören 3. Sınıf öğrencisi olan Gamze'nin annesi Ayşe Hanım ve öğretmen arasındaki olumsuz iletişime ilişkin senaryoda Ayşe Hanım, kızı Gamze'yle ilgili okula davet edilmiştir. Ayşe Hanım öğretmen tarafından sıcak bir biçimde karşılanmış ancak kendisi sıcak karşılamaya aynı tepkiyi vermemiştir. Öğretmenin “hoş geldiniz” sözüne karşılık gülümsemeden ve donuk bir ifadeyle “zaten vaktim çok az okuldan hep çağırıyorsunuz ama çok da vaktim yok, işim başımdan aşkındı.” diyerek cevap verir. Öğretmen kendisine oturmak üzere yer gösterir ancak Ayşe Hanım “neyse oturayım. Ama çok kalamayacağım” diyerek cevap verir ve oturur. Ayşe Hanım görüşme boyunca sürekli olarak elindeki telefona bakar ve “saat kaç oldu acaba” diyerek saatine bakar. Ayşe Hanım kendisini tanıtırma gereği duymamıştır ve elinde herhangi bir not defteri yoktur. Ayrıca toplantıya hazırlıklı gelmemiştir. Böylelikle stratejinin ilk adımı olumsuz sonuçlanmıştır. Ayşe Hanım daha sonra “çocuğumla ilgili görüşüyoruz ama bugüne kadar çok bir yol alamadık. Zaten matematik dersinde bir türlü olmuyor.” Şeklinde bir ifade kullanır. Öğretmen “çocuğunuzun daha önce eğitim gördüğü kurumlardan söz eder misiniz?” şeklinde bir soru sorduktan sonra Ayşe Hanım “şey, hatırlayamadım ya. Tamamen aklımdan çıkmış.” Şeklinde bir karşılık verir. Böylelikle ikinci basamak da olumsuz sonuçlanmıştır. Ayşe Hanım konuyu değiştirerek “şimdi bu okulda kaç öğrenci var?” şeklinde bir soru sorar ve üçüncü basamaktaki “durumlara odaklan” aşaması olumsuz gerçekleşmiş olur. Ayşe Hanım öğretmenle olumlu bir iletişim zemini oluşturmak adına bir ilk adım bulmak için “sizlerin benden beklentilerini merak ediyorum” demek yerine “benim çok süreçte yapabileceğim bir şeyler olduğunu düşünmüyorum” der ve “bir ilk adım bul” basamağı olumsuz sonuçlanır. Ayşe Hanım ortamda bulunmayan kişiler hakkında konuşmaya başlar ve “diğer öğretmenimiz çocuğumla hiç ilgilenmedi bence. Matematik dersinde çocuğumun ilerleme kaydedememesinin tek sorumlusu bence o.” der. Böylelikle altıncı basamak da olumsuz sonuçlanır. Ayşe Hanım öğretmene “süreçte neye ihtiyacınız olursa sürekli arayabilirsiniz. Ne zaman isterseniz, yeter ki haber verin ben 10 dakikada okulda olurum. Evde de her gün en az 3 saat gerekirse çalışırım.” Diyerek ani bir tepkide bulunur ve gerçekleştiremeyeceği sözler verir. Böylelikle yedinci basamak da olumsuz gerçekleşir. Öğretmen

“görüşmemiz bitti. Dilerseniz daha sonra yeniden görüşebiliriz. Benim de başka bir aileyle daha görüşmem var.” der ancak Ayşe Hanım bu durumu umursamaz ve “benim de otobüsümün gelmesine 10 dakika daha var aslında bir çayınız varsa içebiliriz” şeklinde bir ifade kullanarak stratejinin son basamağını da olumsuz gerçekleştirmiş olur.

Orijinal Hatırlatıcı	İngilizce Açıklaması	Türkçe Çevirisi	
L	Listen, empathize and communicate respect	Dinle, anlayış göster ve saygıyla iletişim kur	
A	Ask questions and ask permission to take notes	Sorular sor ve not almak için izin iste	
F	Focus on the issues	Durumlara odaklan	
F	Find a first step	Bir «ilk adım» bul	
Don't C	Don't Criticize people who aren't present	Orada bulunmayan insanları eleştirme	
R	React hastily and don't promise something you can't deliver	Ani tepkilerde bulunma ve gerçekleştiremeyeceğin şeyler için söz verme	
Y	Yakety-yak-yak	Gevezelik etme	

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı: Ömer Faruk TOPRAK

Yabancı Dil: İngilizce

Doğum Yeri:

E-Posta:

ORCID Numarası:

Eğitim Bilgileri:

2018- 2025, Doktora, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Türkiye.

2015- 2018 Yüksek Lisans, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Türkiye.

2010 -2014 Lisans, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Zihin Engelliler Öğretmenliği Bölümü, Türkiye.

Mesleki Deneyimi:

2015-Devam Ediyor, Araştırma Görevlisi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü.

2014-2015, Araştırma Görevlisi, Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü.

Yayınları:

Yassıbaş, U., Şahin, C. H., Çolak, A., ve Toprak, Ö. F. (2019). Çocukları otizm spektrum bozukluğu olan ailelerin yaşam deneyimlerine yönelik yapılan çalışmaların incelenmesi: Meta-sentez çalışması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 86-113.

Toprak, Ö. F., ve Çolak, A. (2024). IEP Team members' experiences on the process of preparing individualized education program in a secondary school. *Journal of Theoretical Educational Science*, 17(2), 351-375. <https://doi.org/10.30831/akukeg.1325209>

Toprak, Ö. F. ve Ergenekon, Y. (2022). BEP toplantıları. Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* içinde (s. 31-42). Vize Akademik.

Toprak, Ö. F. ve Ergenekon, Y. (2022). Değerlendirme. Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* içinde (s. 43-54). Vize Akademik.

